This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

A 833,036

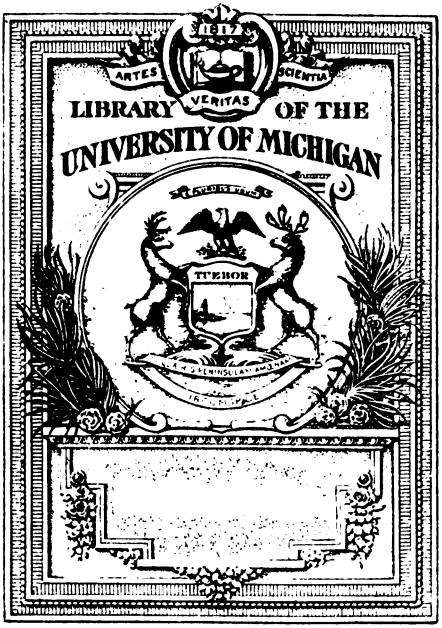

Digitized by Google

DL
401
H67
Suppl.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Historisk Tidsskr. Tillægsskrifter - 11

Claus Pavels's

Dagbøger

for

Aarene 1812—1813.

Udgivne
for
den norske historiske Forening
af

Dr. Ludvig Daae.

Kristiania.
Grøndahl & Søns Bogtrykkeri.
1889.

Digitized by Google

Digitized by Google

Indhold.

Side.

I. Dagbog under en Reise til og fra Bergen fra 30te Marts til 14de Juni 1812 1

II. Dagbog fra 1ste August til 31te December 1812 51

III. Dagbog for 1813 116

Digitized by Google

Trykfeil og Rettelser.

S. 7. L. 2 f. o. sprog læs: sprog
S. 14. L. 9 f. o. afskrevet læs: afskrevet
S. 30. L. 1 f. n. naaer læs: naar
S. 46. L. 4. f. n. Presten Top forlod ikke Norge 1814, men døde som Sognepræst til Drangedal 1837.
S. 47. L. 15 f. o. Oxenstjernes læs: Oxenstjernas
S. 76. L. 12 f. o. Expectance læs: Exspectance
S. 119. L. 7 f. o. bedaktiske læs: didaktiske
S. 122. L. 7 f. o. Commmissionen læs: Commissionen.
S. 126. L. 9 f. o. og L. 3 f. n. Kale læs: Kall
S. 127. L. 4 f. n. Plateu læs: Platou
S. 135. L. 9 f. o. sik læs: sik
S. 137. L. 14 f. o. Foersen læs: Foersom
S. 139. L. 8 f. o. Brødres læs: Brødres
„ „ L. 10. f. o. herind læs: herinde
S. 141. L. 12 f. o. arromatiske læs: aromatiske
S. 145. L. 10 f. n. kunne læs: kunde
S. 156. L. 7 f. o. Wallersdorff læs: Waltersdorff
S. 157. L. 9 f. o. Clansen læs: Clausen.
S. 201. L. 4 f. n. Udseende), læs: Udseende,

Manuskriptets Beskaffenhed, for hvilken i sin Tid vil blive gjort Rede, har vanskeliggjort en fuldt ud konsekvent Retskrivning.

Digitized by Google

DL
401
.H67
Suppl.

1812.

Til Afslutning af Aarsleveringen for 1887 vil senere i dette Aar blive omdelt sidste Hefte af Tidsskriftets 2den Række, 6te Bind, indeholdende bl. a. Register til 2den Række.

[1] Generalmajor Jacob Ulrik Holfeldt (Pavels's Stiffader, cfr. P.s Autobiographi, Chra. 1866, S. 14 o. fl. St.) var netop afgaaet ved Døden i Bergen.

[2] Som det vil sees af flere Ytringer i den følgende Reisedagbog, var denne bestemt til at circulere mellem Pavels's nærmeste Bekjendte, ganske paa samme Maade som de Dagbøger af lignende Art, der førtes af hans Ven Provst Fr. Schmidt under hans Kjøbenhavnsreiser 1807, 1811 osv. (Provst Fr. Schmidts Dagbøger, udgivne af N. Hancke, Kbhv. 1868).

Digitized by Google

30te Martii.

Min første Dagsreise var uden Eventyr. Derimod ønskede jeg ret gjerne, at have den høie Øvrighed blandt denne Dagbogs Læsere, for at kunne lægge ham eftertrykkelig paa Hjerte, at der paa denne Vei, de første 12 Mile[1] fra Rigets Hovedstad ikke er et eneste Gjæstgiversted, hvor en Reisende, især om han medbringer Fruentimmer, kan finde bequemt og anstændigt Natteqvarteer. Er man ikke kjendt paa Gran Præstegaard, kommer man i en høist ubehagelig Forlegenhed. Det var da jeg, og undgik saaledes at tage ind paa Granvold. Den Lassenske Familie modtog mig med aabne Arme, jeg blev herligen beværtet og tilbragte en behagelig Aften.[2]

31te Martii.

Jeg sagde, at der i 12 Miles Afstand fra Christania ikke fandtes et skikkeligt Vertshus, men saa har man igjen Erstatning i Lands Præstegjæld, hvor man paa 4 paa hinanden følgende korte Stationer overalt finder Gjæstgiversteder, hvor en Reisende kan finde enhver rimelig Attraae tilfredsstillet, og det er igjen næsten formeget. — Jeg havde udbedet mig Natteleie paa Lands Præstegaard, men var ikke uden Frygt for ei at blive aldeles venskabeligen modtaget, da jeg to Gange har været med at censurere Provst Berg[3] ret ubarmhjertigen: første Gang, da hans Afhandling om Universitetet sattes allernederst blandt de ni indkomne: siden da jeg, Dr. Neumann og Sigvardt haardeligen havde nedrevet en Slags Lærebog i Religionen, som nogle høivise

---

[1] danske.

[2] Albert Lassen, Provst og Sognepræst til Gran. (Forf. Lex.)

[3] Johan Henrik Berg, Sognepræst til Land (Forf. Lex.). Hans Afhandling om et norsk Universitet blev ikke trykt.

Digitized by Google

Confirmander efter hans Forelæsninger havde sammenskrevet, og som han vilde bruge ved de Landske Skolelæreres Dannelse; men han yttrede ingen Misnøie med mig, sagde blot engang i Forbigaaende, at det alene var Mangel paa Localkundskab, der kunde bevæge hans Censorer til at fælde en saa streng Dom. Iøvrigt var han den samme interessante, godmodige Mand, som jeg sidst erkjendte ham for, og det undrede mig ret, at en Mand med saamegen bon sens og rigtig Følelse kan skrive saadanne Ting og anse dem for gode.

3die April.

„Jeg gik ud af mit Paulun
og saa et bedrøveligt Sjun".

Det sneede meget stærkt. Jeg tænkte først at blive over paa Vang Præstegaard, men Tanken om min ventende Moder drev mig fremad. — Overmaade skikkelige Folk havde vi[1] paa Fjeldtouren, men Veiret blev alt mere og mere afskyeligt. Det blev tilsidst saa mørkt, at man ikke kunde se ti Skridt foran sig; det begyndte tillige at blæse og syge, og da vi havde naaet Nyestuen, den første Fjeldstue, takkede vi Gud for Tag over Hovedet og bleve der. Det er et taaleligt Bondevertshus, hvor der, som overalt, var god Caffe at faa, og dette var en stor Trøst og Erstatning for de øvrige Savn. Ellers kededes jeg naturligvis som overalt paa de Gjæstgiversteder, hvor jeg kom tidlig om Eftermiddagen og bliver Natten over. Her i Nyestuen fandt jeg imidlertid en Ting, hvormed jeg haaber at more mine Læsere, skjøndt det kun for et Øieblik morede mig selv. De kjender dog alle af Renommée den famøse Præst Esmarch,[2] som tror, at Aanderne drive

[1] o: Pavels og hans Tjener.

[2] August Esmarch, en Slesviger, f. 1773, entlediget formedelst Sinds svaghed fra Capellaniet i Humble paa Langeland 1805, døde omsider i Kjøge 1855. Erlews Forf. Lex., Suppl. I, S. 430.

Digitized by Google

deres Spil under Jorden, og ere Aarsag i al den Ovalm og alle de Spectakler, som skee heroppe, og at, dersom man sendte en Armee nedigjennem Kongsbergs Gruber, saa kunde man overvinde de Onde og komme i Alliance med de Gode. Denne Mand havde skrevet i Skydsbogen som følger: „August Esmarch ankom d. 29de Oktober 1811, fordi Sandheds-fienden Biskop Bech forbød ham at prædike i Christiania Stift, da han ikke vilde nedlade sig til Gudsbespotter og offentlig Bedrager."

4de April.

Solen stod endnu høit paa Himmelen, da vi, efter mange Besværligheder, naaede Berger, men Skyds var ikke bestilt, og næste Stations Længde og Besværligheder fraraadede aldeles at reise videre. Jeg tog altsaa Natteqvarteer hos min gamle Ven og Patron Iver, der nu er halt, men forresten den samme store Politicus. Ligesom forrige Gang talede han om Tydsklands Interesse, og slaaede mig ugudeligt, da jeg om Morgenen skulde betale.

5te April.

En ubehagelig Dag. Slæde kunde nu ikke mere benyttes, jeg maatte ride. Først gik det Fod for Fod over en temmelig lang Is, saa kom jeg forbi Borgund Kirke, hvis underlige Structur jeg er for ringe til at beskrive; nok er det, at jeg aldrig har seet dens Lige. Gjennem frappant gyselige Egne, om hvilke man i Christiania og Drammen, ligesaalidt som i Danmark, kan danne sig nogen Forestilling, og under utallige Besværligheder fortsattes siden Reisen til Leirdalsøren.

8de April.

Ligesom Voss i Almindelighed er en meget folkerig Bygd, saa er især Egnen omkring Kirken ligere en dansk

Digitized by Google

Landsbye med Udflyttergaarde end en norsk Samling af særskilte Gaarde. Det er ellers et skjønt Land, heel interessant at gjennemreise. Folkene roses mindre, men de, jeg traf paa min Vei, vare overmaade honette. — Førend jeg fortsatte min Reise, aflagde Jersin[1] og jeg et Besøg hos Hanneſtad,[2] hvor vi beværtedes med Madera, som jeg ret forbausedes ved at finde hos en Landsbyecapellan, da Slotspræsten paa Aggershuus neppe i et Aar har eiet en Flaske. Begge Præsterne, især Capellanen, ere interessante i Omgang, forstandige og oplyste; desmere ubehageligt var det mig at erfare, hvor fremmede de vare i den nyere Litteratur, og at endog Tidsalderens store Tendents til Mystik var dem ubekjendt. Bergens Stift er overalt, ligesom dets Hovedstad, yderst uvidenskabeligt. Man maa beklage det, hvergang en Mand af Aand og Talenter ansættes her, thi man tør næsten vædde paa, at han gaar tilbage. Her skal være Boghandlere, men de staae neppe ved Siden af Christianias Hartmann eller Diurendahl. Nei bevare mig Gud fra nogensinde her at faae stadigt Opholdssted! Tanken om at lindre en elsket Moders Kummer kan skjænke mig Glæde her, men naar hun er borte, er Stedet mig i physisk, moralsk, politisk og litterair Henseende (mindst dog i første) utaaleligt.

10de April.

Jeg havde frygtet at finde min Moder langt svagere end jeg virkelig fandt hende. Hun synes endnu at kunne leve nogen Tid, og som tillidsfuld Gud hengiven Christen tænker hun ogsaa dette med Resignation, hvor tomt og øde Livet maa vorde hende paa det ensomme, smertefulde Leie. —

---

[1] Georg Burchard Jersin, Sognepræst til Voss og 1814 Medlem af den Eidsvoldske Rigsforsamling. Hans Biographi i: D. Thrap, Bidrag til den norske Kirkes Historie i det 19de Aarh., S. 341—344.

[2] Haaken Hanneſtad † 1815.

Digitized by Google

Det var et skrækkeligt Slag, som rammede hende. Den værdige Olding blev efter 60 Aars tro, nidkjære Tjeneste afskediget, uden alt Paaskud, uden Forøgelse i Ære eller Indkomster, i en høi Alder, men usvækket paa Sjel og Legeme, blot fordi han stod i Veien for Andre, der skulde drages frem. Han affecterede største Ligegyldighed, hvilken dog de, der kjendte hans varme Temperament og levende Æresfølelse, indsaae, ei kunde være naturlig. I største Hast skilte han sig ved alt, der hørte til hans Embedsførelse, aflagde Militairuniformen, og vilde blot ved høitidelige Leiligheder bære den Stads, hans Rang som afskediget Generalmajor berettigede ham til. Søndagen den 15de Martii gik han i Kirke, frisk og sund som det syntes. Regimentschirurg Swindt,[1] der hver Morgen besøger min syge Moder, sad hos hende, og han raabte munter til hende ved sin Bortgang: „Før Jer nu vel op, Børn!" Han kom i Kirken, slog sin Psalmebog op, sang staaende et Vers, saa gled Bogen ham ud af Haanden, han segnede tilbage — og var død.

Endnu i Eftermiddag fik jeg Velkomstbesøg af Husets to sjeldne, trofaste Venner: Swindt og Oberste Grübeling, to Mænd, som i meget ere hinanden ulige, men som deri ligne hinanden, at de begge, som Dorthe Engelbrechtsdatter,

„sidde slet for Verdens Flok,
som paa dem kaster Diet!" —

og begge ere min Moder hengivne, ikke med Ord eller Tunge alene, men i Gjerning og Sandhed. — Grübeling er Peberssvend og lever sammen med tre aldrende Søskende; han har intet behageligt Udseende, driver maaske sin Accuratesse til Pedanterie, og er ikke fri for Mistænksomhed og Morositet,

[1] Tydskeren Wilh. Joh. Schwindt, død som Overchirurg (o: Brigadelæge) i Bergen 1826, var indkommen til Norge i Anledning af Felttoget i 1788. Se J. N. Bruns Mindre Digte, Chra. 1818, S. 374 fg.

Digitized by Google

men skjøndt „Troe Ingen for vel!“ er hans stadige Valgsprog, er han dog blandt de Mennesker, jeg kjender i denne bagtalerske Bye, en af dem, der med allerstørste Varsomhed vurdere Andres Handlinger, og efter disse fælde Dom over deres Charakteer. — Swindt er en middelaldrende Mand; han er gift, lader sin Kone nyde Livets høieste Begvemmeligheder (han eier temmelig Formue), besøger hende ogsaa, men staaer iøvrigt i intet fortroligt Forhold til hende. Han er overmaade jevn og ligefrem, og Etiquette er ham af alle Verdens Ting det meest forhadte; han kommer aldrig i noget Selskab; det er med største Møie, mine Forældre undertiden have kunnet formaae ham til at spise Middag hos dem, men at oppebie Caffeen er ham Umulighed. Iøvrigt er han en meget duelig Læge og Chirurg, har udbredt Praxis og besøger Patienter med utrættelig Omhu, fra det gryer af Dag til langt ud paa Aftenen.

11te April.

Jeg sad den hele Dag hjemme og talte med min Moder. Her var ingen anden end vore to daglige Gjæster, af hvilke Swindt kommer hver Morgen Kl. 7 og Grübeling hver Eftermiddag Kl. 5 — jo ogsaa en gammel Frue Reichborn, Majorens Moder, med hvilken jeg dog, ligesaalidt som med de fleste Damer, der kjede min Moder med deres Visiter, ikke følte Kald at indlade mig. I Almindelighed retirerer jeg af en anden Dør, naar en Damehat viser sig i Gaarden, og bliver i Kjøkkenet, indtil Vedkommende er indpasseret, da jeg lister mig opad Trappen paa mit Kammer, hvor jeg undertiden maa holde lang Arrest, thi ligesom Corfitz sagde om Knivsmedens Kone: „Fanden staaer i de Fruer til at snakke.“

12te April.

Jeg havde foresat mig idag at gjøre de meget ceremonielle og uopsættelige Visiter, og havde til den Ende bestilt

Digitized by Google

en Kariol, en Slags Halvvogn, den eneste Voiture, som sees paa Bergens Gader, men der var ingen at faae, da alle Byens Karioler vare i Requisition for Confirmanderne fra forrige Søndag, som idag communicerede. Det var glat og fuldt af Snee paa Gaderne; altsaa blev jeg hjemme, og gik heller ikke i Kirke, hvor overalt de anmeldte Prædikanter ikke synderligen vakte min Attraae efter at høre dem. Om Eftermiddagen havde min Moder og jeg endeel Visiter, hvoriblandt en Oberstinde Synnestvedt, en fiin, sukkersød Dame, som jeg retirerede for, da hun kom, men maatte dog gjøre Bekjendtskab med, da andre mig vedkommende ogsaa indfandt sig.

Jeg lever her mere i den forbigangne end i den nærværende Tid. Oldingen seer helst tilbage; omkring ham er alt tomt og øde, og forud for ham er ugjennemtrængelig Taage eller blændende Glands, der skinner ham imøde fra en bedre Verden. Saa er det med min Moder. Den forsvundne Tid ligger klar for hendes Blik, og ved den dvæler hun helst; nu og her er hun en Udlænding, og det Tilkommende aner hun med fast Troe og Haab, men kjender det ikke. Ogsaa i den Henseende lever jeg i Fortiden, at jeg rundtom i dette Huus seer — fra den store Sølvkande til det lille hollandske Slaguhr og det ældgamle Nøgleskab — næsten alt, hvad jeg saae som spædt Barn. De Skeer, jeg spiser med, det Bæger, jeg drikker af, spiste jeg med og drak af for nogle og 30 Aar siden. Man sættes saaledes hen i Barndommen ved at see alt uforandret som det var da, at man neppe veed, hvor den mellemløbende Tid er bleven af.

13de April.

Idag gjorde jeg de bemeldte Visiter. Det er en besynderlig Maade, man kommer kjørende frem her i Bergen; man trækkes aldeles som et Læs. Hverken Kudskesæde eller andet lignende findes paa disse Karioler. Naar Vedkommende ikke

Digitized by Google

kjører selv, enten fordi han ikke kan eller ikke veed Veien, gaaer Kudsken, i Almindelighed en meget upyntet halvvoxen Dreng, ved Siden, og da Gaderne ere meget slet brolagte, gaaer det Fod for Fod, hvilket er et mærkeligt Syn, som her ingen Opsigt gjør, men i Christiania uden Tvivl vilde sætte Gadedrengenes Been og Tunger i Bevægelse.

Min Omvanken begyndte paa Bergenhuus Slot hos Generalmajor Lowzow. Denne Mand, som i Christiania ansaaes for at følge Vibes Raad: „Vær heller et Lam end en Løve!" er her i Bergen meget streng og nøieregnende, hvorved nok det gamle Ordsprog om de nye Koste kan anvendes. — Biskop Brun har i denne Tid mange Sorger og Lidelser at kjæmpe imod: et incurabelt Been, hans Kones uophørlige Gigtsvaghed, hans kjæreste Barns[1] Død fra 10, næsten alle smaa Børn; men han gjør, som der staaer i den gamle Vise:

„Den Byrde, hvorved en anden faldt,
Den jeg med knyttede Næver drager."

Han er ved frit Mod og bøies ikke saa let af Modgangs Storme. Han forelæste mig et meget velskrevet Brev til Biskop Münter i Anledning af en epistola encyclica, som denne vilde have udstedt og underskrevet af alle Danmarks og Norges Biskopper. Deri skulde især Præsterne indskærpes deres Pligter at forebygge Ægteskabsskilsmisse, hvorved Hr. Paludans Skrift[2] i den Anledning anbefaledes dem som en

[1] Biskoppens Datter Cathrine, gift med Kjøbmand og Stadsadjutant i Bergen Hans Erichsen, var nogle Uger i Forveien død i Barselseng (25de Marts). Gravskrift i J. N. Bruns Mindre Digte, Chra. 1818, S. 257—258.

[2] Johan Lonborg Paludan (ref. Kap. til Trinitatis Kirke i Kjøbenhavn), Betænkninger for Ægtefolk, som ei leve i god Forstaaelse, Kbhv. 1812. 8. Biskop Münters Skrift: Episcoporum ecclesiae Dano-Norvegicae Epistola encyclica ad clerum utriusque regni

Digitized by Google

symbolsk Bog. Brun havde da sagt ret drøie Sandheder, blandt andet, at han beklagede det Stift, der ikke havde idetmindste 10 Præster, der kunde sige netop det samme som Paludan havde sagt, og ligesaa godt som han havde sagt det. — Hos Oberste Grübeling gjorde jeg Bekjendtskab med hele hans Husgesinde: hans Broder Majoren, to gamle Søstre og 3 smaa Hunde.

14de April.

Jeg vedblev at gjøre Visiter, men sluttede snart min Omvandring hos Præsten Brun, Bispens Søn og residerende Capellan ved Korskirken, en meget stilfærdig og sagtetalende Mand, thi han fortalte, at hans Fader nylig var gaaet forbi, og ganske vist var hos min Moder. Jeg skyndte mig da hjem, og fandt ganske rigtig Hans Høicærværdighed med Commandeurkorset paa Samarien ved hendes Seng. Han talte idag om Grundtvig, hvis Orthodoxie han vedbørligen berømte, men fandt, som Alle, der har læst det, hans Yttringer i Brevet til Kongen[1] utidige og fornærmende. Især stødte det ham, at Norge skulde have Danmark at takke for sin Christendom og Protestantisme. — Alle Præster, som hidtil have besøgt mig, Rein undtagen, vare i stiveste Ordensdragt, med pudret Haar, Stok i Haanden og disse gammeldags Guld-

de officiis edicto regio 1811 d. 18 Oct. promulgato pastoribus denuo injuncta, udkom under samtlige Biskoppers Navne i Kbhvn. 1812. 4.

[1] Et Lykønskningsdigt til Frederik VI.s Fødselsdag 28de Januar 1812, senere optaget i Grundtvigs „Ovædlinger eller Smaaqvad", Kbhvn. 1815, S. 275. Om den kraftpatriotiske Forargelse, som vaktes her i Landet ved nogle i dette Digt fremsatte drøie Sandheder om Norge (over hvilke man aldeles glemte de smukke Vidnesbyrd om sand Velvilje, der ogsaa fandtes deri), se Vidar, udg. af L. Daae og Y. Nielsen, 1887, S. 49, smlgn. Breve til og fra B. S. Ingemann, udg. af Heise, S. 60.

Digitized by Google

nebber nedhængende fra deres Pibekraver, som i Kjøbenhavn og Christiania vel ikke ere seete i flere Decennier.

15de April.

Man klager her gudsjammerlig over de dyre Tider, men det er dog intet i Sammenligning med vor Bye og Egn. Forholdsvis er dog nok Priserne stegne mere her. Bergen var før et overmaade let Levested, men er det ingenlunde nu. En Favn bedste Birkebrænde koster nu 13, 14 à 16 Rd., og for ganske simpelt sort Klæde har jeg betalt 30 Rd. for Alen. — Det var idag Sneefog som ved høieste Vinter.

16de April.

Rein modtog mig ligesom sidst med Glæde og syntes ret vel stemt. Han siger dog, at han aldrig kan orientere sig i Bergen, og kunde have megen Lyst at komme tilbage til Aggershuus Stift, men yttrede derhos den største Aversion mod at faae Bech til Biskop, og talte om ham med en Bitterhed, der trængte til Marv og Been.

Om Aftenen var jeg paa Comedie. Her er et stort Skuespilhuus, som rummer 800 Mennesker, og for den udvortes Orden og Bequemmelighed er meget vel sørget. Orchesteret synes ingenlunde saa vel besat som i Christiania; ogsaa maa jeg sige, at de Herrer Musici ingenlunde anstrængte deres Kræfter, da der intet spiltes mellem Acterne, undtagen en lille Symphonie, naar hver Act skulde begynde. Stykket, som spiltes, var „Onde Luner" af Kotzebue, Bergens som Christianias Livautor. Efter denne ene Forestilling at dømme, kan vel det Bergenske og det Christianiensiske Theater omtrent maale sig med hinanden. Den gamle Bonde spiltes til høi Grad af Fuldkommenhed af en vis Normann. Han udførte Rollen i Bergenst Bondedragt og Dialect, og da Scenen efter Stykkets Beskaffenhed ligesaa gjerne kan være i Norge

Digitized by Google

som i Tydskland, fandt jeg heri intet anstødeligt; hans Spil var den sandeste Natur; Sprog og Anstand havde han til høieste Illusion i sin Magt.

17de April.

Her var to Visiter: Præsten Stuvitz[1] og Rectoren, Professor Arentz, en Olding paa 76 Aar med et skarpt, frastødende Ansigt. Han talte om Universitetet, der for ham, som for de fleste Bergensere, synes at være temmelig ligegyldigt; især fandt han det anomalsk, at man tænker paa at oprette et saa betydeligt videnskabeligt Institut paa en Tid, da Lærerne ved de allerede existerende nyde saa slet Løn og saa liden Opmuntring. Han frygtede, den Tid vilde komme, da Fædrelandet leed Mangel paa Skole- og Universitetslærere, Skolediscipler og Embedscandidater, fordi man, ved at vælge denne Bane, havde rimelig Udsigt til at sulte ihjel. Oldingens mørke Lune overdrev maaskee denne Frygt, men meget sandt er der dog nok i hans Yttringer.

Swindt havde idag ladet sig overtale til at spise med min Moder og mig, og det var ret et overmaade behageligt Middagsmaaltid. Den haarde, ujævne Skal bedækker en heel fortræffelig Kjærne. Hans meget simple endogsaa (!) Udvortes lover intet synderligt, men indvortes boer virkelig en dannet Aand og et følende Hjerte. Af vore Samtaler optegner jeg et Par Underligheder, jeg hørte om de Bergenske Tjenestefolk. Det er Skik, at i nogenlunde velhavende Huse disse gives Sørgeklæder, naar Nogen af Familien døer; men ikke nok hermed, for at gjøre dem Selskab, sørge hele Gadens Tjenestepiger ogsaa. Da nu min Fader var død, og Aftale i Forveien var gjort mellem ham og min Moder, at hvo af dem, der

[1] Carl Hjort Stuvitz, Sognepræst til Korskirken (Nyerups Lit. Lex.). Han døde kort efter, endnu under Pavels's Ophold i Bergen, se nedenfor.

Digitized by Google

døde, Folkene ei skulde gives Sørgedragt, men derimod en passende Douceur i Penge, dog med den udtrykkelige Betingelse, at de ei skulde anlægge Sorg, saaes hele Gadens Tjenestepiger dybt sørgende, undtagen Pigerne i det Huus, hvor Dødsfaldet var skeet. — Den anden Synderlighed er, at der fast i hele Bergens Bye ikke findes et Pigekammer med Kakkelovn, hvorfra dog ogsaa min Moders Huus er en Undtagelse. De arme Mennesker faae ingen anden Varme om Vinteren, end de fyre ret dygtig paa Skorstenen, og vende snart For-, snart Bagdeel til Ilden, for at blive nogenlunde gjennemvarmede. Til Natteleie have de gjerne et lidet Aflukke under Trappen; endog en fattig Frøken, der havde været nødsaget til at tage Condition, maatte nøies med dette Sovekammer. — Talen faldt ogsaa paa min physiske Opdragelse. De fleste af mine Venner vide, at denne blev noget forsømt, og at Leeg med Bønderdrenge, de eneste af min Alder i den Egn, ikke var mig tilladt, hvorved mit Legeme aldrig fik Haardførhed, Styrke eller Smidighed. Min Moder og Swindt vare ikke ganske enige i at erkjende Skaden af denne min stille Opdragelse. Hun troede, at mit Legeme vel kunde udholdt Strabads, ja var blevet sundere og raskere derved, men at min Moralitet i dette Selskab vilde været udsat for den største Fare. Swindt derimod stod i den Formening, at det hermed havde ingen Nød, men at min Natur var saa svag, at den ingen Hærdelse kunde modtage, men haardfør Opdragelse vilde brudt den. Jeg for min Deel troer, at de begge havde Ret i deres første Mening og Uret i den sidste.

18de April.

Min Moder sover hver Dag Middagssøvn, jeg for det meste ogsaa, og til at inddysse mig i Slummer bruger jeg anden Deel af Tullins Skrifter, som er et særdeles ypperligt Opiat. Det er aldeles ikke sandt, hvad nogle Vittighedsjægere

Digitized by Google

debitere, at denne Mands Søn[1] er hans sletteste Arbeide, thi disse „Afbrudte Tanker" ere dog vist endnu slettere. Jeg har idag læst en Tirade saalydende: „O rene Vellyst, som tumlede dig paa Dybens Læber! Jeg havde kysset hundrede Gange, men nu først lærte jeg, hvad Kysse ere. Min Sjel ilede til Læberne, den vandrede om paa Tumlepladsen og søgte sin Ven, de mødtes, de favnedes; hvilken Vellyst, naar Aanderne forenes!" — Hvad enten dette er af ham selv, eller afskrevet med Bifald efter en Anden, vidner det om en skrækkelig Smagløshed. Sande, tildeels træffende Ting findes vel hist og her, men det er enkelte Guldkorn i en Sandhob.

19de April.

Jeg var idag i Domkirken. Naar man vil ynde Bergen, maa man gaae i Kirke. Alt er iøvrigt saa „kleinstädtisch" som det bedst kan være, men Kirkerne ere sande Gudshuse, værdige det Væsen, som der tilbedes, skikkede til at vække og vedligeholde den høitidelige Stemning, Sjelen bør være i der, hvor udelukkende Hensyn tages paa dens høiere Tarv. Domkirken er især et skjønt Tempel i gothisk Smag, men uden vanzirende Udbygninger, høi og majestætisk. Ogsaa herster der megen Orden ved Gudstjenesten, og saavidt mit Syn kunde naae, herskede der en Andagt og Opmærksomhed, som jeg ellers ikke, uden i det Høieste under Prædikenen, er vant til. Tilligemed de flere forkastelige gamle Skikke, Bergen har beholdt, synes den og at have beholdt det Rosværdige, at Agtelse for Religionen, idetmindste dens udvortes Former, har bevaret sig der uforkrænket. Vistnok studser jeg ved at

[1] Claus Tullin, Kjøbmand i Christiania og Hofintendant († 1830), om hvem se H. J. Huitfeldt i Illustr. Nyhedsblad 1861 No. 28 og samme Forf. Chr.a. Theaterhist., Registret. Hans Hus spillede en betydelig Rolle i Christianias Selskabsliv paa Pavels's Tid.

Digitized by Google

finde, endog hos yngre Præster, visse Manerer, som selv de ældre andensteds efterhaanden aflægge, men maaskee det ikke kan være anderledes, og vilde maaskee Afskaffelsen af hine uvæsentlige Biting forarge svage Sjele eller svække deres Interesse for det Væsentlige, saa lad dem i Guds Navn vedblive. — Anden Capellan Hysing[1] prædikede. Han meddelte Trøst ved Venners Grave. Prædikenen var i sig selv ret god; derimod kan jeg aldeles ikke rose hans udvortes Foredrag, især var den overmaade store Langsomhed, hvormed han ligesom tilveiede os hvert Ord, som om man skulde lære det udenad, en uovervindelig Hindring for Talens Effect. Jeg troer, jeg vilde bifaldet hans Prædiken, om jeg havde læst den, men jeg kan ikke sige, jeg hørte ham med Fornøielse, og mit Hjerte var koldere, da han steeg ned af Prædikestolen, end da han betraadte den. Hertil bidrog nu og hans lange Taksigelse for Offer. Denne lede Uskik er her i fuld Gang, og man udbreder sig heel vidtløftigen over, hvor tilfreds eller utilfreds man er. Hysing var særdeles fornøiet, talte derhos om sin Kone og sine mange smaae Børn og om de dyre Tider, yttrede det Haab, at Gud engang vilde gjøre Ende paa dem, og at Menigheden da ogsaa vilde lade dens Lærere nyde godt deraf. Det Hele stod mig slet ikke an. En anden Præst skal Søndagen før i samme Anledning have sagt, at han kunde faae et bedre Embede (et voveligt Udsagn paa en Prædikestol om et Kald, som nylig er blevet vacant), men at han ikke vilde søge det, for ei at forlade den kjære, gavmilde Menighed, han levede iblandt.

21de April.

Biskop Brun havde bedet mig besøge ham uden Ceremonie; et saadant Besøg gjorde jeg idag, og tilbragte der en

[1] Augustinus H., † 1843 som Sognepræst til Korskirken og Stiftsprovst.

Digitized by Google

meget interessant Time. Samtalen gik først ud paa hans Legems og Sjels Lidelser, hvilke dog, som jeg før har sagt, ikke synderlig anfægte ham. Han fortalte mig Aarsagen til den Beenskade, han nu i 11 Aar har været plaget med, og som nu vel neppe tillader ham mere at komme paa Visitats, formodentlig og om faa Aar lægger ham i Graven. Det var et ubetydeligt Skinnebeensstød, han fik ved at stige af en Baad, en Formiddag han skulde holde Visitats paa Kind i Søndfjord, og som han af Arrighed over Præsten, der efter de fem daarlige Jomfruers Exempel ikke havde Lamperne tændte til Brudgommens Ankomst, lod den hele Dag upaaagtet. Om Aftenen og endnu mere næste Morgen fandt han Beenet inflammeret; paa en lang Reise blev qvaklet og qvakfalveret dermed saa længe, til vor duelige Chirurg Swindt intet mere kunde gjøre derved end holde Saaret aabent, men det er incurabelt. Jøvrigt gik Samtalen mellem Bergens Biskop og Aggershuus Slotspræst ene og alene ud paa Skuespil og Theatervæsen. Tilsidst faldt Talen paa Øhlenschlæger. Han lader vor første Digters Genie vederfares fuldkommen Ret, især talte han med Henrykkelse om Axel og Valborg, hvilket Æmne han fandt mesterligen behandlet, og især Vilhelms og Erkebispens Charakterer udmærket heldige. „Tillod min Alder og Stilling det", sagde han, „vilde det være mig den sandeste Glæde at spille den Erkebiskop". Kun vilde han ikke Valborg skulde døet, og hendes Død forekom ham baade unødvendig og uforberedt. Hakon Jarl forekom Brun at mangle Eenhed, og han finder, at Øhlenschlæger med vel megen Shakespearsk Frihed tumler os om fra det ene Sted til det andet. Palnatoke ynder han ikke; der synes ham altfor mange Affektheligheder sammendyngede. Man erkjender i disse Domme Tilhængere af den franske Skole, thi Axel og Valborg er rigtignok af Øhlenschlægers Stykker mest i den

Digitized by Google

Aand. Corregio finder han at være blot et Stykke for Kunstkjendere og Kunstelskere.

Efter min Hjemkomst kom Rein for at besøge mig, og en ny æsthetisk Samtale begyndtes. For ham er Hakon Jarl Ohlenschlægers Mesterstykke; især finder han Hakons og Thoras Charakterer herligen tegnede. Axel og Valborg behager ham mindre, — maaskee fordi han engang selv har behandlet samme Æmne, men ellers angav han som Hovedgrund, at den Stedets Eenhed, Ohlenschlæger har bundet sig til, paalagde ham altfor megen Tvang. — Rein fortalte mig ellers, at han i denne Tid fører Brevveksling med Grundtvig. Denne havde sendt ham en poetisk Epistel, hvori han roste ham for i sine nyeste Digte ikke at have behandlet Jesus som blot Dydens Lærer, „hvilket han mindst havde ventet af en Digter fra den Periode, i hvilken Rein havde dannet sig." Rein svarede ham i Prosa, og saaledes fortsættes endnu Correspondancen. Rein havde blandt andet sagt ham, at en større Sagtmodighed, end Grundtvig yrer mod anderledes tænkende, anstod en Christendomslærer, og derpaa svarede Grundtvig paa to fulde Sider, at Sagtmodighed kunde være ret god til Tid og Sted, men i en forvendt Tidsalder maatte man tale Sandheden høit og eftertrykkeligt.

22de April.

Jeg havde to Visiter, først af Hospitalspræsten Welhaven,[1] en Mand, der efter Susons Ord i Figaros Giftermaal, kan med Sandhed siges at gaae og tale med Action. Saadan uregelmæssig Gang, saadanne heftige Armbevægelser,

[1] Joh. Ernst Welhaven (Prof. W.s Fader), Hospitalspræst i Bergen, † 1828 som res. Cap. til Domkirken sammesteds (Forf. Lex.). En Charakteristik af ham ved P. A. Jensen i Ill. Nyhedsbl. 1863 No. 50. Han omtales ogsaa i F. W. Schuberts Reise durch Schweden, Norwegen etc. Leipzig 1824. III, S. 162 fg.

Digitized by Google

saadan lidenskabelig Declamation har jeg i rolig Conversation fast aldrig seet eller hørt. Det er imidlertid ret godt, hvad han siger, og han havde et og andet at fortælle af Verdens Løb, der sagtens kunde bringe Sindet i Oprør. — Sagen var den anden. Han medbragte Litteraturtidenden, hvori Recensenten af Saga forsvarede sig mod Grundtvigs Anke.[1] Den gode Grundtvig er mig en uendelig trættekjær Person. Jeg har paa de sidste Tider yndet ham meget, men er nær ved at sadle om. Det er overalt intet elskværdigt Charakteertræk at tro sig enhver Bitterhed tilladt mod den, hvis Mening afviger fra vor, og saa ikke taale ringeste Modsigelse, men føle sig fornærmet ved alt, hvad der siges imod os. I vore Dage er nok ingen Forfatter Terrorist i den Grad som Grundtvig.

Vore gamle Psalmer og deres store Fortrin i Henseende til Kraft og Fynd for de allernyeste, i hvor langt de end staae tilbage i Correctheb, var i Aften Samtalens Emne mellem mig og min Moder. Vi reciterede Vers, som vi i vor Barndom og Ungdom lærte udenad, og hvortil neppe i høi Begeistring eller rørende Inderlighed findes Mage i den evangelisk-christelige Psalmebog. Det var et bedrøveligt Stykke Arbeide, at man havde saadan Hast med at faae den indført. Det fattedes kun, at vi med lige Overilelse skulde faaet Boisens Liturgie. Havde man kun oppebiet denne Tid, hvad kunde ikke en Grundtvig og flere udgivet! og hvilken ganske anden Aand end den kraftløse Riberske kunde og vilde udbredt sig over det Hele! Thaarup vilde da ogsaa taget kraftigere Haand deri end paa den Tid, da han i hver Samtale udgjød bittre Sarcasmer over Psalmecommissionens Omkalfatringer.

[1] Grundtvig udgav en Nytaarsgave for 1812 under Titelen „Saga", der recenseredes i Lit. Tid. 1811 No. 36, Grundtvig svarede i Kjøbenhavns Skilderi 1812, No. 22, og Recensenten atter hertil i Lit. Tid. 1812, No. 6.

Digitized by Google

23de April.

Det er ikke frit for at Grübelings punktlige Ankomst og Bortgang netop ved et bestemt Klokkeslet keder en Smule. Naar Klokken slaaer fem gruer jeg for, hvad man skal tale om i de to følgende Timer, og jeg elsker ordentlig det gamle Hollandske Slaguhr, der slaaer hver halve Time, da jeg hver Gang kan beregne: nu er der kun en heel, nu en halv Time til den slaaer syv, og i samme Minut veed jeg han griber sin Hat og tager Afsked. Manden er aldeles ikke uinteressant, men hvad der saaledes evig skal gjentages, aldrig kan udeblive, aldrig forkortes, det trætter dog tilsidst.

Om Aftenen fortalte min Moder en Anekdote, som jeg dog maa optegne her. En Præst paa Vestlandet ved Navn Willum Schjøtt[1] (det er vel 100 Aar siden) havde en Dag Ungdommen hos sig, der skulde forberedes til Communion — Confirmation existerede som De veed dengang ikke. Han var den Dag særdeles misfornøiet med dem allesammen, og for at lade dem føle sin Vrede, lod han fyre ganske umenneskeligt i Kakkelovnen, slog Døren i Laas og gik fra dem. De arme Børn vare færdige at qvæles af Hede, og gave sig tilsidst eenstemmigen til at græde og hyle i deres pinefulde Arrest. Præsten kom nu ind til dem. „Der kan I føle", sagde han, „hvorledes det er i Helvede, og der kommer I allesammen, hvis I ikke lære Jeres Christendom bedre, end I havde lært den idag."

24de April.

Ogsaa til Frokost fik jeg, inden min Kirkegang paa denne høie Helligdag, en Anekdote, som jeg maa afskrive. Der var engang i Begyndelsen af det attende Aarhundrede, i det mindste i dets første Halvdeel, i Christiania en Biskop

[1] Udentvivl Wilhelm Schjøtte, Sognepræst til Lunde paa Jæderen 1715—1723, se om ham Faye: Chr.sands Stifts Bispe- og Stiftshistorie, S. 289.

Digitized by Google

Rosing.[1] Han havde en gammel Moder, som levede paa en Gaard ikke langt fra Byen, og hende havde han lovet, bestemt engang om Ugen at besøge. Dette havde han imidlertid i to Uger forsømt, og nu satte den gamle Kone sig en Søndag Morgen til Hest og reed til Bispegaarden. Der skede Anskrig, at Bispens Moder kom, og Hans Høiærværdighed gik selv ud for at modtage hende; men da han var kommen hende saa nær, at hun kunde naae ham, gav hun ham et dygtigt Drefigen med de Ord: „Det skal du have, min Søn! fordi du ikke holder det fjerde Bud og glemmer, hvad du er din gamle Moder skyldig." Derpaa vendte hun Hesten og reed hjem, trods alle Bønner og Overtalelser. Tænk om saadant var arriveret vor Bech! „Det maa jeg sige!" havde han her med største Føie kunnet udbryde.

Idag var jeg i Nykirken. Kirken er ny efter dens Navn, for faa Aar siden afbrændt og igien opbygt, og det sees tydeligen, at dette er skeet i en Tidsalder, der er fattig paa Guld og andet af Oldtidens Pragtvæsen, thi den er yderst simpel, lys og i moderne Smag med Alter, Prædikestol og Orgel over hverandre, og har ingenlunde det majestætisk imponerende som Domkirken. — Rein viste i sin Prædiken, at „Enhver Dag, enhver Alder i vort Liv er beleilig til Omvendelse." Hvad han sagde, var sandt og smukt, men der var saa lidet, der fængslede Opmærksomheden. Det kostede mig virkelig Møie at samle Tankerne fra Adspredelse, hvortil især bidrog, at ogsaa han declamerede umaadelig langsomt, og da hans Stemme er dæmpet og Armbevægelserne faa, var hans Foredrag virkelig en Smule søvndysende. Den (efter Tidsaldrens Aand) i mine Tanker mesterlige Bededagsbøn havde jeg ventet af Rein, hos hvem alvorlig, ærbødig Andagt præger sig i Aasyn og Lader, fremsagt mere udtryksfuldt og med dybere Følelse.

[1] Hans Rosing, Biskop i Christiania 1664—1699. Om hans Moder se L. Daae, Throndhjems Stifts geistl. Historie, S. 114—115.

Digitized by Google

26de April.

Idag var jeg i Korskirken, Bergens tredie Hovedkirke. Jeg kan ikke sige, jeg i Almindelighed ynder Korskirker; denne er imidlertid ret smuk. Den residerende Capellan Brun[1] prædikede og Kirken var overmaade fuld. Efter et Sted hos Esaias, han havde valgt til Indgangssprog, og som var hans egentlige Text, var hans Thema: „Et Øieblik synes Gud at forlade os, men kun for at omarme os med større Kjærlighed." Hvad jeg fandt at laste var, at Prædikenen lignede mere enkelte afrevne Fragmenter af et Heelt, end en sammenhængende Tale, og at hans Organ fattes Manddoms Fylde, hvori han ingenlunde slægter sin Fader paa; men ellers var jeg særdeles vel tilfreds med ham. Ingen af de Prædikener, jeg denne Gang har hørt i Bergen, har i den Grad fyldestgjort mig. — Paa Hjemveien gjorde jeg en Spadseretour i en offentlig Have, som kaldes de Besches,[2] og her saae jeg med Glæde disse Vaarens første fødte Børn, en Hob simple Smørblomster, der stode rundt om en lille Dam. Skjønnere og gavmildere er Naturen i vor Egn, naar den vaagner, men o den evig lange Slummer!

27de April.

Endnu en af Bergens underlige Skikke: Brylluper, som ellers gjøres meget Væsen af, og hvorved Gjæsterne endog ere forpligtede til at give Brudegave, ere som oftest Mandfolkeselskaber, og Bruden undertiden det eneste Fruentimmer ved Bordet. Dette gik f. Ex. saavidt hos en Mad. Geelmuyden (en af de Damer, som undertigen besøger min

---

[1] Christen Brun, Biskoppens Søn, † som Stiftsprovst og Sognepræst til Domkirken 1847 (Forf. Lex.).

[2] Efter den i 1787 dode Apotheker Joh. Carl de Besche, om hvem se J. N. Brun, Mindre Digte, S. 184—197, hvor Haven beskrives og bedømmes.

Digitized by Google

Moder), at da hun giftede en Datter bort til Apotheker Bull, havde hun selv Dameselskab af sin Familie i et andet Værelse. Datteren sad ene mellem lutter Mandfolk ved Brudebordet; hendes egen Moder viste sig ikke der under det hele Maaltid.

28de April.

Jeg var indbuden hos en Capitaine Geelmuyden, hvis eneste Datter offentligen skulde forloves med en Lieutenant Segelke. Det er et meget vakkert og tækkeligt ungt Par, og forsaavidt var det en glædelig Festdag, men som Gjæstebud var det lidet interessant. Familieforhold og deslige havde samlet en Hob heterogene Mennesker. Kjedsomheden fulgte, saavidt jeg kunde mærke, os allesammen som en tjenstfærdig Lakei fra det ene Værelse til det andet; den ledsagede os ogsaa ind i Spisesalen og tog Plads bag vore Stole. Min Borddame var Grübelings Søster, gamle Oberstinde Thodal, en hjertelig god og snaksom Kone, men som helst snakker om, hvilken Mad hun og hendes Broder kunne lide og hvilken de ikke kunne fordrage. Vi fik fortræffelig Mad, og der var aldeles ingen Sviir, hvilket ogsaa tjener mig bedst.

31te April.

Under Forberedelsen til denne Dags Middagssøvn læste jeg nogle virkelig meget fornustige Tanker hos Tullin om Fornuften. Det er noget af det bedste prosaiske, jeg har læst fra den Haand. I den Tid, da Horrebov, uden at kjende enten Jesus eller Fornuften, hver Uge i sit Blad meddelte Publicum sine løse og vaklende Principer om begge, vilde vistnok „hver halvaarsgammel Viis i Kongens Kjøbenhavn" fundet Tullins Raisonnements yderst latterlige, men nu, da man er vaagnet af Rusen, og erkjender de saare snevre Grændser, der aftegnedes vor egentlige Viden, nu ville vistnok de fleste selv øvede Tænkere finde meget sundt og

Digitized by Google

rigtigt i hvad han siger. — En beslægtet Materie udgjorde Emne for vor Aftensamtale: Spøgelser. Min Moder er ligesaalidt som jeg overtroisk, men dog vare vi begge enige i, hvad Shakespeare siger, „at der gives mange Ting mellem Himmel og Jord, som Philosopherne ikke begribe.“ Historier fortaltes om Anelser, Syner, Drømme og desl., som vel Ingen af os virkeligen kunde bekræfte, men som dog heller Ingen af os vovede at forkaste som usande, end sige umulige.

1ste Mai.

Vel fremtreen den unge Mai efter Frankenaus Ord „i himmelblaa elysisk Dragt“ — det var klart Solskinsveir, men „englehulde“ kan jeg ikke sige hendes Miner vare, thi Luften var kold; allermindst saae man her „den favre Lund udsprungen“, og neppe nok er den det i Danmark, om Nattergalen er nu ikke Tale. For mig Østlænding synes vel Foraaret, i Sammenligning med det jeg er vant til, vidt avanceret, men her klager man gudsjammerligt især over Fodertrang, da man længe før denne Tid pleier at slippe Creaturene ud, og nu maae man føde dem paa Stald.

Min Moder og jeg havde et Besøg af Biskoppen. Han medbragte det kongelige aabne Brev om Universitetet, hvoraf jeg seer, at den Dag, jeg fylder mit 46de Aar,[1] om jeg oplever den, bliver den meest glimrende Festdag, Norge har seet i Aarhundreder. Selv Bergen maa da jubilere, enten den vil eller ikke. Jeg lod mig ogsaa engagere af Biskoppen til at prædike i den skjønne Domkirke 6te Søndag efter Paaske. Han opmuntrede mig, og jeg havde selv Lyst dertil, da Tiden falder mig lang uden Embedsforretninger og andet videnskabeligt Arbeide, og jeg desuden vel heller aldrig har præ-

[1] 1ste August 1815, til hvilken Tid Universitetet skulde være i fuld Virksomhed.

Digitized by Google

diket i saadant et herligt Tempel. — Han havde nylig faaet et Brev fra Ordenscantzleren til Svar paa en Taksigelse, han efter Skik og Brug (som jeg hører) havde indsendt for sit Commandeurkors. Han havde der sagt, at det han herefter som Olding kunde gjøre for Konge og Fædreland var for ubetydeligt til at gjengjælde en saadan Naade, men at han havde 34 Børnebørn, hvilke han, saa længe han levede, vilde efter deres Alder og Forstand indprente, hvad de skyldte en saadan Konge og et saadant Fædreland, og at det tilkom dem i sin Tid at betale deres Bedstefaders Gjæld. Dette Brev havde Moltke viist Kongen, og denne overdraget ham hjerteligen at takke Brun, hvorover denne ikke var lidet glad og stolt.

2den Mai.

Tilligemed en Billet fra Biskop Brun, hvori han indbød mig til imorgen Aften, fik jeg den epistola encyclica, hvorom jeg skrev under 13de April. Nu har da dette beundringsværdige Foster seet Dagens Lys, er trykt i Kjøbenhavn, henved 2 Ark stort, med alle 12 Bispers For- og Tilnavne, samt de Graduerede Dr. og indeholder — nogle meget trivielle Anmærkninger og Formaninger om at afværge Ægteskabsskilsmisse i Anledning af den sidste Forordning desangaaende. Jeg maatte skamme mig i mit Hjerte, om jeg ikke paa min Ordinationsdag for 19 Aar siden havde vidst hvert Ord, Münter her fortæller os, og om jeg ikke i min hele Embedstid efter Evne og Leilighed trocligen har fulgt de Regler, her gives. Men ogsaa maa jeg tilstaae, at jeg har oplevet Tilfælde, som den meget lærde, men for sund Sands og Erfaring blottede Münter aldrig har tænkt sig eller kjendt, og hvor de Regler, han foreskriver, vil være omtrent ligesaa virksomme, som om jeg vilde gaae ned i Stuen og moralisere for min Moders arrige og lunefulde Hund. Over-

Digitized by Google

alt, naar begge Rigers Biskopper vilde træde sammen og forenede tale til begge Rigers Geistlighed, burde det dog være over et vigtigere Æmne og i en høitideligere Anledning end nærværende. Var en saadan Circulairskrivelse omsendt, da Revolutionen mod Enden af det attende Aarhundrede frembragte den betænkelige Gjæring i Religionsvæsenet, var det skeet i de Dage, da Boisens Liturgie skulde været indført, var det over en saadan almeen interessant Sag, der desuden havde nye eller miskjendte Sider at betragtes fra, var det derover et saa ærværdigt Corps havde meddeelt den øvrige Geistlighed Raad, Opmuntring, Veiledning, eller hvad det nu kunde være — det vilde imponeret og vakt Ærefrygt, men dette falder ved Gud næsten i det latterlige; thi jeg seer ikke andet, end at de 12 Bisper kunde skiftes til i Aarets 12 Maaneder at skrive Geistligheden i sine Collegers Navn et ligesaa vigtigt Brev, saa at man fik et hver Maaned. „Det er en Lykke, det er paa Latin", sagde Brun, „sligt klinger aldrig saa godt paa Dansk." Jeg tilstod det, men sandelig, man kunde fristes til at oversætte det til hver Mands Brug og Bedste, at Publicum kunde see, hvilket Foster, det med saamegen Bulder fødende Bjerg frembragte. — — — Tilgiver mig, kjære Veninder! denne lange Prædiken, men jeg maatte udøse min Galde, og da denne Dagbog næsten er den eneste Correspondance jeg fører, maatte jeg nedskrive her, hvad egentlig blot kan interessere Schmidt og, med tilbagegangen Tids Erindring, tildeels Ottesen.[1]

---

[1] Realf Ottesen, siden Sognepræst til Sande i Jarlsberg († 1860), en Svigerson af Grosserer P. v. Cappelen i Drammen, hvis Hustru hørte til Pavels's Omgangskreds. Ottesen var i hine Aar udtraadt af den geistlige Stand og Associé i Svigerfaderens Forretninger.

Digitized by Google

3die Mai.

Jeg var idag i Stadens fjerde Hovedkirke: den tydske. Man kan see, at Tydskerne engang have spillet en stor Rolle i Bergen. De 30—40 Familier, Menigheden nu bestaaer af, havde ikke behøvet, kunde heller ikke bekostet en saa stor, prægtig Kirke. Dens Orgel roses som Byens bedste og Organisten udmærker sig som god Musicus. Sangen gik med megen Orden og Høitidelighed, kun at Psalmerne havde været kortere og opbyggeligere! Vi havde fire temmelig lange Psalmer, alle handlende om Bønnen. To af dem især, der umiddelbar fulgte paa hinanden, vare paa een Melodie og af eet Indhold, kun med den Forskjel, at den Syngende i den første (af Gellert) fortalte sine Medchristne, og i den anden fortalte Gud, hvorom man burde bede og hvad Nytte, man havde af Bønnen. I en af dem fandtes endog den Idee, at man, ved at forsømme Bønnen, letteligen kunde gaae glip af et og andet Gode, Gud ellers havde tiltænkt os. — Præsten Hr. Christiansen[1] har vundet Celebrité her i Byen som Prædikant, men jeg kan neppe sætte ham over omtalte Hr. Hysing. „Hvad det er at bede" var Spørgsmaalet; han paatog sig at besvare. Han svævede i Førstningen vel høit blandt „de Myriader af Himmellegemer, der glimre og glindse paa Firmamentet"; item omtalte han vort Aarhundredes Opdagelser. Undertiden gik han heelt fra sit Thema og berørte Ting, som ikke stod i fjerneste Forbindelse med Bønnen. For mig var han intet stort Lys, og jeg hørte ham neppe oftere, om jeg blev her nokaa længe.

Aften var jeg da hos Biskoppen i et lidet Selskab, meest bestaaende af Familie, hvor jeg første Gang saae Bispinden. Hun er meget gigtsvag, og gaaer mosommeligen med

---

[1] Peder Christiansen, en Tydsker.

Digitized by Google

en Stok; hun skal ogsaa være meget melancholsk, og denne Sygdom er gaaet i Arv til alle hendes Døttre.

6te Mai.

Da jeg imorges vaagnede og saae ud af Vinduet, var alt bedækket med Snee.

„Den gik og kom, og kom og gik
Alt efter gammel Skik"

den hele Dag, og denne lange Dag fra Morgen Kl. 7 til Aften Kl. 11 ventede jeg forgjæves efter Posten. Bergen er Rygternes, især de urimelige og dumme Rygters Hjem. Saaledes fandt man det nu rimeligt, at Postgangen gjennem Sverige var spærret, som om det kunde have Indflydelse paa Postgangen over Fillefjeld! — Syngestykket Adolf og Clara og Holbergs Gert Westphaler opførtes i Aften. Jeg veed ikke, om Nogen af denne Dagbogs Læsere kjender det første, en nydelig Bagatel om et barnagtigt ungt Ægtepar, som holde ret meget af hinanden, men da hver har nogle Luner, de ei vil aflægge, bilde de sig ind, at de ere ulykkelige og vil skilles ad. For at revse og helbrede dem, faaer Konens Onkel, en Minister, dem under et Paaskud hver for sig afsendt til en af hans Venner, der beboer et gammeldags gothisk Slot, og modtager dem som Arrestanter i sin Fæstning, hvor han agerer Commandant og hans gamle Portner Slutter. De blive i Begyndelsen meget forbausede ved at mødes, men i deres ennuiante Eensomhed forlibe de sig snart (altfor snart) igjen i hinanden, tilsværge hinanden evig Troeskab, og beslutte, da Commandanten ei vil give Slip paa dem, med Livsfare at rømme fra Fæstningen. Det opdages, og efter først at have sat lidt Skræk i dem, aabenbarer den gamle Herremand dem Ministerens Plan, og alt er saare godt. Jeg har seet Stykket i Kjøbenhavn, og der skulde noget til at udholde Sammenligningen; imidlertid maa jeg

Digitized by Google

tilstaae, at hos ingen af vore Bergensere enten Spil eller Sang kunde kaldes maadeligt, end sige slet, og havde blot Commandanten (Bøschen) været fastere i sin Rolle, og Slutteren (Henr. Meyer) udført sin paatagne martialske Charakteer med lidt mindre Carricatur, vilde jeg seet Stykket med sandeste Fornøielse. Begges Sang var uforbederlig. Det unge Pars (Apotheker Bulls og Jfr. Monrads) Syngestemmer vare meget gode, skjøndt mindre udmærkede end hines; derimod var deres Spil fortrinligt, fornemmelig Bulls. — Over Gert Westphaler fornøiede jeg mig ikke halv saa meget. Det er sandt, Hovedrollen blev ypperlig spilt af Overkrigscommissair Mohr (Lindgreen spiller den ikke bedre), men de andre Roller — ja de ere rigtignok utaknemmelige, men de havde heller ikke her det ringeste at takke for. Jeg traf en Mængde Mennesker, som jeg kjendte og talte med, og gjorde to nye Bekjendtskaber: Justitsraad og Borgermester Lund,[1] der i Cultur meget udmærker sig for Christiania Borgermester,[2] og en gammel Kjøbmand Sagen, Digterens Fader, der synes ved sin Søn at have faaet mere Kjendskab til og Smag for Litteraturen end ellers er almindelig hos Bergenserne, især af Handelsstanden.

8de Mai.

Istedetfor at gaae i Kirke, læste jeg en Prædiken for min Moder: min egen om Trøst ved Venners Grave. I den Anledning førte vi en lang Samtale om det tilkommende Liv, især Venners Gjensyn, og det rørte og glædede mig at høre, hvor lyst og fornuftigt hun tænkte herom. Vi vare begge enige i, at naar man vil philosophere over den Sag,

---

[1] Justitsraad Johan Mich. Lund, † 1824, Forf. af Øvre Thelemarkens Beskrivelse.

[2] Nicolai Diderik Osterhaus, † 1822.

Digitized by Google

er der mere, som taler imod end for den, men at det er saare trøstende at troe og mistrøstende ikke at troe den, og at Gud, som har nedlagt denne anende Længsel i vore Hjerter, kan ikke lade den utilfredsstillet, naar vor Existents skal vedblive, og maa vel altsaa vide et Middel, som vor Philosophie ei opdager eller fatter, til at opfylde den.

9de Mai.

Endelig ophørte det at snee, og vi fik en ægte Bergens Regndag til Glæde for hver christen Sjel, som dog nu med Grund tør haabe, at Vinteren er forbi. Iøvrigt herskede her samme Stilhed som igaar; jeg lærte min Prædiken udenad, og talte ikke med andre end min Moder og vore daglige Besøgere. — For at bøde noget paa disse Dages eensformige Tomhed, fortæller jeg nok en af Bergens abderitiske Skikke. Istedetfor at ellers unge Mennesker af Opdragelse, især Piger, paa deres Confirmationsdag holde sig hjemme i al Stilhed, modtage vel Gratulationer, men tør ikke lade sig see paa Gaden, allermindst i deres Confirmationsstads, er det her Skik, at de om Eftermiddagen gaae eller kjøre omkring og præsentere sig for deres Forældres Venner og Velyndere, om de endog ere dem personligen ubekjendte. Saaledes fortalte min Moder om adskillige unge Piger, som hun aldrig havde seet enten før eller siden, men som paa deres Confirmationsdag havde været her og gjort deres Reverents.

10de Mai.

Domkirken var propfuld. Man siger, at den skal kunne rumme 4000 Mennesker. Denne Vrimmel, som paa engang kunde oversees, da Vinkler og Udbygninger ei existere i denne Kirke, var et ret heel imposant og opmuntrende Syn. I Henseende til Prædikens Udførelse er jeg (uden Egenros) tilfreds med mig selv.

Digitized by Google

13de Mai.

En deilig Dag! Her har man dog virkelig Vaar, som vi paa Østlandet dog kun vide lidet af. Sneen ligger vistnok endnu paa de høie Fjelde, men iøvrigt er Marken grøn. Sommeren bebudes overalt, men ak! ogsaa Vaarens sædvanlige Følgesvend Skjørbuggigten i mine Been har indfundet sig!

14de Mai.

Idag er her i Byen indtruffet et Dødsfald, som har frapperet alle. Den forhen omtalte Præsten Stuwitz, en sund stærk Mand, 41 Aar gammel, døde efter 8 Dages Sygdom. Han prædikede Christi Himmelfartsdag, men var da allerede syg og sagde ved sin Hjemkomst: „Jeg kommer nok aldrig mere paa Prædikestolen", begyndte kort efter at phantasere og laae saaledes i hidsig Feber uden Samling til idag, da det var forbi.

15de Mai.

Præsten Irgens var her for at consulere mig angaaende de Mænd, man i disse Tider henvender sig til, naar man vil søge geistlig Befordring.[1] Jeg har miskjendt denne Mand, og fundet ham flau og tom, men det er han virkelig ikke, naaer man nøiere lærer at kjende ham.

---

[1] Marcus Frederik Irgens, Biskop C. Irgens's Søn og ref. Cap. til Domkirken, søgte da efter Stuwitz Korskirkens Sognekald, som han ogsaa fik. Døde i denne Stilling som Stiftsprovst 1820. Han havde til Concurrent Biskoppens Søn Chr. Brun, for hvem Faderen af alle Kræfter arbeidede, men Irgens seirede ved personlig at reise til Kjøbenhavn og tale sin Sag hos Frederik VI., understøttet af Biskop Münter. Dette fremkaldte et spændt Forhold mellem Irgens og Familien Brun, der endog varede ud over Biskoppens Død. Se D. Thrap i Theol. Tidsskr., udg. af Caspari m. Fl., Bd. IX, S. 477 fg. samt Gammelt nyt om og af Biskop J. N. Brun ved J. N. Brun, Chra. 1877, S. 509—516.

Digitized by Google

16de Mai.

General Lowzow har nu ogsaa faaet Commandeurkorset syet paa sin Morgenfrakke; han tør maaskee ogsaa have det paa sin Nattrøie, at, om Nogen tog ham paa Sengen, det strax kunde erfares, at han er den Mand, Kongen ærer. — Jeg havde atter Besøg af Præsten Irgens, som medbragte nogle Prædikener til Gjennemlæsning, og bad mig derhos give ham Raad, hvorvidt jeg fandt det tjenligt, at han lod et Par af dem trykke og tilligemed sin Ansøgning om Korskirkens Sognekald sendte Kongen dem som en Slags Legitimation for hans Dueligheb. Hvad hermed vil udrettes, kan jeg ikke vide, men jeg maa tilstaae, at Prædikenerne vare vel udarbeidede, at hans Religionslære er sund og ægte christelig, og at hans Sprog er reent og paa sine Steder skjønt. Man siger, og han erkjender i visse Maader selv, at han ikke udfører dem meget vel, og det er ret beklageligt, thi ellers vilde jeg, Rein undtagen, sande Bispens Ord, at han er Byens bedste Prædikant, ham selv naturligvis heller ikke iberegnet.

17de Mai.

Første Pintsedag. Jeg var atter i Nykirken. Altfor lidet er her i mine Øine for Sandserne. Til Aandens Opløftelse, saalænge den boer i et skrøbeligt Legeme, hører meget mere, end man finder her. Jeg veed vel, at jeg hermed desværre bryder Staven over min egen Slotskirke, men den har jeg heller aldrig forsvaret eller rost. Nykirken er, som jeg før har sagt, lys og simpel, men den ligner dog mere en Stue end en Kirke. Man stemmes ikke til høitidelige Følelser ved at træde ind i den. Orgelet er for en saadan stor Kirke for lidet og uanseeligt, og forved Alteret er en Døbeanstalt, som hidses ned, naar den skal bruges og skal nok være i moderne Stiil, men seer i den svævende Stilling meget groteske ud. To store Lys stod paa Alteret, som første

Digitized by Google

Pintsedag ikke vare tændte; det var, syntes mig, ogsaa at drive Oekonomien og Skjødesløsheden vel vidt. — Det første Reir kommer paa Prædikestolen, imponerer han; det er, som en Stemme lyder fra Gravene; den vækker i første Øieblik til høitidelig Andagt, som dog siden kølnes, naar denne Tone eensformig og uforandret er hørt en halv Time. Det var et besynderligt Æmne, han havde valgt til en Pintseprædiken: „Vi bør vandre saaledes med hverandre som de, der engang skulle skilles ad." Sandt og skjønt udviklede han dette, men paa det christelige Samfunds Stiftelsesdag kunde man have ønsket, han havde gjort, hvad en enfoldig Kræmmer i Kjøbenhavn roste mig for i mine Studenterdage: „Det er saa smukt med Pavels; han *præker altid om Religionen*."

18de Mai.

Den aldeles uventede Fornøielse, at *høre Biskop Brun prædike*, nød jeg idag, da han lod sig høre i Korskirken for en utællelig Folkemængde. Det er virkelig en Hjertens Glæde at høre den Mand, i hvor lidet man end kan bifalde alt, hvad han siger. Intimationen til Sangen hentede han saare vidt fra Caleb og hans Speidere i Canaans Land, og de Vindruer, han medbragte. Men Anvendelsen var saare deilig; man henreves saa ganske, at det var fast umuligt ikke at synge med Andagt — naar kun Verset ikke var blevet gjentaget. Prædikenen selv overraskede mig virkelig i Bruns Mund. Jeg troede ham ikke istand til, allermindst paa en Pintsedag, at holde en heelt igjennem moralsk Prædiken, uden Indblanding af noget Dogme, og det gjorde han dog. „En god Samvittigheds Kjendetegn" var hans Thema. Hist og her faldt maaskee Behandlingen vel tør, ogsaa ere hans udvortes Gaver ikke saa aldeles heldige, naar han skal docere, som naar han vil røre eller ryste, men da er han uforlignelig. En Fremmed, som ikke forstod et dansk Ord,

Digitized by Google

vilde beundre ham. Et Sted især om hvorledes det, som her er skjult, paa hiin Dag skal aabenbares, vilde jeg have undt Eder alle, kjære Venner, at have hørt, og I vilde vel tilstaaet, at I aldrig havde hørt en herligere Tale.

Hans Been havde lidt meget ved denne Anstrængelse; ved sin Hjemkomst maatte han gaae tilsengs; ogsaa med ham er det vel snart forbi.

Jaften var jeg ene med min Moder. Hun talte lidet, men syntes bedre tilmode end mig. — Her skriver jeg nu for sidste Gang. Imorgen ved disse Tider — Gud veed hvor mange Mile jeg da er herfra! Veiret er deiligt og Vinden gjelig. Saa sidder min stakkels gamle Moder ene, og hver Dag føres jeg længere fra hende, og hun seer mig vist aldrig mere her. Nu god Nat, mine Venner! min bliver vist ikke meget rolig. Mit Been værker, og min Sjel er inderlig — inderlig bedrøvet. Gud styrke os alle!

19de Mai.

Uventet kom Biskoppen, da vi drak Thee, og sad en halv Times Tid hos os. Afskeden var kort; min Moder havde sin sædvanlige rolige Fatning. Hendes sidste Ord til mig vare: „Farvel, min Søn! og Tak for hver Time, vi have kjendt hinanden."

Reisen var heldig. Jeg avancerede otte Mile, til Fjeldberg Præstegaard, hvor man ventede mig efter et Brev fra Biskoppen, og hvor jeg modtoges af Præsten Brun,[1] en jovialsk og elskværdig ung Mand, som en Lysets Engel.

20de og 21de Mai.

Til Frokost tracterede min Vert med en excellent Malvasier-Madera. Saaledes leve Præsterne i Bergens Stift!

[1] Augustinus Meldal Brun (Forf. Lex.), en Broderson af Biskoppen († 1833), cfr. Norsk Maanedsskrift, udg. af D. Meidell, II, 480 fg.

Digitized by Google

Den rige Provst Lassen paa Gran tracterede med Øl, og her er den tredie bergenske Præst, hos hvilken jeg til simpel Frokost har drukket Madera.

Reisen fortsattes først paa Baad til Ohlen, og derfra spadserede jeg 3 Fjerdingvei til Sandeid. Under mit Ophold der hørte jeg af de meget skikkelige Bønderfolk, at deres nye Præst,[1] Hr. Cordsen, hverken første eller anden Pintsedag kunde prædike, fordi han var — fuld! Zetlitz var hans Formand. Han drak aldrig ene, sagde de, men kaldte til sig Matroser, naar intet andet Selskab var at faae. Ogsaa hans Formand drak. „Det er underligt med os", sagde de, „vi kan næsten ikke mindes den Tid, at vi jo havde en Præst, som var forfalden til Drik."

Det gik nu atter til Baads til Stavanger, hvor jeg aflagde Visit hos Agent Kjelland, og selv uforskyldt fik to Visiter, begge mig aldeles ubekjendte Mænd: Sognepræsten, Provst Støren, der fast han er Kjøbstadpræst og har engang været Stiftsprovst,[2] saae ud som det livagtige Guds Ord fra Landet; og Præsten til Rennesøe, Hr. Oftedahl,[3] en yderst fiin og elegant Mand, som jeg kun kan sammenligne med Prof. Brorson i Kjøbenhavn eller Dr. Neumann i Asker, iøvrigt her i Egnen berømt som Taler, hvorfor og Stavanger Præster, i grundet Følelse af deres Ringhed og Ubeqvemhed til at sige noget om det norske Universitet, fik ham til at holde Tale 11te December. Begge Mænd syntes ellers, hver i sit Slags, at være heel agtværdige.

---

[1] Til Vigedal i Ryfylke.

[2] I Christiansand. Henrik Eilert Støren døde 1822 i Stavanger. Se om ham A. Erlandsen, Biogr. Efterr. om Geistligheden i Throndhjems Stift, S. 493—494.

[3] Laurentius Andr. Oftedahl, Eidsvoldsmand, † 1843 som Sognepræst til Eker. D. Thrap, Bidrag til den norske Kirkes Historie i det 19de Aarh., S. 322 fg.

Digitized by Google

22de Mai.

Min Regning i Herbergerstedet var overordentlig moderat. Overalt maa jeg, med Fornøielse som Vestlandets Søn, men ugjerne som Østlandets Indvaaner, tilstaae, at man her er langt mindre uforskammet i sine Fordringer end hist. — Jeg gjennemreiste idag Jædderen, 6¼ Miil. Æsthetikeren og Patrioten føle i lige Grad Misnøie ved at betragte disse triste Egne. Hiin finder ikke et Træe, ikke en eneste taalelig Udsigt, kun Moser, Lyngheder, fulde af store Stene, Sandbakker, tørvtækte Huse, usle Kirker og (paa Oceanet nær) alt, hvad som stygt er. Og Patrioten begræder, at dette frugtbare Land, der allerede nu frembringer langt mere Korn, end dets Indvaanere bruge til deres Føde, har saamange store, udyrkede Strækninger, der, behørigen cultiverede, kunde rigeligen ernære deres Eiere og endda forsyne andre Norges Egne med et betydeligt Quantum Korn. Kan Selskabet for Norges Vel her udvirke nogen Forandring, vil det blot derved gjøre sig udødeligt. Imidlertid har Jædderen ogsaa sin behagelige Side for Reisende. Henved to Trediedele af Landet har overmaade gode Veie, og selv hvor disse endnu ikke have været under Veimesterens Haand, skeer Reisen med allerstørste Bequemmelighed, og hvad der glæder endnu mere, man finder overalt gode, høflige og velvillige Mennesker. Paa det sidste Skifte gjennemreiser man en Sandørk, en af de sæleste, og maaskee den allerfæleste Egn, jeg har seet. Den er ikke gyselig som den Leirdalske eller Gudvangske, den vækker blot Afskye, Lede og Melancholie. — Paa Dugne fandt jeg et meget godt Logis, men de eiede ikke Rugbrød, det første Exempel, jeg endnu har seet i et af de saakaldte honette Huse. Kager af Bygmeel og Kartofler er deres Brød. Der er i Egersund aldeles ingen Rug at faae, om man vilde give 100 Rd. for en Tønde.

Digitized by Google

23de Mai.

Endnu til igaar var jeg i Tvivl, om jeg skulde gjøre den slemme udenskjærs Tour forbi Soggendal og Hitterøe, men min Verts Raad bestemte mig fuldkommen, idet han ei aleene som de andre afmalede mig Farten som yderst ubehagelig i Søegang, men ogsaa gjorde mig opmærksom paa, at man paa saadan lang Reise i aaben Søe ingenlunde var sikker for engelske Krydsere, hvem det i disse havnløse Farvande var fast umuligt at undgaae. Jeg leiede altsaa Baad til Egersund, og reed derfra en evig lang Miil gjennem vilde, fæle Egne, over store glatte Stene, op og ned ad steile Bakker til Helleland Præstegaard. I denne Udørken saae jeg imidlertid udenfor et ualmindelig peent Bondehuus, ventelig i Lye for Nordenvinden og ligefor den varmende Sol, to Birke, de første Træer (om Buske taler jeg ikke), som jeg i Aar har seet, hvor Knopperne havde udfoldet sig til Blade.[1]

[1] Som bekjendt er det et meget udbredt Sagn, at Sorenskriver Nansen, der boede i Egersund, paa 1ste ordentlige Storthing under Debatterne om Stedet for Norges Banks Hovedsæde skulde have ladet falde de Ord: „Jeg foreslaar, at Banken skal være i Egersund, det er en kjøn lille By, og der bor jeg." Fortællingen, der ogsaa har fundet Veien til den historiske Literatur (Fr. Hammerichs „Hans Nansens (o: Præsidentens) Levnet" i Dansk historisk Tidsskr., 3. R., I, S. 259), har imidlertid ingensomhelst factisk Hjemmel. Den er udentvivl opstaaet derved, at netop medens det samme Storthing var samlet, og man (i Pressen) ivrig drøftede det Spørgsmaal, om ikke Universitetet burde flyttes fra Christiania til en mindre By, fremkom der i Nationalbladet (8de Februar 1816, 2. Hefte, S. 86—92) et ironisk Forslag om, at Egersund burde være Universitetsstad. Bank og Universitet ere da blevne forvexlede i Traditionen. I Krafts Forfatter-Lexicon, udg. af Chr. Lange, findes anført (S. 464), at Nansen „antages" at være Forf. af dette Stykke (hvilket i Lexiconet citeres unøiagtigt). Der er imidlertid i Stykket flere Ting, der i en paafaldende Grad pege paa Pavels, og som derfor have bragt Udg. paa den Formodning, at Artikelen er fremkaldt af

Digitized by Google

I Provſt Reiner[1] paa Helleland fandt jeg en munter, gjæſtfri og fornuftig Mand, i hvis Selſkab Eftermiddagen og Aftenen henrandt overmaade behageligt. Han er en bemidlet Mand, ugift og børnløs. At modtage og herligen beværte Reiſende er hans ſtørſte Glæde, derover beſøges og hans Huus ſom et Vertshuus, og ingen honet Reiſende gaaer hans Dør forbi.

24de Mai.

Da Tiden kom at min gamle Provſt ſkulde gaae i Kirke, reed jeg afſted, og kom i Begyndelſen gjennem de ſkjønneſte Egne, jeg har ſeet veſtenfor Lindesnæs. Længere frem blev det ſtygt og ensformigt; tilſidſt kom jeg gjennem en trang Dal, Drangsdalen kaldet, hvor Vei er anlagt for at undgaae den ſaakaldte Skydalshei, en yderſt intereſſant Situation, ſom mindede om de Leirdalſke og Gudvangſke. Saa

---

hans Erindringer fra denne Reiſe. Anonymen omtaler nemlig den „bakkede og vilde Vei fra Egerſund til Helleland", hvilken han netop ſiger ſig at have befaret „i det ſvære Aar 1812 midt i Mai Maaned", og han omtaler endvidere de Birketræer, ſom han ſaa underveis, altſammen Ting, der gjenfindes i nærværende Reiſebeſkrivelſe. Hvad der kunde tale imod denne min Formodning, ſkulde være, at Pavels ikke i ſin Dagbog for 1816 (i det mindſte ikke i den bevarede og trykte Del deraf) omtaler ſit Forfatterſkab til Artikelen; men han lader dog et halvt Aarstid tidligere (30te Juli 1815) falde en Bemærkning om, at han kunde have Lyſt til at give et ironiſk Indlæg i denne Discuſſion. Pavels havde forøvrigt en Gang før været i Egerſund (i 1794) og ogſaa ved den Leilighed fundet Egnen „fæl og triſt" (Autobiographi, S. 135—136). Gjennemlæſer man Artikelen i Nationalbladet, vil man ogſaa finde det mindre ſandſynligt, at en Indvaaner af Egerſund paa en ſaa uſympathetiſk, ja ligefrem haanlig Maade, ſom Tilfældet er, ſkulde have ſkildret ſit Hjemſted. Nauſen anſattes ogſaa først 1813 i Egerſund.

[1] Perſonalhiſt. Tidsſkr., VI, S. 128; Fru G. Kiellands Erindringer fra mit Liv, S. 39; P. Hanſens Archiv for Skolevæſenet i Chr.ſands Stift, I, S. 57.

Digitized by Google

kom jeg da til Lund Præstegaard og overraskede Schive[1] meget behagelig. Han er Ridder, men hverken han eller nogen anden veed hvorfor. Blandt de udmærkede Mennesker kan han i ingen Henseende regnes. Endog sin Attestatslærdom har han, hvis ikke alle Julemærker slaaer feil, saa temmelig udsvedet. Imidlertid fandt jeg iaften ret megen Fornøielse i hans Selskab, og den langt tarveligere Beværtning krydredes ligesom paa Helleland af Værts og Værtindes glade Ansigter og sande Gjæstfrihed.

26de Mai.

I Farsund tog jeg ind hos min gamle Ven Gabriel Lund[2] den yngre, Stedets fornemste Kjøbmand. Han var Student og havde begyndt at studere Theologie, men forlod som flere Lemmer af denne store vidt udbredte Kjøbmandsfamilie Videnskaben og hyldede Mercurii Fane. Manden er endnu, hvad Ynglingen var: ædel og interessant. Hans indvortes Menneske er, saavidt jeg kan mærke, uforandret, som det var for 16 Aar siden i Kjøbenhavn; det udvortes derimod har lidt en stor Forandring, da han til sin anseelige Høide har faaet en næsten monstrøs Corpulence. Han har en Kone, liden af Vext, men ligesaa feed idetmindste som han; det er min Troe et drøit Ægtepar. I samme Huus, hvor hans Fader Jochum Lund, i sin Kreds ikke mindre bekjendt for sin Virksomhed og Luxus end John Collett i sin, lod opbygge og indrette for begge sine ældste Sønner, boer den anden Broder og Compagnon, Ebbe, ogsaa meget feed og meget godlidende.

[1] Søren Martinus Schive, † 1827 som Sognepræst til Ringebo (Forf. Lex.).

[2] Eidsvoldsmanden Gabr. Lund, tilsidst Postmester i Throndhjem († 1831). Han blev 1792 Student (Pavels's Autobiogr., S. 192 fg.) og havde gode Kundskaber. Se om ham og hans Familie Const. Flood, Listerlandet, 2. Udg., Chr.a 1876, S. 103—108.

Digitized by Google

27de Mai.

Her var idag Mandfolkeselskab hos min Vert, mig til Ære. Det var Egnens Honoratiores, næsten alle Medlemmer af den store Lundske Familie. Som en Underlighed i en Cirkel af saa velopdragne Mennesker, maa jeg anmærke, at der røgtes Tobak i det Værelse, hvor Spisebordet stod dækket, indtil det Øieblik, Maden bares ind, og man gik tilbords. Iøvrigt hersker her aldeles ikke fordums Luxus enten i Mad eller Drikke. Der gaves kun en Sort Viin, som man drak af temmelig smaa Glasse. Selskabelig Munterhed kan jeg heller ikke sige, der fandtes ved Bordet. Den glædemyrdende Skik, at udbede sig den Ære at drikke et Glas med hvert Menneske, grasserer ogsaa her, og fast udelukkende indskrænkede alle Skaaler sig dertil. Om Eftermiddagen fik jeg en Boston til 4 Skilling Fisken; høiere gaaer man aldrig. Ogsaa deri holder man sig til Tarvelighed. Denne Simpelhed, som tiltager i de høiere Stænder, skal imidlertid hos Bønderne ude paa Listerlandet aldeles være forsvunden. Caperie og deslige har gjort hver anden Mand til Matador. Det skal endog gaae saa vidt, at Tjenestepigerne, der gaae i Ærinde fra den ene Bondekone til den anden, hilse fra Madammen.

28de Mai.

Det var aftalt mellem Lund og mig, at vi i Formiddag skulde reist ud paa Listerlandet til de Egne, hvor jeg har henlevet min Barndom, for at jeg kunde see dem igjen og den store Forandring, som der og fornemmelig paa Østhassel Gaard, mit Barndoms egentlige Hjem, er foregaaet; men det urolige Veir, som i nogen Tid har hersket, blev idag til et reent November-Ulveir, og vi takkede Gud for Tag over Hovedet. Nogle Visiter og et Middagsselskab hos Ebbe Lund udgjorde Dagens Sysel.

Digitized by Google

29de Mai.

Jeg havde leiet Baad og Folk til Christiansſand, men i dette ſnarere til- end aftagende Stormveir var det naturligviis umuligt at komme afſted. -- Et Aftenſelſkab hos min Verts tredie Broder, Jacob Lund, endte Dagen.

30te Mai.

Nei Gud forbarme ſig! nu bliver det reent desperat. Ikke engang til Lyngdal vilde man i dette Veir paatage ſig at føre mig, for at jeg derfra kunde fortſætte Reiſen tillands til Christiansſand.

31te Mai.

Jeg ligger fremdeles veirfaſt, og fik derved Leilighed til at gaae i Kirke og høre en Prædikant, ſom man havde gjort mig meget nysgjerrig efter. Det var den reſiderende Capellan Dyrborg,[1] bekjendt her i Egnen fra Drengeaarene for ſin ſtore Flauhed og Taabelighed. Han blev naturligviis ikke bedre, da Skjæbnen gjorde ham til perſonel Capellan hos den høiſt berygtede Provſt Ancher Brun,[2] der i en Alder af over 80 Aar blev affat ved Høieſterets Dom. Endelig blev han reſiderende Capellan her i ſit Barndoms Hjem, og er i

---

[1] Peter Dürborg, om hvem kan henvises til Conſt. Flood, l. c. S. 188—192. Denne tilſidſt utrolig dybt ſunkne Mand dømtes fra ſit Embede ſom Sognepræſt til Hegebоſtad ved Høieſteretsdom 1828, men characteriſtiſk er det (hvad Udgiveren kjender fra den paalideligſte Kilde), at der blandt Almuen ſattes igang en Anſøgning om, at han, der havde lovet at være nøiſom i Henſeende til ſine Indtægter, maatte beholde Embedet. Efter Aſſættelſen levede han endnu et Snes Aar i Lyngdal dels af fordums Embedsbrodres Almisſer, dels af forſkjellige Accidentſer, ſaaſom ved at ſpaa for Bønderne i Kaffegrud. Almuen kaldte ham altid „Dyreuborg".

[2] Erlandſen, Thj. St. Geiſtl., S. 417. Henr. Wergelands Sml. Skr., VIII, S. 175, 295. Pavels's Autobiogr., S. 23.

Digitized by Google

Almindelighed ingen Prophet agtet i sit Fædreland, hvor maatte da ikke saadan en Stakkel her vorde ringeagtet! Det er han da ogsaa og, hvad hans Prædikener angaaer, virkelig i høiere Grad end han fortjener. Han var herinde før Gudstjenesten, for at afgjøre en Pengeaffaire med Lund, og jeg fandt ham ikke stort anderledes end adskillige have fundet mig ved første Bekjendtskab: stille og en Smule forknyttet. Saa gik jeg da i Kirke. Hans Messe var en takt- og tonløs Jagen, Mellemting mellem Sang og Tale, men han brægede ikke, som andre har gjort. Hvad hans Prædiken angik, da var den uden Orden og Sammenhæng, ganske heterogene Betragtninger og Formaninger laa omstrøede mellem hinanden, men han sagde ingen Absurditeter og fremsatte, isoleret, en og anden Sandhed, som hans ivrigste Dadlere kunde gjøre vel i at lægge paa Hjerte. Hans Organ var ikke ubehageligt, hans Stilling var fri, og han gjorde ingen utidige Armbevægelser, og Prædikenen var ret godt memoreret. Han skal gjøre endeel Grimaser med Ansigtet, men dem kunde jeg ikke see. Jeg troer, man gjør ilde i saa reent at bryde Staven over denne Mand. I Livet skal han mangle Conduite, og det er maaskee Aarsag i, at man gaaer saa strengt i Rette med hans Embedsførelse; ellers maatte dog virkelig Folk, som have seet dem om i Verden, vide, at der paa Prædikestolene gives langt uslere Karle. — Lunds to Brødre med deres Koner (Madammens Søstre) spiste her til Middag. Det forbausede mig at finde dem i dyb Sorg, og da jeg spurgte om Aarsagen, angaves en meget gammeldags og kleinstädtisch. Eilert Lunds yngste, tre Fjerdinger gamle Barn døde i Nat af Kighoste, og nu skulde den hele store Familie i Eftermiddag hen og aflægge ceremoniel Condolencevisit hos deres Fætter. Ogsaa det smager vel meget af Borgermesterfamilien,[1] at de tre kjødelige Søstre aldrig tiltale hverandre

[1] En Komedie af Kotzebue.

Digitized by Google

uden det hedder: Søster Edvardine og Søster Ellen og Søster Severine; men ellers er det gode og virkelig heel dannede Mennesker.

1ste Juni.

Juni Maaned begynder som det en Juni Maaned anstaaer: varm og mild. Det slemme Veir har udraset og i deiligt Solskin tiltraadte jeg paany min Reise, efter at have taget en hjertelig Afsked med min brave Vert og hans Familie. — Farsund var i min Barndom og Ungdom en Bolig for Sviir og alskens Luxus. Aaben Gjæstfrihed herskede, men det var, som flere Steder i gamle Dage, ved mange fyldte Pocaler, man lagde den for Dagen, og der var fast intet Selskab, hvor man jo førte Undergangskrig med Flaskerne, og tidt blev det Seierherrernes Lod at falde ligemeget som de Overvundne. Det er ikke mere Tilfældet. Den vilde Slægt er næsten uddød, og den yngre synes at have indført en stille, frugal Levemaade, hvorved endeel af den fordums Jovialitet gaaer med i Løbet.[1]

Over Lyngdalsfjorden kom jeg til Lyngdal, et overmaade smukt Landskab, hvoraf dog Reisende nuomstunder see en saare liden Deel, da Postveien er anlagt over et vildt Fjeld i den styggeste og meest bakkede Egn, som deromkring er at finde; men daværende Foged havde en Avlsgaard deroppe mellem Fjeldene, og for at komme lidt mageligt til den, lykkedes det ham at overtyde Vedkommende, at Landeveien maatte anlægges her. Store Omkostninger ere vist anvendte for at gjøre denne Udørk nogenlunde fremkommelig med Hest,

[1] Pavels har under sidste Side af sin Autobiographi (S. 173) antegnet: „Sluttet i Farsund 30te Mai 1812." Man ser altsaa, at denne idetmindste tildels er udarbeidet under Reisen. Maaske er ogsaa Barndomserindringerne nedtegnede under det Indtryk, som Samlivet i Bergen med den gamle Moder maatte gjøre paa Sønnen.

Digitized by Google

og nu siger man dog, at denne Vei atter skal sløifes, thi Hr. Kammerraad Heiberg er ikke længer Foged.[1] Paa hiin Side af et Færgested blev Egnen smuk: Løv- og Barskov, Ager og Eng, Elve og Ferskvande og pene Bondehuse i yndig Afvexling, og saa vedblev indtil Gjæstgiveriet Vigeland, som jeg uden Betænkning tør kalde det første af alle Gjæstgiverier, jeg kjender i Norge, idetmindste paa Landet. Alle Bequemmeligheder nyder den Reisende i høi Grad, og penere Sovekammer og bedre Seng har jeg neppe fundet i nogen Præstegaard. Og med alt dette er Betalingen overmaade billig.

2den Juni.

Idag har jeg i temmelig varmt Veir redet $6^1/_2$ Miil, har altsaa efter min Maade udstaaet temmelig Strabads. Blandt Dagens Reisebegivenheder anmærker jeg iøvrigt kun, at man paa Gjæstgiverstedet Vatne overlod det til mig selv, om jeg vilde have Rom, fransk Brændeviin eller Aqvavit, men derimod ikke eiede andet Brød end Havre-Fladbrød.

3die Juni.

Christiansands Latinskole, blandt hvis Peblinge jeg henhørte i halvtredie Aar, var det mig umuligt at gjenkjende. Den var meget forandret, men jeg kan just ikke sige mærkeligen forskjønnet. Store skyggefulde Træer, som stode udenfor den, ere borthuggede, hvorved Værelserne rigtignok ere blevne lysere end før. Ogsaa læste de tre nederste Classer før i eet Værelse, og kun Mesterlectien var afdeelt fra de øvrige. Nu har hver Classe, som billigt, sit særskilte Værelse, men ingenlunde som de i Christiania; et af dem er endog tillige Sovekammer. De have og et Auditorium og et Bibliothek; paa det førstes Gulv laae Rug; i det sidste var

[1] Gabr. Martin Heiberg, se D. Thrap, Familien Bonnevie, 2. Udg. S. 52.

Digitized by Google

ogsaa Spisekammerrequisiter, men ingen betydelig Bogsamling. Rector Amberg[1] er vist en meget brav Mand, men neppe af dem, der tage sig meget ivrig af Undervisningen. I hans Selskab var jeg inde i Kirken, som er aldeles uforandret, som da jeg forlod den 3die Søndag efter Paaske 1785. Det eneste nye, jeg fandt der, var Hr. Wergeland i Atlasses Kjole. Jeg vexlede et Par Ord med ham; han er mig sagtens gram over min Recension,[2] kan jeg tænke. Ellers skal han være meget melancholsk over de Modstandere, der have reist sig mod ham, og paa sin Ordinationsdag yttrede han det Ønske for en Collega, at han aldrig havde skrevet Mnemosyne. — Provst Engelhardt[3] var mig bekjendt fra min forrige Christiansandstour og det norske Selskab. Det er ret en særdeles godlidende ung Mand, kun fradømmer man ham alt Talent for Prædikestolen. Endelig var jeg hos Generalmajor Tobiesen, en meget oprigtig Ven af min afdøde Stifader. Han havde samme Skjæbne som min Fader, at afskediges i sin høie Alderdom uden Ansøgning og uden Udmærkelse i Hæder eller Indtægt, og var dog ogsaa en saare hæderlig gammel Officeer, i Aandscultur endog over min Fader. Æren er næsten Krigerens eneste Løn paa hans møisomme Bane. Skal han da nu som Olding, efter mere end et halvt Aarhundrede at have baaret Dagens Byrde og Hede, og baaret den troligen, afskediges paa en saa lidet ærefuld Maade, at man aldrig byder en anden Embedsmand,

---

[1] Til de om ham i Halvorsens Forf. Lex. anførte Henvisninger kan ogsaa føies Rahbeks Erindringer, III, S. 328, samt P. B. Lassens Beretning om Stiftsstaden Christiansand, Chr.sand 1883, S. 181—183.

[2] Pavels var en af Censorerne over de til Selsk. f. N. V. indkomne Skrifter om et Universitet i Norge.

[3] P. B. Lassen, l. c. S. 117 fg. Han forlod Norge 1822.

Digitized by Google

der ei er notoriſk uduelig eller fordærvet, noget lignende — det er rigtignok tungt.

4de Juni.

Jeg tog Natteleie hos Præſten Grøgaard paa veſtre Moland.[1] Vi havde aldrig ſeet hinanden før, men havde ikke været ſammen en halv Time, førend vi, ved vore mange Berøringspunkter, alt vare meget gode gamle Venner. Han er en af Norges ſærdeles oplyſte og dannede Religionslærere, en Mand, ſom man virkelig lykønſker ſig med at komme i Bekjendtſkab.

5te Juni.

Skrækkelige Hiſtorier fortaltes mig i Morges om en middelaldrende Præſt[2] her i Provſtiet, et af de gyſeligſte Beviſer paa moralſk Nedværdigelſe, jeg nogenſinde har hørt. Han ſkal have været en talentfuld og, ſom det ſyntes, retſkaffen Mand; den høiſt agtværdige Jacob Aall paa Næs bad mig endog engang i Kjøbenhavn at tale hans Sag for Cancelliepræſidenten, og det vilde han viſt ikke have gjort, derſom han ikke havde troet ham Anbefaling værdig, men paa nogle Aar er han bleven et ſaa ryggesløſt fordærvet Menneſke, at man vanſkelig finder hans Lige. Ikke nok med at han er yderſt forfalden til Drik; de ſkjændigſte Ukydſkheds-hiſtorier fortælles ſom notoriſke om ham, og Kronen har han ſat paa det alt ved følgende Bedrift: Hans Fader var død og Familien var ſamlet for at gjøre økonomiſk Aftale. Ved Middagsbordet beklagede Præſten, at der ikke var Viin paa Bordet, hvortil Moderen ſvarede: „Vinen er dyr, min Søn, og naar de andre nøies med Øl, kan du ogſaa.“ Det gik

[1] Den bekjendte H. J. Grøgaard. Thrap, Bidrag til den norſke Kirkes Hiſt. i det 19de Aarh., S. 178—221.

[2] Frants Chriſtian Theſtrup, reſ. Kap. til Holt, entlediget 10de Juli ſ. A., ſe Faye, Bidrag til Holts Præſters og Præſtegjælds Hiſt., S. 81 fg.

Digitized by Google

saa hen til Maaltidets Ende, da han, istedetfor at takke sin Moder for Maden, tog hende i Næsen og bukkede hende ned mod Gulvet, saa at Blodet strømmede ud af den. To Dage efter var hun død. Det skal være bestemt sandt; Aall i Porsgrund, hos hvem jeg skriver dette, bekræfter det.

Grøgaard viste mig, inden jeg reiste, et Udkast til en Religionslærebog, han har udarbeidet, egentlig for sine Børn, men tænker dog nok og at meddele Publicum den. Jeg meddelte ham et Par Indvendinger, men maatte iøvrigt billige hans Plan. — Ved Frokosten indfandt sig den personelle Capellan Hr. Top,[1] efter Sigende det bedste, men ogsaa et af de taabeligste Mennesker paa Guds Jord. „Capellanen vor er saa uskyldig", sige Bønderne.

Denne Dags Reise var lidet behagelig. Forbudet var kommet for seent afsted, saa at jeg indhentede det, Veiene vare bakkede og Egnen ensformig, Hestene maadelige og Sadlerne usle; jeg fik saadan Lede for Ridningen, at jeg gik den sidste Miil fra Fjære Kirke til Helle, hvorfra toges Skyds til Vands ned ad Dieſtad Elven til Arendal.

7de Juni.

I Følge med min Svigerfader[2] gik jeg i Kirke og hørte Provst Krog.[3] Han gav idag Anvisning mod overdreven Sind og Hu til Verden, og sagde adskillige gode Ting, men ellers var Prædikenen tør og havde lidet, som fængslede Opmærksomheden, hvilken han ellers gjorde sig Umage for at vække. Saaledes begyndte han a la Bastholm: „Jeg træder idag op for at advare Eder mod en af Eders Slægts far-

[1] En dansk Mand, siden Sognepræst til Drangedal. Forlod Norge ved Adskillelsen fra Danmark.

[2] Kjøbmand Fahslan i Arendal.

[3] Johan Ernst Gunnerus Krog, † som Sognepræst til Arendal 1837.

Digitized by Google

ligste Fiender", og nu udbredte han sig vidt og bredt om denne Fiende, uden at nævne ham, for ret at gjøre os nysgjerrige, indtil det endelig kom ud, at det var bemeldte „Sind og Hu til Verden".

8de Juni.

Med en Baad, som jeg havde tinget til Brevig, seilede jeg i Morges fra Arendal. Det gik godt i Begyndelsen, men saa blev Strømmen contrair, dernæst ogsaa Vinden. Ikke engang Risøer, som laa lige for os, kunde vi naae, men maatte vende om til Lyngøer, en god Havn, hvor man imidlertid paastod der var intet ordentlig Gjæstgiveri, hvor altsaa en Skipper, som modtager Fremmede, af lutter Godhed, men sandelig ikke gratis, modtog mig, Niels og Tøiet. Ud af Huset kunde man ikke gaa uden at klavre opad nogle bratte, nøgne Fjelde. Jeg søgte altsaa at forkorte Tiden ved Læsning i Oxenstjernes Moralske Tanker, som jeg medbringer, men en stor Deel af denne Mands Raisonnements kan jeg ikke faae ind i mit Hoved. Han synes at være en Mand, der vender Ryggen til Verden, fordi den først har slaaet Haanden af ham, trøster sig over dens Uretfærdighed ved at stjælde den Huden fuld og gjør en Mængde eensidige Reflectioner, som den rolige, upartiske Jagttager aldrig vilde gjort. Naar han roser, overdriver han ogsaa. Dette Skrift har hidtil været som en symbolsk Bog i min Familie, endog min Moder, hvis Characteer dog vist afviger meget fra Oxenstjernas, gjør mangfoldigt af den, men jeg forudseer, at den for Familien i nedadstigende Linie vil have langt mindre Værd.

9de Juni.

Vinden gik i Morges om til Sydvest; jeg betalte den meest uforskammede Regning, der endnu er gjort mig paa den hele Reise, og gik i Baaden. Vi seilede 3 Mile udenskjærs,

Digitized by Google

men ingen Englændere lod sig see, og vi kom i god Behold til Brevig.

10de Juni.

Som sædvanligt aflagde jeg i Formiddag Visiter hos dem, jeg troede at skylde saadan Høflighed. Mit fordums Hjem, Præstegaarden,[1] maatte jeg gaae forbi, da Capellanen Rynning[2] med Kone i de Dage var reist østerpaa, for at forsøge om Nepotismen ei kunde virke noget til hans Forfremmelse, da han er en Broder af Bispens Svigersøn. I min Tid, længe før og en god Stund efter den, var dette Præstegjelds Geistlighed et Mønster paa broderlig Samdrægtighed. Det er nu forbi. Rynning og Steenbuch[3] leve i megen Kiv; de have hver sit Partie, Rynning dog uden Tvivl det større. Nogle lastede dem Begge, men Begge rostes af Ingen. — I Eftermiddag kjørte jeg til Porsgrund, og tog ind til Jørgen Aall.

11te Juni.

Det var ingen „bedrøvet ellevte Juni"; det var vel i det Hele den gladeste Dag, jeg har havt, siden jeg forlod Christiania. Fuglesang vakte mig af en rolig Morgensluммer (en Canariefugl hang i mit Værelse) og ved Theebordet mødte mig Fader, Moder og Børn fra 18 til 3 Aar, alle fuldkommen efter mit Hjerte. Jeg kjender intet Hjem, hvor Mand, Kone og Børn i sandere Forstand ere alt for hverandre, hvor det huuslige Samfund udgjør et skjønnere, mere

[1] Pavels var resid. Cap. til Eidanger 1793—1796 og boede som saadan i Brevig.

[2] Fred. Benj. Kraft Rynning, † som Sognepræst til Moss 1836 (Forf. Lex.). Broderen Erik R., Sognepræst til Strøm (Odalen), var gift med Pauline Bech.

[3] Johan Erik S., Sognepræst til Eidanger. Erlandsen, Thj. St. Geistl., S. 151.

Digitized by Google

harmoniſk Heelt end dette. Saaledes kjendte jeg dem allerede i deres og mine Ungdomsdage, ſaaledes ſaae jeg dem igjen for 11 Aar ſiden, ſaaledes fandt jeg dem igjen nu i end høiere Grad. Da vi havde ſpiiſt Frokoſt, kjørte Jørgen Aall[1] og jeg til Borreſtad. Jeg behøver nok ikke for nogen af Jer, kjære Venner, at beſkrive den elſkværdige, jovialſke Jacob Aall. I kjende ham jo alle, og begribe altſaa, at det var os ingen liden Glæde at faa ham overtalt til at ſpiſe Middag med os, uagtet han til Aften ventede Kammerherrer og Kammerherreinder, Frøkener og Baroner, ſom fra Nord og Syd ſkulde ſtrømme ſammen for at mødes paa Borreſtad. — Blandt Gjæſterne til Middags var Præſten . . .[2] Det er bekjendt, at ſnart jeg, ſnart Liebenberg, ſnart Clauſen eller hvo, der har udgivet en Samling Religionstaler, prædiker gjennem hans Mund for Porsgrunds Indvaanere. Hans Omgangstalent har ſine gode Sider, hans Tone er fri, anſtændig og godmodig, men der er dog ſtrax i førſte Øieblik et je ne sais quoi, ſom fraſtøder, og det bortviger ikke ved nærmere Bekjendtſkab. Hans altfor ſtore Lyſt til Selſkabelighed og in specie til den legemlige Æden holder man ſig op over. Han ſkulde idag holde en Brudevielſe Kl. 3 i veſtre Porsgrund, men da vare vi nylig komne tilbords, og han kunde ikke føre det over ſit Hjerte at gaae bort, før Kalveſtegen var kommen frem, og da havde Brudeparret vel ventet halvanden Time.

12te, 13de, 14de Juni.

Jeg kan gjerne ſlaae i Hob de 16 Mile og de ſidſte halvtredie Dage, for hvilke jeg her har at aflægge Regnſkab. Ingen mærkelige Glæder eller Gjenvordigheder mødte mig.

---

[1] Conſularagent Jørgen Aall, Jacob Aalls Broder, Eidsvoldsmand.

[2] Hans Due Halling, † ſom Sognepræſt til Porsgrund 1839.

Digitized by Google

I Korthed altsaa: jeg fandt Skyds overalt bestilt og overalt taalelige Heste, tilbragte en behagelig Aften i Drammen hos gode Venner, men var dog først rigtig vel tilmode, da jeg holdt udenfor min Dør og Marie, Claudine, Mariane og Julie, efter saa lang, lang Skilsmisse jublede mig friske og glade i Møde.

Digitized by Google

II.

1ste August 1812.

Paa min Reise fik jeg atter Lyst til Dagbogsskrivning. Der er dog, det erfarede jeg da, om jeg ellers efter Læsningen af min Venindes, Fru Korens, Dagbog kunde tvivle derom, adskilligt, endog i det daglige Liv, der uden at henhøre væsentlig til et Menneskes Biographie, er værdt at gjemmes og drages til Minde, og som det er umuligt med den bedste Hukommelse, hvilken dog sløves ved de tiltagende Aar, efter nogen Tids Forløb at være sig fuldkommen bevidst. For Mennesket af Grundsætninger, som ærligen vil bekjende, hvad han har gjort og tænkt, det slettere og det bedre, kan det og være en gavnlig Tvang, han paalægger sig selv, naar han gjør sig det til Pligt med strengeste Upartiskhed og Sandhed at gjøre Rede for alt. Heraf følger da, at en Dagbog af denne Natur ei kan være for en saa talrig Vennekreds som min Reisedagbog eller Frue Korens; det er ikke mine Venner, men mig selv, jeg her skriver for. Om alle uden Undtagelse ligesom om mig selv udbreder jeg mig med den fuldkomneste Aabenhjertighed. Kun dem altsaa, der kunne taale at høre Sandheden eller, hvad jeg anseer derfor, kun dem kan jeg tilstede Læsningen af disse Blade — og hvor mange ere vel de? Iøvrigt er Bogen, som sagt, til min egen Efterretning. Mere altsaa hvad der interesserer mig selv, end hvad der morer andre, tager jeg Hensyn paa

Digitized by Google

og vogter mig i øvrigt for enhver Udladelse, hvorfor jeg, om den og læstes af min værste Fiende, kunde drages til Ansvar for Domstolene, thi hvad der er skrevet, kan man aldrig med fuldkommen Vished vide, ei vil falde i Uvedkommendes Hænder; om det end gjemtes under tredobbelte Laase. Saavidt Indledning.

Efter Breve fra Kjøbenhavn trykkes meget der med stor Hemmelighed. Man gjætter paa en Krigserklæring, som det dog af flere Grunde ikke kan være, Paalæg af en Sølvskat eller en Anordning om Bancosedlernes Reduction. Den mellemste Gisning er, efter Secretaire Rougtveds Fortælling, den sandsynligste. Han vilde vide, at hvert sjette Lod Sølv skal leveres til Regjeringen, om uden al Erstatning eller mod en ringe Betaling, veed man endnu ikke. At denne Forordning, om den udkommer, af mange vil blive illuderet, derved er neppe nogen Tvivl.

2den August.

Jeg tilbragte Formiddagen hos Wulfsberg i den langvarige Ordbogs-Commission.[1] Hvad jeg forefandt der ved min Ankomst, var lidet glædeligt. Wulfsberg dicterede og Døderlein afskrev en Proclamation under Titel: Brev fra en Svensk Rigsdagsmand i Örebroe til en Norsk Patriot, der efter Sigende udbredes i Landet, og indeholder ikke mindre end Opfordring til Norge at løsrive sig fra det danske Scepter og forene sig med Sverrig under yderst smig-

[1] Selsk. f. N. Vel havde allerede 1810 nedsat en Commission til Udarbeidelse af en „orthographisk Ordbog"; Arbeidet skal have været temmelig vidt fremskredet, men intet deraf kom for Lyset. M. Birkeland, Selskabet for Norges Vel 1809—1829, S. 65.

Digitized by Google

rende og fordeelagtige Betingelser. Døderlein ønskede sig en Afskrift af denne smukke Pjece; jeg ønskede aldrig mere at see den, og saa lidet jeg som svagt Individ kan modsætte mig bydende Nødvendighed, saa vis kan man være paa, at den Smule Veltalenhed, Vorherre har undt mig, ikke skal misbruges til at at føre mine Medborgere paa Afveie, og at, naar det ikke længer kan nytte at tale for Ret og Pligt, saa skal jeg tie.

3die August.

I Egenskab af Censor gjennemlæste jeg Provst Kamstrups Afhandling om Skolevæsenet, og skrev til Indrykkelse i Selskabet for Norges Vels historisk-philosophiske Samlinger de Anmærkninger derved, som jeg fandt mig beføiet til at gjøre. De vare ikke mange eller betydelige, da jeg i det Hele er enig med Forfatteren, skjønbt jeg rigtignok, hvad Præsternes Deeltagelse i Skolevæsenet maa sige med Cosmoligoreus: Video meliora proboque, deteriora sequor. Jeg er desværre altfor indolent i den Sag, og det værste er, at det ei engang staaer i min Magt at føle levende Interesse derfor. „Naar Tidsalderens Aand arbeider mod almeen Forædling, kan det bedst organiserede Undervisningsvæsen ikke fremme den", er endnu min stadige Troesbekjendelse, og denne Aand har ikke forbedret sig i de 7 Aar, siden jeg i min Tale i von Westens Institut, søgte at bevise denne Sætning.

Den svenske Proclamation[1] synes atter at ville sætte Wulfsberg i den exalterte Stemning, han var i, da Prinds Christian blev valgt til svensk Thronfølger Ham som saamange andre ulykkelige Mennesker forekommer nok enhver Forandring ønskelig, da den maaskee kan være Forbedring for dem, mens det neppe er muligt, at deres Kaar kan forværres. — Der

[1] Dette Flyveskrift findes aftrykt i Y. Nielsens Grev H. Wedel-Jarlsberg og hans Samtid, I, 527 fg.

Digitized by Google

siges nu, at der intet bliver af Sølvafgiften, men at en Vinduesskat skal være i Vente. Vi skulle altsaa tilkjøbe os Lov til at lade Solen skinne ind i vore Værelser! Gud forlade Kongen og hans Raadgivere! Der var dog virkelig andre langt rimeligere Skatter, som kunde paalægges.

4de August.

I Selskab med Wulfsberg og Præsten Aars[1] kjørte jeg til Bogstad, hvor Commissionen for Ugebladet „Bondevennen“[2] var samlet. Forhandlingerne vare som sædvanligt ikke morsomme. Jeg er sluppen ind i denne Commission som en Udlænding slipper ind i et Selskab, hvor der tales et Sprog, som han allene blandt de Tilstedeværende ei forstaaer. Der er saaledes intet andet for mig at gjøre, end at være taus Auscultant. Da Ventilationerne vare endte, talte jeg med Neumann om hans Katechismus, om hvilken han sagde, at den var faren til Helvede, siden han ikke vilde lade Christus fare did. Han er enig med alle deri, at Biskop Bech er den, som er værst compromitteret i den Sag, men ogsaa erkjendte han, at denne gode Mand er Skyld i det Hele, ved at han med saa megen Bram forlangte Autorisation for Bogen, da han, naar han i Stilhed havde anbefalet den, gjerne kunde faaet den indført i hele Stiftet. Neumann undskyldte endog det theologiske Facultet, at det holdt saa strengt ved de symboliske Bøger, da det maaskee kunde anses

---

[1] Jens Aars, dengang Biskoppens Vicarius i Enebaks Kald, død 1834 som Sognepræst til Lier. Erlandsen, Tromsø Stifts Geistlighed, S. 201.

[2] Dens Medlemmer var foruden Pavels Kammerherre Anker, Præsterne Sigvardt, Neumann og Wulfsberg, Proprietær Glad, Overlærer Flor og Apotheker Maschmann. „Den norske Bondeven“ udgaves af Selskabet for Akers Sogns Vel.

Digitized by Google

Cancelliets Forespørgsel for en Snare, der var lagt for at prøve dets Orthodoxie.[1]

Vi kom nu til Bords og „lagde i al Slags Gammen hen Landets og egne Sorger". To smaae Pokaler bleve tømte til Ære for Aars, der første Gang var som Præst paa Bogstad, og Kammerherre Anker. Viser bleve sungne, dog gik det i al Erbarhed, thi ved Bordet sad to fine Damer, Conferentsraadinde Anker og hendes tækkelige, men sygelige Datter. Ved Kaffeen og efter den hørtes intet uden Klager over Tiderne og mørke Spaadomme især om Misvæxt og Hungersnød, da man troer, Havren, formedelst det vedholdende Regnveir, ikke kan modnes i Aar. Veiret tillod os ikke at komme ud af Døren og vi lavede os derfor snart til Hjemreisen. Aars være nu som Præst, hvad han vil, han er et interessant Menneske.

6te August.

Paa Hedemarken skal være indgaaet Forbund, ei at sælge en Tønde Rug i Aar for mindre end 100 Rd., og er nogen saa fattig, at han ikke kan oppebie Tiden, da den stiger saa høit, har de Øvrige forpligtet sig til at afkjøbe ham hans Forraad. Mod disse Naturens Sønner, som Bønderne kaldes, ere Christianias egennyttigste Høkere sande Engle.

8de August.

Selskabet for Agers Sogns Vel havde Qvartalsmøde hos Lensmand Knoph paa Grønland. Det var ellers sidste Gang vi samledes der. Knoph har opsagt os, og man fik Even Frøen overtalt til herefter at modtage og beværte os. Idag bleve Præmierne for forrige Aar for Agerdyrkning og

[1] Neumanns rationalistiske Oversættelse af Luthers Catechismus (Chr.a 1811) negtedes Autorisation, cfr. J. P. Mynsters Blandede Skrifter, V, 278—279, og L. Koch, Den danske Kirkes Historie 1801—1817, S. 170—171.

Digitized by Google

Huusflid uddelte, alle i Penge, da man nok finder de Gaards-redskaber og Industrieværktøi, man for gav, for kostbare nu-omstunder. Tilsidst uddeltes et Agtelsestegn til fire Tjeneste-folk for lang og trove Tjeneste, og det bestod i en Sølvbryst-naal, hvorpaa to Nøgler over Kors, der overgaves dem af Kammerherre Anker med Formaning at bære det, naar de gik i Kirke eller Selskaber, at Folk kunde see, hvilke Karle de vare. Et Forslag at indkjøbe og indrette en Forsøgsgaard efter John Colletts gamle Plan faldt igjennem med 17 Stem-mer mod 16, og havde især i Assessor Mathiesen[1] en stærk Modstander. Maaltidet pleier at være morsomt, men var det ikke idag. Norges Skaal blev drukket med den sædvanlige Klappen og Hurraraaben, men det var intet andet end den pure Vildskab. Da det er eet at skraale for sit Fædreland og et andet at handle for det, og jeg neppe tiltroede hver fjerde Mand i Selskabet Forstand og Hjerte til det sidste, saa var jeg aldeles ikke vel fornøiet med denne, som jeg sjel-den er med nogen Støi. Det var mig overalt ubehageligt at sammenligne dette Møde med October Mødet forrige Aar, da man drak Kongens Skaal med en høitidelig Eenstemmig-hed, der fremlokkede Taarer i mit Øie. Hvad har han siden gjort, som qvalificerer ham til denne kolde Ringeagt, som en Tidlang var og nu igjen er herskende Tone i vore soi-disant patriotiske Cirkler? O disse Rør, som drives hid og did af Vinden, og paa dem skulde Landet stole i dets Trængsler?

[1] Om denne oftere nævnte Mand se Y. Nielsen, Grev H. Wedel-Jarlsberg, S. 554, L. Daae, det gamle Christiania, S. 342 fg., P. A. Heibergs Erindringer 219, 283, 285, Fr. Schmidts Dag-bøger p. fl. St., Huitfeldts Chr.a Theaterhist. og C. B. Dunker, Gamle Dage ligesaa. Efter i 1814 at have været ultrasvensk, drog han siden yderst misfornøiet til Kjøbenhavn, hvor han blev dansk Undersaat og Generalkrigskommissær og døde. Se herom Breve fra Danske og Norske ved L. Daae, S. 87, 148.

Digitized by Google

Nei, ophjælpes det ikke paa anden Maade, da ophjælpes det, ved Gud! ikke.

9de Auguſt.

Veiret var afſkyeligt. Jeg ventede derfor ikke mange Tilhørere i Slotskirken, og fik dem heller ikke. Jeg var derfor ret glad over at have opgivet de to første Planer, jeg havde lagt til min Prædiken. Først faldt det mig nemlig ind, at jeg i Anledning af den ſvenſke Proclamation vilde tale nogle kraftige Ord om, hvad vi ſkylde Konge og Fædreland i Trængſelsdage ſom nærværende. Men en ſaadan Prædiken maatte ſkrives heel, da et uveiet Ord ved en ſaadan Leilighed let kunde bringe en i Fortræd. Jeg opſatte altſaa disſe Advarſler til en anden Tid, hvis de da ſkulde være fornødne. Siden vilde jeg med Hensyn paa det vedholdende Regnveir og andre dunkle Udſigter lagt min Menighed paa Hjerte, at, ſkjøndt dette ikke egentlig kunde betragtes ſom Guds Straf, burde vi dog alvorlig eftertænke, hvor lidet de fleſte blandt os ſom Menneſker, Borgere og Chriſtne fortjene en bedre Skjebne end den, ſom ſynes at vente os. Men jeg ønſkede mange til at høre denne Bodvækker, og jeg veed ikke, hvilken Anelſe bebudede mig, at mine Tilhørere vilde blive faa — nok, jeg holdt mig ganſke til Dagens Evangelium, og udviklede: 1. At vi intet have at hovmode os over. 2. Hvorledes vi ved overdrevne høie Tanker om os ſelv gjør det umuligt for os at gaae frem, men gaar ſnarere tilbage. Udførelſen fyldeſtgjorde mig ikke. Talrigt Auditorium begeiſtrer mig, tom Kirke gjør den modſatte Virkning. Ogſaa den Tanke, at der var ſaa hjertelig faa af mine Tilhørere, ſom det med Rimelighed kunde falde ind at hovmode ſig enten af udvortes eller indvortes Fortrin, gjorde mig kold og tvungen.

11te Auguſt.

Jeg har idag lagt Planen til et literært Arbeide, ſom

Digitized by Google

jeg længe har tænkt paa: Nogle Vink for unge Prædikanter, med Hensyn paa enhver Tidsalder.[1]

12te August.

Det forekommer mig, som Cadetterne nu vise mere Opmærksomhed, Eftertanke og Forberedelse. Tandberg[2] er vist en dueligere Religionslærer end hans Forgjængere. Selv eminente Genier som Garben[3] o. fl. har jeg ikke været mere fornøiet med end nu med 6—8 af dette Aars Confirmander.

13de August.

Vi har nu virkelig Sommer, saa behagelig, som den kan tænkes. Landmanden har det ønskeligste Høstveir, og trods alle Spaadomme tegner det i det mindste i vor Egn til at blive et overmaade godt baade Høe- og Kornaar.

(Drammen) 21de August.

Cappelen fik i Aften tilsendt fra en ubekjendt Haand en Fortsættelse af den smukke Brevveksling, jeg under 2den d. M. har omtalt. Der gjøres fornyet Forslag om Norges Forening med Sverrig; man søger at gjøre det end mere indlysende, hvor fordeelagtig en saadan Forening vil være, og at hæve nogle Indvendinger, som en norsk Patriot skal have gjort. Jeg vil formode, at det Hele er Privatmænds Værk, og at ingen Regjering indblander sig i saadant; jeg er overbeviist om, at Almeenstemningen i Norge aldrig vil bifalde Frafald fra Kongen, om ogsaa endeel urolige Hoveder skulde ville lægge Opstandsplaner. Cappelen sender Brevet til Øvrigheden, saa vilde jeg ogsaa gjøre, om et saadant

[1] Udkom aldrig.

[2] Rimeligvis Johan Christian T. (Biskoppens Fader), der døde 1860 som Sognepræst til Modum og var nøie forbunden med Professor S. J. Stenersen.

[3] Rimeligvis den senere Generalmajor B. N. Garben.

Digitized by Google

Brev sendtes mig, hvilket jeg dog formoder, man, efter de Grundsætninger, jeg i min Tale af 28de Januar[1] vedkjendte mig, ikke lettelig vil falde paa.

Udrustningerne ved Grændsen siges at være indstillede. Hvis det er sandt, er saaledes Faren fra denne Kant forbi indtil videre.

25de August.

I Intelligentsseddelen fandtes et Stykke, hvori aabenbar Hensyn var taget til de smigrende svenske Løfter og den Troskab, vi i den Anledning skylder vor Konge. Formaningen er velment, men har liden Fynd; imidlertid bestyrkedes jeg herved i mit Forsæt paa Søndag 14 Dage i Slotskirken at besvare det Spørgsmaal: Bør eller kunne vi forbedre vor Tilstand ved at handle mod Pligt og Samvittighed? og levnes mig Tid, skal jeg udarbeide denne Prædiken, for at være desto visere paa, intet at glemme af, hvad jeg har at sige, og heller ikke at lade mig henrive til at sige mere end tilbørligt er. Jeg havde ogsaa Lyst til, naar Leilighed gaves, at opstille den Opgave i Anledning af nogle Yttringer i det sidste svenske Brev: Kan Troskab mod Fædrelandet billigen adskilles fra Troskab mod Kongen? og da vise, at der kun er tre Tilfælde, i hvilke en retskaffen Mand kan ophøre at være sin Konge underdanig og stille hans Sag fra Fædrelandets, og at ingen af disse Tilfælde for nærværende Tid existerer hos os.

26de August.

Generalauditeur Bergh finder ikke de svenske Breve i mindste Maade farlige, og anseer ikke vore Landsmænd enfoldige nok til at bedaares af Løfter, hvoraf det ikke vilde

[1] Ved en Festlighed paa Kongens Fødselsdag i Selskabet for Akers Sogns Vel i Anledning af Universitetets Stiftelse.

Digitized by Google

være de Svenſke muligt at opfylde Halvdelen. Det bekræfter ſig, at alle Troppeſamlinger i Sverrig ere ganſke ophørte. Soldaterne ere vandrede hjem, og Matroſerne have Tilladelſe til at tage Tjeneſte paa Koffardieſkibe. Det var dog mærkeligt, om det kunde lykkes Sverrig ene blandt Europas Nationer at bevare Neutralitet i denne Tid, da det er et alminde ligt Løſen: Hvo ſom ikke er med mig, er imod mig.

27de Auguſt.

Første Deel af Guldbergs Overſættelſe af Plautus har jeg idag faaet. Jeg har endnu kun læſt Fortalen, ſom er meget inſtructiv, men Gud bevares, hvilken knudret Stil hos en Lingviſt af Profeſſion! hvilke indviklede Perioder! hvilke sesquipedalia verba! Der er nok ingen Forfatter af ringeſte Celebritet, der i dette Øieblik ſkriver ſaa ſlet Danſk ſom Guldberg. Ogſaa hans næſten directe Paaſtand, at man ei kan være god Forretningsmand, uden at have dannet ſig ved Claſſikernes Læsning, er vovet og ſikkert overſpændt. Ære dem, ſom ære bør, og de Gamle tilkommer viſt større Ære, end man i det attende Aarhundredes ſidſte Decennier vilde tilſtaae dem, men at det „klarligen ſom ynkeligen“ vil ſees, naar Manden, „hvem Staten gav en Kreds at ſtyre, fattes den Dannelſe, Claſſikernes tidligen begyndte og heldig fortſatte Studium meddeler“, at han „ſtaaer ſvag ſom et Rør for Vinden, at den Opdragelſe, han nød, kun var halv, at han gik ufuldkommen fra den“, er af de Overdrivelſer, ſom kun en Pram og Guldberg ville tillade ſig.

31te Auguſt.

Aſſeſſor Mathieſen er en fortræffelig Vert, og jeg kjender ingen, hos hvem man i høiere Grad har Frihed til at drikke ſig pærefuld eller holde ſig inden den ſtrengeſte Maadelighedſ Grændſer. Man faaer ſaameget man vil have, men nødes aldrig. Forøvrigt har Manden ſine ſvage Sider, og

Digitized by Google

vedkjender sig selv Utilbøielighed til at gjøre Opofrelser for det Almindelige, saa han endog idag forsikrede, at om han var børnløs og eiede Millioner, vilde han ikke testamentere en Skilling til offentligt Brug. Maaskee kan Sagen betragtes fra flere Sider, og M. kan have Ret, naar han siger: „Vee det Land, hvor ingen nyttig Indretning kan fremmes og vedligeholdes uden Privatmænds Understøttelse!“ men den Egoisme, hvortil han baade theoretisk og practisk bekjender sig, gaaer dog for vidt.

2den September.

Jeg har udlæst første Deel af Jean Pauls unsichtbare Loge, men er endnu lige klog; jeg har endnu (!) seet noget om Loge og Usynlighed. Det Hele er overalt noget ganske besynderligt, som jeg aldrig ret vil kunne hitte Rede i. Allermindst begriber jeg, hvor Jean Paul kan blive interessant Fruentimmerlecture. At her findes mange særdeles vittige og skarpsindige Ytringer, vil jeg aldrig nægte, og at tænkende Mænd som Provst Munch og Schmidt kan finde det interessant at trænge ind med Forfatteren i den menneskelige Naturs Dybder, gik end Veien over golde Heder og ubanede Fodstier, det kan jeg begribe, skjøndt jeg selv ikke altid har Taalmodighed til at lede en halv Time i en Sanddynge efter et Par Guldkorn, men at Fruentimmer som Moer Koren og Mad. Cappelen, der dog ikke have fornægtet deres Kjøns Charakteer og ere blevne høilærde, dybsindige Philosophinder, at Fruentimmer, der nære og tolke idel blide, ømme Følelser, kunne uden Selvfornegtelse, med Henrykkelse endog, arbeide sig gjennem Jean Pauls Fjas og abstracte Philosophemer og alskens Viisdom, kunne flyve med ham fra Sirius til Rendestene og Natstole og derfra igjen op i den tredie Himmel, det er mig ubegribeligt, og da jeg dog ikke er af de meget slove Hoveder, da jeg ikke har svoret udelukkende til nogen æsthetisk Skole, da jeg har ligesaavel Sands for Schiller,

Digitized by Google

Ohlenschlæger, Goethe, ja for Tieck og Werner, som for Ewald og Klopstock, saa tilgiver mig, mine agtede Veninder! da jeg paa ingen Maade kan bebylde Eder for Affectation, at jeg aner Selvbedrag i den Forgudelse, som I yde Jean Paul.

Paa Embedsvegne har jeg endvidere læst Provst Graves[1] Fortælling: Peder den Ærlige. Det er et maadeligt Product og staar langt under de nationale Fortællinger af samme Forfatter. Peder er vistnok ærlig, men derhos saa taabelig og kjellingagtig, at det er umuligt at fatte nogen Interesse for ham. Fortællingen er overlæsset med romantiske Begivenheder. Peder kommer blandt Zigeunere, blandt Seelenverkoopere, blandt Vilde paa en Ø i Sydhavet, i engelsk Fangenskab osv. osv., men tomt, flaut og forslidt er det Hele. Jeg er ellers meget at beklage, og kommer jeg ikke snart ud af den historisk-philosophiske Classe i Selskabet for Norges Vel, bliver jeg Uven med al Verden. Det er virkelig tungt, at man skal prøvles ind i Omstændigheder, man kunde undgaae, men partisk kan jeg ikke være, om endog den upartiske Dom er feilende.

3die September.

Selskabet paa Økern[2] var talrigt og fornemt. Store Selskaber er der forresten aldrig noget mærkeligt ved. De ligne hinanden alle lige til Vin og Mad, som man gjerne her i Christiania kan sidde i sin Stue og forudsige, da man ikke er meget opfindsom i at give afvexlende Retter. Med samme Bekostning synes jeg vore Rigmænd, der enten selv eie Kok eller leie ham for den Dag, kunde variere Beværtningen en Smule. Mariboe havde sørgelige Tidender fra

[1] Immanuel Christian Grave, Sognepræst til Saude i Thelemarken, udgav 1813 „Nationale Fortællinger", senere udkomne i flere Oplag, første Gang efter Foranstaltning af Selsk. f. N. Vel.

[2] Da tilhørende Ludvig Mariboe.

Digitized by Google

Throndhjem at fortælle. Kulden har indfundet sig temmelig stærk, og Misvæxt anses uundgaaelig. Vore to Orlogsbrigger, som laae i Finmarken, ere tagne af Engellænderne og Tilførselen fra Archangel er gjort fast umulig, saa at Hungersnød nordenfjelds høiligen er at befrygte. Mismodige Yttringer hørtes af Adskillige ogsaa om Udsigten i vor Egn, da det i Nat havde frosset, og man mere og mere mistviler om, at Havren kan modnes.

4de September.

Jeg har idag kjøbt 7 Favne Oreveed, som det endda hedder, jeg havde faaet for taalelig Priis, og som kostede mig ialt henved 140 Rd. Det er mig ubegribeligt, hvor Officerer og andre, hvis Indtægter dog i Forhold til mine er smaa, kunne leve med Familie i denne Tid. De leve ventelig slet, derom kan ikke være nogen Tdivl, men da Korn og Brænde og andre Livets høieste Fornødenheder just ere de, hvis Pris stiger høiest og forholdsvis langt høiere end de forbudne Colonialvarer, saa hjælper det lidet, at indskrænke Brugen af Luxusvarer; det er just det daglige Brød, hvormed der aagres meest, og som det er vanskeligst at faae.

5te September.

Stenersen interesserer sig ikke meget for Ordbogscommissionen, og hos Ynglingen kan man tilgive, at en tør Ordfortegnelse, som dog krydres med mange levende Ventilationer, ofte ogsaa med lystig Spøg, ikke morer ham. Om han just vinder noget ved isteden at læse Schellings Philosophie, som han i Aften angav for sin Yndlingslecture, skal jeg lade være uafgjort. For nogen — Selbstgenügsamkeit kan jeg ikke frikjende dette vakre, muntre, tækkelige, unge Menneske. At han, en theologisk Candidat, i en let henkastet Tone, kan fortælle, at Grundtvigs Dimisprædiken er den første og eneste Prædiken, han har læst i sit Liv, gjør ham ingen Ære; at Dyret

Digitized by Google

i Aabenbaringen, som taltes om i Dansk Ordbog, var ham noget ganske nyt, og at han lige naivement tilstod, at han aldeles ikke kjendte Johannes Aabenbaring, var heller ikke at gjøre sig til af, og at han slog Brag paa Ordet Dyd og vilde have det moderne, mere indskrænkede Ord Fromhed istedet, kunde gjælde som individuel Mening, naar det i al Beskedenhed fremsattes som saadan.

6te September.

I Classesamlingen besluttedes, at Grøgaards Afhandling skulde trykkes uforandret og uden Noter, men at Biskoppen skulde gjøre et Tillæg, hvori han (baade mod Grøgaard og mig) vilde paastaae Præsternes Dueligheb og Forpligtelse til at danne Skolelærere. Det er nu Mandens Kjepheft. I hans allerførste Circulaire som Biskop for 7 Aar siden galopperede han afsted paa den, men sandelig, Sagen har store Vanskeligheder, som han hverken har hævet eller formodentlig vil kunne hæve. Frembeles besluttedes, at Recensioner over indsendte Skrifter herefter ophøre. Spørgsmaalet bliver blot, om de bør trykkes eller ikke? og har da et af Classens Medlemmer noget, som ligger ham paa Hjerte, og hvori han er af anden Mening end Forfatteren, kan han tilføie det i et Tillæg. Derimod udelades ligefrem urigtige Ting, ligesom man og, naar Forfatteren, som Provst Grave, har givet Classen Hals og Haand over sit Arbeide, retter dette efter Godtbefindende. Et mindre fornuftigt Decret, som dog forhaabentlig kan lægges paa Hylden eller i al Fald modificeres, fattedes efter Biskoppens Forslag i Anledning af Ordbogens Revision: at nemlig ved Stavelsernes Afdeling fornemmelig skal tages Hensyn til Ordenes Udtale, fornemlig i Pluralis. Ligesom intet er mere ubestemt end Udtalen, saa kunde der nok heller ikke tænkes nogen mere vaklende, for flere Undtagelser udsat Regel.

Digitized by Google

8de September.

Uagtet dets uudtømmelige Fond og dets (i andre Henseender) driftige Bestyrelse er Ankers Waisenhuus nu i en heel maadelig Forfatning. Mere end tre Fjerdedele af de 12 Børn fandt jeg, ved mit Besøg idag i Skolen, at være saare tarvelige Subjecter; tre af Drengene vare desuden paa Ullevold, for, efter vedtagen Uskik, at bivaane Rugsæden. De fleste af dem seer sygelige ud, og jeg kan intet stort Begreb gjøre mig om den indvortes Forfatning. Deres Fremgang er uden Undtagelse ringe, og er end for det meste Materien ubequem, kunde man dog vente lidt mere Skaberkraft af en saa ypperlig Lærer, som Feyring passerer for at være. Men dette hans udmærkede Lærerværd har jeg rigtignok aldrig kunnet erkjende. Hertil kommer endnu, at der herster Uenighed mellem ham og Læremoderen, at denne protegeres af Mad. Collett, og at Børnene, som ere begge subordinerede, ikke vide ret, hvem de skulle adlyde, da Begges Befalinger undertiden stride mod hinanden, og at, uagtet alt, hvad Bispen, Agent Nielsen og Mad. Collett i April Maaned lovede at bringe Sagerne i Orden, endnu ikke et eneste Skridt dertil er gjort. Det er saaledes begribeligt, at jeg ikke uden inderligste Misnøie kunde betragte denne Stiftelse, der dog nok engang var i bedre Tilstand, men som uundgaaelig maatte gaae sin Undergang i Møde, naar ikke det Ankerske Fideicommis var dets mægtige Opretholder, og Spørgsmaal endda, hvad der var bedst: ikke at existere, eller at existere som nu?

9de September.

Paa mine Forestillinger om Uordenen i Ankers Waisenhuus lovede Agent Nielsen, at Waisenhuset om faa Aar skulde komme i en blomstrende Forfatning, faae en skjøn Bygning, et fordoblet Antal Elever, to Lærere og en ordentlig Administration i alle Maader, og han ønskede, at man da paa

Digitized by Google

en god Maade kunde blive Feyring quit, da han „ved sin tærgende Kulde stifter Splid og Kulde, hvor han kommer.“[1]

11te September.

Jeg fik igaar et Brev fra Stiftsdirectionen, hvori den udbad sig min Erklæring, hvorvidt jeg troede det gjørligt og raadeligt, at Slotskirken nedlagdes, og begge Menigheder i Forening benyttede sig af Byens Kirke. Denne Erklæring skrev jeg idag. Da Biskoppen ikke havde udtrykt sig ganske tydeligt, antog jeg, at Menighedernes fælles Brug af Kirken kunde ske paa to Maader: naar begge hver for sig benyttede sig af den paa forskjellige Tider, og naar de sammensmeltedes til een Menighed. Det første vilde med Hensyn til den Sag, som havde givet Anledning til dette Spørgsmaal, intet gavne, da hver fremdeles fik sine Omkostninger at udrede, vilde neppe heller være raadeligt, naar ei Nødvendigheden bød det, da ubehagelige Tvistigheder derved kunde opkomme, tildels af subjective Grunde, som jeg overlod til Directionen selv at gjette — Lumholtz's Trættekjærhed og Stivhed nemlig. Den sidste Forandring derimod var i høi Grad ønskelig, og derhos mulig at iværksætte, kun lod det sig neppe gjøre, før Vacance i et af Kaldene indtraf.

12te September.

Schmidt skriver, at han ogsaa har faaet et svensk Brev tilsendt, ligelydende med det til Cappelen. Han var deri kaldet Doctor, men havde, trods denne Værdighed, hvortil man havde ophøiet ham, sendt dette „gemene Smøreri“ til Vicestatholderskabet. Der svæver for min Sjel en Tanke,

---

[1] Om Waisenhusets Skjebne i den følgende Tid se B. Moes Tidsskr. f. d. norske Personalhistorie, I, S. 382—383. Det maatte fort efter Fideicommissets Opbud (1819) midlertidig nedlægges og traadte først 1851 atter i Virksomhed.

Digitized by Google

som jeg gjerne vil undertrykke, at Mennesker, jeg kjender meget vel, at endog en meget kjær Ungdomsven[1] af mig er middelbar Deeltager i denne Affaire. Maaskee tager jeg feil, og det skal inderligen glæde mig, men da jeg ogsaa passerer for en Mand af Talenter, der vel ikke vare saa aldeles ubrugbare, naar jeg for Alvor anvendte dem for eller imod en Ting, saa skulde jeg næsten troe, at Vedkommende kjende mine Grundsætninger bedre end Schmidts, og derfor vente af ham, hvad de med Grund formode aldrig at kunne vente af mig.

[Hovind, Ullensaker][2] 14de September.

Jeg gjorde idag Bekjendtskab med Præsten Mørch,[3] Sorenskriver Korens nærmeste Naboe, en aldrende, blid, retskaffen og vist ikke ulærd eller ucultiveret Mand. Han har ikke drevet det videre end til at blive residerende Capellan, og maa ventelig ende sine Dage som saadan, hvormed han ogsaa er tilfreds, da han og hans Kone, et værdigt Pendant til Baucis og Philemon, have nødtørftigt Udkomme og ere børnløse. Mod Aftenen vandrede han hjem, skjønt man anmodede ham om at blive. Han gjør sig Samvittighed, den redelige Mand, over at være en eneste Aften borte fra sin Kone. „Hvem veed", sagde han, „hvor længe en skal være sammen? Saa ankede man blot paa, at man ikke havde nyttet Tiden medens man kunde." Ja! i den ædleste, meest uvanhellige Betydning kan man her udbryde: o sancta simplicitas! Hvor godt for Menneskeheden, om vi alle vare saa enfoldige!

---

[1] Udentvivl Peter Hount, Sognepræst til Berg og siden bekjendt som ivrig Ven af Foreningen med Sverige. Cfr. Pavels's Autobiographi, S. 29 fg.

[2] Her boede Cancelliesekretær og Sorenskriver over øvre Romerike Johan Koren, Pavels's Veninde, Digterinden Christiane Korens Mand.

[3] Henrik Andreas Mørch, ref. Cap. til Ullensaker.

Digitized by Google

[Hovind] 15de September.

En stor Deel af Aftenen tilbragte Damerne med et flaut Spil, kaldet Rabus, som jeg hverken forstaaer eller vil forstaae. Ligesaa lidt forstaaer jeg, hvorledes den tænksomme og tolerante Moer Koren kan ellers i sin Dagbog ivre mod det tidsmyrdende, selskabelig Glæde forstyrrende Spil, og saa i den meest udsøgte Vennekreds tilbringe hele Timer med dette uinteressanteste af alle Spil. Saa egoistisk inconsequente ere vi Mennesker, og saalænge vi ei bryde Staven over andre, idet vi selv synde omtrent paa samme Maade, faaer det gaa paa den menneskelige Svagheds Regning.

[Christiania] 17de September.

Da jeg havde læst med Confirmanderne gik jeg ind til Mad. Lange,[1] som endnu ligger stille hen og venter længselsfuld sin Forløsning. En saadan Dødsseng er det glædeligt at staa ved; man seer en rolig Død som Løn for et vel ført Liv. Stille og ubemærket gik hun sin Bane frem. Verdens kloge Børn satte ingen Priis paa hende; men jeg og min Kone kjende og elske hende og skulle hædre hendes Minde, saalænge vi ere til. I sine velopdragne Børn har hun sat sig et Hædersminde, skjønnere end om hun havde efterladt sig en halv Snees samlede Værker.

21de September.

Den besynderlige Grundtvig! Hans store Kjendskab til Oldtiden, hans Gave til at indtrænge i dens Aand, hans digteriske Anskuelse, hvo maa ei beundre dem? og hvo maa ei tillige elske dette varme Hjerte, som fremlyser overalt? Men naar han saa i sine „Optrin af Nordens Kjæmpeliv", som jeg nu har udlæst, henfører alt til Christendommen, naar han kun derved troer at bevare sin Pen uvanhelliget,

[1] Christiane Lange, f. Holst, Enke efter Magazinforvalter Alex. Lange og Bedstemoder til Rigsarchivar Chr. Lange.

Digitized by Google

at han lader sine bedste Helte og Heltinder gaae over til den christelige Religion, ja, naar han lader sine Omvendere tale med den meest fanatiske Intolerance, naar han næsten med rene Ord gjør Christendommen til den ene saliggjørende Religion, hvo kan da give ham Medhold? To charakteristiske Steder maa jeg afskrive. Det ene er af Fortalen. „Engang var jeg hartad tilsinds at brænde det hele Eventyr, da den afgudiske Snak, selv i Hedningemund, syntes mig forargelig, og al verdslig Skjaldskab en Sjels Overdaad, der ligesom dens legemlige Frænde svækker og sløver, idet den kildrer og gotter. I Hovedsagen er jeg endnu ikke langt fra samme Tanke, thi ogsaa i den Henseende er Christus det sande Viintræe, og hver Drue, som ei voxer derpaa, kan kun berøre, men aldrig styrke og opløfte nogen ædrue Sjel." Det andet Sted er S. 183, hvor Thorkild vil omvende Gunnar og Høgne, to virkelig ædle Ynglige, som slet ikke ere gjenstridige mod Sandheden, kun endnu vel hengivne til denne Verdens Lyst og Guld, og desuden gjorte vaklende ved en ondskabsfuld Moders Spot. Da de nu ikke strax udbryde: „Vi troe paa Jesus!" saa tiltaler Thorkild dem saalunde:

„I stande tause, Gjukunger! jert Sind
Er bundet til det gyldne Jordens Stov,
Og ei I vil med Himlens Ædelstene,
Med Hjertets Roe og Salighed det bytte.
Jeg kan ei twinge jer; til Tro og Kjærlighed
Ei Tvang kan føre, men min Varselstemme
I Hallen høit skal runge, før jeg gaaer:
Hvis I ei vil til Herren jer omvende,
Da skal opfyldes Brynhilds Spaadom vist,
Og medens Orme ebers Knokler gnave
Skal Sjelen gnaves af en værre Orm,
Som aldrig døer og aldrig den fortærer."

Og med denne ægte dominicanske Flosfel ender Optrinet.

Digitized by Google

26de September.

En Samtale mellem Moer Koren og mig, **hvorvidt** man bør skye selskabelig Omgang med Mennesker af **tvetydig** eller erkjendt slet Moralitet. Hun paastod, hun i Assessor Mathiesens eller Professor Pihls[1] Huus aldrig kunde finde nogen Glæde; min Mening derimod var, at naar Verten er en gjæstfri og behagelig Mand, naar man hos ham finder godt Selskab og, hvad man ellers i saadant et Gilde kan ønske sig, saa har man alt, hvad man med Billighed kan forlange, og hans øvrige Liv og Characteer er en uvedkommende Sag, som man tager i Betragtning, naar man vil indlade sig i nøiere Forbindelse med ham, men som ved et Spise- og Spillebord hverken gjør fra eller til. Foruden denne Grundsætning, som jeg i mit hele Liv, uden Skade for min Moralitet, har fulgt, endnu følger og frembeles agter at følge, bliver det endnu et stort Spørgsmaal: „Hvo er et slet, hvo er et godt Menneske?" og det kan ikke altid jeg besvare og (jeg tør give min Menneskekundskab den Compliment) Moer Koren endnu mindre. Ogsaa en M. og P. har vel deres gode Sider og noget, der undskylder de modsatte — og hvo tør paastaae, at der ei blandt vore nøieste Omgangsvenner er en og anden, om hvilken kunde siges efter Visens Ord, at der

„vilde smukke Ting opdages,
kunde man i deres Hjerter see.

Nei, min gode Moer Koren! leve med Alle, men leve i Fortrolighed med Faa, i ligegyldige Ting overse, hvad Manden ellers er, naar han kun der er, hvad han bør være, men iøvrigt ikke tage Deel i de Ugudeliges Raad og ikke gaae paa „Synderes Vei", det er nok den sande Leveviisdom, som

[1] Ole Pihl, der ved en feilagtig Expedition var bleven titulær Professor, var en shv. Præst i Christiania, der var gaaet over i Handelsstanden (Forf. Lex.).

Digitized by Google

man hverken for Gud eller Mennesker tør blues ved at bekjende sig til.

28de September.

Mad. Lange blev begravet. Efter Tilbagekomsten til Sørgehuset var det sædvanlige Gjæstebud. Man aad og drak med stor Appetit og førte ret fornøielige Discurser. Jeg tog ingen Deel i disse, men anstillede i Stilhed mine Betragtninger. Jeg tænkte paa de glade Øieblikke, jeg og min Familie nu i syv Aar havde nydt i dette Huus, hvilket jeg som Gjæst uden Tvivl idag betraadte for sidste Gang, den oprigtige Velvillie, der fra den første Dag viistes os af denne elskværdige Families talrige Kreds, hvis Lemmer nu allesammen enten hvile i Graven eller snart vandre adspredte her og der, komme aldrig mere i selskabelig Forbindelse med os, og ophøre vel om kort Tid at være vore Venner. Med Mindets og Savnets længselsfulde Sukke betragtede jeg dette om faa Uger øde Huus, hvor huuslig Dyd og huuslig Lykssalighed i flere Decennier har havt et af de skjønneste Templer, der i det store Christiania opreistes for disse vore velgjørende Skytsaander, og nu, hvilke Guddomme mon nu vil flytte derind? Saa fremtrængte sig ogsaa for min Sjel den store Tanke om Død og Grav, og det ubekjendte Land bag Graven. Nylig vandrede hun blandt os, vor fromme Veninde, og hvor er hun nu? Og vi, som om kort eller længe alle skulle vandre ad denne dunkle Vei, sidde her sorgløse og æde og drikke og tale om de Franskes Fremskridt i Rusland og om Napoleons Planer — vi sidde her i et Sørgehuus, hvorfra nys en Moders, en Venindes afsjelede Støv er henbaaret — her sidde vi, og hvor mange af os tænke paa Livets Flygtighed og Gravens Mulm og det, som venter paa hiin Side af den?

29de September.

Torsdagsconfirmanderne vare idag for sidste Gang hos

Digitized by Google

mig. Jeg holder altid en liden Afskedstale til dem, og det lykkes mig tidt ved den at udpresse Taarer af mangt et Øie. Det mærkede jeg intet til idag. Der er overalt ingen af de Børn, for hvilke jeg fortrinligen kunde interessere mig. Hjertets inderlige Deeltagelse i Underviisningen sporer jeg alt sjeldnere og sjeldnere hos mine Confirmander. Er Grunden hos mig eller hos dem? Ere mine Formaninger nu mindre varme og rørende? Er min egen Stemning saadan, at hine blide Følelser ei fra mig kunne forplantes til dem! Maaskee! men ogsaa her maa jeg tilbeels anklage Tidsalderen. Mit Hjerte er uforandret. I Eenrum ere mine Følelser ømme og stærke, som da Ynglingen for henimod 20 Aar siden med sværmende Forhaabninger traadte ind i Lærerstanden,[1] men ogsaa kun i Eenrum, thi den Verden, der omgiver mig, vilde anseе det for en Daarlighed, og derved er jeg vant til alt mere og mere at indslutte dem i min Barm. Jeg tør, jeg kan ikke lade nogen see i mit Inderste, og dermed tillukkes mit Hjerte, naar jeg er blandt Mennesker. Endog der, hvor jeg burde aabne det, og kunde gjøre det, uden at spottes: hos mine Lærlinge, ja hos mine Børn, yttrer jeg denne Tilbageholdenhed. Eene, kun for Gud og mig selv tør jeg ganske vise mig som jeg er.

30te September.

Onsdagsconfirmanderne tog jeg da ogsaa i Morges Afskeed med. Himmel, hvilke jammerlige Mennesker! Mit Hjerte bløder ved Tanken om, at saadanne herefter skulle ansees for voxne og oplyste Christne — og dog kan maaskee deres Bane

[1] Smlgn. Pavels's Autobiographi S. 99: „Inddysset i min Ungdoms søde Drøm om Menneskets voxende Forædling, hvoraf jeg siden er vaagnet, besteg jeg aldrig Prædikestolen uden med det favre Haab, at ogsaa den Times Arbeide skulde bidrage til at fremskynde den Guldalder, til at opføre den Bygning, jeg troskyldigen haabede om faa Aar skulde fuldendes."

Digitized by Google

blive ligesaa politisk og moralsk hæderlig som deres, der kan besvare hvert Spørgsmaal med Færdighed. Vi svæve i en sørgelig Labyrinth, hvor det gjælder at bestemme Oplysningens Følger. Dømme vi a priori, da finde vi, at adskilligt ufeilbart maa være anderledes, end vi a posteriori erfare det at være.

Da vi i Ordbogscommissionen havde Ordet „engelsk", sagde Wulfsberg: „Det er nu et fiendtligt Navn; vil vor Konge sit eget Bedste, er det maaskee om 14 Dage et venskabeligt." Det turde nu med Guds Hjælp blive Løgn, og ad en meget længere Omvei kunde vel Napoleons Seire skaffe os en varigere Fred, end den, en combineret Flaades Trudsler kunde tilveiebringe os.

1ste October.

I Selskab med Juell[1] kjørte jeg til Asker, hvor Mødet i Anledning af det nye Indkomstregulativ var berammet. Før os var kommen Sognepræsten til Lier, Hr. Leckve, min fordums mislykkede Prøveklud i Manuductionsvæsenet. Han er vist neppe i nogen Henseende en udmærket Mand, og havde altsaa en besynderlig Stjerne, da han som Præst i det famøse Kautokeino fik Lier Kald, medens hans Formand, Rein, var Capellan i Schieberg. Han var voxen Bondekarl,[2] da han begyndte at studere, og seer endnu mere ud som Gaardskarl end som Præst i en af Norges skjønneste Egne, mellem to af dets meest elegante Kjøbstæder. Strax efter kom Schmidt og i Selskab med ham den raske, ædle og forstandige Præsten Holst i Røgen; derpaa Capellanen i Asker, Fleischer, som synes at være den personificerede Økonomie, og endelig Præsten Mørch fra Hurum, utrættelig Oldgrandsker, men forresten intet. Om Ventilationerne melder jeg intet.

[1] Peder Willumsen Juell, ref. Cap. til Aker og Akershus Slot 1801—1814.
[2] fra Ulvig i Hardanger, se Erlandsen, Tromsø St. Geistl., S. 16.

Digitized by Google

For min egen Skyld er Sagen mig heel uinteressant, næsten ubehagelig. Jeg vil troe, jeg vinder i Indtægt, men dog er den forrige Oppebørselsmaade mig kjærere. Jeg, som aldrig har accorderet, aldrig fordret, men modtaget, hvad Enhver gav mig med god Villie, og dog har, endog i Forhold til Tiderne, betydelig Embedsindtægt, jeg vil neppe finde Glæde i herefter at anskaffe mig de Mandtal og holde den Control og afgive de Restancelister til Øvrigheden, hvorved jeg kommer i et mere og ikke mindre afhængigt Forhold end før. Mørch var en vældig, men ikke meget consequent eller tænkende Opponent mod de nye Forslag. Holst talte med sund Forstand, som den erfarne og med sin nærværende Stilling tilfredse Mand. Meest interesserede i de Ting, jeg arme Synder netop kjender af Navn, viiste sig Videnskabsmændene Schmidt og Neumann samt min Collega Juell, der i denne Tid, da det Timeliges Administration er Hovedsagen, qualificerede sig langt bedre end jeg til at være Sognepræst.

3die October.

Efter længere Tids Forløb besøgte jeg i Formiddag den ærværdige, gamle Frue Dühring. Der kan ikke tænkes en skjønnere og lærerigere Aandsnydelse end at see og tale med denne Enke, der fattig, gammel og svag, ene med en aldrende Tjenestepige, iøvrigt uden Slægt og uden fortrolige Venner, viser en Tilfredshed — ak! som vi andre midt i Lykkens Skjød ved den ringeste Modgang saa letteligen taber. Jeg burde oftere gaa i denne Skole, for at lære Taalmodighed, lære selv at udøve de Dyder, jeg rørende og eftertrykkelig forstaaer at indprente andre, men hvorpaa jeg dog ikke altid selv er mine Børn og Tjenestefolk noget følgeværdigt Mønster.

6te October

I Selskab med Wulfsberg kjørte jeg i Ankers store holstenske Vogn med fire Heste foran til Bogstad. Vi fandt

Digitized by Google

Kammerherren syg af Gigt. Forhandlingerne om Bondevennerne vare ubetydelige. Bordconversationen var tom og trist; der taltes ikke et skjemtsomt Ord, der proponeredes ikke en Skaal, end mindre istemtes Sang. Efter Bordet besaae vi først nogle Landskaber, alle af Ankers Eiendomme, hvormed Voigt i denne Tid decorerer Væggene i et af Stadsværelserne; siden vare vi ude ved en meget kunstig Tærskemaskine, som for 2 Aar siden har kostet 20,000 Rd. Hvad den Mand har for uvurderlige Eiendomme, og hvor han, som Wulfsberg sagde, behøver mange Bygninger for at faae Rum i Verden! Ak, maaskee om kort Tid nøies han med en saare liden Bolig!

8de October.

Posten bragte den Efterretning, at den kjæreste af mine Confirmander i 19 Embedsaar, den saare elskværdige Hans Emanuel Wexels er død efter 4 Ugers Sygdom. Dig, mit Hjertes Yndling! gjaldt da den sørgende Anelse, jeg for 8 Aar siden tolkede i Schouboes Institut, da du stod der blandt de fremvoxende Ynglinge, blomstrende og haabefuld? Agtværdig ved Kundskaber, men fremfor alt ved dit rene Hjerte og dine blide Sæder, yndet af Enhver, som kjendte dig, elsket af en Pige, hvis Tab i denne forvendte Tidsalder vanskelig vil kunne oprettes, døde du i Overgangen fra Ynglings- til Manddomsaarene, og med døer vel ogsaa snart dit Minde og dit Navn. Og nu en Contrast! To Timer efterat jeg havde modtaget dette Dødsbudskab, var jeg i Møllergaden for at berette Jomfru Schumann, som nu er saa svag, at hun ikke kan komme i Kirken. Hun er 85 Aar gammel, har henlevet denne lange Tid i Fattigdom og mangehaande Modgang, maatte i en lang Række af Aar pleie en ældgammel Fader og en blind Søster, og lever nu næsten blot ved Kammerherre Rosenkrantz's Godhed! Wexels døde i sit 25de Aar, og hun kan endnn i sit 85de ikke see Enden paa sin møisomme Vandring.

Digitized by Google

9de October.

Jeg har foretaget mig i mine Fredagsprædikener at gjennemgaae Vers for Vers Johannes Evangelium, hvorved jeg da aldrig kan være forlegen for Text. Efter Ordenen havde jeg idag 1. Cap. 37—41 V., der ikke synes meget frugtbare, men som dog gav mig Anledning til det for Dagens Communicanter heel passende Thema: Vor Pligt at kjende Jesus, at følge ham og at blive hos ham.

Efter min Hjemkomst fra Kirken fik jeg Brev fra min Moder. Det paa falske Rygter uudtømmelige Bergen har længe moret sig med det Daarekistesnak, at jeg skulde blive Sognepræst til Korskirken; dette har man nu endelig modificeret derhen, at der skulde følge med Expectance paa Bispestolen. Provst Munch,[1] ville de vide, har taget sin Ansøgning tilbage, da hans Organ er for svagt og usjønt. Det skulde han vide, denne veltalende og i sig selv ikke lidet indtagne Mand!

10de October.

Biskoppen har udstedt en lang Formaning til Præsteskabet at vaage over Ungdommens Religionsunderviisning, hvorved da ogsaa Katechisationen lægges os paa Hjerte, og tilføies, at naar en af Delene, Prædiken eller Katechisation, for Tidens Skyld maa forkortes, dette da maa være Prædikenen — aldeles i Tidsalderens Aand og en ny Opmuntring til mig at fortsætte min homiletiske Afhandling, naar jeg engang faaer Tid. Man skulde troe, jeg har nok af den, men det veed Gud, jeg ikke har.

12te October.

Jeg fik et Brev fra Stiftsdirectionen med Anmodning om at arbeide mod den Uorden, der avler saa megen Colli-

[1] Den senere Biskop Joh. Storm Munch, der dengang var i Unaade og uden Embede, men s. A. af Grev Wedel blev kaldet til Sognepræst til Sande.

Digitized by Google

sion mellem de sammenstødende Naboemenigheder: Byen, Slottet, Aggers og Opslo. Til denne som til flere specielle og generelle Bispeformaninger, inclusive den berømte epistola encyclica, som jeg til min Forundring hører skal virkelig meest være Bechs „Machwerk", kan jeg ikke sige stort andet end gjentage Abrahamsons:

„Naar Viismand prædiker for dig tidt,
saa buk!
Skjøndt du det har med din Barnesko slidt,
saa buk!"

Hvad andet kan jeg gjøre her? i det høieste endnu lægge til:

„Kun Skade
for Blæk og Pen og for de skjønne rene Blade!"

13de October.

Bestandig Regn. Det vilde være en ligegyldig Sag, ubehagelig for Reisende, men iøvrigt passende til Aarstiden, naar ikke den skrækkelige Tanke var, at vist mere end den halve Afgrøde i Landet staaer endnu paa Marken, meget af den endog umoden paa Straaet, og kan da aldrig blive Menneskeføde. Gud hjælpe vort arme Land! det prøves haardeligen, og faae vi ei betydelig Tilførsel (ville Englænderne tillade den, er den vel at haabe, thi Høsten i Danmark har været overmaade god), maa man vente de ynkværdigste Optrin. I vore Egne kunne vi maaskee faae de fornødne Kornvarer for umaadelig høie Priser, men hvad skal der blive af Fjeldbygderne?

15de October.

Der er ingen Dag saa aldeles tabt for mig som den, jeg tilbringer i Fattigcommissionen. Det er og Hovedaarsagen, hvorfor den ventede Forandring ved Slotskaldet er mig saa ønskelig, da jeg derved befries for et Arbeide, som er lige trættende og utaknemmeligt, der udsætter lige meget

Digitized by Google

for Chicane og for Ansvar. Jeg misunder ret Juell, der ordentlig synes at forrette det con amore, og den besynderlige Omstændelighed, hvormed han kan udbrede sig over enhver Ting, er mig i lige Grad ubegribelig og uopnaaelig. Imidlertid tror jeg, det er muligt at fatte sig meget kortere end min gode Ven gjør, og trods al min Ulyst og Udygtighed til det Væsen, har jeg uden Tvivl et Talent at bringe Tingene til Endelighed, som han ikke besidder eller i det mindste ikke anvender. Men det, hvori Juell er mig aldeles uerstattelig, er hans Taalmodighed og Nøiagtighed i Regnskabsvæsenet; deri kan jeg aldrig blive hans Lige. Han viste mig i Morges en Seddel fra Hans Hauge, som er bleven Inspecteur i Saugenes District, saa slet baade i Orthographie og Stiil, at jeg ikke begriber, hvorledes den Mand har faaet de Bøger skrevne, som roulere under hans Navn. At de i andre Henseender intet due, vedkommer ikke den Sag, men Bekjendtskab med og Omhu i at skrive sit Modersmaal rører dog den Forfatter, og saa godt et Brev kunde min Niels skrive. Jeg forstaaer det ikke, thi at nogen litterat Mand i hans Navn skulde have skrevet alt det Sludder, eller at han skulde have havt en Haandskriver og blot dicteret denne, kan jeg heller ikke tro. Ogsaa fortalte Juell, at der i Aggers Sogneselskabs første Samling paa Frøen igaar havde herskет en meget raa og vild Tone, og at den Colletske Kreds, der vel hører til den fine Verden, men udmærker sig ikke ved fine Sæder, havde ført Ordet med Støi og Skraal og uteerlige Viser, samt gjort sig lystig over Verten, som vel er en indbildsk og naragtig Person med megen manqueret Levemaade, men som vist ikke bliver en Smule klogere ved slig Adfærd, men derimod letteligen kunde bevæges til at nægte Selskabet sit Huus til Samlingssted, og saaledes sætte det i ny Forlegenhed.

17de October.

Wulfsberg forelæste mig en Tale, han vilde holde paa

Digitized by Google

Kathedralskolen i den saa hemmelighedsfuldt bebudede Forsamling, hvor „Ting af yderste Vigtighed for Selskabet for Norges Vel“ skulde afgjøres. Det angik Contingentens Forhøielse, og Talen var fortræffelig i sit Slags. Der sagdes ret djærve Sandheder, men med saa megen Klogskab og Delicatesse, at ingen af dem, de angik, kunde føle sig stødt derover; enhver Indvending, der kunde gjøres, var gaaet imøde med Fiinhed og Styrke. Jeg beundrede og lykønskede ret Wulfsberg, men, som jeg hører, fik han Skam til Takke. Det var som Formand i Sognecommissionen han talte, efter Districtscommissionens Opmuntring, hvilken igjen grundede sig paa en Directionsskrivelse. Ikke desmindre bleve Rosenkrantz og Bispen som Direktionens Medlemmer smækvrede. Biskopen spurgte Assessor Krog, hvo der bemyndigede Sognecommissionen til at tale i hele Selskabets Navn; Rosenkrantz gik strax bort; omtrent en Snees af de tilstedeværende Medlemmer tegnede sig for forhøiet Bidrag, men iøvrigt udrettedes for den Gang intet. Der er maaskee begaaet en Formalitetsfeil, men Hovedgrunden til denne Misnøie fra Magnaternes Side var nok, fra Rosenkrantz's Forlegenhed og Udygtighed til strax at kunne orientere sig i Sagen, fra Bech's saaret Ærekjærhed over, at han ikke blev indbuden til at holde Talen. Han vil være vor første Taler; en pinlig Bevidsthed siger ham, at han ikke er det, og naar man nu lader ham føle, at dette i Publicum ogsaa erkjendes, fnyser han, men for ikke at give sig alt for blot, skjuler han sig bag Autoritetens Ægide og vil indbilde Folk, at det kun er som Embedsmand, han føler sig krænket.

18de October.

I Classesamlingen leverede Biskoppen mig til Gjennemlæsning et Forslag til Indkomstregulativ for Fredrikshald og Fredriksstad, og der berammedes en Præstesamling i Byens Kirke paa Tirsdag, hvor der skal ventileres om et Forslag for Christiania. Det Fredrikshaldske har den Hovedfeil, at

Digitized by Google

alt der er anslaaet til Penge, hvis Værd er saa høiligen precair. I nærværende Tid vilde Forslagets Udførelse være høist fordeelagtigt for Præsterne; ogsaa om Dyrheden fremdeles skulde tiltage, forbedredes deres Kaar i det Hele; men naar Pengene igjen fik noget af deres tabte Værdie, blev det et ubilligt og for mange utaaleligt Paalæg, som igjen maatte omgjøres. Dette behøves ei, naar, efter Wulfsbergs Mening, Offeret anslaaes i Byg efter Capitelstaxten; da stiger eller falder det efter Fornødenhedernes til- og aftagende Priis, og Byepræsterne havde, tilligemed deres større Uafhængighed, en Betryggelse om at faae, hvad dem tilkommer, hvilken de nu mangle. Paa Ministerialforretninger bør nok aldeles ingen Taxt sættes, da Præsterne herved vel snarere vilde tabe end vinde. — Jeg fik tilsendt et nyt Dagbogshefte fra Moer Koren, af hvilket jeg maa afskrive en Tirade om Jean Paul: „Denne Digter maa man læse flere Gange, for at suge al Honningen af hans ambrosialske Blomster, som dog selv ved den tiende Udsugning intet har tabt af sin Sødhed, er snarere bleven endnu sødere." Habeat sibi!

19de October.

Hos Biskop[1] Lumholtz var Samling af Administratorerne for Saugbankens Fattighuus, blandt hvilke jeg uværdig ogsaa er, skjønt jeg aldrig har seet dette Fattighuus eller veed, hvor det ligger. Forhandlingen bragte intet Resultat for Dagbogen, undtagen, at Lumholtz, medens vi samledes, yttrede sin Harme over Contingentens Forhøielse i Selskabet for Norges Vel, ligesom jeg og maa anføre den Synderlighed, at i hans, den erklærede Korthaders Huus, hvor der i en lang Række af Aar aldrig spiltes i de største Selskaber, fandtes paa en afliggende Comode: Ny og fuldstændig Spillebog!

[1] Stiftsprovst L. havde Titel af Biskop.

Digitized by Google

20de October.

Den store Forsamling i Capitlet i Byens Kirke holdtes da idag. Bispen præsiderede; derimod udeblev Lumholtz, vistnok blot af Caprice, skjøndt under Paaskud af Forretninger. Alle de andre til Byen, Slottet og Opslo hørende Præster indfandt sig, og desuden af Fremmede: Pastor Bull fra Fredriksværn, do. Bull fra Drøbak, Tybring fra Drammen, Lund fra Tangen, Hansen fra Fredriksstad, Provst Sartz fra Laurvigen (en godmodig og interessant Mand, der til sin øvrige Rigdom nu ogsaa har faaet de 50,000 i Classelotteriet), Finkenhagen fra Kongsberg og Schmidt. Som almindelig Grundregel for Kjøbstadspræsternes større Indtægter fastsattes: At alt skal beregnes i Byg, betalt i Penge efter Capitelstaxt; enhver skal opgive sit Offer i de gode Tider til 1807 inclusive, denne Sum reduceres til Byg efter nærværende Capitelstaxt, og ligesaa mange Tønder skal han have efter nærværende. Disse skulle reparteres efter Bygningstaxt eller Gaardenes Assurance i Brandcassen — altsammen desværre Arabisk for mig, men nok, naar jeg faaer de forhøiede Indkomster. I Henseende til Ministerialforretninger deeltes Menighederne i 4 eller 5 Classer, og for hver bestemtes, hvor mange Tønder, Skjæpper eller Fjerdingkar Byg der skulde gives for en Brudevielse, en Barnedaab og en Jordpaakastelse. Fra Enhver skal nu indkomme særeget Forslag, grundede paa denne Basis og lempede efter det Locale i hans Embedskreds. Ligesom Mørch paa Asker, saa var og Dr. Garmann[1] her den egentlige Oppositionsmand, og begges Indvendinger vare omtrent lige kloge. Det er en Ynk at see, hvor ringe Mutterwitz og Verdenskundskab den gode — virkelig gode Garmann er forsynet med. Biskoppen anfaae ham i Begyndelsen for Lumholtz's Emissair og afbeed ham lidt

[1] Ref. Cap. til Vor Frelsers Kirke (Forf. Lex.).

Digitized by Google

ulempeligen; siden mærkedes det tydeligen, at han talede af sig selv, ligesom fordum Pilatus. Disputerlysten tabte sig efterhaanden hos alle, da Spisetiden nærmede sig, og Slutningen affeiedes i vel megen Geschvindighed. Biskpen indbød os alle.

21de October.

Jeg var indbuden til Wulfsberg, hvor ogsaa, foruden Schmidt, vare: Biskoppen, Provst Sartz, begge Præster Bull og Katechet Stenersen. Ogsaa nu var (som overalt, hvor Schmidt er) Sang ved Bordet, men det havde ingen ret Art. Den selskabelige Munterhed, som Sangen skal fremme og nære, kan aldrig trives, hvor mellem hver Vise politiske, økonomiske og deslige Discurser føres; man synger for at synge, ikke for at glædes, og Vinen kunde ligesaa gjerne drikkes under dybeste Taushed. Schmidts idelige Gjentagelse af de samme svenske Viser, uden at vore mange gode danske komme i Betragtning, staaer mig heller ikke an. Efter Bordet havde jeg en Samtale med Stenersen om private Declamatorier, som jeg meget ønskede kunde indføres blandt vore meest dannede Mænd og Ynglinge: Munch, Wulfsberg, Tandberg, Stenersen selv o. fl., og han deeltog af Hjertet i dette Ønske. Siden havde jeg en lang Conference under fire Øine med Biskoppen om den projecterede Forandring med Byens, Slottets og Aggers Menigheder, om Aftensangs Afskaffelse, om Vigtigheden af den offentlige Cultus og Christianiensernes Ulyst til at deeltage i denne o. desl. Under saadanne private Samtaler viser Bech sig fra en meget baade elsk- og agtværdig Side. Der spores intet af den myndige, hierarchiske Tone, som han end ikke i de muntreste Vennesamquem aldeles kan afslægge.

Jaften opførtes Udstyret, men efter den Beskrivelse, jeg har faaet over Spillet, er jeg glad ved ikke at have seet dette Stykke, der blot vilde gjenkalde mig ubehagelige Erindringer, især om afdøde John Collett, som spillede Amt-

Digitized by Google

randens Rolle saa aldeles mesterligen, at jeg aldrig har seet noget fuldkomnere.

22de October.

Det frøs saaledes inat, at der imorges var Is paa nine Vinduer. Imidlertid var Landmanden glad over dette Veir, som dog snart fik Ende, thi inden Aften regnede det om sædvanligt.

23de October.

Saaledes som iaften i vor lille Kreds finder jeg Schmidt overmaade interessant og elskværdig. Til andre Tider, naar han meest feteres af andre, opdager jeg Svagheder hos ham, hvoriblandt især, at han saa ofte fortæller, hvad han har sagt til hiin Stormand, hvorledes han har ydmyget denne Praler, hvorledes han har truet en Næsviis med Prygl og virkelig udført Trudselen o. s. v. Jeg ønskede ret, at Leilighed kunde gives ham til at sige eller udføre noget saadant i min Nærværelse, thi saa ofte jeg har været i Selskab med ham, har jeg aldrig erfaret noget Lignende, og i saadanne Ting er jeg nu engang en empirisk Person, som gjerne vil see, førend jeg ret kan troe.

25de October.

Jeg hørte idag for første Gang Katechet Stenersen prædike. Som theologisk, philosophisk, poetisk Forelæsning i den nyeste Smag for et dannet Auditorium havde hans Prædiken umiskjendeligt Værd, men som Folketale for den lille Forsamling, der hørte ham idag, fandt jeg den aldeles hensigtsstridig. Den handlede om de to Riger, det jordiske og det himmelske. Det jordiske var et fordømt Rige. Jorden og dens Mennesker rakkede han ynkeligen til (det gjorde ogsaa jeg i mine yngre Dage), men den hele Afdeling var saa Schellingsk-mystisk, at Døderlein og jeg ingenlunde forstod ham tilfulde. De øvrige Tilhørere forstod da vel ikke et eneste Ord deraf. Skildringen af det himmelske Rige laae

Digitized by Google

mere indenfor Homileternes almindelige Sphære. Han skal engang have sagt, at han ikke ønsker eller stræber efter at forstaaes af sine Tilhørere; Meningen skulde da vel være, at han blot vil fremkalde Følelser, men ikke at tale om, hvor aldeles urigtigt Begreb den Prædikant danner sig om Folkelærerens Kald, der forsmaaer at virke paa Tilhørernes Forstand, saa vil nok ikke end hiint lykkes Stenersen. Fremsagt af en Biskop Hagerup, en Nordal Brun, en Gutfeldt vilde Prædikenen uden Tvivl gjort Effect; deslige store Talere vide saaledes at henrive Tilhørerne ved deres udvortes Foredrag, at man glemmer, hvad der siges, og blot dvæler ved Maaden, hvorpaa det vorder sagt. Men disse Talegaver har ikke Stenersen, og faaer dem vel neppe. Hans Stemme er fuld og ren, men (som han selv i Middags tilstod) ikke bøielig; Monotone i Foredraget kan altsaa ikke undgaaes, og af Armbevægelser gjør han aldeles ingen. Det gjør mig overmaade ondt, at denne ædle, elskværdige, indsigtsfulde Yngling er geraadet paa en saadan Afvei, og endnu mere ondt gjør det mig, at han saa stædigen er overbeviist om, at denne Vei er den rette, at en Engel fra Himlen neppe kunde afbrage ham fra den Tanke. Saaledes prædiker sandelig hverken Mynster eller Grundtvig — de to eneste af den Skole, hvis Prædikener ere trykte. Og høiligen er det at beklage, at selv en Stenersen skal henhøre blandt det imitatorum pecus, der efteraber Mesternes Feil, uden at kunne naae deres Fuldkommenheder. Borch[1] synes ogsaa efter Indtrædelsesprædikenen i Aggers (Kirke) at dømme at ville prædike i samme Maneer; men han forekommer mig at være blandt dem, der, efter Ordsproget, vide, at Byen hedder Snerpe, men ikke hvor den snerper hen; det veed dog Stenersen.

---

[1] Abraham Borch (siden Sognepræst til Kongsberg), var 1812 bleven Pavels's Capellan pro loco. Han var en Slægtning af Stenersen.

Digitized by Google

26de October.

Rasmussen[1] frygter for, at det snart vil komme dertil, at enten Nationalbankerot maa gjøres eller indvortes Uroligheder udbryde. Gud forbyde det sidste! Det første var lidt ydmygende for Regjeringen, men efter Rasmussens Mening til Gavn for Landet.

28de October.

Med Glæde saae jeg af Collegialtidenden, at Irgens har faaet Korskirkens Kald i Bergen. Biskop Brun vil vist ærgre sig paa sin Søns Vegne; ogsaa Provst Munchs Ærefærhed vilde det saaret, dersom ikke nu hans hele Hjerte havde været henvendt til Sande, men retfærdigt var det, at Irgens fik det; ingen af hans Medbeilere qualificerede sig dertil i saa høi Grad: Han er ikke stor Prædikant, men duelig Embedsmand, meget ældre Præst end nogen af de andre og Husfader for en meget talrig Familie.

29de October.

Baronessen[2] skal paa Gaarsdagens Bal have været ført en overvættes kostbar Stads. Det harmonerer maadeligt med de saa idelige og eftertrykkelige Opmuntringer til Tarvelighed, som gives fra Regjeringens Side. Denne Dames Leveviis, hendes frie Sæder og det mere end tvetydige Forhold, hvori hun staaer til Prindsen, giver mine lærvillige Byesbørn et overmaade slet Exempel.

30te October.

Det er idag syv Aar, siden jeg med min Kone og mine to ældste Børn steg af Postvognen her i Christiania. Saa længe har jeg altsaa nu været borte fra mit uforglemmelige Kjøbenhavn, saa længe har jeg boet i det langt uinteressantere

---

[1] Overlærer, senere Professor i Mathematik og tilsidst Zahlkasserer.

[2] Baronesse Clara v. Lilliencron, f. Brockdorff, en fraskilt Kone, Vicestatholder, Prinds Friederich af Hessens Elskerinde og tilsidst hans Hustru. Cfr. L. Daae, det gamle Christiania, S. 297—298.

Digitized by Google

Christiania. Lidet mærkelige ere de Begivenheder, jeg her har oplevet. Min yngste Datters Fødsel er den eneste Forandring i min huslige Stilling. Som Embedsmand er jeg aldeles in statu quo. Min ædle, jeg frygter uerstattelige Medarbeider Juell har jeg endnu, og nu som ved min Tiltrædelse har jeg en personel Capellan, med hvem jeg aldrig driver det til mere end taalelig Forstaaelse;[1] i Mellemtiden, i Ottesens Dage, var det rigtignok anderledes. Tilløb som Prædikant har jeg aldrig havt her, men Bifaldet synes snarere forøget end formindsket. Indkomsterne er det nu ikke værdt at snakke om; de ere vel forhøiede til mere end det dobbelte; men Udgifterne til det sexdobbelte, og det svarer da maadelig Regning — dog dette er en Sag, som ikke ene vedkommer mig: alle Kjøbstads-Embedsmænd i Kongens Riger og Lande ere i lige Forfatning som mig, altsaa kommer det ikke i Betragtning, hvor der tales om min individuelle Forfatning. Resultatet bliver da, at jeg nu omtrent staaer paa det samme Punct, som da jeg kom her, og at der ikke har været syv Aar i mit Liv, der have frembragt saa liden, saa aldeles ingen Forandring i min Situation som de sidst forløbne, og at altsaa Tak til Gud for hans Varetægt over mig og mine og alvorligt Henblik paa næste Septennium, ved hvis Ende (om jeg oplever dem) jeg alt har fyldt de 50 Aar (jeg nærmer mig Oldingeaarene med stærke Skridt) er det eneste, disse syv Aars Minde kan opmuntre mig til.

1ste November.

I Classesamlingen, hvor Bispen ikke mødte, afgjordes stakkels ærlige Peers[2] Skjebne. Han henlægges indtil videre, d. e. til Provst Grave er død, og ikke kan krænkes ved at see sin Bog forkastet. Iøvrigt foretoges som sæd-

[1] Abraham Borch, se foran S. 84, Anm. 1.

[2] Se ovenfor S. 62.

Digitized by Google

vanligt Ordbogens Revision, ved hvilken der forefaldt høiröstede Debatter, som aldrig finder Sted, naar Høiærværdigheden er tilstede. Samme Virkning som hans Nærværelse har hos os, har, efter Platons Sigende, Prindsens i Directionsmødetne.

2den November.

Præsten Irgens, som nu er paa sin Hjemreise, gjorde mig Visit. Kongen havde viist sig udmærket naadig mod ham og ikke alene trods Biskop Bruns Forbøn for sin Søn givet ham Korskirkens Kald, men ogsaa, uden ringeste Anledning, skjænket ham 600 Rd. Reisepenge, og desuden, paa hans Anbefaling, gjort en Forligelsescommissair i Bergen til Dannebrogsmand. Ogsaa Dronningen og Prinds Christian kunde han ikke noksom rose. Brun havde aldeles ikke været paa Cancelliets Indstillingsliste, blot Irgens, Provst Munch og Sigvardt. Irgens yttrede og Formodning om, at jeg ikke længe bliver her, og beraabte sig paa Cancellieherrers Udsagn, som bestyrkede den. Det skulde dog virkelig være heel synderligt, om dette Cancellie, som jeg kjender saa lidet til, skulde have tiltænkt mig en Bispestol. Det synes ikke at stemme med Tidsalderens Aand, i hvilken jeg aldrig ret kan orientere mig — og dog! jeg har jo alt engang været paa Forslagsliſten![1]

3die November.

Fra Administrationen for Byens Sogneselskab modtog jeg officiel Underretning om, at jeg er valgt til Medlem af Selskabets Skolecommission tilligemed Dr. Garmann, Overlærer Flor, Borch og Feyring. Jeg kunde fristes til at fralige mig denne Ære, naar ikke dette Skridt var Mistydning underkastet, og kunde udlægges paa en Maade, der er aldeles

[1] Det var i 1811, at Pavels var en af de til Christiansands Bispestol Indstillede. Fr. Schmidts Dagboger, S. 136.

Digitized by Google

fremmed fra det Synspunct, hvorfra jeg betragter Sagen. Hovedgrunden til mit Misnøie med dette Valg er min uovervindelige Ulyst til at arbeide i Samfund med de fire Mennesker. Jeg troer ikke det var muligt i Christiania og dens Omegn at finde fire Subjecter, jeg nødigere vilde have til Medarbeidere. Den godmodige, men uendelig vrøvlende Garmann, den vistnok ligesaa velmenende, men smagløse Flor, og saa Borch og Feyring med deres frastødende Indsluttethed og store Indbildninger om eget Værd og Vigtighed — hvad skal jeg med min liden Routine og min Mangel paa Energie gjøre i den Kreds? Ulykkeligviis er jeg næsten eenstemmigen valgt, og det var da maaskee uartigt mod Selskabet at forsmaae den mig tiltænkte Ære, men Gud veed, med hvor tungt Hjerte jeg gaaer i disse Møder, hvor dog, Gud ske Tak! Sigvardt præsiderer og fører Ordet, thi ellers maatte jeg forgaae.

Krigsraad Nielsen blev begraven med megen Stads. Man havde bekostet en overmaade elegant Kiste, Gravskrift og Sange vare hver for sig indhæftede i sort Papir, endog Parresedlene vare imod Sædvane pene Visitkort. Følget bestod af sex, otte Careter, og vi gjorde ret Opsigt i Byen. Efter Begravelsesceremonien begav vi os tilbage til Sørgehuset, hvor vi, efterat have condoleret Enke, Døttre og Søster, kom til et med udsøgt Mad og Drikke rigeligen besat Frokostbord, og hvor der udbragtes alskens Skaaler, f. Ex.: „Enken!" — „Vore Koner!" — „Et langt og lykkeligt Liv for os allesammen!" (vel meget begjært) ja endog den gamle dumme: „Alt hvad kjært er!" Her som i Kjøbenhavn mærkes det kun lidet paa Selskabstonen, enten det er et Bryllups- eller et Begravelsesmaaltid, man bivaaner.

5te November.

Aften spiltes Maskeraden af Holberg, hvori Holten som Henrik var i høi Grad mesterlig. Overkrigscommissaire

Digitized by Google

Carlsen (Arv) og Fru Dunker (Magdelone) fortjente ogsaa megen Berømmelse. Den egentlige Maskerade var meget morsomt arrangeret. Hagbarth Falsen var en overmaade god Harlequin, og Kammerherre Haxthausen som norsk Bonde dandsede en Hallingdands, der vistnok var et Mesterstykke af Voltigeerkunst og vakte almindelig Begeistring. I Mellemakten talte jeg med Capt. Ræder. Han dømmer om Napoleon som de fleste her, og syntes at glæde sig ved den Tanke, at de Franske tilsidst faae en Ulykke i Rusland. Ved Exempler af Historien beviiste han mig, at Gouverneuren i Moskov havde handlet fortræffeligt ved at stikke Byen i Brand. Saaledes at afbrænde Byer og ødelægge Landstrækninger, NB. i sit eget, ikke engang i fiendtligt Land, hører jeg, har bestandig været regnet blandt de skjønneste militaire Handlinger. Gud frie mig, hvordan maae da de hæslige være?

6te November.

Jeg var i Selskab hos Major Juell, hvor jeg havde en lang og heel interessant Samtale med Assessor Mathiesen, der, lad hans Indvortes være sort som Ibenholt (og hvo uden den Alvidende kjender dette?), er en fornuftig, selskabelig, særdeles dannet Mand, alt hvad den behøver at være, med hvem man ei staaer i anden Forbindelse end at spise med eller hos ham og at conversere ham under et Spillebord eller medens dette tillaves.

8de November.

Slaverne communicerede. Jeg deelte dette Arbeide mellem Borch og mig, saaledes at jeg forrettede Skriftemaal og prædikede, han derimod administrerede Communionen. Det var en suur Dag; baade Legeme og Sjel angribes ved den Forretning. Man indaander en Hob urene og usunde Dunster ligeoverfor denne talrige Skare, der kommer lige fra de fæle Baraquer, hvor uophørlig Stank herfter, og yderst nedslaaende er det at see og tale til 85 Mennesker, hvoraf de

Digitized by Google

fleste henhøre til Menneskehedens Affskum, som alle uden Undtagelse, formedelst umoralst og lovstridig Daad ere brændemærkede med offentlig Skjændsel. Og om de fleste af dem maae det antages, at de, langtfra at forbedres ved Straffen, tvertimod i slet Selskab, tildeels vel og ved uværdig Behandlingsmaade ere mere hærdede nu, end da de kom i Slaveriet. En af dem, en Lorents Olsen, som jeg for nogle Aar siden har confirmeret, der i en Alder af 16—17 Aar blev inddømt paa Livstid for 3 Gange begaaet ubetydeligt Tyverie, og hvem jeg da lovede med Tiden at interessere mig for, hvis hans Forhold svarede til, hvad jeg troede at kunne vente af ham, mindede mig i Eftermiddag om mit Løfte, og jeg skal nu forespørge mig hos Capt. Widing om hans Opførsel, og derpaa, om den er som den bør være, indgive Ansøgning om hans Befrielse. Nu — jeg talte da for disse Mennesker, men Gud veed, hvormange af dem hørte eller lagde paa Hjerte, hvad jeg sagde. Tre, fire syntes med et fast Haandtryk at tilkjendegive, at de følte Vægten af, hvad de vare mindede om. De fleste andre røbede Tanke- og Følesløshed, og Gud give, Slaverne vare de eneste, som røbede den.

Handelshuset Wolff & Dorwille i London er gaaet fallit. Nogle, f. Ex. Baron Wedel og Niels Ankers Enke, som havde deres hele Formue staaende der (den sidste en Sum af 45,000 Pund Sterling) skal næsten være aldeles ruinerede. Kammerherre Anker og mange flere lide betydelig Skade, og næsten ingen Kjøbmand af Betydenhed i det hele Land gaaer ganske fri. Man bejamrede det meget iaften i Selskabet hos Zahlcasserer Schaft, som den største Ulykke, der endnu kunde ramme Norge. Jeg forstaaer mig ikke ret paa den Sag. Paa Embeds- og Agerdyrkerclassen kan den vel ikke have synderlig Indflydelse, og Handelsstanden, som vel overalt har ført os i den meste Ulykke, har alt længe annammet sit Gode.

Digitized by Google

At den straffende Nemesis ogsaa engang rammer den, er vel en Ulykke for den, men neppe for Landet.

10de November.

Første Gang siden min tidlige Barndom har jeg iaften savnet Mortensgaas. Man forlangte 12 Rd. Stykket, og det fandt vi altfor urimeligt.

12te November.

Om Indkomstregulativet ere to Documenter komne mig tilhænde, der ligge her paa mit Bord til Expedition: Dr. Neumanns Forslag, som Resultatet af Forsamlingen 1ste October, hvilket jeg imidlertid er den eneste, som ubetinget underskriver; da Leckve, Mørch og Holst have tilføiet hver sine Anmærkninger, der ikke kunne andet end bringe de høie Vedkommende i Vildrede, og: Ansøgning om en fri Karl for hver af Garnisonspræsterne, forfattet af Provst Sartz og underskrevet af ham og Bull i Fredriksværn, og skal nu circulere blandt Præsterne paa Kongsvinger, Fredrikstad og Fredriksteen til Underskrift. Det er mig næsten ligegyldigt, hvad der kommer ud af det Hele, men at Præsterne ved de nye Indretninger kommer ud af sin forrige Afhængighed af Menigheden, kan jeg ikke faae ret i mit Hoved. I Kjøbstæderne frygter jeg for, at den vil tiltage og ei aftage, hvis man følger det overilede Project, der tydeligen bærer Hastværkets Præg, især fra den Tid, da det lod sig befrygte, at Bispindens Postei skulde blive forbrændt, hvis Sessionen varede længer.

13de November.

Da denne Bog undertiden indeholder curiosa, optegner jeg her en Prøve af de saakaldte b a ' r n l i g e L e g e, som opføres hos Grevinde Schimmelmann. Saaledes havde Øhlenschlæger og hans Kone engang forestilt to smaa Fugle, og lød da deres Dialog saalunde:

H a n: Hvor kommer du fra, lille Fugl?

Digitized by Google

Hun: Fra Skoven.
Han: Hvad gjorde du der?
Hun: Jeg søgte Føde.
Han: Fandt du noget?
Hun: Nei.
Han: Hvor finder du den da?
Hun: I mit Hjem; min Adam føder mig.

Man skulde rigtignok ikke tiltroe vor første Digter slige Barnagtigheder, og dog er der, især i hans ældste Digt-Samling, Steder, som nok skal være spansk-tieckske, der have en vis Lighed dermed.

14de November.

Af Dagens Intelligentsseddel afskriver jeg det skjønneste og meest rørende Avertissement, jeg i lang Tid har læst. Det er fra Krigsraad Nielsens Datter, gift med en Stolemager Hansen, der døde kort efter hendes Fader: „De haardeste Slag have rammet mig i disse Dage. Den berøvede mig min Fader den 28de f. M., min Mand den 7de d. M. Min sørgelige eneste Eiendom er tre smaa Børn. Gud hjælpe dem og mig!" Det er noget ganske andet end de spaltelange Beklagelser, man undertiden læser fra Enkemænd og Enker, som ere gifte igjen, inden Aaret er omme.

15de November.

I Classesamlingen foretoges et Forslag om at trykke Hansteens berømte Afhandling om Magneten, hvilken Videnskabernes Selskab ikke har Raad til paa egen Bekostning at udgive. Forslaget forkastedes, da dertil vilde fordres 6—7000 Rd. i Forskud. Iøvrigt foretoges blot Ordbogens Revision. — Jaften var jeg indbuden til Toldprocureur Omsen, hvor jeg med Forundring hørte, at Præsident Bulls Søn er bleven Krigsassessor, „ventelig", anmærkede en af Selskabet, da man undredes, hvorfor han fik denne krigerske Titel, „fordi han ikke duer til at udrette noget Nyttigt i Freden."

Digitized by Google

18de November.

I denne paa glædelige Tidender saa fattige Tid kan jeg ikke undlade at optegne, at Capt. Brochmann var her i Eftermiddag og viste mig Havre, indhøstet igaar, saa tør og kjærnefuld og i alle Maader uforderret, at han vil bruge den til Sædehavre. Det er altsaa at formode, at de i vor Egn, der have høstet fordærvet Sæd, tildeels selv ere Skyld deri, fordi de, ligesom hine, der fik raat, ubrugeligt Høe, have forhastet sig og ikke oppebiet Tørken, som dog omsider kom. At opsætte Kornhøsten til sidste Halvdeel af November, synes rigtignok at være en betænkelig Sag, men iaar seer man dog, at de handlede klogest, der gjorde som Fabius, qui cunctando restituit rem.

19de November.

Posten bragte idag yderst mærkelige Tidender. Følgerne lade sig ikke beregne, og kunne maaskee volde en Forandring i hele Europas Situation. Napoleon har maattet forlade Rusland, den franske Armee er to Gange slagen, og Tingene staae paa en heel mislig Fod. Dette siges næsten med rene Ord i Statstidenden, og det, som er det synderligste, under Artikelen Kjøbenhavn, hvori man næsten aner Forbud paa, at vor Regjering vil forandre System, dersom Napoleons Uheld vedbliver. Skulde denne beundringsværdige Sol virkelig være i Dalen? Skulde det store Moment være kommet, da det største, mægtigste Menneske, Aartusinder har frembragt, skal høre det afgjørende: „Hertil skal du komme og ikke længer.“ At vort Fædreland i økonomisk Henseende vil vinde derved, er troligt, men at Tidsalderens vederstyggelige Aand vil falde med Napoleon, derom tvivler jeg. Det er endog at befrygte, at den vil reise sig med fordoblet Vælde, og at, om og den militære Despotisme svækkes, Penge-Aristokratiet desto enevældigere vil udbrede sig. Dog vor Tilstand er desværre saa sørgelig, at Fred, Handelsfrihed og Finant-

Digitized by Google

fernes Forbedring maa være vort første Ønske, og ethvert andet indtil videre dette underordnet. Det er kommet saavidt med os, at, trods Religionens og Moralens Bud, Spørgsmaalene: „Hvad skulle vi æde? hvad skulle vi drikke? hvormed skulle vi klæde os?“ selv for den tænkende og følende Mand ere blevne de vigtigste. Beroligende Svar paa dem kan Freden ene give os.

20de November.

Det eneste, jeg idag har at optegne, er den sørgelige Erfaring, jeg har gjort, at der endnu maaskee skal prøvles et Aar om Indkomstregulativet. Nu skal en Præst fra hvert Provstie, forsynet med de Øvriges Fuldmagt, samles paa et bestemt Sted under Biskopens Præsidium, og saaledes skal da et almindeligt Forslag, dog med de behørige Modificationer, som ethvert Locale tilraader, indgives. Holst, Lechve og Mørch vare enige i at befuldmægtige Neumann, hvilket da og skeer fra min Side, men derhos havde Lechve angivet og de andre underskrevet nogle forstærkende Grunde, de ønskede tagne i Betragtning, der alle syntes overflødige, og hvoraf et Par vare besynderlige nok: den Gjæstfrihedspligt, der paaligger Præster, som boe ved Landeveiene, og Nødvendigheden i, at man maa have gode Indkomster, for at kunne give sine Børn en god Opdragelse.

21de November.

Endskjøndt Grev Wedels Vocation endnu ikke er confirmeret af Kongen, tiltræder dog Provst Munch efter Biskopens Ordre Bestyrelsen af Sande Kald. Med største Føie er han henrykt baade ved sin og sin Broders[1] lykkelige Lod. Han finder endog noget Mystisk deri, da de paa een Dag bleve

[1] Edvard Munch (Prof. P. A. Munchs Fader) blev ligeledes ved den Tid gjennem en Kirkepatrons (den senere Statholder Lovenskiolds) Kaldsret befordret til Gjerpen ved Skien.

Digitized by Google

Studenter og paa een Dag Ægtemænd, levede i de første Aar af deres Ægteskab paa eet Sted i trange Kaar og i en precair Stilling og nu paa een Tid ved to lige aldrende Mænds Død sattes i den behageligste Virkekreds, der for nogen af dem lod sig tænke. Endog det digteriske Evangelium (om Tegn i Sol og Maane), hvormed han første Gang skal underholde Sande Menighed, begeistrer ham og synes ham at være et heldigt Omen.

22de November.

Strax efterat jeg var kommen paa Prædikestolen, mærkede jeg, at en Soldat blev udkaldt. Lidt efter kom han tilbage, hentede sin Hat og gik med alle. Paa Hjemveien mødte jeg Lieutenant Finne, som forklarede mig denne Sag. Det var en af Communicanterne, en Artillerist, der havde været ude af sit Quarteer i Nat hos en liderlig Tøs i Vaterland, og der nu, saa slet forberedt til den høitidelige Religionshandling, blev efter Oberstlieutenant Wendells Foranstaltning afholdt som uværdig derfra. Var denne Anstalt føiet i Morges, førend Karlen gik til Skrifte, vilde jeg takket Oberstlieutenanten for hans Nidkjærhed. Nu forværrede den maaskee Sagen mere end den forbedrede den. Klogere havde det vel været, at lade ham fuldbyrde Handlingen, men umiddelbart derpaa sende ham til mig og lade mig i Religionens Navn eftertrykkeligen foreholde ham det Uværdige i hans Adfærd.

24de November.

I Throndhjems Avis læste jeg et curiøst Avertissement fra den famøse Præst Esmarch,[1] der nu er i Throndhjem og tilbyder Stiftets Præster sin Tjeneste. Han siger, at han har mistet sit Embede, „fordi han baade offentligen og for Regjeringen paa Dansk har yttret den paa Latinsk saa almin-

[1] Se ovenfor S. 3.

Digitized by Google

delig bekjendte Tanke: at alle Mennesker paa Jordkloden, forsaavidt Philosophen tænker sig dem som særskilte, modtage Tanker og Følelser af skjulte Mennesker under Jordkloden, hvilken philosophiske Tanke kan læses paa Latinsk baade i Bibelen og alle classiske Autorer med adskillige Udtryk, saasom disse: ut spiritus vel dii hominibus suggerant cogitationes ac sensus."

25de November.

Holten[1] fortalte blandt andet, at han, skjønbt kun 37 Aar gammel, fra han begyndte som Søecadet, har været i 22 forskjellige Stillinger og Virkekredse. „Man kunde", sagde han, „heraf fristes til at antage mig for en Vagabond, men jeg har ved denne Omvexling faaet megen Arbeidsfærdighed og Routine" — men vel ogsaa, kunde man lægge til, en superficiel Anskuelse af alt, der i hans nuværende Situation som en svag Statholders Factotum neppe er til Gavn for vort forknyttede Land. Forøvrigt kan jeg ikke undlade at bære megen Agtelse for ham.

29de November.

Borch prædikede, og da Avisen anmeldte vor høivelbaarne Overhyrde som Prædikant i Byens Kirke, fandt jeg, at det var en Slags Embedspligt ikke at lade Leiligheden til at høre ham gaa ubenyttet hen. Kirken var hverken tom eller fuld; paa Gulvet var Stolene nogenlunde besatte, men i Pulpiturstolene var der fast Ingen. Man har indført der, at lade Tavlen gaae om før Prædikenen, da Organisten imidlertid præluderer til Prædikestolverset. De første Ord af dette: „O Gud, giv os Taalmodighed" kunde vi behøvet strax i Begyndelsen at istemme, thi det var en lang, kjed-

[1] Carl Henr. v. Holten, Secretair ved Statholderskabet, i 1814 norsk Statssecretair, hvorpaa han forlod Landet og tilsidst døde som entlediget dansk Hofembedsmand.

Digitized by Google

sommelig Pause i den kolde Kirke, hvorved ogsaa den vigtige Omstændighed, at et halvt eller heelt Qvarters ørkesløst Afbrud i Gudstjenesten uden Tvivl maa kølne Andagten, om den hist og her tilfældigvis skulde findes. For et Øieblik adspreder det den agtsomme Tilhører, naar Tavlen gaaer om under Prædikenen, men længere og føleligere forstyrre i mine Tanker denne nye Mode den Stemning, man maa ønske usvækket at bevare. Biskoppens Prædiken var i hans sædvanlige Maneer. Der var megen sund Fornuft og nogen Christendom i hvad han sagde, men Liv og Kraft manglede baade i Talens Sammensætning og i det udvortes Foredrag. Desuden savnedes efter Sædvane lys Orden, og, skjøndt Ordbogens nøiagtigste Revisor, fører han hverken et smukt eller fuldkommen reent Sprog. — Jeg oppebiede Gudstjenestens Slutning, for at følge med Wulfsberg i Classesamlingen, og hørte da først denne vor Ven messe ved Communionen. En Mand, der har en taalelig god Syngestemme, og qvæder sin Vise ret vel ved et Gjæstebudsbord, burde messe bedre. Han foredrog hverken Fadervor eller Indstiftelsens Ord i den sædvanlige, virkelig opløftende Melodie. Det var noget uharmonisk Jask altsammen.

30te November.

Det seer fort ud med Ordbogscommissionen. Baade Døderleins og Stenersens Tid bliver efterhaanden saa optaget, at liden eller ingen levnes dem til dette brødløse Arbeide. En Collega, der besidder de fornødne Egenskaber og er mere Herre over sin Tid, er ikke for Øieblikket at finde i Christiania. Jeg seer altsaa det næsten uundgaaelige Tidspunkt imøde, da Arbeidet enten reent maa afbrydes, hvilket skulde gjøre mig ondt, i hvorlidet det fra Begyndelsen stod mig an, eller besørges af Wulfsberg og mig alene, hvorved den Skik maa bortfalde, at Pluraliteten gjør Udslaget, men

Digitized by Google

da Arbeidet skal underkastes Revision, er Skaden derved dog nok ikke saa meget stor.

2den December.

Dr. Garmann besøgte mig og talte om det evige Regulativ. Nu er da Capitelstaxten sat saa høi, at man gjør sig Samvittighed over i disse Misvæxtaar at bestemme Præsternes Indtægter derefter. Det er et uendeligt Brøvl, for mig ubehageligere end Udfaldet, hvordan dette end bliver. At alting bliver in statu quo, er vel det værste, der kan tænkes og det tænker jeg med megen Rolighed. Mere uafhængig end jeg er nu, bliver jeg saa alligevel aldrig som Præst. Mine Indtægter, skjøndt ei aldeles tilstrækkelige, ere ret meget gode, og bringe end et Par Uaar mig i nogen Gjeld, forarme mig gjøre de dog vel ikke. At ikke alle med lige Phlegma kunne betragte den Sag, indseer jeg. — Med sand Fornøielse har jeg gjennemlæst Adjunct Herslebs Bibelhistorie. Meget vanskeligt var det vel ikke at skrive en saadan Bog, men der lod sig dog tænke adskillige Afveie, hvilke alle Forfatteren lykkelig har undgaaet. Den er fuldstændig og dog ikke vidtsvævende og aander dyb Ærbødighed for aabenbaret Religion uden at henfalde til Grundtvigs Hyperorthodoxie. Et lyst og let Foredrag, Upartiskhed i Characteerskildringen, Bevarelse af Skriftens Udsagn uden Tilsætninger og Gisninger udmærke Bogen saare hæderligen. Enkelte poetiske Billeder, deres Skjønhed og Rigtighed iøvrigt tilstaaet, kunde, som ikke stemmende med det Heles Tone, været udeladte.

3die December.

Aviserne indeholdt intet mærkeligt; kun synes det ikke at staae saa ilde til med Napoleon, som man maatte troe af de tidligere Beretninger. Til Foraaret vil han sikkerlig atter fremstaae i ny Kraft. Til Statholderskabet var, fortalte Etatsraad Holten, heller intet betydelig indløbet, undtagen at Indførslen af amerikansk Øl er tilladt, og hvad Nød har vi

Digitized by Google

da! Det er latterligt, men sandelig man kunde fristes til at græde over, at man i en saadan fast haabløs Trængselsperiode tænker paa saadanne Bagateller.

4de December.

Liebenberg klager i sit Brev over Kongens maadelige Omgivelser. „Han er utrættelig virksom, men hans Arbeide synes at have megen Lighed med Sisyphus's. Jeg frygter, jo ældre han bliver, desto lettere vil han kunne ledes og drives af dem, der finde Indpas hos ham, og ak! vi have ingen A. P. Bernstorff til at lede ham."

5te December.

Kulden vedbliver meget streng. Vore Ønsker om Snee ere frugtesløse og Landeveiene ere næsten ufremkommelige. Ogsaa denne Plage hjemsøges vi af, at Byen maa savne den ringe Tilførsel, som fra vort eget Land inden Juul var at vente. Hvorledes det nu, da Isen lægger sig overalt, vil see ud med den endnu vigtigere Korntilførsel fra Danmark, gider jeg ikke tænke paa.

Af mit Brev til Liebenberg[1] afskriver jeg det Sted, hvor jeg forklarer min af ham modsagte Yttring: at Napoleon engang vil erkjendes for Europas Befrier. „Jeg kaldte ham for det første saa med Hensyn paa den Aand, han qvalte, og som truede, førend han greb Roret, at blive den herskende i Europa. Den Frihed og Oplysning, jeg i det mindste i den franske Revolutions Dage barnagtigen glædede

[1] Comissionarius M. F. Liebenberg var en af Pavels's kjæreste Venner, og med ham vedligeholdt han hele Livet igjennem en Brevvexling. Desværre bleve Pavels's Papirer for den største Del tilintetgjorte ved hans Død. To af Liebenbergs Breve til ham bleve dog heldigvis reddede, og disse har nærværende Udgiver, til hvem C. P. Riis havde skjænket dem, ladet aftrykte, det ene (1812) i Danske Samll., 2 R., II, S. 247—255, det andet i Personalhist. Tidsskrift, IV, 249—255.

Digitized by Google

mig over, til hvilket Resultat vilde den omsider have ført? Udbredte sig ikke baade i Religion og Politik en Frivolitet, som endog de bedste Mennesker smittedes af? Troer du virkelig, at den Agtelse for positiv Religion, der er et ligesaa almindeligt Særkjende ved vore Dages theologiske Skrifter, som det modsatte var i næstforrige Decennium, vilde vendt tilbage uden Napoleon? Jeg troer det ikke. Lad praktisk Libertinage og Egennytte og flere Afgrundens stygge Afføddninger i vore Dage drive deres Væsen! det kan desværre ikke nægtes, men det Bedre erkjendes dog, og Grundvolden, hvorpaa det engang i Tidens Fylde skal opreises, ligger uantastet; det gjorde den ikke i de Dage, da man vilde befæste Fornuftens og Frihedens Herredømme paa Jorden. Min anden Grund til at ane i Napoleon Europas Befrier, er, at jeg anseer hans Held og Fremgang for det eneste, der kan skaffe Europa hastig og nogenlunde varig Fred, og uden den er ikke at tænke paa de øvrige politiske og moralske Saars Helbredelse. Lad end denne Fred for det første blive die Ruhe des Kirchhofs; under denne kunne vi dog hvile ud og samle Kræfter, som under den nærværende Jammer maa udtømmes her og overalt. Det har ingen Fare; den menneskelige Aand haandhæver vel igjen sine Rettigheder og de sundne Dages Erfaringer (fra Anarchiets og Despotismens Periode) vil den kunne nytte, og det Hele maaskee faae en Retning, det aldrig kunde faaet uden hine (jeg tilstaaer det) dyrekjøbte Erfaringer. Og saaledes bliver da Napoleon — o ja! lad det være som Redskab[1] vor eller den følgende Slægts Befrier og Velgjører. Lad det være som Redskab! sagde jeg, men kun som Redskab? Det ville vi overlade en kyndigere og mere upartisk Efterverden at bedømme. Jeg troer ogsaa, at egen Storhed er Napoleons Hovedgrund, men at han (med eller uden

[1] Liebenbergs Udtryk. (Pavels's egen Anm.)

Digitized by Google

Føie) ogsaa troer at gjøre sig fortjent af Verden og Menneskeheden, at noget Høiere end lav Egoismes Tilfredsstillelse svæver for hans kæmpestore Sjel, det lader jeg mig ikke aftvinde."

6te December.

Psalmen No. 86 er Omarbeidelse af den gamle kingoiske: „O kjære Sjel frygt aldrig meer!" Det er ingenlunde en af Psalmecommissionens maadeligste Omkalfatringer. Sangen har endnu Kraft og Følelse, men langt, langt mindre end den henrivende Original. Jeg har fra min Barndom kunnet denne udenad, og sammenlignede idag de 3 sidste Vers, hvor Omarbeideren har fulgt Forfatteren Skridt for Skridt, men kun, synes mig, for sandseligen at minde os om Contrasten mellem de herskende religiøse Følelser ved Enden af det syttende og attende Aarhundrede: hist apostolisk Christendom, som da Peder gik glad fra Raadet, fordi han agtedes værdig til at mishandles for Jesu Navns Skyld, da Stephanus døende saa Himlen aaben, da Paulus jublede i Lænker over at hans Forløsning stundede til, — her slap Eudæmonisme. Hvorledes har dog Mænd som Balle, Storm og Abrahamson kunnet troe, at de i Tanker, Udtryk og Versification correcte Riim, hvormed de have opfyldt den nye Psalmebog, skulle virke mere til sand Christendoms Fremme, end disse gamle, konstløse, barnlig-inderlige Sange?

7de December.

I Eftermiddag var der igjen Lystighed paa Isen. Prindsen havde ladet udbringe did elegant Frokost med Brændeviin og Madeira. Adskillige af vore nobles venetiens (Carlsen f. Ex. og Weidemann) havde ogsaa medtaget Drikkevarer, og saaledes havde da over 100 Mennesker af den elegante Verden sværmet om paa den glatte Is, spiist, drukket og støiet. „Hvad for Galskab kan ei de Folk finde paa?" maa man vel sige med Vertinden i Evalds brutale Klappere.

Digitized by Google

8de December.

I Aften er der igjen Bal hos Prindsen efter en Isfart til Ladegaardsøen. De sværme da uophørlig og Norges Statholder giver et slet Exempel paa en Tid, da det efter Alles Yttring seer saa saare misligt ud med Landets Providering, da Alt er steget høit i Prisen og formodes at ville stige end høiere, da vort Pengevæsen med raske Skridt iler sin Undergang imøde.[1] Baronessen er ham vist baade i physisk, moralsk og økonomisk Forstand til Fordærvelse. Umiddelbar bidrager hun til Luxus og Sædernes Fordærvelse i vor Bye, og middelbar fremskynder hun Landets Ruin ved at enervere den Mand, der behøver en kraftfuld Haand til at holde det ham betroede Roer. Pereat!

9de December.

Til vor Ungdoms Forædling har nu en Conditor Zuvan etableret sig i denne Bye, hvor saadan nyttig Borger hidtil savnedes.

10de December.

Der var berammet Administrationsmøde for Saugbankens Fattighuus hos Lumholtz, men Forstanderen var ei tilsagt; det blev altsaa med blot Conversation. Isfrokosten og det øvrige vilde Væsen hos vor beau monde vurderede den gamle Bisp efter Fortjeneste og om vore nærværende trykkende Tider og dunkle Udsigter sagde han noget af det fornuftigste, jeg i lang Tid mindes at have hørt: „At klage og ængste sig selv og andre nytter intet; der er intet andet for end først at slaa Lid til Guds Forsyn, og dernæst lade hver Dag have sin Plage. Vil man see fremad, seer man en bundløs Afgrund; bedst altsaa, at tænke paa den Dag,

[1] Om disse Lystigheder se ogsaa L. Daae, Det gamle Christiania, S. 296—297, hvor de dog feilagtig ere henførte til Begyndelsen af 1812.

Digitized by Google

som er, og ikke paa den, som kommer." Livagtigen det banlyste: „Tænk dog aldrig: næste Dag!" som Biskop Bech prostituerede sig ved i et stort Selskab at fordømme, og det i den hyperorthodoxe Lumholtz's Mund! — De danske Aviser indeholdt intet mærkeligt uden et langt Raisonnement over de dyre Tider og øvrige Trængsler. Forfatteren (rimeligviis Rahbek) trøster os med sjette Frederiks Klogskab og Standhaftighed, en Trøst, jeg frygter ikke holder saalænge Stik som Lumholtz's.

11te December.

Den 11te December, denne store Dag, der ifjor satte saamange Penne, Tunger og Ben, saamange Sjele og Legemer i Bevægelse, da man fra Trondhjem til Kjøbenhavn sang og talte om Norges Lykksalighed og smilende Udsigter i Anledning af Universitetets Stiftelse, denne Dag gik nu af i megen Rolighed. Endnu gaar man, trods de afskrækkende Tider, Maalet med stadige Skridt imøde, men Enthousiasmen er kjølnet. Følelsen af det Nærværende har hos Mange opslugt og næsten hos Alle svækket Haabet om det Tilkommende. Vi ere i dette Øieblik saa sysselsatte med Legemets Næring, at selv Videnskabernes oprigtigste Ven neppe tør tænke paa aandelig Luxus, og Tanken, at den veldædige Haand, fra hvilken Norge fik den sjeldne Gave, styrer det Hele saa vaklende, at Giverens Tilstand er dens, der testamenterer Tønder Guld bort Dagen før han sætter Nøglen i Døren og overgiver Creditorerne sin hele Eiendom — denne Tanke er ikke skikket til at vedligeholde, end sige fremkalde nogen glad Stemning.

12te December.

Jeg var Censor paa Cadetacademiet, hvor Tandberg examinerede tredie Classe i Moral og Religion. Der var, som jeg ventede, Lys, Lethed og Grundighed i hans Examination; dog var der et Par Yttringer, hvori jeg ikke kunde

Digitized by Google

give ham Ret. Saaledes gav han en Distinction paa at finde og opdage, som, lad være, han beraabte sig paa Lessings Autoritet, sikkert intet duer. „Man opdager, hvad man har søgt, finder, hvad man ikke har tænkt paa."

13de December.

Jeg solgte idag til Agent Nielsen 600 Rigsorter à 4 Rd. og $40^1/_3$ Specier à 6 Rd. 2 Mk. 16 Sk., i Alt 2666 Rd. 64 Sk., hvoraf jeg da strax betalte min Gjeld til min Svoger, og henlagde Resten blandt mine egne Penge. Under nærværende Omstændigheder troer jeg at have handlet klogeligen. Hvad hjalp det mig at gjemme paa en død Capital, der maaskee om kort Tid ved Regjeringsbud vilde blive mig affordret for Fjerdedelen eller mindre i de samme usle Bancosedler, og som Borgerpligt og Samvittighed ikke tillod mig at lægge Dølgsmaal paa? Af en saa svag og forknyttet Administration kan man vente alt, og saa vist det er, at alt bør opofres for Fædrelandets Redning, saa lidet kan det være Pligt at kaste sin sande Formue hen i et bundløst Svælg og selv at forarmes, uden at nogen hjælpes, end sige beriges derved. — Breve fra London melde, at man har grundet Haab om Handelshuset Wolff & Dorvilles fuldkomne Reetablissement, saa at enhver faaer sit, og endda et betydeligt Overskud bliver igjen.

15de December.

I meget skarp Kulde vandrede jeg i Formiddag over Isen til Opslo Allunværk, hvor den aarlige Skole-Examen holdtes paa Mad. Colletts Fødselsdag. Jeg forefandt Bispen, Bispinden, Mad. Collett, Overkrigscommissair Collett med Frue og flere af deres Familie og Venner. Vi spiste Frokost og saa begyndte da Examen. Bispen erklærede sig meget tilfreds, og det være langt fra mig at underkjende hans Dom. De Børn, som bleve examinerede, viiste i det Hele ret gode Kundskaber, men saa maa man ogsaa tilstaae, at en Lærer,

Digitized by Google

der har 30 Børn at læse for, kan udrette mere end en anden med 90, man har paalæsset ham, og at den Lærer, der for sig og Skolen blot behøver at yttre Ønsker for at see dem opfyldte, har langt større Opmuntring end den, der som vore Almueskolelærere maa tigge møisommeligen om 50 Rd.s Forhøielse i sin Løn eller en Snees Dalers Extrabidrag til en Favn Brænde. Til Slutning istemtes to Vers til Ære for Skolens Velgjørere (ventelig forfattede af Sigvardt[1]), og nu forføiede vi os alle efter Indbydelse til Colletts Huus i Christiania, for at spise Middag. — Otto Collett gav mig saa beskuelig Idee om vort Finants- og Provideringsvæsens fortvivlede Situation, at Haarene reiste sig paa mit Hoved. En hastig Ende paa Sagen er alt, hvad man nu tør ønske: at den vil blive god, er ikke at tænke paa, men eet haardt Slag, der smerter i første Øieblik, men hvoraf man dog kan reise sig igjen med den Tanke, at det nu er forbi, er langt bedre end denne langsomme Hentvinen, der tærer Marv og og Been og omsider frembringer total Undergang, da hiint dog blot vilde volde partiel.

16de December.

Det er dog en egen Sag saaledes som Moer Koren at skrive Dagbog for en stor Vennekreds, der tildeels ikke engang kjender hinanden personlig. Fuldkommen aabenhjertige Yttringer ere umulige, naar man, som her, lever just i den samme Kreds, for hvilken man skriver. Der er nu Treschovs i Kjøbenhavn, vi, Frue Bull, Frue Mariboe, Sara Boyesen, Mad. Cappelen, Ottesen og hans Kone, Schmidt og Jfr. Torstenson. Om ingen af os tør eller vil hun sige noget ufordeelagtigt, om hun ogsaa turde, eller det maa i det mindste modificeres med den yderste Varsomhed, gives et Anstrøg af Spog o. dl. Men ikke nok hermed. Ogsaa hver af os har sin Kreds, og

[1] Den senere Biskop i Christianssand, dengang Præst i Oslo.

Digitized by Google

om nogen af dens Medlemmer (lad være, at de ei læse Dagbogen) maa heller intet siges, der kan krænke Vedkommende; og saaledes maa da den kjære Moer Koren gaae som paa Gløder, stundom tilbageholde Følelser, der naturligen frembyde sig, og igjen fremtvinge andre, som man ikke saa lige indseer Grunden til. En Reisedagbog som Schmidts og min, hvor man har svævet blandt lutter fremmede Mennesker, der ikke have eet Berøringspunct med dens Læsere, og kun en Dagbog som nærværende, der aldrig in extenso skal læses af noget Menneske i min Omgangscirkel, da den indeholder frie Bedømmelser over dem alle, en saadan er en Undtagelse, og kan i denne Verden, hvor det evig gjælder:

„Sandhed vil man saa gjerne sige,
men det kan man just ei saa lige",

opnaae sin fulde Bestemmelse.

17de December.

Rosenkrantz har afkastet Stiftamtmandskabets Byrder af sine svage Skuldre, og den stærkere og raskere Thygeson er bleven hans Eftermand. At Stiftet vil vinde ved dette Bytte, derom er ingen Tvivl. Hvorvidt det vil være til Gavn for vor Bye, at dens forfængelige Daarer faae nok en riig og luxuriøs Familie at kappes med, og altsaa ny Fristelse til at efterligne Frøen, der for at ligne Oxen pustede sig op indtil den sprak, det vil Tiden lære. Man spaaer imidlertid, at den rigere og endnu mere pragtfulde Frue Thygeson vil tage Luven fra Baronessen, og at denne vil ophøre at angive Tonen; og paa Sædelighedens Vegne maa vi lykønske os dermed.

18de December.

Neumann vilde vide, at en ny, velgjørende Finantsoperation er i Værk, og at Begyndelsen (curiøst nok!) skulde gjøres med at omprøge vore gamle Kobberskillinger til 24 Skillinger. Skulde hiin Operation maaskee være den, Schmidt

Digitized by Google

omtaler i et Brev, der iøvrigt intet indeholdt: at vore Bancosedler skulle nedsættes til en Fjerde- eller Sjettedeels Værdie? Sandheden er vel, at man slet intet veed, og gid Kongen og Finantsministeren vidste mere end vi!

Gjennem Krigsraad Kjerulf fik jeg Indbydelse til at deeltage i et Declamatorium, som nogle af det dramatiske Selskabs Medlemmer ville holde paa Prøveaftenerne, naar Værelserne ere opvarmede, og om jeg end ikke umiddelbar kunde befatte mig dermed, da Øvelsen faar nogen Offentlighed, dog bivaane dem som Auscultant og Aristarch. Denne Idee, som stemmer saa ganske med, hvad jeg før har ønsket og yttret, greb jeg med megen Begjærlighed, og forsikrede ham, at intet skulde være mig kjærere, end at være saa virksom Deeltager heri, som min Stilling og Evne tillader. Foruden Declamation af Digte, tænker man ogsaa paa at recitere Scener af Skuespil, som ikke ere opførte her.

19de December.

Jeg fik to Breve. Det første var fra min Moder. Hun er endnu ved det samme, ikke som det synes svagere enten paa Sjel eller Legeme, „skjønt og langsomt glidende det Maal nærmere, hvorhen vi maaskee skulle føres gjennem Storm", som der siges i det andet høist interessante Brev. Hendes Brev er tildeels stemt i en rørende Tone. Hun sidder i sin Eensomhed og længes inderligen efter sine Børn — ak! som ere saa langt fjernede fra hende. Hun skriver ellers noget, som dog virkelig bør tages i alvorlig Overveielse og har noget grundet, lad være, jeg ikke kan betragte Tingen i eet og alt fra samme Synspunct som hun: „Tag mig ikke ilde op, at jeg minder Dem om at lade Deres Smaa, saavidt Aar og Alder tillader det, indsamle et Forraad i deres Hukommelse af Guds Ord. Bliver det ikke forstaaet og benyttet i den Tid, o det opsamles siden, naar Trængselens Dage kommer, hvilket jeg af eget Exempel kan bekræfte."

Digitized by Google

Vistnok meget sandt! kun fatter jeg ikke, at der i en yngre Alder end min ældste Datters[1] kan vindes betydelig derved. Indtil da er det vel nok, at den naturlige Religions simple Sandheder erkjendes, og at Hjertet iøvrigt er stemt til i sin Tid at modtage med Lyst ogsaa den høiere Opdragelse. En aldeles religiøs Opdragelse, saadan som f. Ex. min var, har overalt efter nærværende Sæder (desværre!) sin store Vanskelighed, ligesom ei heller vor allernyeste Psalmebog synderligen letter Arbeidet. — Det andet Brev var fra Biskop Brun. Kort, men indholdsrigt. Han taler om en Fest, Biskop Krogh skal have foreslaaet, hvorover han har afgivet sin Erklæring, den han henviser mig til Statholderskabet for at faa læst. Om Indkomstregulativet synes mig hans Begreber ikke at være aldeles de rigtige. At „den Dovne, den Dumme, den Talentløse“ vilde netop faae lige Krav med den Virksomme og Talentfulde, kan jeg ikke, forsaavidt det ei skeer i dette Øieblik, faa ganske faae i mit Hoved. At dette Regulativ iøvrigt vil løsne Baandet mellem Præst og Menighed, vil gjøre ham mere og ikke mindre afhængig, vil vække Misnøie og sætte ham i den ubehagelige Nødvendighed Aaret igjennem at plage sig med Incassationer, Restancelister og Executioner, det indseer jeg, og Hedemarkens Exempel viser det tildeels allerede, og derfor seer jeg ret gjerne, at Offer og Ministerialforretninger blive in statu quo, og af mine Herredsbrødre ere de fleste enige med mig.

20de December.

Hr. Borch har i Budstikken[2] opkastet sig til Raadgiver for alle Norges Sogneselskaber. Han finder nemlig, at de mange Præmier for Ting, som det er Aspiranternes eget Fordeel at iværksætte, ikke svare til Hensigten. Heri kan han

[1] Da 10 Aar.

[2] Artikelen læses i Budstikken, et officielt Blad, IV (1812), S. 585—590.

Digitized by Google

vel have Ret. men istedetfor at afskaffe disse Præmier eller gjøre dem til Hæders og Agtelsestegn af liden Pengeværdie, foreslaaer han, paa ethvert Sted at udsætte en eneste Pengebelønning af lige Værdie med alle dem, der forhen udsattes. Jeg indseer slet ikke, hvad herved vindes for det Almindelige. Om det er 10 eller 30 eller 100 Rd., er det, som Penge betragtet, især i disse Tider, et ubetydeligt Object for den Vindende, der dog ikke forudsættes at være et Almisselem, der trænger til Understøttelse, og Selskabet indskrænker sin Virksomhed og vækker lettelig den Fordom imod sig, at det vil ophjælpe een Vindskibeligheds Gren paa de øvriges Bekostning. Overalt forekommer det mig noget arrogant af den gode Borch, som en i slige Ting uerfaren Mand, i et officielt Blad at fremtræde som Lærer for de mange kyndige Mænd, der have organiseret Sogneselskaberne efter Grundsætninger, man dog ikke hos mere end 50 Sognes fornuftigste Mænd allevegne kan tænke sig umodne og uviede.

Paa Hjemveien fra Kirken gik jeg ind til Holten, og læste der Biskop Kroghs Forslag og hans to Colleger Bruns og Bechs Betænkninger derover. Hiint gik ud paa, at der i alle Landets Kirker skulde holdes en aarlig Fest til Ære for dem, der i denne Krig have udmærket sig, hvor da og alle de Afdødes Navne skulde oplæses. Begge de to andre iøvrigt saa disharmonerende Overhyrder har erklæret sig mod Forslaget. Bruns Erklæring er stemt i hans sædvanlige raske, mandige Tone med Stænk af bitter Ironie. Hans Hovedidee er, at de mange Fædrelandets ældre Krigere, hvoriblandt nævnes Frederikshalds Borgere, som stak deres Bye i Brand, Tordenskjold og Andre, fornærmes ved denne Udmærkelse, som vises deres yngre Landsmænd, der i Sammenligning med dem lidet eller intet have udrettet, at de i Grunden blot (have) gjort deres Pligt, vilde fortjene Dadel, om de havde forsømt den, og qualificere sig altsaa ikke til udmærket Hæder, fordi de

Digitized by Google

have opfyldt den. „Jeg vilde", siger han, „slet ikke troe mig æret, naar jeg vidste, man engang vilde gjøre det til Thema for min Ligprædiken: „Nordal Brun stjal ikke." (Det var det, man saa haardelig tilregnede Biskop Bugge, at han i sin Fredsprædiken sagde, at anden Aprils Mænd blot havde gjort, hvad de burde gjøre. Vore enthusiastiske Patrioter vilde vel ogsaa bryde Staven over Brun, om de kjendte hans Yttring, men har han ikke Ret?) — Bech gaaer sin rolige, sindige Gang, men er ikke mindre mod Forslaget. Ogsaa han anfører, men som Bigrund, hvad Brun gjør til sin Hovedsag. Hans Modgrunde ere iøvrigt: at de fredelige Dyder ligesaavel fortjene Udmærkelse som Krigerdaad, og at en Fest for Fædrelandets Krigere var fornærmelig for dets andre hæderlige Borgere, at Mænd, som i een Henseende have udmærket sig, kunne have andre vanhædrende Sider, som Tilhørerne ved deres Navnes Oplæsning kunde mindes og forarges over: at om faa Aar disse Festdage ved Vanen og Tidsafstanden vilde tabe al Høitidelighed: og at ingen bør tilkjendes saadan Hæder uden Regenten, da Mishligheder kunne indløbe, naar Privatmænd saaledes sætte sig paa Dommersædet. De underlige Prædikener, som paa denne Fest af mange vilde holdes, berøres ogsaa i Forbigaaende. Begge Erklæringer ere, hver i sin Maneer, ypperlige. Biskop Sorensen skal ynde Forslaget.

Jeg var i Aften indbuden til Secretaire Rougtved, hvor der var temmelig stort Mandfolkeselskab. Ved Maaltidets Ende gik Fruen og hendes Søster bort, og man sang da 3—4 lascive Viser, som jeg til en Forandring ikke vilde havt noget imod, da i et muntert Mandfolkeselskab Ord ei behøve saa nøie at veies, og sandan Tale og Sang er dog vel ikke strax Beviis paa practisk Libertinage, men skjøndt ingen Damer vare tilstede, var der en Tjenestepige, som vartede op, og en halvvoxen Cadet, og paa deres Vegne bluedes og

Digitized by Google

ærgredes jeg. Det skulde undre mig, om ikke min Sidemand Oberst Hegermann gjorde ligesaa.

21de December.

Nu i Herrens Navn! idag har da den hæderlige Skolecommission begyndt sine Forhandlinger. Efter megen Ventilation blev man omsider enig om, at vi vexelvis, altsaa hver femte Søndag, skulle besørge Inspectionen ved Søndagsskolen. Iøvrigt fremlagdes et aarsgammelt Forslag af en høilærd Skomager Wergeland (Præstens Broder) om techniske Forelæsninger af Haandværksmestre, der skulde staae i Forbindelse med Søndagsskolen, samt om en offentlig Disputats paa Raadhuset i Magistratens og enhver conditioneret Mands Nærværelse, saavidt Rummet tillader, hvilken Enhver, der vilde indgaa som Mester i et Laug, skulde holde. Det sidste kunde man naturligviis ikke indlade sig paa, men man vilde offentligen bekjendtgjøre, at den Haandværker, der havde Lyst til paa saadan Maade at aagre med sit Pund, stod det frit for.

22de December.

Min Kone udlod sig med, at jeg spilder megen Tid med Dagbogsskrivning, og hun kan tildeels have Ret, men desuagtet kan jeg nu ikke afbryde dette behagelige Arbeide. Tvertimod ønskede jeg ikke alene at have gjemt mine Kjøbenhavnske Dagbøger, men og at have fortsat dem uafbrudt til denne Stund, da jeg nu kunde vidst adskilligt, som jeg nu har glemt og fremfor alt anstillet interessante Sammenligninger mellem før og nu, der vilde udvidet min Menneskekundskab og skjænket mig megen intellectuel Fornøielse.

25de December.

I Morges længe før Dag var vore Tjenestefolk paa Færde, for at komme i Froprædiken i Byens Kirke. De vare saa tidligt ude, at de fandt Fæstningsporten lukket og maatte vende tilbage, og da de igjen gik ud, fandt de Kirken

Digitized by Google

saa fuld, at de maatte staae langt nede, og kunde ikke høre et Ord af Garmanns Prædiken. Det Hele afgiver en meget nøiagtig og træffende Charakteristik over Christianiensernes Kirkegang. Til enhver anden Tid prædiker Garmann for tomme Stole og Vægge. Julemorgen er man nær ved at storme Kirken ned, for at — se den oplyst! Niels, som man ellers maa vække 3—4 Gange førend han kan komme ud af Sengen, gamle Henrika, som neppe gider forlade sin varme Stue, for at lukke Gadedøren op, naar der ringes — vandrer da ud Kl. 6 en kold Vintermorgen, for at gaae i Kirke, hvis Dør de ellers aldrig formørke.

Og naar jeg idag prædiker for to fulde Kirker og i Overmorgen neppe faaer 30 Mennesker at tale for, kan jeg da virkelig rose mig af den Folkeyndest og det Tilløb, mine større Talenter tilveiebringe mig? — Ak nei! Det er ikke som i Kjøbenhavn, vel heller ikke som i Bergen, hvor en talentfuld Prædikant vist faaer langt større Opmuntring.

Jeg prædikede da som sædvanlig i begge Kirker. Det er mig kjedsommeligt to Gange at gjentage det samme paa en Dag; jeg har aldrig gjort det, og gjorde det heller ikke nu. De Ofrendes Antal var ikke lidet, og jeg fik idag paa Alteret og tilsendt i Huset 533 Rd., som var 167 Rd. mere end første Juledag forrige Aar. Generalmajor de Seves Offer fik jeg i et fransk Brev, som jeg her afskriver med alle dets Sprogbommerter og orthographiske Feil:

„Le Cicero du Nord vouloir bien amiablement acceptez le ci-joint, de la part d'un Vetteran Militair en lui souhaitant un Bonheur constante et une Santé parfaite, aussi bien que d'etre persvader de' l'Estime leplus sincere d'un vieux Soldat, qui n'a presque plus d'autres Sentimens que celui du Respect pour le Talent destinguer et la Veneration parfaite pour le degne Minister de la parole de Dieu."

Digitized by Google

Man burde vel ikke gjøre sin egen Velynder og Beundrer latterlig; jeg skal heller ikke vise nogen anden Brevet, men putter det strax i Kakkelovnen; men undlade at optegne denne Curiositet kunde jeg dog ikke.

26de December.

Hvile- og Forlystelsesdag og intet andet. Jeg var i Selskab hos Mathiesen. Vi vare 18 Fremmede og stort og fornemt nok var der. Haxthausen og hans Søn, Rosenkrantz og hans Svigerson.[1] Beværtningen var elegant, den i det Huus almindelige utvungne pretensionsløse Gjæstfriheds Aand herskede ogsaa idag, men morsomt var der med alt det aldeles ikke. Korn og Kartofler, Heste og Tørvemoser var næsten Emnet for den hele Borddiscurs.

27de December.

I Kirken, hvor jeg kun havde ventet 30 Mennesker, var dog vist et Par Hundrede; det maa høre til Kirkegangsetiquetten at besøge den ogsaa paa tredie Juledag, naar den er en Søndag.

Min Kone og jeg vare indbudne til Stadshauptman Heyerdahl, og man sige, hvad man vil om dette Ægtepar, et interessantere, mere gjæstfrit Huus er dog virkelig ikke i Christiania. At de ikke mene, hvad de sige, paastaaer rigtignok Moer Koren og flere med hende, men i Grunden kan det dog være en ligegyldig Sag for enhver, der ei staaer i nærmere Forbindelse med dem; at de imidlertid mene mig og min Kone det vel, det har jeg ingen Grund til at tvivle om. Det er ellers en fatal Omstændighed, at Moer Korens Antipathier: Mathiesen, Pihl, Major Juell og Heyerdahl have som Verter et saa udmærket Talent, og at derimod hendes Yndlingshuse: Bulls og Mariboes have fra denne Side saa saare lidet anbefalende.

[1] Grev Knuth, Amtmand i Akershus Amt.

Digitized by Google

30te December.

Selskabet hos Generalauditeur Bergh var ikke morsomt. Der fattedes ikke paa dannede Mænd, der vistnok kunde frembragt en heel livlig Conversation: Bergh selv, Haxthausen, Etatsraad Falbe, Haffner, Rasmusen, Maschmann, Rosenørn, Bergmester Baumann, Schandorff o. fl., men det havde ingen Art. Egentlig Talent til at være Vert har ikke Bergh; den stiveste kjøbenhavnske Levemaade hersker i hans Selskaber og — alting med Maade! er mit Symbolum. Flaue, tusinde Gange opkogte Skaaler, liderlige Viser, bacchantisk Hurraraaben holder jeg ikke af, det veed Gud, men saa aldeles at forjage selskabelig Munterhed og blot i al Stilhed conversere sine Naboer, det er heller ikke efter mit Sind. Lykken havde overalt ikke beskjæret mig noget interessant Naboeskab, og da Midnat var forbi, ønskede jeg ret, at jeg laae i min Seng.

31te December.

Jeg var i Formiddags inde hos Justitsraad Brochmann og hentede min Løn af Quæsthuuscassen. Hvor den Mand med al sin Rigdom har saare liden Glæde i Livet! Selv eiede han betydelige Midler, giftede sig til ligesaa stor Formue, beboer et deiligt Sted, halv i Byen og halv paa Landet — og er sygelig, sær og vranten, gnieragtig, kort, fattes baade Evne og Villie til at nyde Livet, gjør Ingen glad og er selv ikke glad. O Forfængeligheds Forfængelighed! jeg vil ikke engang nævne mig — men hvilken blid, retskaffen Huusfader, der nøisom opsamler Brødsmulerne, men nyder dem i Kjærlighed og Tilfredshed med Kone og Børn, vilde bytte med denne Mand?

Ovenpaa alt dette Alvorlige maa jeg da ogsaa give noget Lystigt: et Brev til S. T. Herr Frue Pavels fra vor Ammes forrige Kjæreste, som har slaaet op med hende og forlovet sig med en Anden. Det lyder som følger: „Paa Grund af Deres mig tilsendte Hilsen, foranlediget ved Deres

Digitized by Google

Tjeneſtepige A. E. D. Hvad jeg har givet hende maa hun med Upaaanke beholde, være ſig hvad det være vil, men min Guldbryſtnaal fordrer jeg tilbageſendt, ſom nu bliver min Eiendom til Døden. Havde jeg ikke bekommet af min Høiſalige med diſſe Ord: Min Søn! bær den til din Død! vilde jeg ikke ſee, langt mindre ſpørge efter ſamme; det vilde desuagtet være en Skam for mig, ikke at holde den i mere Agt. Den Ret, hun ſynes at have til ſamme, kan erfares af de Ord, jeg ſagde, da hun en Aften tog den af mit Bryſt, og ønſkede i ſamme Øieblik at beholde den en Tid, hvilket jeg og tillod med diſſe Ord: Behold den til jeg ſelv vil bære eller have den tilbage! Dette ſynes mig ſkal være ganſke tilfredsſtillende nok. Men Guldnaalen vil jeg have tilbageſendt, da den vel kan tilſendes portofri, haaber jeg min forhen evige Eie tilbageſendt! Forlab min Driſtighed! ærbødigſt Olſen, Foureer." — Herved maa bemærkes, at hans Moder, ſom han kalder den Høiſalige, endnu lever, og at han ganſke viſt kan faa Guldnaalen tilſendt portofrit, da han boer her paa Fæſtningen.

Om Gjæſtebudet hos Major Juell er ikke ſtort mere at ſige. Vi drak Majorens Skaal, da han er født Nytaarsnat og fyldte nu ſit 62de Aar, og da det var falden Snee, kjørte vi hjem i Haxthauſens Carret, ved hvilken Anledning han ſagde de ſtore Ord: „De kan befale over mig i alt, hvad jeg formaaer; for Dem gjør jeg alt."

Digitized by Google

1813.

1ste Januar.

Jeg prædikede for fuld Kirke og troer baade efter min egen Bevidsthed og det hædrende Vidnesbyrd af alle, som have talt om min Prædiken, at den lykkedes fortrinligen. Min Text var Rom. 2, 4--11. Jeg begyndte med en Udsigt over de mørke Tider: den vedholdende Krig, den skrækkelige Dyrtid, Misvæxten, befrygtet Hungersnød og smitsom Syge. Kan man juble? skal man klage og fortvivle? Ingen af Delene, men heller anstille en alvorlig Betragtning, hvorvidt vi selv have paadraget os disse Ulykker? hvorvidt vort Forhold under dem har været og er saadant, at vi med Grund maa forfærdes over Udfaldet? Jeg sluttede med en Bøn, som ikke var fri for Tautologie, men hvor Bønnen for Kongen og Fædrelandet og de to Rigers vedvarende, uadskillelige Forening vist fortrinligen lykkedes.

Fra Kirken gik jeg som sædvanlig i Visiter. Prindsen havde havt ifinde at gaae i Kirken og ophøies ved min Prædiken, men en uventet Hindring var indtruffen. Imidlertid havde han, ventelig af Haxthausen, hørt store Lovtaler over mig, og takkede mig for den gode Stemning, jeg søgte at bevare blandt min Menighed, hvorved jeg viiste mig som en sand og hæderlig Folkelærer. Jeg kunde med god Samvittighed modtage denne Tak, thi jeg er mig bevidst, at ingen uædel Bihensigt, men blot inderlig Lyst til at fastholde Baandet mellem Regent og Folk besjeler mig under

Digitized by Google

min Tale som i min Daad. Rosenkrantz bad mig lade min Prædiken trykke paa hans Bekostning, men jeg kunde ikke tjene ham deri. Vor Herre har rigtignok givet mig et stort Pund, som dog ogsaa frister til Dovenskab. Hvilket Maal skulde jeg naaet ved møisommeligen at udarbeide og memorere en Tale, som jeg her ikke fuldstændigen opnaaede? En og anden heldig Ordføining vilde jeg maaskee have udfundet fremfor nu; derimod vilde Anstrængelsen for at fastholde Contexten og huske hvert Ord, som var optegnet, paalagt mig en Tvang, som jeg nu var befriet for, og gjort mit Foredrag mindre livligt og indtrængende. De, der uden Indskrænkning bryde Staven over det extemporerede Foredrag, have høiligen Uret.

Til Middag var jeg hos Grüner i Møllen, hvor der var stort Mandfolkeselskab. Jeg lever i denne Vinter i uendelig Sviir og Svæven; den var da idag i Ordets sandeste Forstand, skjøndt ingen af Gjæsterne havde nogen egentlig Perial, undtagen en Kammerraad og Foged Lind fra Østerdalen, en leed Person, der bestandig seer ud som han var fuld. Haffner og Carlsen havde faaet ham mellem sig, og Gud hjælpe den, der falder i deres Hænder! Alle de liderlige Viser bleve sungne, men der var Ingen, som kunde tage Forargelse deraf, da endog Opvarterskeen var en Kone, der har havt et Par Børn, og altsaa tør vedkjende sig Kundskab i de omhandlede Gjenstande.

3die Januar.

Oberstelieutenant Krebs fortalte skrækkelige Ting om Immoraliteten i Solør, der skal være stegen til en afskyelig Høide. Nylig er paa Kongsvinger Fæstning indkommen som Slave en Gaardmand, som har begaaet den skjændige Ugjerning, at spænde sin gamle Fader tilligemed en Hest for Ploven. Oldingen døde kort efter, og angav paa sit Dødsleie Sønnens Mishandling som Aarsag til hans Død.

Digitized by Google

Ved Høiesteret var Umenneſket dømt fra Livet, men Kongens Reſolution forandrede Straffen til Slaverie paa Livstid.

4de Januar.

Der ſiges, at Aarſagen til Kjøbenhavnspoſtens lange Udeblivelſe (vi har nu ingen faaet ſiden idag 8 Dage) er en Finantsoperation, hvorefter vore Bancoſedler ſkulle nedſættes til 16 Skill. pr. Rigsdaler, hvorved da ventelig de gyldne Tider ſkulle vende tilbage.

6te Januar.

Tiltrods for alle Spaadomme kom omſider i Nat de to manglende Kjøbenhavnspoſter, men bragte ikke det ringeſte uden- eller indenlandſt Nyt, undtagen at det fremdeles ſynes at gaae ſkjævt med den franſke Armee. Ogſaa vor egen Intelligentsſeddel og de andre Stifters Aviſer ere i denne Tid ſærdeles magre, og indeholde ſlet ingen Curioſa enten i Vers eller Proſa. Det ellers ſaa epitaphrige Bergen har ikke i mange Maaneder leveret mindſte Gravſkrift eller Liigvers.

7de Januar.

Liſten over forrige Aars Studenter viſer, at af 133 var kun 19 dimitterede fra norſke Skoler. Skulde det virkelig for et ſaa lidet Antals Skyld være den Uleilighed og de Penge værd, ſom det koſter i denne Tid at oprette et nyt Univerſitet? Og endda Spørgsmaal, om fra de nordenfjeldſke Skoler, ja ſelv fra Chriſtianſand ei ogſaa herefter en eller anden tyer til Kjøbenhavn? Jeg har beſtandig tænkt og ſagt, at, naar jeg havde en ſtuderende Søn, og ikke boede i Chriſtiania, unægteligen ſendte jeg ham til Kjøbenhavn og ikke hid. Altſaa, naar de 25 Profeſſorer lykkeligen ere arriverede, hvad mon her da bliver fleeſt af: Lærere eller Lærlinge?

8de Januar.

Man har valgt mig til Medlem af Theaterdirectionen. Det er mig ikke ukjært. Jeg troer at være Poſten ſaa nogenlunde voxen, og tør jeg end ligeſaalidt her ſom i vigtigere

Digitized by Google

og alvorligere Ting haabe at udrette alt, hvad jeg ønsker, tør jeg dog love, at Tingen ei ved min Medvirken skal forværres, og Sottiser, som jeg hidtil i Stilhed har ærgret mig over, skulle, om end ikke hæves, i det mindste ikke blive upaatalte.

9de Januar.

Jeg fik fra Schmidt et svensk Digt, Skjæbnen, som han currente calamo har oversat. Det er en af disse dedaktiske Oder, hvorpaa den svenske Litteratur er saa riig, men som jeg tilstaaer, ikke stemmer overens med min nærværende Smag.

10de Januar.

Borch, som har været paa Landet i Julen, fandt, at Levemaaden nu er tarveligere end forhen, og det er saare vel, men at ingen Viin drikkes i deres Gjæstebud gjør et ubehageligt Brud paa den selskabelige Fornøielse. Godt Øl smager mig vistnok vel saa meget som den delicateste Rødviin, men denne finder jeg dog i Gjæstebud at være et uundværligt Requisit. I Hverdagslivet, ved mit eget Bord, gider jeg ikke see Viin; om den igjen faldt til et Par Mark Flasken, blev den aldrig min daglige Drik; ved et Gjæstebudsbord er den mig derimod ligesaa uundværlig som Maden, og kan den ei tilveiebringes, saa lad det Hele bortfalde. Selskabelig Glæde, Sammenhold i Conversationen er saa alligevel ikke at tænke paa. — Hos Traiteur Carstens[1] betales nu 90 Rd. maanedlig for den blotte Middagsmad, uden Drikke.

12te Januar.

Rahbek har i Dagen forsvaret sig mod en rigtignok lidt uartig, men dog neppe ugrundet Bebyldning af Grundtvig, at „han roser alt, hvad der skygger Parnas fra Fod til Top". Hans Forsvar er saa net og sindrigt som en slet Sags Forsvar kan være, thi den evige Støden i Basunen i

[1] Boede i nuværende Hotel d'Angleterre.

Digitized by Google

Tilskueren, Sandsigeren og Dagen har dog vist været de allerfleste til Forargelse. At i disse Blade Læselysten heller burde vækkes end Vragelysten, kan saa være; det fordrer vel heller Ingen, at han skulde disrecommandere et udkommet Skrift, skjønbt der vel var dem, der fortjente det, men hvad han ei med god Samvittighed kunde anbefale, kunde han, som aldrig har forpligtet sig til at levere nogen fuldstændig Udsigt over Litteraturen, forbigaaet med Taushed, og det har han ikke gjort. At han aldrig har roest eller engang som „uskadeligt omtalt" noget af det, i hvis Skygge man „indaander Gift eller Uhumskhed", maa og tilstaaes, men desværre! Giftblanderen[1] roser han dog altfor ofte, skjønbt ikke *som* Giftblander, og jeg veed ikke hvorfor man bør *hædre* den overbeviste Forbryder for det Gode, der findes hos ham som hos Alle. En Recensent kan rose det, thi han dadler og det Slette, og der er Upartiskhed og Ligevægt; men at udhæve det Roesværdige og fortie det Lumpne, derved gjør man i dette Tilfælde hverken sig selv Ære eller Publicum nogen Tjeneste. Naar endelig Rahbek i Anledning af den besynderlige Yttring af G., „*at det vakre Hoved er gaaet under, fordi det ikke vilde i det Rene med sig selv*", med Selvfølelse erklærer, aldrig vitterligen at have foragtet eller forsaget de Grundsætninger, han engang har forsvaret og forkyndt, da kan han, hvad Grundsætningerne angaaer, have Ret, ligesom jeg og maa tilstaae, at hans Afvigelser ikke vare vitterlige, men en Følge af Svaghed. Men at ingen dansk Skribent af Celebritet saaledes har temporiseret, lempet sin Tone efter Tider og Mennesker, viist overalt saa megen Personsansеelse, det kan jeg, fordum hans ivrige Beundrer og endnu hans oprigtige Ven, umulig fragaae.

---

[1] T. C. Brun, Forfatter af en Mængde tildels letfærdige Digte (Fritimerne).

Digitized by Google

13de Januar.

Atter har Esmarch ladet høre fra sig i Throndhjems Aviis ved følgende Avertissement: „Præsten Esmarchs Sendebrev til sin Menighed (?) tilbydes herved Exemplaret for een Ort til Salg for Almuen, men hvis endog Andre skulde finde Smag og Lyst i sammes Læsning, betale Personer af Dannelse 10 Rd. og Personer af Stand og Rang efter Behag og Bevaagenhed, naar disse ved skriftlig Begjæring og Befaling overbevise mig om samme."

16de Januar.

Haxthausen fortalte mig, at baade han og Prindsen har gjort Kongen opmærksom paa mine Bestræbelser ved enhver Leilighed at befæste Baandet mellem Regent og Folk og at jeg uden Tvivl med første vilde see Prøver paa hans Naade. Altsaa faaer jeg da vel Ridderkorset, og tør smigre mig med ikke at være blandt de meest ufortjente til denne Ære. Skal ethvert Talent hædres og enhver gavnlig Daad lønnes, saa synes det rigtig nok, som den Præst, der ikke danner Skolelærere, ikke vaccinerer, ikke anlægger Humlehaver, ikke anbefaler Hestekjøds Spiisning, men i andre Maader viser sig som en duelig Lærer og retskaffen Mand, ogsaa qualificerer sig til offentlig Hæder.

17de Januar.

Min Tjener Niels gjør sig Umage for at komme i Tjeneste hos Holten. Hans Formand Christian aflægger i disse Dage Zahlkassererens Liberie og kommer paa hans Contoir. Saaledes begyndte ogsaa nuværende Kammerraad og Toldinspecteur Berager[1] som simpel Bondekarl med at være Tjener hos Etatsraad Holm i Christiansand, og er nu

[1] Han var født paa Gaarden Bergsager i Lyngdals Præstegjeld og saavidt Udg. bekjendt, var han ugift. Hans Familie i Hjembygden arvede ham omsider. Havde nok før været ansat i Kjøbenhavn, se Breve til R. Nyerup, udg. af L. Daae, S. 82.

Digitized by Google

en af Arendals første Noblesse. „Hvem veed", sagde min Kone idag, „om du ikke engang kan blive inviteret i Gjestebud til Niels eller Christian?" — I Søndagsskolen prøvedes nye Elever og siden var Commissionsmøde. Jeg fortryder dog ikke at have modtaget Valget, og tør maaskee endda, naar jeg faar orienteret mig, blive et nyttigt Medlem af Commmissionen, især ved at understøtte Sigvardts Meninger, som ellers, ved Nogles Selvklogskab og Andres rechtbruderske Eftergivenhed letteligen kunde blive overstemte, da hans Beskedenhed hindrer ham fra at sætte dem igjennem med Kraft.

18de Januar.

Dagens Hovedforretning var en Tour til Bækkelauget, som jeg gjør engang hver Vinter over Isen for at berette min kjære, nu 96aarige Sivert. Til sit 50de Aar sværmede han om som Søemand i alle Verdensdele, udholdt Strabadser og har vel heller ikke med den Styrke og det Temperament, der maa forudsættes hos ham, sparet sig i andre Maader. 51 Aar gammel giftede han sig med en ung Pige og har avlet 19 Børn med hende, sidste Gang Tvillinger i hans 74de Aar, og endnu lever han med taalelig god Helbred. Det bedste er, at han tillige er en hæderlig Mand, hvis Aasyn byder Ærbødighed og hvis Adfærd ikke svækker den.

19de Januar.

Med den inderligste Tilfredshed har jeg læst i det sjellandske Landemodes Forhandlinger J. P. Mynsters Betragtninger over den Kunst at prædike. Der er Lys og Grundighed og varm Religionsfølelse uden Grundtvigsk Hyperorthodoxie og Intolerance. Særdeles interessant er, hvad han siger om de saa tidt misforstaaede Udtrykke: at tale til Forstanden og til Hjertet. Det extemporerede Foredrag har i ham en heldig Forsvarer, den første offentlige, som er mig bekjendt, og hvad han siger om dem, der klage over at arbeide forgjæves, fordi de stundom tale for en liden og uop-

Digitized by Google

lyst Hob, har rørt og beskjæmmet mig, der mere end engang har gjort mig skyldig deri.

20de Januar.

Min Kone og jeg vare i stort Selskab hos Frue Bagge.[1] Ved Bordet blev sunget meget livligt af Frue Baumgarten og Jomfruerne Blom, men jeg kunde dog ikke bare mig for i mit stille Sind at holde mig op over disse Damer, der istemte Viser, som ene og allene passede i Mandfolks Mund. Det fornøieligste for mig var, da de omsider Kl. 2 udbrød: „Og dette skal være Vertindens Skaal, Hurra!" — thi det var Tegn til Afmarsch, men ellers var det ubeskrivelig dumt af unge Fruentimmer uopfordrede at istemme den Ting. At der var Mandfolk i Selskabet, som havde Tone i Halsen, ignoreredes aldeles.

21de Januar.

Endelig er da den længe ventede Finantsforordning kommen. Ganske rigtig reduceres vore Bancosedler til 16 Skill. pr. Rigsdaler ɔ: Regjeringen gjør Bankerot og giver $16^2/_3$ Procent. Imidlertid var det vel nødvendigt for at forebygge det Værre, og kan det lede til et ønskeligt Resultat i Fremtiden, og afværge lignende Jammer fra os og vore Efterkommere, saa faaer man finde sig i den nærværende Tids Piinagtighed.

22de Januar.

Gamle Lumholtz udlod sig med sædvanlig Bitterhed om al Verdens Ting. Først taltes kortelig om Finantserne; derfra gik han over til Selskabet for Norges Vel, som han paastod befatter sig med Alt og udretter Intet. Directionsmøderne skildrede han saalunde: „Der sidder de et Par Timers Tid og bygger Casteller i Luften, saa gaae de hen

[1] Rimeligvis Enken efter Agent og Administrator i B. Ankers Fideicommis, Thomas Bagge.

Digitized by Google

og faae et godt Maaltid Mad hos Rosenkrantz; derpaa spille de en Lhombre eller Boston, og nyder en lille Souper til Slutning, og dermed er det forbi." — Heller ikke af Universitetet lover han sig meget for det første.

Siden fortalte han, hvorledes han havde angivet en Kjøbmand for Helligdagsbrøde, hvorover Politiet for Skams Skyld maatte mulctere ham med 10 Rd., og at Vedkommende tog den dumme Hevn at skrive i sin Offerseddel: „Fra mit sædvanlige Offer 5 Rd. afdrages for Angivelsens Skyld 3 Rd., sendes altsaa 2", hvilke da Lumholtz, som billigt, i et grovt Brev sendte ham tilbage. Derpaa gik han over til at tale om de berygtede Huse i Vaterland, som han med Vished vidste, en gift Mand af vor egen Orden besøgte og engang var gaaet ud fra Kl. 4 om Morgenen, og om et Dueslag i Pebervigen, som en graduered Person (ogsaa af vor Orden? maaskee den samme som foromtalte?) besøger om Aftenen. Er dette sandt, er det en skjændig Skandal, men Lumholtz hører gjerne efter Sladder, og man bør haabe, dette er Løgn.[1]

24de Januar.

Med Statstidenden fulgte et Tillæg, der indeholder en populair Apologie for den nye Forordning. Den forekom mig meget net og instructiv, men Rasmussen fandt ikke Behag i den; den syntes ham i det mindste at være et vist Kjendetegn paa, at Forordningen har gjort ubehagelig Sensation paa Kjøbenhavnerne, da man har fundet en næsten officiel Forklaring nødvendig. En lignende fra Prøviderings-commissionen fandtes indrykket i Dagen, foruden et Par beroligende Erindringer fra Privatmænd. Her gjør Forordningen den ei uventede Virkning, at Priserne paa Alt end mere forhøies,

[1] Om Lumholtz's Smag for Sladderhistorier, Passiar med Tjenestefolk o. s. v. se C. B. Dunker, Gamle Dage, S. 61.

Digitized by Google

men de fleste finde den fornuftig og billig. De, som fra-kjende den denne sidste Egenskab, ere dog enige i at erkjende den for et Foster af Klogskab og Indsigt, og det er mere end man i lang Tid har villet tilstaae om Regjeringens For-anstaltninger. Selv Hount, hvis Oppositionsaand ofte har været mig til Forargelse, skriver i et Brev, hvori han mel-der mig sin Ankomst til Markedet: „Saavidt jeg kan dømme, er Forordningen bygget paa rigtige Principer og synes at være retfærdig i de Opofrelser, den fordrer. Skulde nogen Forandring i vort Pengevæsen gjøres, veed jeg ikke nogen bedre, som man kunde gribe til. Vistnok ville mange komme at lide derved, men dette er jo Tilfældet med alle Hovedfor-andringer, og enkelt Borgers Interesse maa vige for det Al-mindeliges." Man finder især tre fortrinlige Egenskaber ved den: at hele Landets faste Eiendomme ere bestemte som Rigs-bankens Fond, hvorved den faar urokkelig Garantie, og som maa skaffe den Agtelse blandt Fremmede: at Banken er al-deles skilt fra Landets Finantsvæsen, og at et vist Antal Sedler er fastsat, som vel maa formindskes, men aldrig overskrides.

26de Januar.

Atter var jeg i Møde hos Lumholtz. Han havde nu gjennemlæst Forordningen, og spaaede os tusinde Ulykker i Anledning af den; kun troede han, den endnu i 4—5 Aar kunde gjælde som Palliativ, og inden den Tid kan meget for-andre sig, hvoriblandt det især er rimeligt, at Lumholtz ikke da lever. — Ogsaa Døderlein finder Forordningen høist uret-færdig, men deels talte maaskee de Kjøbmænd, han omgaaes, gjennem hans Mund, deels er nok privat Interesse med i Spillet. Hans Forfatning er nedtrykt, og Forordningen bedrer den i det mindste ikke; af ham bør ikke fordres en aldeles upartisk Dom.

Digitized by Google

27de Januar.

Forordningens Indflydelse paa den udenlandske Cours imødesees med frygtblandet Længsel. I Kjøbenhavn skal den have gjort en desperat Effect i de første Dage. Man forlangte 60 Rd. for en Gaas og 11 Rd. for et Skaalpund Smør.

29de Januar.

Forordningen skal have gjort god Sensation i Hamburg, hvilket man frygtede, den ikke vilde, og den Forvirring, den i de første Dage voldte i Kjøbenhavn, skal være aldeles forbi og Tilfredsheden temmelig almindelig. Bankcommissair Collin og Prof. Abr. Kale[1] nævnes som Forordningens Hovedforfattere, og tillader udvortes Forhold vor Regjering at virke frit efter disse Grundsætninger, ville disse Mænd faa et udødeligt Navn i Fædrelandets Annaler.

30te Januar.

Af Bergens Aviis afskriver jeg et Avertissement: „Undertegnede agter at sælge sit ibvende Huus, meget tjentligt for dem, der vil boe ved Kirken og slaae sig til Roe.“ Jeg kan ikke andet end misunde Bergen den sancta simplicitas, der kan gjøre det til en anbefalende Egenskab ved et Huus, at det ligger nær Kirken. Her vilde saadant lidet gjælde uden forsaavidt Kirken ligger paa Torvet og Huset kunde vente god Søgning af Oplandsbønder, især i Markedstiden.

De danske Aviser melde, at Kongen under fordeelagtige Vilkaar har offereret Banken den unyttige Guldtaffelservice, hvilket gjør ham Ære, ligesom overalt ethvert Skridt, som gjøres i denne Sag, er saa ædelt og liberalt, at man ret inderligen maa ønske den god Fremgang, da det ei længer er usle Palliativer, men reen Radicalcuur, der bruges, og da

[1] At den lærde Historiker Kale har havt Andel i denne Forordning, er lidet sandsynligt. Collin og A. S. Ørsted ansees for at have Hovedandelen deri.

Digitized by Google

den nærværende Fremgangsmaade rober ligesaa megen Fasthed, Klogskab som god Villie. Men ak! Krigen er snart paa Danmarks Grændser, og hvo kan forudsee, hvortil Russernes Fremgang vil lede, hvis Danmark fremdeles bliver det franske System tro?

31te Januar.

Paa Embedsvegne gjennemlæste jeg en biographisk Lovtale over Prinds Christian August, indsendt fra Danmark efter den af Selskabet for Norges Vel udsatte Priisopgave. Det forekom mig at være noget daarligt Kram, der paa ingen Maade kunde qvalificere sig til Præmie, men heller ikke simpelt hen trykt i Selskabets Skrifter fandt jeg, at den vilde gjøre enten det eller Prindsen Ære. Denne Dom nedskrev jeg (vistnok i høsligere Udtryk) og sendte den til Wulfsberg, som anden Censor. Han underskrev den vel, men indstillede dog til min nøiere Betænkning, om den ikke, naar nogle Vangrene bleve bortskaarne, dog kunde decreteres til Trykken, hvilket han af flere Aarsager intet skulde have imod. Disse flere Aarsager fatter jeg ikke. Kjender han maaskee Autor og ønsker ikke hans Arbeide saa reent forkastet? eller er det af Agtelse for Prinds Christians Minde han ønsker, at der dog maa findes noget om ham i Selskabets Skrifter? I sidste Tilfælde synes mig, at intet er bedre end noget slet, og da Sagen dog nu begynder at gaae i Forglemmelse, er det nok saa godt at lade den fremdeles hvile, som at det skulde siges: „Henved tre Aar gik hen, inden man kunde tilveiebringe en Lovtale om denne forgudede Fyrste, og omsider nøiedes man med et Fuskerværk fra Danmark." — Jeg sendte Platen det Hele og overlod Decisionen til ham.

3die Februar.

Første Markedsdag og dens Historie er uforanderlig fra det ene Aar til det andet. Tidlig om Morgenen sætter jeg

Digitized by Google

mig ved Bordet, saa kommer en Kirkeeier og en, som modtager Kongetiende, og vi sidde da til Kl. 12—1 og modtage, afskrive og quittere for Tiende.

4de Februar.

Jo vistnok fik jeg Ridderkorset, og med mig min Collega og nærværende Gjæst Schmidt. Jeg har ved denne Leilighed med ham og Hount gjort en Opdagelse, som rigtignok ikke kunde være Menneskekjenderen uventet. Begge have mangen Gang scoptiseret over Ridderværdigheden, og erklæret det for en større Ære at mangle end besidde den. Imidlertid er i dette Øieblik Schmidts Tilfredshed ligesaa umiskjendelig som Hounts lønlige Harme. Man tee sig i sine Domme saa philosophisk som muligt, saa længe man ikke selv er Partie; i det Øieblik man er blevet det, stikker det svage Menneske frem: man troer sig forurettet og er bitter paa den Forurettende, eller man finder sit Værd paaskjønnet, og forsones med den, der nu har viist sig saa retfærdig, om man end før har været ham nok saa gram. Jeg for min Deel har aldrig affecteret at foragte et Bifaldstegn af min Konge, om dette endogsaa før eller tilligemed mig er bortødslet til en Uværdig; altsaa er det mig nu heller ingen Skam at bekjende, at denne Udmærkelse er mig kjær. — Edvard Munch kom idag tilbage fra Kjøbenhavn med bestemt Løfte om Gjerpens Sognekald. Han medbragte et Brev fra Liebenberg, som indeholdt et vidtløftigt og heel interessant Udtog af en Brevvexling mellem Jacob Mynster og Grundtvig, hvis Haand ogsaa er mod ham, som mod alle, der ei forsage al verdslig Viisdom. Ogsaa bedrøvede det mig meget at see, hvilket forgeligt Liv den gamle ærværdige Biskop Balle fører i sin svage Alderdom hos den Svigerson, der gjør Vers til hans Ære, men iøvrigt har forarmet ham og nu lader ham savne enhver Bequemmelighed, endog den Sopken til Frokost og Aftensmad, han har været vant til.

Digitized by Google

5te Februar.

Dagens Historie er mit Præstegilde. Klokken 2 samledes hos mig følgende Embedsbrødre: Biſpen, Schmidt, Hount, Sigvardt, Provſt Hopſtock paa Toten (ogſaa udnævnt til Ridder, formodentlig paa Grund af hans Duusbroderſkab med Cancelliepræſidenten, thi hans øvrige Meriter ere ubekjendte), Dr. Neumann, Provſt Stenerſen fra Nittedalen, Dr. Garmann, Wulfsberg og hans Onkel Provſt Wulfsberg fra Aamodt (en vakker kraftfuld Olding), Provſt Dircks (en dannet og elſkværdig Mand), Laſſen fra Gran, Bjerk fra Nanneſtad, Brødrene Munch, Juell, Borch og den elſkværdige Schnitler fra Rygge. Jeg havde faaet god Viin, og i det Hele herſkede en ſærdeles behagelig Tone. Da Fiſkebuddingen kom ind, ombeltes en Sang af Schmidt, hvorved jeg udbragte: „Den geiſtlige Stands og dens værdige Medlemmers Skaal!“ Derpaa kom min Sang til Biſpen, og min Toaſt lød ſaalunde: „Hr. Biſkop! Oplysningens, Fædrelandets og vor Stands Ven! vi takke Dem for alt, hvad De er for hine og for os! De høſte ønſkede Frugter af alle Deres Beſtræbelſer, og leve længe for at nyde dem!“ Paa en værdig og paſſende Maade, med umiskjendelig Følelſe takkede han os for denne ſjeldne Hyldning, og erkjendte denne Dag for en af de lykkeligſte i ſit Liv, da han nød et ſaa udmærket Beviis paa ſine Brødres Venſkab og Agtelſe, der „næſt Hjertets Fryd over ſtiftet Gavn“ vilde være hans Arbeides kjæreſte Løn. Munchs „Af Norges ſvundne Herlighed“ var den næſte Sang, og vi drak Fædrelandets Skaal. Nu iſtemtes en ny, meget vakker Sang af Munch til Selſkabet for Norges Vel, hvis voxende Flor vi under Glaſſenes Samklang ønſkede. Til Norges Univerſitet havde Wulfsberg efter min Begjæring ſkrevet en Sang. Imedens han nu, efter at denne Skaal var udbragt, udarbeidede et Gratulations-Impromtu til de to Muncher, gav Schmidt os et Par af

Digitized by Google

sine svenske Viser. Derpaa kom den bemeldte Lykønskning og saa nok en do. til Schmidt, mig og Hopstock, som Ridere, hvori vor Bisp dog ikke syntes ret at entrere, men bragte strax tre til Dannebrogsmænd udnævnte Skoleholdere paa Bane. Det kryber nok i den gode Mand, at man ikke i saa Henseende kan lykønske ham, og at det ventede Commandeurkors endnu fremdeles udebliver. Iøvrigt var han idag særdeles human og venskabelig. Et Par Vers til Ære for vore Koner og Takkigelse til Vert og Vertinde sluttede endelig dette høist interessante Maaltid. Hvad der siden passerede, er neppe værd at nævne. Der spilledes Kort, og efter Spillet spistes som sædvanlig kold Mad.

6te Februar.

Vor Regjering synes at begynde at hænge Kappen paa begge Skuldre, og saa hemmeligen at vedtage det Princip, som rigtignok for en saa liden og afmægtig Stat som vor er det klogeste: at holde med den, som vinder. Situationen er imidlertid slem, da paa den ene Side Danmark, paa den anden Norge er i Fare.

12te Februar.

Resultatet af Forhandlingerne i Skolekommissionen om nye Lærebøger var det lidet lystelige, at der hverken i Skolens Casse eller i Selskabets, hvorunder den sorterer, er Penge. Saaledes lægges en Plan efter en anden, man gjør store Anlæg, men beregner ikke, om man har Evne til at udføre dem. Gud give, dette ikke var Tilfældet med alle de nye Indretninger uden Undtagelse, lige fra det mindste Sogneselskab til Universitetet og Selskabet for Norges Vel.

15de Februar.

Der fortælles, at der skal være stærk Coureervexling mellem England og Danmark; en engelsk Admiral skal endog have været i Kjøbenhavn. Danmark gjøres de fordeelagtigste Tilbud om Erstatning af al Skade. England og Rusland

Digitized by Google

garanterer vor Konge Holsteen og Jylland, og man troer Freden nær.

17de Februar.

Kjerulf[1] er misfornøiet over Wulfsbergs Indlemmelse i Declamatoriet, da han frygter for, at han vil blive en Confusionsmager der. Jeg haaber Frygten er større end Faren. Jeg finder ikke, at Wulfsberg er enten Fredsforstyrrer eller utidig Projectmager, kun at han aldrig maa komme i Selskabet fra et godt Middagsbord, thi saa turde vi maaskee, udenfor Dagens Orden, faae mere Declamation, end vi skjøttede om. — Paa mit Spørgsmaal, om vi ikke ogsaa kunde declamere tydske Stykker, svaredes af Kjerulf og flere, at det var bedst, vi for det første bleve ved vores Modersmaal, da vi ellers kunde faa Baronessen og Frøken Vasmer ind, og det syntes man ei at have Speculation paa. — Holten fortalte som et Rygte, at Biskoppen søger en Viceraadmands Post for sin Søn Krigsassessoren,[2] og da jeg yttrede, at han i saa Fald burde have en fredeligere Titel, svarede han, at det maatte jeg ikke sige, thi der havde nylig været Slagsmaal i Magistraten, og Osterhaus havde faaet udrevet eller selv udrevet nogle Haar af sit Hoved, lagt dem paa Bordet og sagt, at de vare blevne graae i Hans Majestæts Tjeneste m. v.

18de Februar.

Hos Zahlcassereren[3] fortaltes i Aftes den fæle Geschichte, at Fangerne i Raadstuearresten idag skreeg (det hørte jeg selv, da jeg gik forbi) og vare nær ved at gjøre Opstand

---

[1] Rimeligvis Peder Kjerulf. † som Expeditionssekretær 1841.

[2] Biskop B.s ældste Søn, Exam. jur. Carl Fred. B. (da „Krigsassessor" og 21 Aar gl.). Kom ikke i Magistraten, men blev siden Fuldm. i Kirkedepartementet og derpaa Overtoldbetjent i Skudesnæs, hvor han døde 1832.

[3] Andreas Schaft.

Digitized by Google

af Sult, og det blot fordi Byfogden og Stiftamtmanden vare for indolente til at gjøre Foreſtilling hos Viceſtatholderſkabet om Forøgelſe i den til deres Forpleining anviiſte Sum, hvilken fra andre Steder er ſkeet og ſtrax bevilliget. Procurator Aars ſendte dem ind et ſtort Fad Meelgrød, og ſaa bleve de rolige.

19de Februar.

Jeg har faaet og tildeels læſt Indberetningen om Nationalfeſten den 11te December 1811.[1] Det er artigt nok at læſe om de Feſtligheder. Brillanteſt af alle var den paa Kongsberg, hvor man havde ſat ſig ſaa faſt i Hovedet, at Viisdommens Tempel der ſkulde opreiſes. Det kan imidlertid ikke nægtes, at der i det hele Optog var vel megen Theaterſtads, efter de forrige franſke Nationalfeſters Maade og man behøvede ſlet ikke at være nogen foragtelig Phlegmatiker for at finde, at det mere var et Skueſpil end en Borgerhøitid, man bivaanede. Som et frappant oppoſitum herimod afſkriver jeg den jammerlige Hr. Moltzaus korte og enfoldige Indberetning om Dagens Celebration i Hurdalen. „Paa den Dag blev af mig holdt en kort Tale fra Prædikeſtolen, og en Sang før og efter Talen blev affungen af Stedets Klokker. Efter at Forretningen var tilende, blev Tavlen udbaaren ved Kirkedøren, og gaves da af de faa Tilſtedeværende, efter foregaaende Opmuntring fra Prædikeſtolen, til de Fattige i alt 10 Rd., hvilke bleve Dagen efter i Lensmandens og Medhjælpernes Overværelſe meddelte til de meeſt Trængende i Sognet.“ — Ret vittig og ſindrig er Biſkop Bruns Indberetning, men retfærdiggjør dog ikke aldeles det ubetydelige Bidrag fra en ſaa ſtor og velhavende Bye ſom Bergen. Langt mere forargede det mig dog at ſee, hvilken patriotiſk Henrykkelſe man har følt i Stavanger og Chriſtianſand, medens Subſcriptionen

[1] Udgaves 1812 af Selſk. f. Norges Vel ved L. Stoud Platou.

Digitized by Google

paa samme Tid saa umiskjendelig vidnede om, med hvilken Ligegyldighed man betragtede Universitets-Sagen.[1]

20de Februar.

Mariboe fortalte, at det i Kjøbenhavn har gjort en ubehagelig Sensation, at her i Norge aldeles ingen Høitid var gjort af forrige Aars 11te December. Saa ligefrem kan jeg ikke give de gode Kjøbenhavnere Ret, da jeg ikke indseer, hvad mærkeligt der er ved den 11te December mere end ved Aarets øvrige Dage, og den 2den September uden Tvivl var en langt mere passende Høitidsdag; men at den hele Universitetssag fra det norske Folks Side betragtes og behandles med en Kulde, der ubehageligen og ubegribeligen contrasterer med den hede Enthusiasme, man paastod sig engang at være besjelet af, det er desværre altfor sandt. Sørgeligt var det og, om det skulde være som Mariboe yttrede for mig under fire Øine, at saavel den Iver for Universitetets Oprettelse som overalt det hele Selskab for Norges Vel havde en skjult, langt vigtigere og mere omfattende Tendents, end man vilde være bekjendt. En af de bestemte Hovedmænd[2] har jeg rigtignok, uagtet hans agtværdige Charakteer som Privatmand, længe anseet for et politisk farligt Menneske, og hans nærværende Inactivitet, da Regjeringens Klogskab og Liberalitet har omstemt Almenaanden, gjør mig det dobbelt sandsynligt, at han, siden han ei kan spille Demagogrolle, aldeles ingen

---

[1] Den Smaalighed, som Vestlandet i saa høi Grad lagde for Dagen i Universitetssagen, medens Østlandet med en saa priselig Liberalitet understøttede den, vakte saa meget mere uforbelagtig Opsigt, som just Vestlandsbyerne i Krigens Tid havde gjort ret gode Affærer. „Skulde en Sørøver have været udrustet, havde de ikke staaet tilbage", bemærker J. C. Berg i et samtidigt Brev til Nyerup. Se ogsaa N. Wergelands Kritik over Christianiasandenernes Mangel paa Interesse for denne Sag, Norsk hist. Tidsskr., 2. R., 3. B. S. 301.

[2] Grev Wedel.

Digitized by Google

vil spille, thi om hans udmærkede Evner, hvo tvivler om dem? I al Fald, Gud skee Lov, at Sagen har taget den Vending! og Kongens og hans Raadgiveres Forhold, saameget maaskee fra andre Synspunkter kan være derpaa at udsætte, har i denne Sag været baade vakkert og vel overlagt.

21de Februar.

Tre af Universitetstalerne har jeg nu læst. Bechs, som jeg da før kjendte, er som sædvanligt correct i Tanke og Udtryk. Der er megen Menneskeforstand i den, men liden Kraft og ingen Varme. — Neumanns er virkelig baade fra Materiens og Formens Side et heldigt Arbeide. — Derimod kan jeg aldeles ikke rose Langbergs.[1] I en Tale, holden i en Kirke, der ender med en Bøn til den eneste Gud, nævnes Freyr og de Underjordiske, Surtur og Njord. At „Nøisomhed er umulig uden Videnskab", er en splinterny Sætning, som de utallige Vilde, vistnok Jordens nøisomste Mennesker, aldeles modsige. Ogsaa skulde jeg tvivle om, hvad Hr. Langberg ligeledes debiterer, at „Mangel paa Universitet er Skyld i Norges ringe Folkemængde." Man har talt meget om den Mands philosophiske Hoved, men efter hvad jeg har læst af ham, synes han ret at have sin Force i at deraisonnere.

22de Februar.

Forrige Vagtmester ved Dragonerne Carl Schøyen, Aggers Sogns fornemste Bonde, blev idag begraven. Han og Raadmand Mostue, der eiede en Løkke paa hans Grund, laae i Proces med hinanden blot af Egensindighed og Vrangvillie fra begge Sider — nu blev det deres Lod paa een Dag og i een Time at nedsænkes i Graven -- og der, hvor deres sande Jeg nu er, hvorledes mon der dømmes om deres Brøvlerier. Jeg er ved Brev fra Lensmand Knoph indbuden til denne Stads, og kjørte da til Schøyen, hvor jeg fandt

[1] Gunder Langberg, dengang Sognepræst til Moss, siden til Stavanger.

Digitized by Google

Juell, et Par Byemænd og adskillige af Aggers Sogns fornemste Bønder og Bønderkoner. Jeg fik en Dram, Liget blev baaret ud, og Enken med flere Qvinder gav dem efter Sædvane til at græde ret bitterligen, hvilket jeg vilde fundet meget naturligt, naar jeg senere havde fundet Spor af Sorg hos nogen af dem, men da syntes de at være ret blide og fornøiede, saa Skik og Brug vel mere end dybtfølt Kummer havde Deel i hine Taarer. Efter Tilbagekomsten fra Kirkegaarden fik vi et overflødigt og vel tillavet Maaltid, der, paa den manglende Viin nær, sjelden gives bedre hos nogen Mand i Christiania.

23de Februar.

Den forhen omtalte Lorentz Olsen er nu ved kongelig Resolution frigiven af Slaveriet. Personen var her i Eftermiddag og takkede mig, og jeg formanede ham herefter at føre et arbeidsomt og christeligt Liv, at jeg kunde have Ære og Glæde af min Anbefaling. Han lovede godt; hvad han vil holde, maa Tiden lære. Det er en betænkelig Sag med Mennesker, der i saa mange Aar have staaet i nøie Forbindelse med lutter Asskum. Der skal stor Lykke til, at de nogensinde hæve sig til sand Menneskeværdighed, saa meget mere, da de ved deres Tilbagekomst i Verden atter staae Fare for at komme i Connection med Type og Kjæltringer, kun under honnettere Benævnelser.

24de Februar.

Baronessen har idag samlet glødende Kul paa min Kones Hoved ved at lade sin Vogn standse udenfor vor Dør og indsende to Visitbilletter, uagtet min Kone aldrig har gjort Mine til at hilse paa hende.

25de Februar.

Af Universitetstalerne har jeg læst Jacob Aalls og Præsten Fuhrs i Jevnager. Begge ere særdeles gode, uden mærkelige rhetoriske Prydelser, men simple og sande; kun den

Digitized by Google

store moralske Fordærvelse, Ungdommen i Kjøbenhavn var udsat for, og som her ei skal være at befrygte, kan jeg aldrig faae i mit Hoved.

26de Februar.

Etatsraad Falbe har intet tillokkende Udvortes. I Omgang med Fruentimmer har han vel ogsaa vænnet sig til en Tone, som Ægtemanden og Faderen har aflagt eller snart vil aflægge, men ellers er han en fornuftig, jeg troer virkelig ogsaa en god Mand. Talen var blandt andet om Grev Wedel og hans Underligheder, især den, at han affecterer at ophøie sig over alle Former og driver Ligefremheden saa vidt, at den generer ikke mindre end den stiveste Etikette. — I Aften læste jeg Biskop Sørensens Tale den 11te December. Den har meget gode Steder, især beundrer jeg den Kjækhed, hvormed han siger Christiansandenserne saa godt som lige i Øinene, at de bør skamme dem over deres usle Bidrag til Norges Universitet, men som Tale kan jeg dog ikke tillægge den fortrinlig Roes. Den har lange og indviklede Perioder, aldeles ikke afpassede efter Aandedrættet; Udtryk ere anbragte, som ei høre til det høiere Foredrag; i en Bøn til Gud tales f. Ex. om denne kritiske Tid, ligesom det heller ikke synes passende at fortælle det høieste Væsen om „at fraadse paa Sardanapals Viis", om „Orientens Despoter" og om „Nordens og Romerfolkets Titus". Ogsaa er mig ingen Tale, holden i den Anledning, bekjendt, hvor Oekonomien saaledes er taget i Betragtning, hvor man, efter mine Ord, har „vanhelliget Herrens Huus, misvurderet Kongens Gave, nedværdiget sin egen Glæde ved at tale paa denne Dag om Vinding eller Besparelse".

28de Februar.

Oftedahls Universitetstale[1] er uden Tvivl den skjønneste

[1] L. A. Oftedahl, Sognepræst til Rennesø, siden Stiftsprovst i Christiansand og omsider Sognepræst til Eker, holdt Talen i Stavanger.

Digitized by Google

af alle dem, dette Bind indeholder, men den er aldeles beregnet paa det læsende Publicum, thi i Stavangers Kirke var nok ikke mange, som forstode ham. Men med alt det, at Talen fordrer tænkende Læsere og Tilhørere, er den aldeles fri for abstract Philosophie, for mythologist Stads, for Svulst og uægte Pathos, det er en Tale, hvor kun Hjertet synes at burde have sagt noget mere.

1ste Marts.

Declamatoriet holdt i Aften sit andet Møde. Sex Stykker bleve fremsagte, de fleste maadeligt nok; men hvorledes skal jeg beskrive den Glæde og Beundring, hvormed jeg hørte Munchs Nytaarsnat 1808 declameret af Hagbarth Falsen? Det var mesterligt, omnibus numeris absolutum. For ham maatte vistnok de allerfleste offentlige og private Declamateurer, Foersom og Heger sikkerligen ikke undtagne, skjule deres Ansigter med Blusel.

2den Marts.

I Aften opførtes Maleren og Ligene, et af de nyere ikke umorsomme franske Intriguestykker, men som maa spilles med Lethed og Præcision for at gjøre tilbørlig Effect. Denne Forestilling var ikke af de overmaade slette, men endnu mindre af de overmaade gode. Blancas Rolle spilledes af Frue Harboe, hvis skjønne Stemme, naturlige Diction og tækkelige Anstand drager Skjul over de Mangler, der endnu røber Begynderinden. Hun vil nok i sin Tid blive Frue Thulstrup en farlig Medbeilerinde. Frue Dunker var en ganske fortræffelig Sladdersøster, Rosenørn en tækkelig Pedrillo og Falsen en ypperlig Fabio. Bilsted skillede sig meget godt ved Don Anselmos Rolle. Han havde den Selvfornægtelse at fremstille sin egen Individualitet uden carricaturmæssig Overdrivelse, og saa kunde Rollen ikke mislykkes ham. Om de øvrige Spillende er intet godt at sige, og saa tier jeg heller.

Digitized by Google

3die Marts.

Præsten Schive, som har været i Kjøbenhavn og faaet Ringeboe Kald, reiste idag derop for at arrangere sig. Den gode Mands Vanitet viiste sig paa en nok saa mærkelig Maade som General Lovzows, der har Commandeurkors paa sin Morgenfrakke, da hans Reisedragt er saaledes indrettet, at Ridderbaandet meget tydelig stikker frem, saa hver Bonde paa Landeveien herfra til Ringeboe kan ved første Møde i ham erkjende en af Kongens høibenaadede Mænd. Forresten omtales han med liden Respect som en Person, hvis fornemste Pund bestaar i hans Færdighed til at producere sig.

4de Marts.

Collegialtidenden melder, at Biskop Brun er bleven Medlem af den Committe, der skal udvælge en Generalcontrollør for Norge ved Rigsbanken. Synderlig høit maa den Mand staae anskreven, da man bringer ham ind i Affairer, der ere hans Embede saa reent uvedkommende, og synes i enhver Henseende at ligge udenfor hans Kundskabs- og Virkekreds.

6te Marts.

Wulfsberg og jeg have undertiden for Skik at sende hinanden versificerede Breve; et saadant Brev fik jeg idag fra ham:

De Munke,[1] der vandre saa vide,
Alt mellem Himmel og Jord,
De sidde nu her ved min Side
Og Kaffe staaer for dem paa Bord,
Og Grundtvig os sætter i Varme,
Ja stundom vel vækker til Harme;
Men sluk de til Biskoppen ile
For gunstig at see hannem smile;
Derefter de vende tilbage
Og Mindet om heusarne Dage

[1] Brødrene J. St. og E. Munch.

Digitized by Google

Og Samliv med Hoiskolens Ven
Med dem kommer til mig igjen.
I Aften vil Petra os give
En Punsch, som skal Sindet oplive.
Ven! vil du da drikke med os,
Saa kom, Lørdag Aften til Trods!

Efter denne Indbydelse gik jeg derhen, og havde en meget behagelig Aften i de to Brødres, Wulfsbergs og Stenersens Selskab.

9de Marts.

Etatsraad Holten var herind i Eftermiddag og laante mig til Gjennemlæsning Biskop Bugges Erklæring om Kroghs tidligere omtalte Forslag til en Folkefest til Hæder for de faldne Krigere. Han undskylder, at den kommer saa silde, men han havde holdt sig forpligtet til at raadspørge sine Embedsbrødre. Af dem havde nogle svaret i en leende, andre i en alvorlig Tone, men alle vare enige i at forkaste Forslaget. Krogh havde angivet to Grunde: sin egen Følelse, og det, at Præsterne i hans Stift ved deres Prædikener sjeldent søge at virke til Varme for Almeenvel. Om den Første lader sig ikke disputere, men i Henseende til den anden maa Bugge troe, at Præsterne i Nordlandene sjelden prædike Christendommen, der i hans Tanker er det virksomste Middel til at vække denne Følelse, thi han kan ikke troe, Projectet grunder sig paa den Mening, at Prædiken om nogle skudte Soldater virker ivrigere Lyst til Opofrelse, end Prædiken om Christus og hans Død. I Anledning af Kroghs Udtryk Helte, anmærker Bugge, deels at Heltemod ikke er det eneste, som berettiger til Hæder, deels ogsaa, at hiint Navn ei blot tilkommer dem, der ere faldne i Slaget, men i langt høiere Grad dem, som døe paa Lazaretherne, eller gaae ud derfra som Krøblinge. Vil man ogsaa holde Fest for dem? Han beklager den Tidsalder, da man behøver Feste, Titler, Ordener o. s. v. for at faae Folk til at gjøre deres Pligt, og den

Digitized by Google

Stat, der maa erkjende de Mennesker, som drives af slige Bevæggrunde, for sine Ædle. Religionen er i hans Tanker det Eneste, der skal begrunde Folkevel. „Alle andre Paafund ere kun møre Støtter under en raadden Bygning, der ei kunne hindre dens Fald.“ Tilsidst ønsker han, at Kirkerne maae haandhæves i deres Værdighed som Gudshuse, og fremfor alt aldrig vanhelliges til at opføre Farcer, hvorved Spotteren vil lee og den alvorlige Christen forarges, men heller ikke til andre Ting, der i sig selv kunne være nyttige nok, men ei ere religiøse. Han beder Prindsen, om muligt, at forebygge, at de ei vorde Localet for Dannebrogsmændenes Korses Paahængelse. Saa salvede endog de derved holdte Amtmandstaler maatte være, saa vigtig Forretningen i sig selv er, saa er den dog ikke religiøs, og Uoverensstemmelsen mellem Erindringen om Jesu Død og et kongeligt Naadetegns Uddelelse frygter han vil være mangen Communicant anstødelig. Han ender med de Ord: „Suum cuique! Kirken være Christendommens Forkyndelse helliget! det er det mindste man kan lade den beholde i Roe!“ — Det er høist interessant at see, hvorledes disse tre ellers meget disharmonerende Biskopper, hver i deres charakteristiske Maneer bestride hiint umodne og forkastelige Project.

10de Marts.

En Kone i Smaalenene, fortaltes i Aften, skal af Fortvivlelse over den herskende Brødmangel have dræbt sig og sine tre Børn.

12te Marts.

I Selskabet paa Økern gik Borddiscoursen fornemmelig ud paa Landets Providering, og erfarede jeg da, at Mistanke har hvilet paa Mariboe i Kjøbenhavn i Henseende til Kornindkjøb, hvilken han vel har gjendrevet, men som dog tilstrækkelig forklarer, at han ikke kom bekorset tilbage.

Digitized by Google

13de Marts.

Endnu maa jeg fra i Gaar fortælle om det første Selskab Mariboe nogensinde var i hos Conferentsraad Brun. Det er saa charakteristisk, at det vel er værd at erindres. Gjæsterne samledes, men hverken Vert eller Vertinde modtoge dem. Han var bortreist; om hende vidste man intet. Man blev kaldt til Bords; under Maaltidet aabnedes en Fløidør og Frue Brun blev syg baaren ind i en Bærestoel af to Tjenere og placeret ved Bordet. Hun bukkede rundt for Selskabet, og da hun havde siddet saaledes taus nogle Minutter, bukkede hun atter og blev baaren ud igjen. Efter at man havde spiist, kom man ind i et halvoplyst Værelse, hvor man omduftedes af den meest aromatiske Vellugt. I en Alkove stod en Seng og der laae Frue Brun. Ved Sengen stod et Claver, hvor Weise spillede og Frue Knutzen sang. Det skal have været saare fortryllende. Visiten ved Bordet lader jeg nu staae ved sit Værd, men det sidste Optrin er dog lige tryllende for Sandserne og opløftende for Aanden. Havde jeg Rigdom og Anstand til at spille en saadan Rolle, jeg gjorde det gjerne og blev ikke slettere Menneske for det.

Det var temmelig stort Selskab hos Mad. Collett, men ingenlunde morsomt. Under Theedrikningen jamredes over Tiderne, og saa naturligt det kan være i en fortrolig Samtale mellem Mand og Mand, saa begribeligt det er, at man i en Klub, hvor man er for sine Penge, altsaa omtrent som hjemme, ventilerer saadanne Emner — saa utidigt forekommer det mig i et Gjæstebud, hvor man indbydes til Glæde, at gjøre Jammer og Nød til Timens Orden, og naar Verten, som her var Tilfældet med Overkrigscommissaire Collett, selv er en af de meest Klynkende, saa er dette omtrent lige saa upassende som om han gav suur Viin og fordærvet Mad. Hiint rebuterer den moralske, dette den physiske Sands og for begge bør man søge at skaffe sine Gjæster behagelig Nydelse.

Digitized by Google

Og naar man saa, hvor man er, seer Pragt og Elegance i hver Krog, seer Lysekroner med Voxlys i, spiser Posteier og drikker Capsviin, saa fristes man let til at spørge: „Hvor kan man, gjennemtrængt af dyb Følelse for Landets Nød, give saadanne Soupers? — Jeg havde en fire Skillings Boston og har aldrig spillet saa høit, men da en Lieutenant foreslog Pointet, syntes jeg, at jeg ikke kunde gjøre ham den Skam, at erklære det Spil for høit for mig, hvori han af egen Drift entrerede.

14de Marts.

Fra Biskop Brun fik jeg tilsendt hans sidste Fastepræ-diken og en lille Afhandling om Vexelobligationer (hvorom den nye Forordning ikke udtrykker sig bestemt), som han vil have trykt her i Christiania i dybeste Hemmelighed. Prædikenen handler om aandelig Gjerrighed, d. e. Lyst til at blive mere og mere fuldkommen, og indeholder i sig selv, paa Titelen nær, intet mærkeligt. Derimod er Noten, hvorpaa han selv gjør mig opmærksom, og som han ønskede Haxthausen meddeelt, heel frappant. Ikke længe efter Themaets Fremsættelse kom han aldeles ud af Contexten. Det mørknedes for hans Øine og hans Knæ skjalv. Han følte ikke Kraft hos sig, siger han, til at tage Manuscriptet op af Lommen, talede vel henved et Kvarteer uden selv at vide hvad, og maatte da slutte, men befindede sig med et paa det Bibelsprog, hvormed Prædikenen endte, og det var: „Jeg offres allerede, og min Opløsning er forhaanden. Jeg har stridt den gode Strid, fuldkommet Løbet, bevaret Troen; nu er Retfærdighedens Krone henlagt til mig, hvilken Herren, den retfærdige Dommer, skal give mig paa hin Dag.“ — Han aner selv, at dette turde være hans sidste Tale, og synderligt, om den virkelig blev det!

Om sin Deelagtighed i Generalcontrolleurens Valg siger han: „Overvættes Ære for mig, men, mellem os, jeg

Digitized by Google

havde heller ønsket mig jus vocandi til de 5—6 første ledige Sognekald i Stiftet, for at faae dem besatte efter Ønske og hjælpe meest Trængende. Ja nu lærer mig Forordningen af 5te Januar ogsaa at sukke under Trang, thi siger jeg med Dido: haud ignara mali, miseris succurrere disco."

Vi vare i Aften paa Concert og havde nogen Fornøielse for Pengene. Coras skjønne Ouverture begyndte den. Derpaa sang Jfr. Smith en Arie, der vandt hende almindelig Beundring. Hendes Stemme er meget smuk, bøielig og udtryksfuld. Kjendere forsikre, at hun sang med megen Konst og Præcision, og hendes vakre, usktyldige Ansigt gav Foredraget forøget Ynde. Derpaa fulgte en dobbelt Violinconcert af Brødrene Johannes og Waldemar Thrane. Til Slutning havde vi Skatten, dette sjeldne Syngestykke, som jeg saae med saa megen Fornøielse i Kjøbenhavn. Hovedpersonen, den gamle Gnier, spilledes her ligesaa mesterligt af Holten, som der af Frydendahl. Ibsen var en overmaade god Crispin. Elskerens Rolle er ubetydelig og blev ikke interessantere under Wittrups Behandling. Begge Jomfruerne Lassen spilte Elskerinden og Pigen. For et Par Aar siden vare de stærkt i Skuddet; nu kunne de sige til Jfr. Smith som Wessel til Baggesen: „Du stiger i din Flugt, vi dale!"

16de Marts.

Tilligemed en Subscriptionsplan paa en saakaldet militair Afhandling, som dog skal udvikle 13 forskjellige Gjenstande, fik jeg imorges et Brev fra General de Seve, som jeg afskriver, da det aldeles charakteriserer Manden:

„Det torde være heterodox, at sende en geistlig Mand en Indbydelse til at deeltage i (?) en Afhandling over en Stand, hvis voldsomme Bajonetstik contrasterer i høieste Grad med hins aandelige Sværd. Dog — jeg har læst — jeg veed ikke hvor — at Pave Bonifacius forsvarede den Paastand, at det var ham tilladt at bruge to Sværd, af Begivenhederne

Digitized by Google

med Apostlerne, da de sagde til Christus: Herre! her er to Sværd! Jeg tilkommer altsaa, sagde Paven, at føre to Sværd i min Haand, det ene for Kirken, det andet af Kirken. Men Skjerts a part — Vi leve i et Tidspunkt, hvor det maaskee kunde blive nødvendigt, endog for en Præst at bruge Sværdet for Kirke, Konge og Land, og da Deres Velærværdighed desuden er Garnisons- og Soldaterpræst, saa tager jeg saameget mindre i Betænkning at give mig den Ære og Fornøielse, at sende Dem vedlagt Subscriptionsplan til behagelig Betjening for Dem selv og de flere Venner, som De vilde gjøre deeltagende deri, hvilken jeg da derefter turde vente behageligen remitteret." — Collegialtidenden anmeldte flere geistlige Befordringer.

„Gud hjælpe dem, der skal de Store søge;
Den Vei fast værre er, end Veien ned til Kjøge".

Disse, den ærlige Agent Holks Vers, maa man i vore Dage med fordobblet Eftertryk gjentage, naar man seer, hvorledes mange gamle agtværdige Embedsmænd tilsidesættes for ganske unge Solicitanter.

19de Marts.

Ved Kirkeordination idag holdt Bispen en af de bedste Taler, jeg mindes nogensinde at have hørt af ham. Særdeles heldigen skildrede han den Kamp, en oplyst Religionslærer har at udholde, ei alene mod Mængdens Fordomme, men ogsaa mod Magthavernes Ligegyldighed eller Had mod Sandhed og Almeenforædling, i hvilken Anledning han sagde saa djærve og kjække Ord, at de efter Neumanns Udtryk „kunde koste ham Kappe og Krave", naar en Magthaver havde hørt ham. Det er sjelden, fast aldrig jeg med den Tilfredshed har hørt en Tale af Bech fra Begyndelsen til Enden. Langt mindre behagede mig Hr. Steens Prædiken. Jeg havde under Ceremonien tænkt paa, om det nogensinde faldt i min Lod at forrette denne Handling, at da min første

Digitized by Google

Text skulde være Pauli Ord til Thimotheus: „Giv Agt paa dig selv og paa Lærdommen“ o. s. v — jeg foreſtilte mig, hvad jeg herved vilde lægge mine unge Embedsbrødre paa Hjerte, og blev ret meget flau, da Hr. Steen med en blød, barnlig Stemme fortalte, at den befalede Text juſt var disſe Pauli Ord. Nu! det kunde han da ikke gjøre for, at Biſpen havde givet ham en Text, ſom paſſede langt bedre i en Ordinators Mund, naar han kun virkelig havde vakt de Følelſer, ſom Ordene, det være nu en Ældre eller Yngre, der ſige dem, indbyde til. Men det gjorde han ikke. Det var ret gode og ſunde Ting, han ſagde, men det Hele var af det, hvorom den engelſke Digter ſiger: „We may not blame indeed, but we may sleep“, og min Tilbøielighed hertil udtrykte ſig vel en halv Snees Gange ved en ufrivillig Gaben.

20de Marts.

Med Bruns Pjece om Vexelobligationer tog det en bedrøvelig Ende. Den ſtod idag averteret for 4 Skilling, og Alting ſynes godt og vel, men ſaa kom Lehmann og lod mig vide, at Politimeſteren forbød dens Salg, da den var anonym. Dette havde jeg rigtignok forud anet, da den Exception, ſom fandt Sted med de halvofficielle Apologier, ſom ere udkomne i Kjøbenhavn, vel neppe kunne gjælde, hvor der ſkrives mod Forordningen, men da Forlæggeren ikke gjorde Indvending, var jeg naturligviis ikke den, der vilde eller burde indgive ham Betænkeligheder.

21de Marts.

Da Borch prædikede, ſaa nyttede jeg mit Otium til at gaa i Byens Kirke, hvor Hr. Gottvaldt lod ſig høre af Biſpen. Førſt oplæſtes Evangeliet og ſaa en befalet Text, hvorover man vel maatte ſpørge: cui bono? Skulde Dagens Evangelium være ſaa fattigt paa Æmne, at Biſpen maatte tye til Propheten Ezechiel for at ſkaffe Hr. G. noget at tale

Digitized by Google

om? Texten var de Ord: „Jeg vil give Eder et nyt Hjerte og en ny Aand; jeg vil borttage fra Eder det gamle Steenhjerte og give Eder et Kjødhjerte", og heraf uddrog Hr. G. efter megen Venden og Vriden et Thema, der ligesaagodt kunde været hentet fra Dagens Evangelium, ja fra de tre Fjerdedele af alle Søndags-Evangelier i det hele Aar. Han talede om Letsind, en Feil, der vist ikke er charakteristisk for et Steenhjerte, da den Letsindiges Ulykke er, at hans Hjerte er altfor blødt og bøieligt. Han viste da „Letsinds sørgelige Indflydelse paa Religiøsitet og Sædelighed og Borgersamfundets Vel", og vistnok lod der sig sige adskilligt godt om hans Prædiken, men i sin Heelhed behagede den mig aldeles ikke. Først var den umiskjendelig beregnet paa at høres af den eneste Mand, der havde paalagt ham Texten og sad ligeoverfor ham som Censor; og naar en Candidat eller Præst lader sig høre af Bispen, da er det ikke for at underrette ham om, hvad man veed over et vist Thema, men for at bringe ham til Erfaring om, hvilke Gaver man har til at være Folketaler. Menigheden, man har for sig, bør alene tages i Betragtning. Dernæst var Hr. G.s Prædiken aldeles i de forrige Decenniers saft- og kraftløse Maneer, en kold, tør, moralsk Afhandling, uden Christendoms Aand. Ikke et Bibelsprog citeredes, ikke mærkedes Glimt af høi religiøs Følelse. Det Hjerte, der kunde røres ved denne Prædiken, maatte sandelig ikke være et Steenhjerte. Sandelig! han er ikke den, der skal vække de fordærvede Totninger af den Dvale, hvori de som deres Naboer Hedemarkerne saa dybt ere hensjunkne.

Ved min Hjemkomst fandt jeg Aviser, som ikke vare umærkelige. Allerede den 4de vare Russerne i Berlin, og ventelig ere de i Hamburg i dette Øieblik. Det maa nu vel snart komme til en Katastrophe med os. Vor Konge maa fatte eller har vel alt fattet en endelig Beslutning, thi Sagen

Digitized by Google

er kommen til det Yderste. Bliver han den franske Alliance troe, have Russerne kun et Skridt over Grændsen til Holsten og derfra til Jylland. Englænderne kunne forurolige Danmarks Kyster, og gjøre det umuligt for Kongen at concentrere sin Magt; de Svenske kunne falde ind i Norge. Al denne Ulykke synes saa stor, at der vel ikke kan være nogen Tvivl om, hvilket Partie maa tages. Og naar saa maaskee til Sommeren de Franske atter seire, saa ere de i Holsteen og Jylland; ja sandelig er vor Konges Situation yderst betænkelig! Et af to Onder synes uundgaaeligt, og det gjælder da at vælge det Mindste. At under saadanne Omstændigheder vort Pengevæsen, trods Forordningen, ei kan forbedres, lader sig begribe.

24de Marts.

Det er dog Fjas med de Fruentimmer, der som vor kjære Moer Koren gjøre Læsen og Skriven saaledes til deres Hovedfag, at de ikke have Smag for anden Virksomhed. Bestandig Syslen i Kjøkken og Spisekammer eller i Bibliothek og Skriverstue ere begge slemme hos en Kone — men eet af to, dog heller det første end det sidste.

25de Marts.

Collegialtidenden leverede næsten blot Cancelliresolutioner paa Forespørgsler i Anledning af Pengevæsenets Forandring. Man seer, at Cancelliet anseer den af Brun omhandlede Sag om Vexelobligationer fuldkommen afgjort, og saaledes afgjort, som han, der ventelig er den mod Slutningen omtalte Olding, som er graanet i Statens Tjeneste, fandt ei at kunne bestaae med Ret og Billighed. Dog giver Cancelliet 10 af de 13 Spørgende den Trøst, at de kunne lade Sagen afgjøre ved Lands Lov og Ret, hvis de ei ere fornøiede med dets videtur. Det er en fornøielig Udsigt for Procuratorerne til en frugtbar Proceshøst.

Digitized by Google

26de Marts.

Jeg prædikede for 18 Communicanter, hvoriblandt jeg med Fornøielse saa 3 unge Lieutenanter uden Følgeskab med Fædre, Mødre eller Foresatte. Det er et sjeldent Phænomen i vor irreligiøse Tidsalder, hvor Ungdommen, sig selv overladt, viser dybeste Ringeagt for Communionen som for al udvortes Cultus, uden for saa vidt Moden byder, desimellem at høre en veltalende Prædikant, som er i Skuddet.

28de Marts.

Schmidt var ude hos Biskoppen meest for at spørge, om han skulde tage Paaskeoffer, eller oppebie det nye Indkomstregulativ. Biskoppens Svar, hvorimod jeg for min Deel har lidet at indvende, var: „De kan tage Paaskeoffer og Pintseoffer og Juleoffer; for i Aar bliver vist intet Regulativ fastsat, og Gud veed, om det skeer nogensinde!"

29de Marts.

Declamatoriet har flere ret respectable Executeurer, især i den comiske Declamation, men ingen virkelige Konstnere, undtagen Falsen og Kjerulf. Theeconversationen var heel morsom, men Critik herster der næsten slet ikke ved vore Samlinger.

Prindsen har med sidste Post faaet Brev fra Kongen, som fortæller, at en Fyrst Dolgorucki har overbragt ham et egenhændigt, meget forbindtligt og angenemt Brev fra Keiser Alexander. Det er da at haabe, at af ham og Svensken er intet at befrygte, og o, hvor meget kan skee, der gjør det sorteste Blad i Skjæbnens Bog hvidt og skinnende!

30te Marts.

Jeg har idag kjøbt og læst Munchs „Fjeldblomster". Dedicationen, hvor han kalder Grev Wedel ret og slet Herman Wedel Jarlsberg, men giver ham Jarletitelen til Erstatning for Grevenavnet, og fortæller os, at han er hans Ven, forekommer mig affecteret, og hvad han siger i den

Digitized by Google

korte Forerindring: at disse Forsøg blot maa betragtes som Indledning til større og vigtigere Arbeider, som i Tidens Fylde skulle udkomme, bærer Præg af megen Arrogance. Men ellers har Samlingen mange skjønne Stykker, og jeg kan ikke nægte, at en høiere Digteraand fremlyser af den end af Schmidts, der vel i det idylliskelegiske har sine Fortjenester, men at hæve sig høiere blev ham sikkerlig ikke givet, og i hans Leilighedsdigte hersker fast uden Undtagelse Trivialitet.

31te Marts.

Grundtvigs „Udsigt over Verdenskrøniken" er en aandrig Bog, men i de Domme, som fældes, hersker en Eensidighed, som Stenersen vel kalder Consequents, men som dog overskrider Grændsen, denne maa bevare, naar den skal kaldes en roesværdig Egenskab. At den alvorligt tænkende og følende Christen maa, som det blev sagt i Anledning af Molieres precieuses ridicules, brænde meget af det, han tidligere har tilbedt og omvendt, naar han læser Grundtvig, er vist; djærveligen borttages Helgenglorien og drages Masken af mangen en, som i Aarhundreder var Verdens Afgud; men naar alt skal føres til Religionen, naar fra Christendommens Begyndelse Heltenes, Statsmændenes, Digternes, kort Enhvers Fortjenester skal vurderes efter hans Hengivenhed for Christendommen og Arbeide for dens Fremme, gaaer Grundtvig for vidt. Jeg vil blot nævne Frederik den Anden (som jeg iøvrigt aldrig har forgudet) og vor gode, gamle Holberg, som han forekommer mig reent at misforstaae. Disse og vel mange Flere ere aabenbart forurettede. — Den gamle Historie overfarer han iøvrigt vel hurtigt, hvorimod han i en „Udsigt over Verdenskrøniken" indlader sig i altfor vidtløftige Details om vort Fædreland og dets Mænd. Hans Dom om disse er for det meste rigtig. Hvad han f. Ex. siger om Suhm og Bastholm er noget ganske andet end man hidtil har vovet at

Digitized by Google

udlade sig med, men dog nok intet uden den rene Sandhed: kun gjør det mig ondt for den endnu levende ærværdige Olding Bastholm, der engang var Danmarks og Norges Mønster og Beundring, at han paa Gravens Rand maa lade sig sige slige Sandheder. Det maa dog være tungt, saaledes at overleve sin Hæder! — Grundtvigs Sprog er, naar man kan arbeide sig gjennem hans bizarre Orthografi, skjønt og kraftfuldt. Næsten alle hans Lignelser ere træffende, og nogle deilige, men undertiden synker han dog til det Trivielle og Uædle. Bryde Staven over dette Arbeide kan jeg ikke — men jeg kan dog ikke sige, at jeg gider læst det anden Gang.

1ste April.

Atter fik jeg et saare venskabeligt Brev fra Liebenberg. Det handler meest om Ohlenschlægers to nyeste Stykker: „Canariefuglen" og „Ærlighed varer længst". Ingen af dem har gjort Lykke; ved det sidste blev endog hysset. Det synes overalt som om Ohlenschlægers Stjerne daler, mindre fordi hans Værd aftager, end fordi aura popularis har vendt sig, og fordi et Partie hæver sig imod ham med den foragtelige Baggesen i Spidsen, hvilken det ikke lidet smigrer min Menneskekundskab at have gjennemskuet saa nogenlunde endog medens det endnu var crimen læsæ ei at forgude ham. Jeg haaber, jeg og min gamle Ven, Stephan Heger, lettere nu ville enes om hans Digter- og Menneskeværd, end da vi engang i Kjøbenhavn for hans Skyld nær vare blevne dødelige Fiender. At Ohlenschlæger fremdeles vedbliver at hige efter de Stores Protection, er dumt.

4de April.

Gud være lovet! Min Moders tunge Lidelser ere endte, og længe før jeg fik dette Budskab, hvilede alt det trætte, udpinte Legeme i den venlige Grav. Samme Dag og samme Time, hendes Mand for et Aar siden bares til

Digitized by Google

Graven, henslumrede hun sødeligen. Biskop Brun kjørte derhen om Morgenen, fandt hende ved fuld Samling og glad over, at Forløsningstimen var kommen. Fred, evig Fred med dig, dyrebare Moder, Veninde, Velgjørerinde! Aldrig glemmer jeg de herlige Lærdomme, det skjønne Exempel, du gav mig! Dit Minde omsvæve mig, din Aand besjele mig uophørligen paa den Vei, jeg endnu har at vandre herneden, at jeg engang kan døe saa rolig, saa salig som du, at jeg engang kan møde dig frelst og glad i Guds frydefulde Himmel! Indtil da Farvel! Farvel!

I Classesamlingen oplæstes et langt Stykke af Bispen om at eftertrykke Psalme- og Lærebøger her oppe i Norge, da det er saa vanskeligt at faae dem fra Kjøbenhavn. Ansøgning var før indgivet, men afslaaet; nu vilde man banke stærkere paa Naadens Port.

5te April.

Det er idag 20 Aar siden jeg indviedes til Præst. Til mange alvorlige Betragtninger og samvittighedsfuld Selvprøvelse opmuntrer mig hiin Dags og den lange Mellemtids Minde. Jeg takker Gud for de mange Glæder, han skjænkede mig, og den Kraft, han gav mig til at overvinde de faa og i Sammenligning ubetydelige Lidelser, jeg hjemsøgtes med. Vidt og bredt har jeg omvanket; med mange Mennesker har jeg staaet i Forbindelse. Jeg har været Lærer ved Danmarks og Norges folkerigeste Menigheder, har forberedt mellem 1000 og 2000 Ynglinge og Piger til Confirmationen, har staaet ved mangfoldige Sygesenge, har forkyndt Guds Ord utallige Gange i og udenfor Kirken. Men hvorledes har jeg udført disse hellige Pligter? og hvad godt har jeg udrettet? — Jeg tiltraadte Lære-Embedet med en Enthusiasme, som udvortes Omstændigheder snarligen dæmpede. Hvad jeg tør sige til min Roes er, at jeg omhyggeligen har uddannet og brugt de Evner, Gud har udrustet mig med,

Digitized by Google

til fra Talerstolen at være en gavnlig Folkelærer; at det altid har været mig meget magtpaaliggende at erkjende og forkynde Sandheden reen og uforfalsket, og at jeg saaledes i enhver af mit offentlige Livs forskjellige Perioder har talt efter min Overbeviisning. Paa den anden Side har jeg maaskee, stolende paa mit udmærkede Talent, ikke altid anvendt den Flid, jeg burde. Skolevæsenet i mine Menigheder har jeg nok behandlet med vel megen Lunkenhed. Min Iver og Interesse for Confirmanders Underviisning er aftaget. Det Afguderie, Mængden driver med Sygeberettelser, har givet mig bestemt Afsmag for Sygebesøg og gjort det til et ubehageligt Hoverie for mig. Endelig erkjender jeg, at ihvorvel min Vandel aldrig har været forargelig, men tvertimod, det tør jeg stadigen haabe, men Hensyn paa mit Forhold som Borger, Menneske og Huusfader, opmuntrende og lærerig, saa føler jeg dog altfor vel, at meget fattes mig endnu, og at jeg, især hvad Virksomhed, Taalmodighed og Selvfornægtelse angaaer, ikke altid selv er, hvad jeg opfordrer mine Medchristne til at være. Gud tilgive mig det Forbigangne, og give mig Styrke til, med de tiltagende Aar, den modnere og mere udstrakte Erfaring, de fastere Grundsætninger, stedse at vandre værdigen for hans Aasyn!

6te April.

I Formiddag hjemmedøbte jeg Overkrigscommissair Carlsens Barn. Jeg kan ikke undlade at finde saavel ham og hans Kone som overhovedet den Omgangskreds at være af Byens interessanteste Mennesker. Vor Formuesforfatning tillader os naturligviis ikke at leve med dem, ogsaa har en saadan sluttet Cirkel gjerne en mellem sig vedtagen Tone, i hvilken den Fremmede seent og vanskeligen indvies, men det er mig klart, at den Aandsnæring, vi udenfor vort Huus saa bitterligen savne, i Carlsens, Thulstrups, Tullins og flere Familier sandsynligen var at vente. — Jeg fik Brev fra

Digitized by Google

Baronessen, som lader mig vide, at hun, Frøken Vasmer og Frøken Horn agte at communicere paa Skjærthorsdag. Jeg havde allerede engageret Borch til at prædike paa den Dag, men da Capellanen ogsaa prædikede ved hendes forrige Communion, kunde det maaskee synes, som om jeg forsætteligen skyede hendes Aasyn i Herrens Huus. Prindsen selv kunde uddrage slemme Fortolkninger deraf og Anonymus Scandal kunde gjøre Anmærkninger, der syntes hædrende for mig, men i Grunden vare vanærende. Heller ikke fandt jeg det afveien, at ogsaa denne Kone engang hørte Religionens advarende Stemme høi og kraftig lyde til hendes Hjerte, og at dette kan skee bedre fra min Mund end fra den kolde Borchs, var det grundfalsk Beskedenhed at yttre Tvivl om. Altsaa gjorde jeg det om og prædiker selv paa Thorsdag og lader „Bazile, min Broder og Undermand" søndysse Folket Langfredag.

7de April.

I Throndhjem skal Nøden være skrækkelig. At vor Konge endnu, da det gjælder Landets Frelse eller Ruin, ikke vil opgive Forbindelsen med Napoleon, er ærligt, men hvorvidt en Fyrste er bekjettiget til at opofre sit Folk, for at holde et Ord, givet af Mand til Mand, er tvivlsomt. Her kommer Regentens og Menneskets Pligter i en Collision, hvor det synes som disse maa vige. En duelig Regent og en agtværdig Privatmand ere to forskjellige Væsener. Det sidste er vistnok Frederik den sjette, men det første — ja Gud bedre os! her gaaer Syn for Sagen.

8de April.

Jeg læser i denne Tid en tydsk Bog, kaldet: „Geheime Geschichte des Hofes und Cabinets von St. Cloud", og finder den at være en ret morsom Roman, men andet kan jeg ikke antage den for. Bogen tilhører Major Gøssel, har været i mangfoldige Hænder, og er vist altsaa læst af den hele antifranske Cirkel med uendelig Gammen.

Digitized by Google

9de April.

I Aften opførtes „De to Grenaderer“. Den meste Interesse, jeg havde af denne Forestilling, var Erindringen om, hvorledes jeg Fredag før Palmesøndag 1801 ogsaa saae dette Stykke i Kjøbenhavn. Da nærmede den engelske Flaade sig og Alt var i frygste Bevægelse. Qvist fremtraadte først og sang Thaarups: „Det glimter i Kimingen; varslende Gnye bebude et Uveir i Norden“, og efter Stykket kom Knudsen i Matrosdragt og sang den da nye: „Vi alle dig elske, livsalige Fred“, og hele Parterret istemte gladeligen. Det var Danmarks Helds- og Hædersdage. De ere nu forbi — komme de nogensinde igjen? Man tvinges til Mismod, naar man betragter Tidernes Tegn og Regjeringens bedrøvelige Ubestemthed. Skal det komme til det Yderste, inden vor gode velmenende Konge griber til et kraftigt Redningsmiddel? og er det da ikke for sent? Major Gøssel har skrevet 7 Timer paa et Brev fra Prinds Frederich til Kongen, hvori Landets jammerfulde Tilstand skildres med levende Farver. Man mener, det vil lede til en Catastrophe, men hvilken?

10de April.

Efterat de korte Forhandlinger i Bondevenscommissionen vare endte, gik det ud paa Politik og Pengevæsen. Anker kaldte Forordningen af 5te Januar et Misfoster, især ved den bestemte Forskjel mellem Sølv- og Navneværdi, og den Coursforandring, som hvert Halvaar skal skee, hvorved han paastaaer, at Ingen herefter kan vide, hvad han eier, eller betrygges mod at han uafvidende og uforskyldt kan blive fra en Capitalist til en fattig Mand. Saaledes dømmes nu. Beklageligt er det, skal denne foregivne Radicalcour være et usselt Palliativ, der for Øieblikket standser, men ei kan forebygge Landets Ruin.

11te April.

Jeg fik et Brev fra Biskop Brun, som fortæller om sit sidste Besøg hos min Moder. „Hun kjendte, hørte og forstod

Digitized by Google

mig, og da jeg engang sagde: Ja Gud skee Lov, at vi har været gode Venner, svarede hun besværlig, men ganske forstaaelig: Gud velsigne Dem! De, hendes Eenbaarne, misunde mig ikke denne Velsignelse. Jeg stjal den ikke som Jacob!" — Jøvrigt giver Brun sit Minde til at han nævnes som Forfatter til Pjecen om Vexelobligationer, hvilken han selv har nedsendt til Cancelliet. Han er vred over den her omtalte Collegialtidende med alle de Resolutioner og Formaninger, Pengevæsenet angaaende: „Skulde ikke Fanden eller Politimesteren tage de Næsvise, som indrykke i offentligt et quidem officielt Blad, hvad Collegiet skriver til enkelt Mand, hvad det selv ikke tør kalde Resolution, men kun Raad, kun Mening?"

14de April.

Wulfsbergs haabefulde unge Datter blev idag begraven. Wulfsberg forrettede selv Jordpaakastelsen. — Paa Hjemveien til Sørgehuset var Omsen min Sidemand og vi førte ret interessant Samtale. Hans Grundsætninger ere ypperlige og jeg troer han følger dem, og saa tilgiver man ham let, at han nok ikke for nogen Verdens Ting har æsthetiske Anskuelser. Han er kold Prosaist, men altid bedre end en varm Poet uden Grundsætninger og Retskaffenhed. Vi indbødes ved vor Tilbagekomst til at spise varm Frokost, men dette Maaltid fornøiede mig aldeles ikke. Man førte de meest fordømte Discourser, som aldrig vilde behaget mig, men allermindst ved en Jordefærd. Man begyndte med Profos- og Bøddelhistorier, kom derfra til Selvmord og voldsom Død ved Ulykkestilfælde og endte med fæle Daarekisteanekdoter.

15de April.

Baronessen communicerede da, og jeg vil troe, at der blev sagt Ord, som ogsaa hun kunde være tjent med at høre og bevare. Det stødte mig ellers, at hun og hendes to Selskabsfrøkener marscherede midt igjennem Kirken under det

Digitized by Google

korte Slutningsvers, hvis Ende de gjerne kunde oppebiet, eller ogsaa i Stilhed listet sig ud af den lille Dør.

17de April.

Vor nye Stiftamtmand[1] er nu ankommen og hører i disse Dage omkring paa Visiter. I Formiddags holdt hans brillante Vogn ved min Dør og her blev indleveret to overvættes elegante Billetter fra ham og hans Kone, og to mindre pene som Tilgift fra Mademoiselle Wallersdorff og Frøken Poulsen. Gud kjender dem!

Jeg har udlæst den forhen omtalte „Geheime Geschichte". I sidste Capitel havde En ved et Sted skrevet: „Nonsens", men deraf findes ikke meget i denne Bog; det er en klogtig Karl, som har skrevet den. Han ligner overalt Grundtvig deri, at begge har en forunderlig Færdighed i at opsøge og finde næsten ethvert Menneskes onde Side, dog med den Forskjel, at Grundtvig ledes af varm, skjøndt ofte overspændt Iver for Religion og Dyd, medens denne Mand derimod neppe er et Haar bedre end de forteste af de Djævle, han skildrer, og om han aldrig har begaaet saadanne Voldsomheder eller Nederdrægtigheder, som han tillægger dem, er det nok mere, fordi han har manglet Anledning, end af religiøs og moralsk Følelse. Jeg mores ved at læse hans Bog, men ham afskyer jeg. — Jeg har fremdeles læst flere af Plauti Lystspil i Guldbergs Oversættelse, som er meget god. Adskillige af hans Anmærkninger ere ogsaa meget instructive og al Tak værd, men mere end Halvdelen, og just de allerlængste kunde han gjerne skaanet os for at læse og betale. Hans egne moralske og satiriske Betragtninger ere undværlige nok, men end mere er dette Tilfældet med de lange Citater af Cicero og Lucian, Cervantes, Holberg etc., der have sagt noget lignende som Plautus siger her, men som i Grunden

[1] Emanuel de Thygeson.

Digitized by Google

hverken bestyrker eller forklarer hans Udsagn. Guldberg er, kan jeg formode, af samme Mening som Skriver i Harlekin Patriot: „Vi Lærde maae citere“, men en saa virkelig lærd og smagfuld Mand burde forsmaae slig usel Nødhjælp.

18de April.

Efter Prædikenen i Aggers Kirke ofredes der, og det gik da af i megen Gesvindighed; derfor sørger nok mine Aggersbønder, der ville faa andet at fornemme, hvis Regulativet engang kommer i Stand. Offeret var som Paaskeoffer altid er; dog fik jeg fra Clausen paa Bjølsen en Sedbel med 30 Rd. og ovenikjøbet følgende versificerede Indskrift:

O Pavels, med og uden Orden stor!
Fra dine Læber Tak for hvert et Guddoms Ord!“

der, paa Storheden nær, var mig ret behageligt, da Clausen er en fornuftig og religiøs Mand, der (en Sjeldenhed i Aggers Sogn) fast aldrig i det værste Uføre forsømmer mine Prædikener.

Wulfsberg fortæller mig, at Thygeson har begyndt sit Stiftamtmandskab med at foreholde Prindsen Nødvendigheden i, at de militaire Magaziner aabnes for Landalmuen, hvis hastig og tilstrækkelig Tilførsel ei kan erholdes. Hvad herpaa er svaret, veed man ikke, men saa meget skal være vist, at Thygeson paa Tirsdag reiser til Oplandene for at berolige Folket og føie virksomme Anstalter til Sædekorn. Throndhjems og Nordlandenes Nød skal være afhjulpen.

19de April.

Hvad mærkeligt jeg for denne Dag har at optegne, er et officielt Brev fra Vicestatholderen, som blev sendt mig fra Amtet med Anmodning om at divulgeres i min Kreds paa passende Maade. Det lyder Ord til andet som følger:

„I en Krisis som denne, da Alles Forventning paa Fremtiden er spændt paa det høieste, og hvori Mangelen er stegen til en høi Grad, formedelst det forrige Aars Misvæxt,

Digitized by Google

holder jeg det for Pligt mod den Nation, hvis nærmeste Bestyrelse H. M. allernaadigst har overdraget mig, ved dette Cirkulære til Rigets samtlige Overøvrigheder (som dog ikke ved Trykken offentlig bekjendtgjøres) at underrette Indvaanerne om, at vor allerhøieste Konge og gode Landsfader paa det kraftigste arbeider paa at tilveiebringe Freden mellem England og hans Riger, og at Allerhøistsammes første og største Bevæggrund til denne forandrede Synspunct har været at frelse det ham saa kjære Norge, og at redde dette Rige fra den Nød, som Uaaret har bragt over-samme.

Lykkes disse Fredsunderhandlinger ikke, som jeg dog ei tvivler om, da er dette allene Nabohoffets Skyld, som paa enhver tænkelig Maade søger at forhindre det Formaal, vor Konge har for Øie, idet at det er dette Hofs store Attraae, enten ved Magt at erobre eller ved List at tilvende sig Norge, og forvende Nationens Hjerter fra den retmæssige Konge, hvilken Hensigt det ikke troer at kunne opnaae uden at Krigen mellem England og det danske Hof vedvarer, og uden at udsætte Norge for dræbende Mangel.

Derfor laaner Svensken endog, formodentlig med den engelske Regjerings Samtykke, beredvillig Haand til vore Kornskibes Opbringelse, Ladningerne vorde solgte i Sverrig, og Norge saaledes berøvet den Hjælp, som Danmark kunde række det af sin Overflødighed.

Men saadan trædsk Adfærd vil, ved den Almægtiges Hjælp, kun lidet fremme Opspinderen af denne ugudelige Fremfærd mod en Nation, med hvilken de staar i det dybeste Fredsforhold: Fiendtlighederne med England ville snart vorde hævede, og Landets Trang vil blive afhjulpen. Gud vil være med den retfærdige Sag, og skeer end det Værste, saa vil Nationen dog vide at forsvare sig med Magt, og agte sig for List og staae og falde som det sømmer sig for gamle

Digitized by Google

Norges Indvaanere, for hvilke fremmed Nations Aag er en ukjendt, oprørende Ting." —

Gud give sin Velsignelse til Kongens ædle Daad, og give, at Svenskens Magt maa være ligesaa frugtesløs som jeg sikkert haaber, hans List vil være det!

22de April.

Postens lange Udebliven gav Anledning til, at man troede Freden med Sverrig brudt, men denne Gang var det uden Grund. Den bragte ellers intet Nyt, kun at man tydelig seer, at Regjeringen helder til det russiske Partie, hvis Seiervindinger nu fortælles med samme trættende Detail, som fordum de Franskes. Grev Bernstorff er afgaaet fra Glückstadt til London i kongeligt Ærinde. Fra Kjøbenhavn læser man blot, at en svensk Chargé d'Affaires er reist bort og at en anden har taget hans Plads, hvoraf man intet lærer enten til eller fra. — Man finder, at Biskop Brun deraisonerer slemt i sin Pjece om Vexelobligationer.

23de April.

Collegialtidenden indeholder en ikke umærkelig Befaling. I sidste Litteraturtidende begyndte en temmelig ufordeelagtig Recension over en 431 Sider lang Religionslærebog af Pastor Holm i Kjøbenhavn, og nu er det befalet, at der i enhver Almueskole paa Landet og enhver Borgerskole i Kjøbstæderne skal anskaffes et Exemplar af denne Bog, at Læreren flittig skal studere den til Veiledning ved Underviisningen. Altsaa, hvad en berømt Theolog (det er dog virkelig P. E. Müller) næsten med rene Ord erklærer for et mislykket Product, det autoriseres i samme Øieblik som Norm for Underviisningen i hele Danmark, thi længer strækker Befalingen sig dog ikke.

24de April.

Grev Wedel har taget Afsked som Amtmand, og Kammerraad Collett er bleven hans Eftermand, hvorover Buske-

Digitized by Google

ruds Amt vist er tilfreds. Greven er en brav og driftig Mand, men han har nok altfor mange Jern i Ilden til at være for en saadan enkelt indskrænket Virkekreds, hvad han bør.

25de April.

Confirmationssøndag. Borchs Prædiken var i alle Henseender maadelig. Den stakkels Thomas fik i Indgangen sin Text læst, uagtet alt, hvad Niemeyer har gjort, for at gjøre ham elskværdig for os som den ømtelskende Thomas, og derfra gik han over til at vise (man tænke sig paa en Confirmationsdag!) Jesu Opstandelses Sandhed og Mulighed. Koldt og tørt og flaut var det tilhobe, og jeg sad og harmedes ret inderligen over, at jeg havde tilladt ham ved denne tomme Passiar at forstemme de Tilhørere, Unge og Gamle, der vare komne i Kirken med gudelig Følelse. — Jeg selv holdt en kort Tale før Overhøringen og en kortere til Slutning. Begge hang sammen og var over Pauli Ord: „Jeg formaaer alle Ting ved Christum, som gjør mig mægtig", i den første udviklede (jeg) i Almindelighed og i den sidste anvendte paa Confirmanderne. Jeg var begeistret og rørt, men hvad der dog rørte mig meest var de tørre Øine og de kolde, udeeltagende Ansigter hos Confirmationsungdommen, saavidt mit Øie naaede.

I Confirmationsselskabet hos Major Juell dreiede Samtalen sig om de evige Emner: Korn og Politik, og da den alvidende og alherskende Justitsraad Wievild var en af dem, som især førte Ordet, fik man megen Viisdom at høre. De fleste spaae meget godt af de Forhandlinger, vor Regjering har aabnet med England. (Statstidenden fortæller, at der affyredes 15 Kanonskud, da Grev Bernstorff gik ombord paa den engelske Fregat, og Privatefterretninger lægge til, at han modtoges af Matroserne med Hurraraab). Det var imidlertid for meget. forlangt, at Ulykkespropheterne skulde tie, førend de faae Troen i Hænderne, og da det skal være

Digitized by Google

6. **Konrad Maurer.** Udsigt over de nordgermaniske Retskilders Historie. 1878. IV & 214 S. Kr. 2.50.
7. **Dr. Ludvig Daae.** Gerhard Schøning. En Biographi. 1880. IV & 92 S. Kr. 1.20.
8. **Peder Claussøn Friis's** Samlede Skrifter. Udgivne af Dr. Gustav Storm. 1881. LXXXIII & 493 S. Kr. 7.00.
9. **Dr. Yngvar Nielsen.** Bidrag til Norges Historie i 1814. Afhandlinger og Aktstykker. 1882—1885. I. 504 S. II. 499 S. Kr. 12.00.
10. **Dr. Yngvar Nielsen.** Stormagternes Forhold til Norge og Sverige 1815—1819. 1886. 144 S. Kr. 1.50.

Digitized by Google

Enhver kan blive Medlem af den Norske historiske Forening ved at anmelde sig for Foreningens Bestyrelse eller dens Kasserer, Hr. Arkivfuldmægtig Otto Gr. Lundh (Christiania, Kort Adelers Gade No. 16), og erlægge til Foreningens Kasse et Bidrag af 4 Kroner aarlig (eller 60 Kr. en Gang for alle). For denne Kontingent erholder hvert Medlem „Historisk Tidsskrift" samt alle af Foreningen forøvrigt udgivne Skrifter frit tilsendte, efterhaanden som de udkomme.

Indmeldelser modtages i Christiania ogsaa hos de større Boghandlere og i de øvrige Byer hos Foreningens Kommissionærer, samt paa nærmeste Postanstalt.

Ifølge Overenskomst med den Danske historiske Forening og den Svenske historiske Forening staar Adgang aaben for Medlemmerne af den Norske historiske Forening til at indtræde i den Danske og den Svenske Forening imod at betale halv Kontingent eller respektive 2 og 3 Kroner om Aaret. De Medlemmer, som ønske at benytte sig heraf, ville behage at gjøre Anmeldelse derom direkte til den Norske Forenings Kasserer.

Digitized by Google

67
76t

Udgivet for 1889.

UNIV. OF
FEB 17

Claus Pavels's

Dagbøger

for

Aarene 1812—1813.

Udgivne
for
den norske historiske Forening
af

Dr. **Ludvig Daae.**

2det Hefte.

Kristiania.
Grøndahl & Sons Bogtrykkeri.
1889.

Digitized by Google

Den historiske Forening har udgivet følgende Skrifter, der ved Henvendelse til Kassereren, enten direkte eller gjennem Bogladerne, kunne erholdes til de vedføiede Priser:

Historisk Tidsskrift, 1ste Række, Bind I—IV (1870—1876) tilligemed de nedenfor under No. 1 til og med 5 anførte Tillægsskrifter . . . . . Kr. 28.00.

Historisk Tidsskrift, 2den Række, Bind I—VI (1877—1887) tilligemed de nedenfor under No. 6 til og med 11 anførte Tillægsskrifter . . . . . Kr. 44.00.

Historisk Tidsskrift, 3die Række, Bind I, Hefte 1—2, forts. (1888) . . . . . Kr. 4.00.

Tillægsskrifterne kunne ogsaa erholdes særskilt til efternævnte Priser:

1. **Jørgen Herman Vogt's** Optegnelser om sit Liv og sin Embedsvirksomhed 1784—1846. 1871. II & 386 S. Med Forf.s Portræt . . . . Kr. 5.00.
2. **Y. Nielsen.** Jens Bjelke til Østråt, Norges riges kantsler. Et bidrag til Norges indre historie i den første halvdel af det syttende århundrede 1872. VIII & 412 S. . . . . Kr. 5.50.
3. **Petter Dass's** Samlede Skrifter. Udgivne af **A. E. Eriksen.** I. Nordlands Trompet samt Viser og Rim. 1874. LXXXVIII & 388 S. Med Forf.s Portræt. Kr. 4.00.

   II. Aandelige Sange. B. I. II. J. W. Cappelens Forlag. Bogladepris resp. Kr. 4.80 og 4.50 ÷ 25 % for Foreningens Medlemmer.
4. **Gustav Storm.** Sagnkredsene om Karl den store og Didrik af Bern hos de nordiske Folk. Et Bidrag til Middelalderens litterære Historie. 1874. IV & 248 S. Kr. 3.00.

(Forts. paa Omslagets 3die Side).

Digitized by Google

notorisk, at Rusland og Østerrige med Varme interessere sig for Danmark, da man endog anseer det engelske Ministerium tilbøieligt til at slutte Fred med os, saa er Sverrig nu Bussemanden, ved hvis fine, roes- og beundringsværdige Politik England muligens kunde omstemmes, ja (livagtigen ligesom ægri somnia!) en Coalition dannes mellem England, Frankrig og Sverrig imod Rusland, Østerrige og os! Dette var Mathiesens Tanker i en Samtale jeg havde med ham efter Bordet, hvortil han endnu lagde, at Ærlighed, som vor Regjerings, er meget god til Tid og Sted, men naar man har med fuule og falske Folk at gjøre, maa man selv være fuul og falsk; derved er Sverrig kommen i sin nærværende Stilling (?), og flere hæderlige Grosserere og andre Privatfolk have da og speilet sig i dets Exemplar og ere blevne Matadorer — probatum est!

27de April.

Wulfsberg søger Meelhus Sognekald i Trondhjems Stift og har paa Ansøgningen faaet en Erklæring af Biskoppen, fuld af Lovtaler over ham, hvor blandt andet erindres, at hans Charakteer nu er bleven langt mere sat end i hans fyrige Ungdom, og at de Overilelser, hvortil raske og levende Genier letteligen henfalde, nu ere gangne over til en ligesaa rask og levende Borgervirksomhed, hvoraf Fædrelandet kan vente sig de skjønneste Frugter.

29de April.

Statstidenden fortæller, at den nye svenske Chargè d'Affaires alt er reist igjen, og at vor i Stockholm ogsaa er tilbagekaldt. Det Hele seer næsten ud som en Krigserklæring, synes idetmindste at bebude, at en saadan snart forestaaer. Jeg har dog hørt den Mening udtale, at det endnu ingen Fare har, og at det blot (i Cabinetternes Sprog) er en Demonstration fra svensk Side. Tiden vil

Digitized by Google

nok snart lære det. Overordentlige Forholdsregler fra Regjeringens Side mærkes her endnu intet til.

2den Mai.

Jeg anſaae det for Borgerpligt at tale nogle Ord i Anledning af Statholderbrevet. Efterat have i Almindelighed udviklet Regentens og Underſaattens gjenſidige Fordringer til hinanden, anvendte jeg til Slutning uden Forbeholdenhed Alt det ſagte paa os og vor Konge. Jeg viiſte, at de Fordringer, ſom vi med Billighed kunne gjøre til ham, fra hans Side ere opfyldte, og at Norge ikke tør klage over ſtedmoderlig Behandling, da det nylig har faaet den attraaede Høiſkole, da Kongen for dets Skyld afviger fra et i 6 Aar haandhævet Syſtem, hvilket for Manden af Charakteerfaſthed altid maa være tungt, og da han for at frelſe vort Land udſætter Danmark for voxende Farer, hvis Krigslykken atter ſkulde vende ſig. Altſaa opfordrede jeg mine Tilhørere til at tilſværge Frederik den Sjette og Broderriget evig Troſkab, og i hvad der end herefter ſkal opoffres, aldrig at opofre Ære og Dyd.

3die Mai.

Diem perdidi! ɔ: Jeg har ſiddet i Aggers Fattigcommiſſjon fra Morgenen Kl. 8 til Aftenen $8^1/_2$. Naar jeg undtager nogle Breve og Erklæringer, og enkelte Gange, da jeg afgav en raadgivende eller deciderende Stemme, forholdt jeg mig paſſiv og lod Tanken flyve til behageligere Gjenſtande, eller anſtillede melancholſke Betragtninger over hvorledes vi, alt ſom Fattigvæſenet fuldkommen organiſeres, arbeide paa at gjøre den chriſtelige Kjærligheds Liigſteen, ſom Grundtvig kalder den, ſtørre og ſtørre, ſaa at det tilſidſt vil anſees for en moralſk ſom det nu næſten er en borgerlig Brøde at ynkes over en Lidende og give en Almiſſe til andet end en Fattigkaſſe.

Digitized by Google

4de Mai.

I Dag var Examen paa Ankers Waisenhuus. Der var Tilhørere nok, havde der kun været noget Godt at høre! Som sædvanligt begyndtes med et Vers af en Psalme, hvorfra man gik over til Læsen i Bog og Forstandsøvelser. Det gik der som paa Allunværket, kun at Bispen var misfornøiet med samtlige Drenges Indenadslæsning, rettede deres Feil og begik nu og da selv en lige saa slem. Falbe og jeg vare imidlertid komne i en Snak, som rigtignok, især fra hans Side, var vel høirøstet. Den afbrødes ved min Bortgang til et Liigfølge, og som jeg gik ud af Døren havde Bech den Insolence med høi Røst at sige: "Nu er vel Historien ude, Hr. Etatsraad!" Paa Veien fra Kirkegaarden hørte jeg af Borch i Anledning af Prof. Pihls ublue Kornaagreri (han har forlangt 120 Rd. for en Tønde Havre), at der i disse Dage har været opslaaet en Paskil paa hans Port, og Falbe fortalte mig en ny Historie om samme Professor, ligesaa slem som den, som skilte ham fra Præste-Embedet, og lagde til, at man aldrig burde indbyde eller komme til denne Mand, men skye ham som et Afskum, man selv vanæredes ved at holde Omgang med — see om man gjør det! — Fra Kirkegaarden vendte jeg tilbage til Waisenhuset, hvor Examen endnu var i fuld Gang. Der regnedes Brøk, og jeg havde været fristet til at fortsætte den forrige Pasiar, men vestigia terrebant! Jeg hørte da taalmodigen paa Biskoppens Viisdom og saae paa Skriftprøverne, hvormed Examen endtes. Bech endte med en liden Epilog, hvori han, som billigt, ei erklærede sig fuldkommen tilfreds med Børnenes Fremgang, men tilskrev samme Læremoderens alt for store Herredømme over Pigebørnene, hvori maatte gjøres Forandring. Det var uforsigtigt offentligen at fremsætte en saadan Anke; Agent Nielsen stod da ogsaa frem og tog til Gjenmæle, og klagede især over Feyring, at han istedetfor

Digitized by Google

at henvende sig til Administrationen havde fremført sin Klage til Bestyrelsen, af hvis Mund de nu offentligen maatte høre den, og deri troe at finde en Bebreidelse mod sig. Kammerherre Anker lagde til, at Drengene ikke vare et Haar bedre end Pigerne, og at Grunden vel altsaa ikke kunde være den angivne. Jeg frygtede et ubehageligt Optrin, men man befindede sig paa alle Sider, Ventilationen døde hen, og det hele fornemme Selskab forsøiede sig nu til Agent Nielsen, der som sædvanlig paa denne Dag gav Middagsselskab. Der er maaskee ikke et Huus i Christiania, hvor Elegants i Beværtning, Ameublement, i Alt hersker i saa udmærket Grad som hos Nielsen. Vi havde et høist velsmagende Maaltid, dertil 3 Sorter ypperlig Viin og Biskop af friske Pommerantzer og en Dessert, som vel ikke Mange i denne Tid kunde tilveiebringe: Appelsiner, Rainetter, Figen og lombardske Nødder. Thygeson underholdt Selskabet med Fortællinger om den nyere elegante Tone i Paris af hvilke et Par fortjener at optegnes. Hos Ministeren Regnauld de St. Jean d'Angely var paa hans Kones Navnedag meget stort Aftenselskab. Man samledes Kl. $11^1/_2$. Kl. 12 begyndte en Comedie, som varede en Times Tid; derpaa musiceredes. Kl. 2 tog Verten en Dame og førte hende til Bords. De andre Damer fulgte efter, men alle Herrerne, hvoriblandt de udenlandske Ministre og Landets første Mænd bleve tilbage. Omsider kom Vertinden og beklagede, at de af Mangel paa Plads maatte soupere i Luften ɔ: de drev om i Værelserne og Haven, saae undertiden noget af den deilige Mad, Damerne beværtedes med, men de fik ikke det ringeste, ikke engang et Glas Viin, og da Maaltidet var endt, tog man hjem. Til Festins i de største Huse leier man hos Restaurateuren visse kostbare Retter Mad. At spise af dem forbyder god Levemaade; de staaer der kun til Skue og retournere til Eieren. „Men hvoraf

Digitized by Google

kan nu en Gjæst vide", spurgte jeg, „af hvilke Retter han maa eller ikke maa spise"? "Det hører med til bon ton at kjende dem", svarede Thygeson, „har man ikke den, kan man let forløbe sig og sætte Verten i en upaaregnet Bekostning.

5te Mai.

Med Intelligentsseddelen fulgte som Tillæg en velmeent, men i Grunden tom og intetsigende Formaning i Anledning af de svenske Proclamationer. Forfatteren skal være gamle General von Krogh i Trondhjem, og Pjecen er trykt med Statholderens Tilladelse, da det ellers ikke gaaer an paa Prent at beraabe sig paa og offentligen gjendrive hemmeligen uddeelte Manuscripter. Forfatteren kunde sparet sin Ulejlighed. Det gamle Nationalhad synes at vaagne i sin fulde Styrke.

Professor Pihls Rygte er nu igjen saa brændemærket, at jeg undres han endnu kan faae sin Polskpas. Han skal, fortalte Major Juell, have søgt om at blive Ridder, paa Grund af hans Omsorg for at forsyne Norge med Korn. Det er en Lykke, ingen Ridderpromotion stunder nær til, ellers kunde det let hændes, han fik Korset gjennem samme urene Canal, som før Professortitelen.

7de Mai.

I Formiddags begyndte den store Skolecommission sine Forhandlinger. Egentlig bestemtes blot Forretningernes Gang, og det bliver, som jeg har spaaet: Bispen gjør alt, vi sige Ja og skrive under, og dermed kunne vi da og være vel tjente. Hvad der behagede mig bedst er, at formodentlig meget faae simple Læregjenstande vorde fastsatte for Almueskolerne, og at man vil kaste al seminaristisk Visdom bag sin Ryg som ufornøden for Bonde- og Arbeidsstanden. Paa den Maade vil Skolelærernes Dannelse vorde et mindre besværligt og mere lønnende Arbeide for Præsterne, hvem dog nok denne Pligt kommer at paaligge, kun at det bliver Capellanen,

Digitized by Google

hvor denne existerer. Hver anden Løverdag holdes Møderne paa Stiftamtmandens Contoir. Da dette var afgjort, snakkedes længe om uvedkommende Ting og Falbe yttrede atter sin Harme over Prof. Pihl. Der opslaaes Paskiller over ham paa hans Port og flere Steder. Man har sat hans Navn paa Halsjernet og beklaget, at han ikke selv kunde staae der, og man har bedet ham betimeligen lukke sine Vinduesskodder, da man ellers kunde faae det Indfald at kaste smaae Stene ind gjennem hans store Vinduesruder. Det er ikke bestemt Ridderkorset, men en Udmærkelse han har søgt, og i den Anledning skal Omsen have sagt: at saadan Udmærkelse ei vel kunde nægtes ham, kun maatte det overlades til ham selv at vælge, om han vilde have den paa Panden eller paa Ryggen. Wulfsberg troede, den conserveredes bedst paa første Sted, siden hans Pande er af Jern.

8de Mai.

Der var i Nat Brand i Grændsen hos en Farver Magelsen, hvis Gaard med et tilstødende Leiehuus opbrændte. En ung Kjøbmand Hoff var i Gaar flyttet ind i det sidste, og skulde have Bryllup paa Mandag. Alt hans Tøi stod endnu indpakket og det meste kunde saaledes rimeligvis været reddet, da Ilden først angreb Eierens Bygning, men han blev saa forvirret, at han lod Penge og Bohave og alt betydeligt i Stikken og, efter Thulstrups Sigende, i Forfjamselsen løb bort med en Thepotte og et Par Buxer. Siden besindede han sig vel, og kom tilbage, men da var det for silde. Hans hele Indboe er nu en Thepotte.

Baronessen beærede mig i Formiddags med en Visit og traf Aftale angaaende hendes Datters Confirmation; ved hvilken Leilighed min Kone fik tre Kys, Julie eet, vi andre intet, og dermed var den Stads forbi.

Digitized by Google

9de Mai.

I Selskabet hos Thygeson talte Prindsen til mig. Han sagde, at han havde hørt saameget godt om min Prædiken fra idag 8 Dage, at han vilde udbede sig den til Gjennemlæsning. Jeg svarede, at jeg ikke kunde meddele den Ord til andet, da jeg kun havde Tankegangen nedskrevet, men naar hans Durchlautighed ønskede det, skulde jeg sammenskrive den, saaledes at jeg turde forsikre, at intet Væsentligt var udeladt og intet af Vigtighed indført, som ei var sagt paa Prædikestolen. Senere bad Rosenkrantz ogsaa om Prædikenen og gjentog sit Tilbud om at lade den trykke paa sin Bekostning. Jeg tog nu imod det.

11te Mai.

Bondevenscommissjonen var samlet paa Bogstad. Vort fremdeles derangerede Finantsvæsen sætter Anker graa Haar i Hovedet, og Fredsunderhandlingernes gunstige Udfald sætter han ingen Lid til, da de trække saa i Langdrag, og slet intet Resultat endnu spores. Overalt høres, hvor man kommer, fast idel mistrøstende Tale.

Flor var ellers i sin Herres Glæde. Kammerherrens Jæger havde i Forgaars skudt en Bjørn, den første, jeg i mit Liv har seet, og denne blev medens vi vare der flaaet og opskaaret, og Flor, som ikke kjendte Bjørnens Inderste, var ude med Dr. Baumgarten under den sidste Operation og ragede i Indvoldene med Hjertens Plaisir. Wulfsberg, som dog virkelig er et meget ædelt Menneske, har i disse Dage gaaet om i alle de Riges Huse og søgt Understøttelse til de Brandlidte. Han har alt faaet samlet 10,000 Rd. Anker tegnede sig for 500 og Prof. Pihl havde endog givet 1500. „Han har sat sin Samvittighed en Clysteer", sagde Wulfsberg ei uvittigen.

12te Mai.

I vort Intelligentsblad findes en Apologie for de høie

Digitized by Google

Kornpriſer eller rettere for den overvættes Betaling nogle af vore Handlende tage for deres Kornvarer. Hvilken ſlet Sag kan ei forſvares, underſtøttes med Grunde, ſom den lidet Tænkende finder antagelige?

I Aften hørte vi Bugtaleren Charles, ſom nu ogſaa beſøger Norge. Der var en Mængde Mennesker, og de 5 Rd. ſom han ogſaa her lader ſig betale for hver Billet, havde ikke afſkrækket Publikum. Flor figurerede ſaavel under Taſkenſpillerkunſterne ſom under Bugtalingen. Som Naturkyndig vilde han vel ſee at finde Tingenes ſande Beſkaffenhed og ſtillede ſig derfor til Skue, ſom ellers i ſaadant et talrigt og glimrende Selſkab ikke maa være morſomt.

13de Mai.

Den ſtore Gaade er fremdeles uopløſt. Nu er det almindelige Rygte, at Norge, ſom man længe har vidſt, er Maalet for Sverrigs Ønſker, men at man vil erobre det fra en ganſke anden Kant uden Blodsudgydelſe og Udhungren: at nemlig Pontecorvo vil falde ind i Holſteen og Jylland, og der tvinge vor Konge til frivilligen at give Slip paa Norge. For med nogenlunde rimeligt Haab at udføre denne Plan, var det dog nok nødvendigt, at Svenſken vidſte, hvilken Armee, den ruſſiſke eller franſke, ſkal prædominere i Tydſkland i Sommer, og at denne ikke par malheur er den ſamme, med hvilken Danmark er eller vorder allieret. Jeg anſeer den ſvenſke Regjering for klog til et ſaadant Vovespil, da det ellers let kunde hændes, at man maatte udraabe om Pontecorvo, ſom Herman von Bremen om Prinds Eugenius: „Ak Hans Durchlauchtighed er ſlagen med Blindhed!“ Hvorom alting er, ſynes Tingen endnu at trække i Langdrag, og ſelv Fred med England ei at kunne bringe den i fuldkommen Rigtighed. Jeg har imidlertid begyndt at ſammenſætte og renſkrive den omtalte Prædiken, og Lehmann har lovet at ſkaffe den færdig fra Trykkeriet til Prindſens Fød-

Digitized by Google

selsdag Mandag 8 Dage. Saadan Forandring kan ikke skee i det korte Mellemrum, at den jo endnu altid bliver et Ord sagt i sin Tid og et Ord, man maatte ønske hørt og lagt paa Hjerte over hele Norges Land.

15de Mai.

I Skolecommissjonen er og bliver Biskpen Ordfører, hvortil han er fuldkommen qvalificeret, men at han saa aldeles ikke vil lade nogen Indvending gjælde, at han ikke alene har Svar paa alt, men at dette Svar er sans appel og staar fast som Lov, det gaaer dog for vidt. Som den, der eene vil raade, har han overalt handlet klogeligen i at vælge sine Colleger, thi at vi ere foreslaaede af ham, derom er ingen Tvivl. Falbe og Rosted kjendte han som følelige Mænd, der overalt følte, at Landsbyeskolevæsenet laae udenfor deres Erfaringskreds. Om mig vidste han, at det just ikke er af de Ting, hvori jeg har min fornemste Styrke, og at jeg er for beskeden til med Æslet at tage Tonen saa høi, at jeg ikke kan holde Musiken ud. Altsaa sidder han som Dictator, hører paa vor Snak og gjør, hvad han vil, og gotter sig med den Tanke, at fem Navne vel staae under Forslaget, men eet Hoved har udtænkt det — og det lad ham! — Falbe fortalte mig ellers et nyt Beviis paa Biskpens Forsængelighed og Attraae efter at pege sig frem, baade hvor man ønsker og ikke ønsker ham. Lyceet giver en Concert i Byens Kirke til Bedste for trængende Enker af høiere Classer, og man vilde anmode mig om at holde Talen i den Anledning. Stiftsdirectionen skulde da bedes om Tilladelse til at benytte Kirken, men vel betænkt havde man ikke nævnt, af hvem Talen skulde holdes, og saa havde man den — ja hvad skal jeg kalde det? — at sige uopfordret „at man selv vilde besørge en passende Tale holdt ved den Leilighed". Jeg taber intet; ikke et Blad afriver Biskpen af min Hæderskrands, og jeg tør lægge til, ikke et Blad tilføier han sin

Digitized by Google

egen ved at hindre mig fra at holde Talen og selv holde den istedet, men et usselt Charakteertræk er det, ikke at ville erkjende og taale en Andens Superioritet i nogen Verdsens Ting, som han selv giver sig af med, og det er dog saa langt fra at Biskop Bech er Taler, at han neppe engang har Idee om Veltalenhed og Talerværd.

17de Mai.

Jeg stod just færdig til at gaae ud, da Baronessen kom i Regn og Blæst med et tyndt Schavl over sig, med Skoe og hvide Strømper og Papirkrøller i Haaret. „Om hun var gaaet fra Forstanden?" Nei, det just ikke, men i megen Bevægelse var hun. Prindsen har faaet Ordre til at forføie sig til Holsteen og commandere en Armee. Baronessen reiser strax efter og nu var hendes indstændige Bøn, at jeg vilde confirmere hendes og Prindsens Datter paa Søndag otte Dage. Jeg lovede det paa det Vilkaar, at Prindsen skriftlig indestaaer mig for det Ansvar, jeg kunde paadrage mig, om kongelig Bevilling ei forinden indløber. Og nu er Alt i fuld Confusion. Over Hals og Hoved flytter de ud til Ladegaardsøen, da Palaiet skal gjøres ryddeligt for Prinds Christian Frederik, som hver Dag kan ventes, og (Norge uden Tvivl til sandeste Held og Glæde) er udnævnt til Prinds Friederichs Eftermand. Jeg kan ikke troe andet, end at jo denne Forandring overalt maa vække den behageligste Sensation, og at Norges Sønner alle som een ville modtage denne Kongens Gave som en af de kjæreste og kosteligste, der kunde skjænkes dem. Man har endnu ingen Efterretning om, at Prindsen er kommen til Norge (Vinden er nu ogsaa nordlig, og det forsinker ham vel) men Stiftamtmanden og en af Adjutanterne ere reiste herfra for at modtage og complimentere ham ved Landingsstedet. I Eftermiddag kom Circulaire fra Biskoppen til Byens Præster, at vi maa holde os færdige paa givet Vink i Ordensdragt at

Digitized by Google

møde ved Prindsens Ankomst til Gratulations-Cour. Borgerskabet, Regimentet, Skolelærerne, Cadetcorpset, kort Alt, hvad der seer ud som Corps har Ordre ligesom vi at holde sig parate.

20de Mai.

Grev Bernstorff har forladt London med uforrettet Sag. Da han ei vilde antage Norges Afstaaelse til Sverrig som Basis for Underhandlingerne, stedtes han ei engang til Conference med Ministrene. Paa samme Tid siges Frankrig at have erklæret Danmark Krig, fordi det havde tilbudt sig at operere i Fællesskab med Russerne og Preusserne. At vi skulde faae Krig baade med Frankrig og England synes nu sagtens underligt, næsten uhørt. Norge vilde desuden ei lide betydeligen mere herved end ellers. Tid skal da vel ogsaa til, inden Napoleon kan overfalde Danmark. Men hvad der er frygteligen sandt er, at Norge næppe har Korn for to Maaneder, at Kysten aldrig har været saa besaaet med fiendtlige Krydsere, der gjøre Tilførsel fast umulig, og at ikke Halvdelen af Landets Agre kan tilsaaes af Mangel paa Sædekorn. Uden Sværdslag maae altsaa Norge falde, dersom ikke Forsynet underligen hjælper. Nøden vil tvinge til, hvad jeg haaber Normanden ellers aldrig vilde gjort. Intet Menneske kan see Udgangen af denne Labyrinth, men hvorledes den skal blive enten ærefuld eller glædelig, gaaer vist over enhver dansk og norsk Mands Forstand. Troe paa Gud og Bevidsthed om opfyldt Pligt er det eneste, som kan indgyde Haab og Mod. I Sverrig skal være trykt et Skrift, kaldet „Ny-Skandinavien", hvoraf adskillige Exemplarer skulle cirkulere i Norge, om den gjensidige Fordeel af begge Rigers Forening. — Blandt Landets Ulykker glemte jeg ovenfor at anføre, at dets Finantsvæsen er nu i langt slettere Tilstand, end da Forordningen udkom.

Digitized by Google

21de Mai.

Lehmann sendte mig to pent indbundne Exemplarer af min Prædiken, og med dem gik jeg flux til Hans Durchlautighed og leverede ham det ene Exemplar til ham selv, det andet til Kongen, om passende Leilighed skulde gives ham til at faae det anbragt. Han viiste mig uendelig Attention, omfavnede mig 3 Gange, og syntes meget rørt: „Det vilde altid gjort mig ondt," sagde han, „at forlade Norge, men dobbelt smerter det mig nu, da jeg maa forlade Landet i Sorg".

22de Mai.

Medens man, efter den roesværdige Skik, at troe og spaae det allerværste, mistvivlede om at Prinds Christian kunde slippe op til Norge gjennem de utallige Krydsere, og forsikrede, at han endnu sad i Danmark, og vilde længe blive siddende der, skeer pludselig Anskrig Kl. 11: „Han er kommen til Moss og ventes her Kl. 1." Med en Baad var han i 24 Timer kommen over fra Fladstrand til Hvaløerne, var inat kommen iland, og havde udhvilet en liden Stund og derpaa fortsat Reisen. Kl. 12 kom Tilsigelsen om at møde i det saakaldte Palai Kl. $1^1/_2$. Jeg indfandt mig punktlig, men først da Klokken var over 4 saa man det gule Corps, der esforterede Prindsen ved Nedfarten fra Egeberg. Endnu varede det imidlertid længe, da Prindsen reed meget langsomt igjennem Gaderne, lod sig forestille de forsamlede Corps, standsede ved hvert Hjørne og talte til Folket, hvis Hurraraab hilsede ham. Omsider kom han da, ledsaget af Prinds Friederich og Haxthausen; Dørene aabnedes, og Alle strømmede ind i det ikke meget store Audientsværelse. Prinds Christian er en smuk Mand med et fuldt, behageligt Organ og ædel Anstand. Han hilsede os med en kort Tale, hvori han erklærede, at det vel havde smertet ham at forlade sit Hjem og sin Søn, men at han glad og villig havde fulgt

Digitized by Google

Kongens Bud, der kaldte ham til et Folk, hvis Troeskab han længe havde kjendt og æret, og at den Modtagelse han fandt, var ham meget opmuntrende. Derpaa gik han omkring, ledsaget af Prinds Friederich, som nævnede ham dem, som stod nærmest, og da den Vandring var forbi, sagde han, at han ønskede at see os her igjen imorgen Kl. 12 efter Kirketjenesten. — Aften fik jeg en trykt Kundgjørelse, som skal oplæses imorgen fra Prædikestolen efter Prindsens Forlangende. Den lyder som følger:

„Normænd! Eders Konge kjender og paaskjønner Eders urokkelige Troeskab for ham og for den norske og danske Kongeslægt, som nu i flere Aarhundreder har regjeret over Eders Fædre og Eder. Hans landsfaderlige Hu staaer til at see Broderkjærligheden og Samdrægtigheds uopløselige Baand befæstet mellem Tvillingrigets Folk. Sjette Frederiks Hjerte er stedse hos Eder, men hans Omhue for Staten i alle dens Dele nægter ham den Glæde at see sig omringet af sit troe norske Folk. Derfor sender han mig til Eder med Fuldmagt til som Statholder i hans Rige Norge at udrette hans Villie, som var han selv blandt Eder tilstede. Hans Bud skal være min Lov; at vinde Eders Tillid min Bestræbelse, Eders Høiagtelse og Kjærlighed vorde min Løn. Maaskee endnu haardere Prøvelser forestaae os; med Troe paa Forsynet og med freidigt Mod skal jeg gaae dem imøde og overvinde dem, ved Eders Bistand, troefaste Normænd! thi jeg veed, at jeg kan stole paa Eders Troeskab mod Kongen, at I ville bevare gamle Norges Selvstændighed, og at det Løsen, der forener os Alle, er: for Gud, for Kongen og Fædrelandet!

Christiania den 22de Mai 1813.

Christian Frederik.

Prinds til Danmark og Norge, Statholder over Kongeriget Norge, commanderende General".

Digitized by Google

Nu mistvivler jeg ingenlunde om Norges Redning.

23de Mai.

I Slotskirken var Prindsen og hans Adjutant og iøvrigt en talrig Forsamling, især af de høiere og mere cultiverede Folkeklasser; blandt Menigmand har det nok ikke været bekjendt, at Prindsen ventedes, ellers havde vel Trængselen været større. Min Prædiken handlede om Bønnen i Jesu Navn. I Slutningen af Talen gik jeg over til Dagens nyeste Begivenheder ved at vise, at ægte Borgerdyd, Troeskab mod Konge og Fædreland ogsaa væsentlig henhører til vor Forædling som Mennesker og Christne, og at vi vel og i Jesu Navn tør bede om dissés Bevarelse iblandt os, og de Frugter, vi af samme kunne vente. Som en Forberedelse til denne Bøn oplæste jeg Kundgjørelsen og ledsagede den med følgende Ord: „Og hvad, mine Venner, kan jeg endnu tilføie? I have selv hørt ham, den Ædle, fra hvem Opfordringen kom. I see ham her i dette Tempel, hvor han med os opsender sin Tak og Bøn til Gud. Lader os i hans Nærværelse for den Allerhøieste Aasyn gjentage vor Eed: Evig Troeskab og Kjærlighed mod Danmarks og Norges Konge, Frederik den Sjette! Evig uadskillelig Forening mellem Norge og Danmark! Gud styrke os i vort Forsæt og give os Held til at udføre det!“ Man sagde, Prindsen græd, hvilket jeg af hans egne Ord maa slutte. — En Mængde Mennesker var sammenpakket i Palaiet. Da man havde samlet sig nogenlunde corpsvis, dog uden streng Orden, kom begge Prindserne ind. Prinds Friederich oplæste Kongebudet, hvorved han selv entledigedes og Prinds Christian Frederik udnævntes til hans Eftermand, dog som virkelig Statholder og commanderende General over hele Norge — med nogle Exceptioner i regard af gamle Krogh i Trondhjem. Prinds Christian vendte sig derpaa til Prinds Friederich med en hjertelig Tiltale, hvor især det simple broderlige

Digitized by Google

du, hvormed han apostropherede ham, var mig glædeligen frappant, og holdt af Papiret en kort Tale til os andre med megen Kraft og Anstand, omtrent i den Aand og af det Indhold som Kundgjørelsen, kun lagde han til: „Ingen troe, at jeg kommer for at underskrive nogen Afstaaelse af dette i Aarhundreder med Danmark forenede Land; nei før visne denne Haand, før det skal skee!“ Til Slutning sagde han. „Det var mig magtpaaliggende at faae sagt alt dette, og jeg stolede ikke paa min Hukommelse ellers kunde og vilde jeg sagt det ex tempore“. Han gik nu omkring i Værelset. Da han kom til os, sagde han til Biskoppen og os andre, at det især var Geistligheden, af hvilken Regjeringen kunde vente, at den ved sin Tale og ved sit Forhold vilde indgyde Folket den Stemning, det i Tider som nærværende maatte have til Fædrelandets Frelse. Herover tog Bech til sit Sprog, og forsikrede hans Høihed i en lang Harangue, at den norske Geistlighed vist ikke havde forsømt denne Pligt, og at den baade ved Opmuntringer og Opofrelser havde vist Konge og Fædreland sin Hengivenhed. Da Prindsen endelig kom tilorde, sagde han: „Det er langtfra min Hensigt at gjøre Standen Bebreidelser, det var kun en almindelig Bemærkning. Jeg tvivler ingenlunde om Geistlighedens Patriotisme“. Derpaa sagde han til mig: „Jeg takker dem for den gode Maade, hvorpaa de frembragte min Kundgjørelse. De saae selv den Virkning, det gjorde paa mig“. Da han kom til Professorerne, sagde han, at Kongen havde lagt ham Universitetet paa Hjertet som en Statssag, samt at han en af Dagene vilde følge dem op og besee det bestemte Locale, men fik derved, ligesom før af Bispen, en Correx af Stiftamtmanden, der lod ham vide, at dette var Bygningscommissjonens Sag, hvis Medlemmer han nævnte.

25de Mai.

Prinds Christian skal have yttret Ønske om at see

Digitized by Google

Byens Damer hos sig til Cour i Morgen Aften Kl. 7. Det synes mig urimeligt og ubegribeligt. Hvad skulle Damerne hos Prindsen, en ugift Herre? Hvo skal introducere og forestille dem?

26de Mai.

Det blev dog Alvor med den omtalte Damecour. Det skal i Forgaars være aftalt mellem de to Prindser paa et Bal paa Ladegaardsøen. Staldmester Kaas havde flux tilskrevet Stiftamtmanden, og bedet ham tilkjendegive alle Damer af Embedsclassen, at Prindsen ønskede at see dem, og gjøre deres Bekjendtskab. Dette Brev lod Stiftamtmanden cirkulere, og i Middags kom det ogsaa hid. Man samledes i et stort Værelse i Palaiet, og stillede sig i Orden uden Hensyn paa Rang eller Stand. Prindsen kom nu ud, efter en almindelig Hilsen associerede han sig med Frue Thygeson, og gik Stuen rundt, og til hver eneste talte han nogle, undertiden endda ikke faae Ord. Derpaa serveredes med Thee og saa var det forbi. —

Generalkrigskommissair Vibes ældste Datter blev begravet. Professor Pihl, som Vibes Paarørende var en af Følget. Hans første Hilsen til mig var: „Gid De var saa indtagen i mine Døttre, som mine Døttre ere i Dem!“ — for mine Prædikener nemlig, og iøvrigt har han bevaret uforandret sin forrige Friskhed. I Anledning af et Rygte, man har nu igjen om uhindret Korntilførsel, sagde Major Leschly, som sagtens er en grov Stud, directe til Pihl: „Det vil nok ærgre Kornjøderne“ — og denne svarede aldeles degagé: „Jeg kan ikke troe det vil ærgre noget Menneske; naar ingen Resico mere finder Sted, vil vist Enhver glæde sig ved at gjøre Priserne saa billige som muligt“.

27de Mai.

Endnu gaaer Posten uhindret gjennem Sverrig. Avisen, den bragte, indeholdt intet Nyt, uden officiel Efterretning

Digitized by Google

om, hvad man længe har vidst, at Grev Bernstorff er hjemsendt fra England med uforrettet Sag. Om de nyere Forandringer, Rygtet taler om, siger Aviserne intet, og Privatbreve, paastaaer man, heller ikke. Derimod fik jeg et meget interessant Brev fra Liebenberg, en Slags Afsked, da han troer vor Brevvexling nu paa lang Tid vil blive afbrudt.

Selskabet for Norges Vel havde iaften mellem 6 og 7 en høitidelig Forsamling paa Cathedralskolens Auditorium i Anledning af Prinds Friederichs Fra- og Prinds Christians Tiltrædelse som Selskabets Præses. De høie Herrer lod overmaade længe vente paa sig, og imidlertid skoptiseredes i min Cirkel over Damecouren, som ikke har gjort nogen god Sensation i Byen. Man opholder sig over, at ogsaa de yngste og smukkeste Fruentimmer udenfor Embedsstanden vare tilsagte, og udtolker det som om Prindsen vilde see sig om blandt Landets Døttre i samme Hensigt som fordum Kong Ahasverus. De mildest dømmende mene, at han har villet gjøre sig bekjendt med de mest passende Balsubjekter, men dette finder man at røbe vel megen Smaahedsaand i en Tid, da der er saa meget alvorligt at tage vare. Omsider begyndte Høitiden og den var tom og flau. Bispen førte Ordet, og gjorde det i mine Tanker slet, som han altid gjør, naar han holder Festtaler. Hvad kunde der ikke være sagt i den Anledning! Ved Overgangen fra den paatagne Vemod, da Prinds Friederichs Afreise omtaltes, til den triumpherende Tone, da Raden kom til Prinds Christian, kunde jeg ikke bare mig for at tænke paa hvad der fortælles om en høi Herre, der fra Christiansborgs Slotsaltan annoncerede Frederik den Femtes Død. Han kom ud med Tørklædet for Øinene og sagde i en grædende Tone: „Kong Frederik den Femte er død!“ men flux tog han Tørklædet bort, og udbrød med smilende

Digitized by Google

Aasyn og jublende Stemme: „Længe leve Kong Christian den Syvende!“ Begge Prindser talte til Slutning nogle Ord. Stakkels Friederich er nu slet ikke Taler, og vil heller ikke ansees derfor, men Christians Tale havde heller ikke meget at betyde. Hans Deklamation er i det Hele rigtig og god, men har den Feil, at han lægger for stærk Vægt paa det sidste Ord i Perioden. Han gjør det vel for at det bedre skal høres, da Slutningsordet ellers saa let opsluges, men begge Dele ere Feil, og en Mand med hans mandige, bøielige Organ maa kunne undgaae dem begge.

28de Mai.

Lyceets Concert i Byens Kirke blev et Hastværksarbeide, da man med samme vilde holde Afskedshøitid for Prinds Friederich og en Velkomsts do. for Prinds Christian, og dermed maatte iles, da den Første reiser i Morgen. Man havde en gammel Sang af Platou med et Par nye Stropher til efter Tidernes Leilighed, og den kjedsommelige Universitetscantate. Bispens Tale var stiv og kold. Han adresserede til Prinds Christian en lang Prædiken om Misvæxten og Tilførselen, om Sparsomhed med Fødekorn og Jordens fornuftige Dyrkning, der maaskee i Budstikken, men fremfor alt i Bondevennen, vilde været paa sit rette Sted, men klang næsten pudseerlig, fremført af en fløielsklædt Bisp i en Kirke og henvendt til en nys ankommen Prinds, hvem han vilde byde velkommen.

Til Middag var hos Thygeson meget stort Selskab, vist 60—70 Personer, hvoriblandt da ogsaa Prinds Christian, men ikke Friederich, der havde undskyldt sig. Prindsen og nogle Officerer havde en Conference, der forsinkede deres Ankomst saaledes, at Klokken var næsten 5 inden vi kom tilbords, men saa gik det min Troe ogsaa lystigt til. Denne Prinds kan ganske anderledes bringe Folk i Vinden end nogen af de Forrige. Skaaler, Sang, Klap og Hurra-

Digitized by Google

raab vankede i Overflødighed. Alle Skaaler, hans egen undtagen, udbragtes af Prindsen, og til Alle var Sang.

29de Mai.

Paa Sæter, Lensmand Knophs Gaard en halv Miil hinsides Egebjerget, var opreist et umaadelig stort Telt og i samme dækket et Bord med 262 Couverts, samt udenfor nogle mindre Borde, alt overmaade elegant og smagfuldt, ligesom ogsaa i det Hele den skjønneste Orden fandt Sted. Prindserne kom Klokken 3, og vi gik strax tilbords. Der var kold Anretning med Rødviin, Madera, ja Champagne. Først drak man Kongens, Dronningens og Prinds Christians Skaal; derpaa blev min Sang sungen, og under den og Prindsens meget vakre og inderlige Tak var der vist Taarer i mange Øine. Nogle flere Skaaler proponeredes endnu, alt under Hurraraab, Musik og Kanonskud. Tilsidst stod Prinds Christian op og raabte: „Længe leve Prinds Friederich!" Et vældigt Hurraraab lød. Med taarekvalt Stemme sagde Prindsen: „Min hjertelige Tak! Adieu!" og skyndte sig i Vognen, tog i Haanden og sagde nogle vemodige Afskedsord til dem, han traf paa Veien — og borte var han. Der kunde ikke tænkes en skjønnere Afskedsfest, og saa forgudet Prinds Christian August var, mindre vemodig var dog Stemningen hiin Dag paa Aas Præstegaard, end den var idag. Hjertet beholder dog altid sine Rettigheder, og Eiegodhed vinder dette fremfor enhver anden nok saa glimrende Egenskab. At der ei kunde være frommere og ædlere Menneske til paa Jorden end Prinds Friederich, det erkjender Enhver, selv idet man ikke lægger Dølgsmaal paa hans Svaghed og Uselvstændighed; det erkjendes nu saa almindeligen her, at man næsten er uretfærdig mod den nys ankomne Prinds Christian, og, fordi der vel er en god Portion Epicuræisme i hans Charakteer, vil gjøre den til Hovedtrækket deri. Man lærer vel med Tiden bedre at kjende ham, haa-

Digitized by Google

ber jeg, og jeg mistvivler ingenlunde om Opfyldelsen af det Ønske, han saa ædelt yttrede idag: „Gid jeg, naar jeg engang forlader Norge, maa have en saadan Afskedsstund!“ Hvad der er det besynderligste hos ham er den Blanding af rask Jovialitet og stiv Hofetiqvette i hans Væsen. — Treschow troede, at Norge er det eneste Land paa Jorden, hvor en saadan Nationalfest kan finde Sted. Jeg veed ikke, om jeg kan give ham Ret heri. Der er rigtignok fra gammel Tid et Liv, en Raskhed, en vis Frihedsaand tilbage hos Normændene, som ved slige Leiligheder viser sig paa en meget ædel Maade, men det forekommer mig dog som om Stemningen i Kjøbenhavn 1788 og 1801 ogsaa var al Ære værd, og ligesaa levende og rask og fri, som jeg nogensinde har seet den i Norge.

30te Mai.

En overmaade sørgelig Begivenhed indtraf i Fredags paa samme Tid, som vi jublede hos Thygeson. Den som Menneske saa elskværdige Grev Knuth — i hvad han nu var som Embedsmand — var reist til Borregaard, hans bestemte Bolig for Fremtiden. Fredag Middag gik han ud til nogle Saugbrug, som drives af Sarpen. Han traadte ud paa et Bræt, der gled under ham, og han faldt ud i Fossen. Man fik ham snart op, men han var uden Sands, og efter en halv Times Forløb døde han.

Den unge Baronesse blev confirmeret. Borch prædikede og undersøgte om Troe og Overbevisning er en ligegyldig Sag, og skilte sig som sædvanlig overmaade slet ved dette Arbeide, de fornemme Tilhørerinder, Generalinde Haxthausen og Baronessen til stor Forargelse. Den unge Baronesse stod sig ret flink. Hendes Moder havde indbuden os til Middag paa Ladegaardsøen, som hun forlader i Morgen. Selskabet bestod for en stor Deel af Ungdom, saa jeg troede, der skulde være Bal om Aftenen, som dog nok ikke var Til-

Digitized by Google

fældet, da ingen Anstalter mærkedes ved vor Afreise Kl. $8^1/_2$, og endel af Selskabet gik før os. Bordconversationen var ikke overvættes morsom, men derimod gjorde vi efter Caffeen i det deiligste Veir en lang og høist interessant Spadseertour gjennem de Anlæg i den nærliggende Skov, hvormed Prindsen og Baronessen i deres Tid har forskjønnet Ladegaardsøen. Denne Kone har vist og sine meget gode Sider, er driftig og virksom, ingen blot Stadsdame, og har uden Tvivl et menneskeligt Hjerte. Hendes Forhold til Prindsen er rigtignok umoralsk eller maaskee snarere ulovligt, thi hvorvidt Moralen virkelig fordømmer en saadan Forbindelse, naar Statsraisons ei tilstede nogen lovhjemlet, er saare problematisk. Man har aldrig i disse fire Aar hørt, at Prinds Friederich nogensinde ofrede til fremmede Guder. Offentligheden medfører vel nogen Scandal, men kun i Førstningen. Hvad ondt er der i Grunden i at erklære: „Dette Fruentimmer erkjender jeg for min Kone, siden Staten ikke tillader mig at have nogen anden fornemmere?“ Hvo kan sætte en saadan i Classe med de erklærede Maitresser af en Pebersvend, der blev det blot af Lune, uden ringeste Trang eller Nødvendighed, jeg vil ikke engang nævne en Ægtemand?

1ste Juni.

Om vore Udsigter snakkes og gjættes frem og tilbage; dog synes man i det Hele langt mere haabefuld end for 14 Dage siden. Som sidste Ressource om alt andet slog feil, nævntes i Dag i Selskabet hos Rougtved et Middel, som dog ikke saa ganske syntes at bære det Ærligheds Præg, der hidtil har betegnet vor Regjerings Foretagender, ligesom det vel ogsaa er tvivlsomt, om Frederik den Sjette for sin egen Magts og Æres Skyld vilde give sit Minde til, at saadan en Comedie spilles. Jeg ønsker, at det aldrig maa komme dertil, thi vel er det tusinde Gange bedre end Forening med

Digitized by Google

det lumske, nederdrægtige Sverrig, men godt er det dog alligevel ikke.

2den Juni.

Man har ifinde at følge Baronessen ligesom i Løverdags Prindsen, og at beværte hende med Chokolade og Frokost paa Sæter, men deri tager hverken jeg eller min Kone Deel. Jeg har sagt, at jeg erkjender agtværdige Sider hos dette Fruentimmer, og at jeg end ikke som Moralist bryder Staven over hendes lovstridige Forhold til Prindsen, men at gjøre saadan Ære af hende, forekommer mig ligefrem uanstændigt, og hiin skjønne Afskedsfest nedværdiges i mine Øine, ved den Farce, som strax under de samme Entrepreneurers Bestyrelse følger ovenpaa. Dog de derom. Kun skulde det smerte mig, om de, der kjendte og ærede Folkets Stemme i hiint rørende Skuespil, ogsaa vilde troe at finde den i det flaue Efterstykke, thi det tør jeg sige, uden at bivaane det — der lader den sig ikke høre.

3die Juni.

Idag fik jeg igjen en uventet Indbydelse: fra Generalauditeur Bergh til Selskab med Biskop Sørensen, som var kommen hertil for at besøge Thygeson og complimentere Prindsen, hvilke begge ere bortreiste. Indbudne tilligemed mig vare den nys ankomne Professor Sverdrup, Treschow, Vibe, Thulstrup og Major Sundt. Der spiltes ikke Kort og i en saa cultiveret Cirkel kunde det ikke savnes. Det er mig overalt i denne Sommer sandsynligere end nogensinde forhen, at min gamle Kjærlighed til Spil om kort Tid aldeles vil forlade mig. Jeg har aldrig, siden jeg begyndte at spille, været saa ligegyldig for denne Forlystelse, som jeg er nu, og jeg føler, jeg vilde være i Stand til reent at forsage den, naar ikke aandelig Hungersnød tvang mig fast i alle Selskaber at gribe med Begjærlighed denne Ressource som den eneste, der levnes mig. Drive om og amusere

Digitized by Google

mig, gider jeg ikke; til at conversere Damer har jeg intet Talent og de fleste Mandfolk tale om Ting, jeg ikke forstaaer, tildeels heller ikke skjøtter om at forstaae. Sidde bestandig hjemme — nei, det kan jeg heller ikke; jeg maa see Mennesker, og have de ingen Aandsnæring, tager jeg til Takke med den legemlige, og har jeg end intet andet fælles Berøringspunct med dem, end Spillebordet, er jeg temmelig vis paa at finde det.

5te Juni.

Haxthausen talte om Landets Nød. Saa grundet Haab man efter dette ualmindelig frugtbare Veir kan gjøre sig om en riig Høst, turde dog det gamle Ordsprog her altfor bogstaveligen være at anvende, at medens Græsset groer døer Koen. „Bare disse tre Maaneder vare overstandne", sagde han. Blokaden langs vore Kyster skal være strengere end nogensinde forhen; endog af de smaa Kornbaade, som forhen have været uantastede, er opbragte nogle og 20, og det meste af Kornet har man været umenneskelig nok til at kaste i Søen. Det Project, jeg under 1ste d. M. omtalte, uden at sige, hvori det bestod, at Norge skulde erklære sig for et selvstændigt Rige under Prinds Christians Regjering, og som saadant slutte Fred med England, fandt Haxthausen antageligt. Han tvivler ei heller paa, at Kongen vil samtykke i det, da Prinds Christian er den rette Thronarving, saasnart Kongen aldrig mere gifter sig, om han bliver Enkemand (og den Forpligtelse vilde han til sit Lands Redning gjerne indgaae) — kun er det et stort Spørgsmaal, om England vil slutte Fred med Norge, og om ei Tractaten med Sverrig da som nu er en uovervindelig Anstødssten. Meget vil vel beroe paa den tydske Krigs Udfald.

Allevegne hører jeg bekræftet den skrækkelige Historie, at Grev Knuth er død som Selvmorder. Han havde lagt fra sig en Brystnaal, der var en Gave af hans Kone, var

Digitized by Google

gaaet ud med tilsyneladende Rolighed, og havde styrtet sig i Sarpen. Næsten ved et Mirakel blev han reddet og fik blot en Contusion i Hovedet. Man bragte ham hjem, og han syntes atter rolig, sendte sin Tjener ud efter et Glas Vand, men medens denne var fraværende, skar han Struben over paa sig med en Rageknip. Da Tjeneren kom op igjen, laa han og svømmede i sit Blod og døde strax efter. Hvad der har bevæget ham til denne fortvivlede Handling, ved Ingen. Jeg har hørt fire Gisninger, der alle synes urimelige: den slette Forstaaelse mellem ham og hans Fader, det afhængige Forhold, hvori han stod til sin Svigerfader[1], et bebreidende Spørgsmaal, Prinds Christian havde gjort ham, hvorfor han som en ung Mand uden anden Virkekreds var traadt ud af Statens Tjeneste[2], og endelig en Hjernens Forrykkelse, som man i den senere Tid vil have mærket Spor af.

6te Juni.

Selskabet paa Sæter var ikke meget talrigt, gik ogsaa af i al Simpelhed, og kunde ikke betragtes som andet end et noget høitideligt Farvel af Baronessens nærmeste Vennekreds. — Tre engelske Krigsskibe ligge udenfor Drago og en Parlamentair var ved Postens Afgang i Kjøbenhavn.

7de Juni.

Jeg har med overmaade stor Fornøielse læst Ditmarsernes Historie af Molbech, baade fordi Historien selv er interessant og fordi den er saare heldigen fortalt i et levende pragmatisk Foredrag, uden vidtsvævende Betragtninger og uden poetiske Floskler. To Ting tildrog sig især min Opmærksomhed under den Lecture. Zetlitz siger etsteds:

---

[1] Rosenkrantz.

[2] Han havde været Amtmand i Akershuus Amt, medens hans Svigerfader var Stiftamtmand i Christiania.

Digitized by Google

„Slettens Søn begriber ei
Denne Fjeldboens Styrke i Tanker og Lemmer;
Før ham ad den Dødens Vei
Op ad Hornelen, og der han fornemmer,
At en Normand aander let,
At de gyselig skjønne Naturscener fylde
Med sin Storhed Menneskets;
Der han Norriges Skytsaand skal hylde".

Ditmarskerne have i et og alt, baade i „Tanker og Lemmer" været hvad de gamle Normænd og deres Jevnlige Helvetiens Bjergboere vare; og Stedet, hvor de fødtes og opdroges og levede — gik de opad Hornelen eller St. Gotthard? aandede de reen Bjergluft? saa de gyselig skjønne Naturscener? — Jeg lader Molbech tale: „Ensformig er den udvortes Natur, hele Marsken er en lav Slette uden Skove og Søer; ingen livfuld afvexlende Skjønhed fryder Øie og Sind. Tyk og fugtig Luft, Havtaage og den fede Jordbund medføre jevnlig Usundhed og landegne Sygdomme. Dog boer Kraft og Kjækhed i Marsken som paa Norges og Helvetiens Fjelde, i den lette ætherrene Bjergluft; dog elsker Marskbonden sit Land fremfor den hele øvrige Jord, og med dets Brøst og dets Fordele bytter han det ei med noget andet". En eneste saadan Undtagelse tilintetgjør, synes mig, den hele Regel, og jeg, som boer her iblandt Fjeldene, har til denne Dag intet erfaret, som kunde bestyrke den. — Det andet, som var mig sørgeligen interessant, var Ditmarskernes Undertvingelse. Herre Gud! hvad det er haardt for et Folk, som elsker Frihed og føler udvortes Kraft til at bevare sin Selvstændighed, at maatte bukke under, fordi en større og mere disciplineret Hær anfalder det, at maatte knælende tigge Livet af sine Undertrykkere! Ak, Frihed er dog intet Phantom, det føler jeg dybt i mit Inderste — og hvor er den paa den hele vide Jord?

Digitized by Google

Rasmusen beskrev Grev Knuths Død som et af de meest overlagte Selvmord, der var besluttet, da han reiste herfra og maaske længe før. Aarsagen kan ingen gjætte. Prindsens forhen omtalte Erindring: „Det er besynderligt, at en Mand i Deres Aar og med Deres Kundskaber vil ophøre at virke for Fædrelandet i Tider som nærværende" nævnte Rasmusen som den eneste tænkelige Grund, men det var dog den meest overdrevne Delicatesse at aflive sig selv over en saa mild, i sig selv ei ugrundet Bebreidelse, og hvis Aarsag det jo stod til ham selv at hæve. Enken og Forældrene vide intet om hans sande Dødsmaade, og hvad man nu meest frygter, er at de uforvarende skulde faae den at vide ved deres Ankomst der i Egnen, da alle Husets og Gaardens Folk 20—30 i Tallet løb til og saae ham ligge i sit Blod[1].

8de Juni.

Mere end den halve Statstidende var opfyldt med et Vers af Guldberg efter Tidernes Leilighed, med Paralelsteder af de svenske Digtere Kellgreen og Leopold, hvori med megen Styrke og Djervhed bekjendes de Grundsætninger, hvorfra deres Landsmænd nu afvige. Verset, hvis Indrykkelse efter „Nutidens billigste Priser" vel ikke kan have kostet stort mindre end 100 Rd., har meget af de senere Guldbergske Digtes Stivhed og Haardhed, men ogsaa adskillige materialiter og formaliter skjønne Steder. Følgende fire Linier antyde med prophetisk Aand, hvad der muligen kan skee nu,

---

[1] I et Brev til sin Ven Engelstoft skriver Prof. B. Thorlacius den 4 Juli 1813: „Du har vel hørt om den unge Amtmand Knuths Død i Sarpen ved et Selvmord af Jalousie. Hans Kone ansaaes ellers for et bravt Fruentimmer. Slig en Forvildelse havde jeg aldrig forestillet mig hos denne virkelig agtværdige unge Mand." (Kbh. Univ. Bibl.)

Digitized by Google

men hvad der i saa Fald upaatvivlelig ogsaa vil skee i Fremtiden:

„Lad Barnet spærre ranet Due ind
Og tolke ud til Glemsel Sorg i Sind;
Nødsultet skal den Lokkekornet tage,
Men mættet skal den søge Hjem og Mage".

Dog afvende Gud de Rædselsoptrin, saadant baade i den første og anden Periode vilde volde! — I Litteraturtidenden vare baade Munchs Fjeldblomster og hans Oversættelse af Don Carlos recenserede. Den sidste roses i mine Tanker over Fortjeneste; dog lægges ei Dølgsmaal paa de utallige Skjødesløsheder i Versebygningen og Stavelsernes Quantitet, hvori Munch som Oehlenschlägers Discipel, langt overgaaer sin Mester. Fjeldblomsterne roses mindre, og jeg tvivler paa, at Munch vil være aldeles fornøiet med den Recension, og allermindst dermed, at Møller bebreider ham, at have nedsat den norske Nations Værd og nægtet vore Tiders Normænd den Hæder, hvortil de have billig Adkomst. At lade sig saadant bebreide af en dansk Mand vil uden Tvivl være galdebittert for den stolte, pirrelige Munch.

9de Juni.

I Eftermiddag fik jeg et høist uventet Besøg. Thulstrup kom her og medbragte Acteur Knudsen. Med Lieutenant Herløv, som havde overbragt Depescher fra Kongen, var han kommen hid fra Kjøbenhavn paa en aaben Baad. I fire Dage havde de uden Lods og kjendt Mand drevet om blandt Skjær og Grunde, desimellem havt Storm og høi Soe, og næsten uophørligt været omgivne af fiendtlige Krydsere; men alt dette skræmmede ikke Knudsen. Det havde været hans Ønske at komme op til Norge gjennem Farer, og det var lykkedes ham. Nu vil han nytte sine Feriemaaneder til at vandre om fra Bye til Bye, opflamme Normændenes Enthusiasme for Konge og Fædreland, og ligesom i Danmark

Digitized by Google

indsamle Bidrag til saarede Krigere og Faldnes Efterladte. Han reiser først til Frederikshald, og giver dernæst en Forestilling i Christiania, hvortil han anmodede mig om en Prolog med tilhørende Sang. Det kan med Sandhed siges om ham, at han ikke er en Mand, der sætter sit Lys under en Skjæppe, men det maa man ogsaa lade ham, at det er ingen ringe Skillingspraas, han fremstiller i en pyntelig Lysestage.

10de Juni.

Det er en mageløs deilig Sommer; jeg har aldrig oplevet dens Lige. Alt fremdrives ved Regn og Solheden saaledes, at man venter sidst i næste Maaned at kunne høste Byg og spise Kartofler af dette Aars Grøde, og saa stor er vel ikke Nøden endnu, at Landet jo kan udholde disse faa Uger, og hvad kan ei hændes imidlertid! — Grev Knuths Selvmord har gjort en meget ubehagelig Sensation i Publicum, og jeg veed ikke nogen bekjendt Selvmorder fra den senere Tid, over hvis Daad man er saa enig i at bryde Staven. Hans rolige Temperament, hans for Verdens Øine saa lykkelige Forfatning, og den dybe, maaskee ulægelige Smerte hans Død volder hans ædle Svigerfader, gjør det rigtignok høist ubegribeligt, helst da det ikke var i et lidenskabeligt Udbrud, men med Overlæg Handlingen udøvedes. Dog — ogsaa her maae vi sige: „Dømmer ikke, at I ei skulle dømmes!"

11te Juni.

Imorges fik jeg et langt og ret overmaade venskabeligt og interessant Brev fra Biskop Brun. Det handler dog mest om Vexelobligationernes Omskrivning, der sætter og fremdeles vil sætte ham graae Haar i Hovedet. Dog bærer han sin Skjæbne med mandig Frimodighed. Jeg afskriver et Stykke af hans Brev: „Den 1ste Marts har De læst min Note (til Fastelavnsprædikenen); jeg frygtede for den

Digitized by Google

26de Marts, da jeg skulde ordinere Præster. Den 25de kom Posten tidlig, og bragte netop det for mig Afgjørende i et Brev om Vexelobligationernes tilkommende Skjæbne. Det var altsaa min Dødsdom. Jeg fik ikke et Slag — det var meget; jeg nød Nattens qvægende Søvn, det var mere; men at jeg holdt en stiv Times Tale med al den Aandskraft, som nogensinde, at jeg ei alene ikke glemte et Ord, men endog deklamerede et Par Vers, som først faldt mig ind, idet jeg talede — dette nærmede sig til et lidet Mirakel, hvorfor Gud alene Æren. Imidlertid har jeg dog tillivs det aqua tophana, som før Tiden skal dræbe den virkelig Stærke. Det komme, om Gud vil, jo før jo heller, saa kan min af alle Retskafne agtede Enke, en Paralel til Deres salige Moder, gaae fra Arv og Gjæld uden at beskjæmme den døde Mand, som ikke ved Ødselhed, men ved Kongens Magtsprog blev banquerot".

12te Juni.

De Franske gaae atter frem med ustandset Fart: atter er et afgjørende Slag vundet, og Russernes og Preussernes Krigslykke i Tydskland synes at være forbi. Den omtalte Parlamentair havde bragt det meget uegennyttige og moderate Forslag at overlade de Svenske Trondhjems Stift og 25000 Mand til at agere i Forening med dem mod de Franske. Forslaget er naturligvis modtaget som det burde og maatte. Imidlertid har Napoleon foreslaaet en almindelig Freds-congres eller, om England ei vil entrere deri, en Congres i Prag til at gjenoprette og betrygge Fastlandsfreden. Nei, den store Stjerne er endnu ikke dalet, og hvo ved, om vi dog ei engang skulle velsigne dens Lys?

Vi havde i Formiddags Skole-Commissionsmøde hos Thygeson. Biskoppen førte som sædvanlig Ordet og havde optegnet hvad han vilde, vi skulde sige Ja til. Vel mødte han nu og da levende Modsigelse af Thygeson, tildeels ogsaa

Digitized by Google

af Falbe og mig (kun Rosted taug og var i alt af samme Mening som Niels Skriver) men Bispen slog os alle af Marken ved at beraabe sig paa sin mere udstrakte Erfaring, hvilken ei kan frakjendes ham, og da Ingen af os har Øvelse og Suffisance nok til at indlade sig i grundig Disputе med ham, maatte vi taale det, i hvor indlysende det end er mig, at mange af hans Planer ere blotte Idealer, som vel maaskee engang i Verden kunne realiseres, men neppe i vor, vore Børns eller vore Børnebørns Tid. I nogle Smaating gav han dog efter.

13de Juni.

Det lader til, at jeg vil faae en flittig Tilhører i Prindsen. Stiftamtmandens Familie er ogsaa hver Søndag i Kirke. Det er et herligt Exempel, vore Stormænd give, som Smaafolk maaskee med Tiden tør efterligne. Prinds Friederich satte aldrig sin Fod i Slotskirken.

14de Juni.

I Morges var en af Prindsens Tjenere her og bad mig i Hans Høiheds Navn „gjøre ham den Fornøielse" at spise hos ham paa Ladegaardsøen Kl. $3^1/_2$. Er dette den stive Tilsigelse, man har fortalt om, da maae jeg tilstaae at den er meget forbindtlig og populair, ligesom man overalt hos den Prinds vil finde en Stivhed, som synes mig saare langt fra hans Væsen, uden for saavidt han nok ikke gjerne seer, man glemmer, at han er Fyrste og Thronarving, og deri gjør han uden Tvivl saare Ret. Jeg troer ikke Adjutanterne føre det store Ord ved hans Taffel, og at Discourser forefalde der, som en blueærdig Yngling eller Pige skulde rødme ved at høre, men velsignet være saadan Stivhed! og at han ikke hader eller selv mangler Jovialitet i Selskaber, det har han nok vist, hvor der var Tid at vise det.

Digitized by Google

16de Juni.

I Tydskland er mellem de krigførende Magter sluttet Vaabenstilstand og en Fredscongres skal aabnes under den seirende Napoleons Auspicier. Det lader sig med Grund haabe, at dette vil have fordeelagtig Indflydelse paa vore, hans troe Alliieredes Kaar. — I Statstidenden staaer aftrykt et Brev fra en Svensk til en Normand af samme Surdeig som de forhen her omtalte, men endnu mere oprørende. Det er ledsaget af 53 Anmærkninger, hvoraf nogle ret vittige og træffende, men de kunne ikke hos den tænkende og følende Fædrelandsven forstærke den Afsky, selve Brevets Læsning vækker.

17de Juni.

Kammerjunker Mansbach fortalte om Prindsens Leveorden, hvad jeg her vil optegne, da det gjør ham Ære. Kl. 5 om Morgenen staaer han op, og fra den Tid til Kl. 4 om Eftermiddagen arbeider han utrætteligen. Ethvert Brev af Vigtighed forfatter han selv og afleverer blot Concepten til Afskrivning. Han gjennemlæser Alt, hvad der kommer til ham, Alt hvad han underskriver. Og nu kan man da ikke fortænke ham i, at han vil have et godt og veltillavet Middagsmaaltid. Han har ladet gjøre en Liste over Byens civile og militaire Embedsmænd, og ordentligviis lader han fire af disse hver Dag tilsige eller indbyde til Taffels. Fra den Tid, han har forladt Selskabet, arbeider han igjen til Kl. $10^1/_2$, da han faaer Thevand og Smørrebrød og gaar saa i Seng. Han vil nok bedre vide at sætte sig i Respect hos sine Adjutanter og Secretairer end den eiegode men svage Prinds Friederich, og ak! vel ogsaa mere end den eiegode men svage Kong Frederik.

18de Juni.

Stridsskrifter ere vexlede mellem Grundtvig og Molbech i Anledning af dennes Yttringer i Kjøbenhavns Skilderie

Digitized by Google

om Grundtvigs Krønnike, hvilke G. besvarer i et meget venskabeligt Brev, og Molbech har igjen svaret paa dette i en Bog paa 35 Sider. Jeg vil troe at M. i meget, ja vel i det meste kan have Ret, men hans Fremgangsmaade billiger jeg ikke. Fra Begyndelsen vælter han sig ind paa G. med vel megen Bitterhed. Denne svarer ham i sin særegne Maneer, men med venskabelig Varme og christelig Sagtmodighed.

Efter et saadant Brev vilde det været mig umuligt at svare med den Bitterhed, M. har brugt, om endog den meest aabenbare Uret forhen var mig vederfaret, og den hele Pjece gjør hans Hjerte i mine Tanker saare liden Ære, hvad hans Adfærd mod G. angaaer; thi at han har udpillet et Par tydske og danske af G. dadlede Mænd og opkastet sig til deres Apologet, synes vel meget smukt og humant, men saaledes at bryde en Landse for levende Mand blandt sine Landsmænd, der burde forsvare sig selv, om han fandt det fornødent, det forekommer mig saare arrogant. At angribe en Mand, der kan forsvare sig, røber altid et vist Mod; man forudsættes belavet paa at mødes med ligesaa skarpe, ja skarpere Vaaben — men at træde frem med en høiviis Mine og sige: „Den Mand er urigtig bedømt; rigtignok har han de og de Feil, men dem han sigtes for, har han ikke begaaet", og saaledes gjøre sin Kjendelse til en Dom i sidste Instants, det forekommer mig inpertinent.

21de Juni.

Berghs yngste Datter er mig altfor voxen paa Sjel og Legeme til at være uconfirmeret. Den Grundsætning han og flere har, at Confirmation for unge Piger skal opsættes saalænge, vil ikke ret ind i mit Hoved. Nogen Barnlighed synes mig klæder en Confirmand overmaade vakkert. Kan denne bevares hos en Pige til hendes 17—18de Aar, nuvel, saa lad Confirmationen opsættes saalænge! men i

Digitized by Google

vore Dage, især i de store Stæder og fremfor alt hos Piger, der har opnaaet fuld Legemsmodenhed og undervises i et Institut, er dette en reen Umulighed. Altsaa, naar Forstanden kan fatte og Hjertet føle (det kan de længe før), saa lad dem confirmeres og ansees som voxne Piger og giftes med, om nogen vil have dem; jeg seer slet ikke, hvorfor alt dette skal opsættes. Med dybere, inderligere Følelse kunde jeg ikke aflagt Løftet i mit 18de, end jeg gjorde kort efterat jeg havde fyldt det 13de Aar. Det kommer an paa den foregaaende Dannelse. Har Ynglingen og Pigen denne og laborerer ikke under Forstands eller Hjertets Stivhed, da ligesaavel i det 14de eller 15de Aar som i det attende. Intet vindes ved Opsættelse, efter Verdens nærværende Løb tabes maaskee langt mere. Det er sandt, fra Økonomiens Side vinder man Tid, thi en uconfirmeret Pige indbydes ei i store Selskaber og maa nøies med tarveligere Pynt, og Skam faae mig, om jeg da ikke troer, at hiin er Hovedgrunden til at holde yngre Døttre saa længe i Børneclassen i Haab om, at maaskee den ældste kunde imidlertid faae en Mand.[1]

22de Juni.

Man maae beundre den mandhaftige Roe, hvormed Almuen udholder den sværeste Nød, som den vel i Aarhundreder har været bestedt i. Saaledes fortalte Justitsraad Thrane mig, at han nylig havde over 100 Bønder udenfor sit Huus, Alle manglende de fornødne Levnetsmidler, og dog Alle stille og taalmodige.

23de Juni.

Det er St. Hansaften og hele Verden er i Bevægelse. Prinds Friederich havde forbudt at antænde Ild denne Aften, forat den ei skulde forvexles med Krigssignal, men Prinds Christian har været saa liberal at ophæve Forbudet, da han

[1] C. A. Berghs Døtre vare fødte 1795, Jan. 1797 og Decbr. 1797; den ældste blev gift 1814, den yngste 1815, medens den mellemste allerede døde i Decbr. 1813.

Digitized by Google

ikke vilde berøve Folket dets uskyldige og ved ældgammel Vedtægt hævdede Fornøielse.

24de Juni.

Kjøbenhavnsposten er ikke kommet idag, er altsaa standset i Sverrig eller tilbageholdt i Kjøbenhavn. I nærværende Øieblik foruroliges Ingen herover. Tingene have været i en Spænding, som ikke kunde vedvare; det maatte komme til et Resultat og til en anden Tid kunde dette for os være langt sørgeligere. Sverrigs bedste Tropper og dets Kronprinds er i Tydskland. Vaabenstilstanden gjælder ei dem, altsaa er den forenede danske og franske Armee imod dem, og man troer, der har været en Action, som har fremkaldt hiint afgjørende Skridt. At vende hjem tillade Englænderne dem ikke, da de ere betalte af dem for at agere i Tydskland mod de Franske. Krigsskibe skal ligge i Elben, for at hindre deres Hjemfart. Pontecorvo synes at være i en slem Forlegenhed og nu at angribe Norge umiddelbar vil Svensken ikke vove. Paa samme Tid begynde vi at faae nogen Tilførsel. — Til St. Hansgildet igaar hos Thygeson, hvor Prindsen og hele den elegante Verden var samlet, havde Wulfsberg skrevet ikke mindre end 13 Viser paa 1 à 2 Vers. Han er en altid færdig Improvisator. Jeg selv har idag maattet love Morten Anker at skrive en Sang til Prindsen. Honoraret for den er da et brillant Bal paa Frogner med tilhørende Agrement: 20 Rd. Vognleie, Stads til min Kone (et Par hundrede Rigsdaler), Haarklipper og Friserløn, og maaskee endnu mere.

26de Juni.

Paa Frogner dirigerede Acteur Knudsen Lystigheden og gjorde mange Narrestreger. Naar jeg tænker paa, at dette foregik, ikke i et lystigt Mandfolkeselskab, hvor poculum hilaritatis alt var tømt, men paa et glimrende Bal i Over-

Digitized by Google

værelse af Norges og Danmarks Kronprinds, kan jeg ikke nægte for, at jeg synes det falder noget anstødeligt.

28de Juni.

De Seues militaire Afhandlinger, som nu ere udkomne, røbe temmelig bon sens og Menneskekundskab, samt Kjendskab til Historien, men Sproget er jammerligt, og Bogen vrimler af Underligheder. Saaledes taler Pag. 17 om „sjette Frederiks lykkelige Regjering (!!) og grændseløse, før ukjendte Omsorg for Land og Rige", en ublue og for de afdøde Konger høist fornærmelig Smiger. Pag. 18 fortæller han, at „Beskedenhed ikke tillader ham at afhandle alle de delicate Omstændigheder, en General kommer i, naar han commanderer over 100,000 Mand". Pag. 70 hedder det: „Intet Menneske, i hvilken Stand han end er, har saamegen Leilighed til at stifte Godt i Forhold til den Post og Rang han beklæder, som Soldaten". Ei, ei! hvad siger han?

29de Juni.

Af de Seues Rariteter maa jeg endnu anføre en Historie om Alexander den Fjerde, der viiste saamegen Agtelse for sine gamle Generaler, og gav i den Anledning sin Søn Borgia en Reprimande. At det skal være Alexander den Sjette, er soleklart, men Forf. synes hverken at vide, at han var Pave (Kirkestaten havde nok ikke mange fortjente, gamle Generaler) eller, at han var af Jordens afskyeligste Uhyrer.

30te Juni.

I Formiddag var jeg paa Kathedralskolen, hvor examen artium for første Gang holdtes og hørte Hersleb examinere i Religion. Det gik yderst søvnigt baade fra Examinators og Examinandernes Side. Hvad der spurgtes om er, hvad nogenlunde oplyste Confirmander pleie at kunne gjøre Rede for, og jeg vilde forbinde mig til inden Mikkelsdag at bringe Karen Dahlgreen saavidt, at hun kunde besvare de samme

Digitized by Google

Spørgsmaal, som Hersleb gjorde, ligesaa godt som de Candidater, jeg hørte. Den Fornøielse fik jeg da snart nok af.

2den Juli.

Knudsens Theaterhøitid[1] var Dagens Hovedbegivenhed. Efter en Symphonie gik Tæppet op og Knudsen reciterede min Prolog. Sangen blev istemt af nogle faae Tilskuere. Derpaa spilledes Dragedukken, hvori Knudsen selv spillede Jacob Skomagers Rolle. Endelig kom den egentlige Stads: Foran paa høire Side et granbevoxet Fjeldstykke, hvorpaa Navnene Dreier, Blix og Sæther (Officerer, faldne i den svenske Krig 1808) og der paraderede 4 Underofficerer; paa venstre Side en afbrudt Skibsmast med Kongeflag og Vimpel og Navnene Grothschilling, Buhl og en tredie, som jeg ikke husker. Her paraderede 4 Matroser. Paa begge Sider langs Theatret stode hvidklædte Damer og Børn med Krandse og Guirlander, og sluttede sig til et Velgjørenhedsalter i Baggrunden, hvorpaa det idag indkomne (omtr. 3000 Rbd.) var henlagt. Knudsen fremtraadte nu med et Skilderie i Haanden, og holdt først en Tale, hvori han beklagede, at maatte savne sine Venner Bernt Anker, John Collett og Enevold Falsen, som han sidst havde mødt her. Derpaa talte han noget om Phønix (vort eneste Orlogsskib), hvis Afbildning han fremviste, reciterede desimellem Visestumper, istemte Sange og raabte Hurra for Kongen, for vor lille Flaade (bestaaende foruden Phønix af to Fregatter, nogle Brigger samt endel Kanonbaade), for de faldne Krigeres Minde og for Norge. Det første, andet og fjerde istemtes af Prindsen og Forsamlingen med de behørige Klap. Knudsen henvendte sig nu til Prindsen, fik ham gjennem to Hænder overrakt det Indkomne, lykønskede ham og sig selv og Norge, hvorpaa fulgte et meget ensstemmigt og enthusiastisk Hurraraab. Ved

[1] Jfr. Christiania Intelligents-Sedler for 9de Juli 1813.

Digitized by Google

Pengenes Modtagelse talte Prindsen nogle Ord, og takkede Knudsen for den Iver, hvormed han vedblev at gjøre sig fortjent af Fædrelandet. Til Slutning offererede Knudsen Selskabet (i hvis Navn Harthausen taus modtog det) Skilderiet, og det Hele endte med Hurraraab, jeg husker ikke for hvem. Da Dækket var faldet, forlangte Prindsen Knudsen fremkaldt.

3die Juli.

Endnu er ikke Fladstrandspost organiseret, omendskjøndt Krig med Sverrig i nogle Maaneder har været anseet uundgaaelig, og man havde ventet Pasjagen derigjennem forlænge siden ophørt. „At jeg mig ei idag forhaster" er endnu bestandig Administrationens Morgenbøn nede i Danmark.

4de Juli.

Jeg mødte paa Gaden Provst Stenersen[1], som har været herinde for at tilveiebringe et lidet Quantum Levnetsmidler til sit Sogn. Han fortalte, at der til Providerings-commisjonen er indløben mange Klager over Præsternes ulovlige Fremgangsmaade ved Magazinkorns Uddeling. En personel Capellan B— skal offentlig have rost sig af at have profiteret 2500 Rd., da han har ladet sig betale af Bønderne for hver Skjæppe Korn en vis Pengesum pro labore.

5te Juli.

Det norske Universitets første Borgere proclameredes idag høitideligen af Treschow paa Cathedralskolens Auditorium. For en endda ikke saa ganske liden Forsamling, naar det betænkes, at Talen[2] holdtes paa Latin, sagde

[1] Jonas Henr. Stenersen, dengang Sognepræst til Ritedal og Provst over nedre Romerike, † 1821 som Sognepr. til Jevnager.

[2] Talen er trykt bl. A. i M. J. Monrads Det kgl. Frederiks Universitets Stiftelse, Chr.a 1861, S. 108 fgg.

Digitized by Google

Treschow nogle Ord til os Tilhørere og nogle flere til de unge Studenter. Ordene vare vakre og net sammensatte, men han har et søvndysende Foredrag. Candidaterne vare ialt 17, hvilke da udgjør vor hele civitas academica.

Efter Høitideligheden, som var kort og ikke meget høitidelig, talte jeg en Times Tid med Professorerne og andre literati. Overalt spører jeg megen Lunkenhed for Universitets-Sagen, og det synes som Øieblikket, da Alt er organiseret og Borgerret derfra meddeelt, da altsaa dets Uafhængighed af Kjøbenhavns Universitet ligger klart for Dagen, burde have fremkaldt mere Enthusiasme. Rigtignok træffer det i en uheldig Periode da Brødsorg sysselsætter Enhver, den Rige som den Fattige; imidlertid seer man, at ogsaa nu ex Slagsmaal om Comediebilletter og raabes Hurra i Theatret og i Gjæstesale og leves lystig paa Land og Bye, og saa synes da en saa vigtig Nationalsag, der foregives at have været Normændenes ivrigste Ønske i et halvt Aarhundrede, ogsaa at kunne vække Interesse; men nei! jeg maae desværre vende tilbage til min gamle Mening: det var ikke Folkets Stemme, der raabte paa et nyt Universitet, det var blot enkelte Individers, hvoraf dog ingenlunde følger, at ikke høist velgjørende Følger for Norge med Tiden vil emanere fra denne Stiftelse.

6te Juli.

Man udlader sig om Knudsens Foreſtillinger, tildels ogsaa om Prindsen paa en Maade, som ikke staar mig an. At f. Ex. Prindsen opholder Posten 5—6 Timer, før den udleveres, er sikkert en Uvidenheds eller Uagtsomheds Skyld, som han vist blot behøver at gjøres opmærksom paa for at aflægge. Det var høilig at ønske, at der maatte findes en Mand, der havde Mod og Retskaffenhed nok til at sige ham, hvad man finder urigtigt i hans Adfærd. Vil man tie og bukke i hans Nærværelse og skumle paa hans Bag, da kan

Digitized by Google

han snart ophøre at nyde og fortjene Folkets Kjærlighed. Hvad det angaar, at det skulde være Uret at spille Comedie i en Jammerperiode som nærværende, da staaer det jo Enhver frit for, om han vil deeltage deri, men at der ved begge Foreſtillinger var fuldt Hus, beviſer tilfulde, at man endnu er ſtemt til at nyde denne Forlyſtelſe. Jeg indſeer heller ikke, hvad der vandtes ved at ſætte ſig hen og ſørge. Jo ſparſommere Glæden falder, desmindre kan man fortænke i, at man tager den, naar den er at faae saa uſkyldig og ædel ſom denne. Og Pengene? Gud give vi aldrig værre bortødſlede vore Penge end disſe. At man gav en Gjøgler 5 Rbd. paaankede Ingen, men at man nu giver 6 Rbd. til lidende Medmenneſker, fordi Nøden nu er lidt større end da, det ſkal ſaare den almindelige Følelſe! Om Fattiginſpecteur Eggertz havde ladet en Subſcription gaae om, mon der da var indkommet 6000 Rbd. i reen Gevinſt i to Dage? ſikkerligen ikke. At man har ſpillet her for de Fattige i ſaa mange Aar, og at Knudſen derfor ikke havde behøvet at komme herop, og indſamle Penge til dem, det er et dumt og derhos ſkammeligt Raiſonnement. For det første er det jo ganſke andre Fattige, Selſkabet ſpiller for; og dernæſt — fordi en anden har underſtøttet Trængende, ſkal jeg da høre ilde, fordi jeg forøger Underſtøttelſen? Det kan desværre ikke nægtes, at der er Charlatanerie i Knudſens Adfærd, og at det ſamme Maal kunde naaes paa en ſimplere, mere pretenſionsløs Maade, men at elſkværdig Enthuſiasme for Fædreland og Menneſkehed er Hovedfjedren i hans Daad, det bør man ikke miskjende. Navnet af en hæderlig Borger kan ikke frakjendes ham. Han fortalte mig idag, at han ved ſin Hjemkomſt i Fredags Aftes havde ſiddet i ſin Enſomhed og fældet Glædestaarer over det Held og den Fryd, det lykkes ham at udbrede.

Digitized by Google

7de Juli.

Provideringsvæsenet berøver Falbe, efter hans eget Sigende, Glæde om Dagen og Søvn om Natten. Min Tanke faldt uvilkaarligt paa hans Formand[1]. Saaledes hentæredes ogsaa han af Mismod; saaledes følte ogsaa han, at der fra Regjeringens Side ingenlunde var gjort, hvad der kunde og burde gjøres, og at det var for dens Indolents eller Uforsigtighed Norge maatte lide. Falbes Collegер tage sig det lettere. Thrane har mere Fasthed og Styrke, og vil ved sin Charakteer og Conduite stifte mere Gavn og lide mindre derved. Wiewild[2] snøfter og kaster Næsen i Veiret, og ser med lige Phlegma en Flue døe og et Rige forgaae.

10de Juli.

Dagens Intelligentsseddel indeholdt en svensk Proclamation, der synes officiel, angaaende begge Rigers Forening, med Anmærkninger, som i Vittighed og Bitterhed overgik de Kjøbenhavnske. De ere undertegnede B. R. og ere ganske vist af Cancellieraad Prahl. Tillægget indeholdt Oversættelse af en vidtløftig fransk Erklæring, angaaende Danmarks og Frankrigs gjensidige Forhold. Der gives en meget fuldstændig Udsigt over hvad der er forhandlet mellem begge Riger siden Krigens Begyndelse. Intet af hvad der er skeet lægges Dølgsmaal paa; Alt fremstilles i sit sande Lys, og den franske Keiser lader vor Konge vederfares fuldkommen Ret, endog i det Øieblik, han underhandlede med den fælles Fiende. Tilsidst garanterer han Kongen Danmark, Norge og Holsteen i fuld Integritet.

---

[1] Enevold Falsen.

[2] En dansk Mand, som paa den Tid opholdt sig i Christiania, som det synes i offentligt Ærinde, udentvivl den samme af hvem et Par Smaaskrifter omtales i Erslevs Lexicon (III, S. 594) uden at Personalier tilføies.

Digitized by Google

11te Juli.

Vi vare idag allesammen budne til Bogstad, og afhentedes i Middagsstunden i en Kurvevogn med tre Heste for. Veiret var deiligt, Egnen er en af de skjønneste jeg kjender paa Østlandet, naar ikke vidd Udsigt, men landlig Stilhed og Ynde tages i Betragtning; Pragt og Elegance er der i hver Krog; vi bleve modtagne med Gjæstfrihed og vel beværtede — og dog vare min Kone og jeg enige om, at vi slet ikke havde fornøiet os der. Det bedste savnedes: glade Mennesker. I denne skjønne Egn, i dette pragtfuldt decorerede Huus, ved dette med Sølv belæssede Spisebord herskede Sygdom, Sorg og Misnøie. Der var den arme Frøken Anker, der „svinder som Lilien i Enge" og hendes alvorlige Moder; der var den endnu meget sorgfulde Enke, Grevinde Knuth og Fru Rosenkrantz, hvis Græmmelse er stille, men sikkerlig dyb; der var Anker selv, nedstemt over Tidernes Tegn, bekymret for de Mange, hvis Forsorg er ham anbetroet, plagende sig fremdeles med dunkle Udsigter over Norges Skjæbne og Harme over vort Fiendskab med Sverrig og England.

14de Juli.

Selskabet paa Ladegaardsøen bestod af Grev Wedel (som dog ikke var indbuden, men havde Ærinde hos Prindsen, der ikke vilde lade ham fare), Grev Trampe (en smuk Mand, med et godmodigt Udseende), men derfor kan han rigtignok være baade en Nar og noget værre. At han er det første, idetmindste naar han fører Pennen, give hans Avertissementer stærk Formodning om[1]), Kjøbmand Rolfsen

[1] Kammerherre. Dr. jur. Fredr. Christopher T. (Greve af det romerske Rige og naturaliseret dansk Greve) er især bekjendt af den Rolle, han som Islands Stiftamtmand spillede under Jørgen Jørgensens Occupation af denne Ø 1809. Han var Stiftamtmand i Thrond-

Digitized by Google

fra Bergen (Biſpens Svigerſøn), Etatsraad Falbe, Prof. Sverdrup og mig, ſamt af Staben Haffner og en Sværm Adjutanter. Hans Høihed lod os rigtignok vente ugudelig længe; jeg troer Klokken var over halv ſex, da vi kom tilbords, men ſaa fik vi ogſaa ſtjøn Næring baade for Aand og Sandſer. Vi ſpiſte i det deiligſte Veir i fri Luft ude i Haven, men det var ingen Luftdinér, Mage til Madam Regnaulds Soupér, thi vi fik fem Retter overmaade delicat Mad, god Viin og Porter ovenikjøbet. Ved Bordet forefaldt meget morſomme Discourſer, der fortaltes vittige Anekdoter, raiſonneredes uden al Tvang om alſkens Ting og herſkede al den anſtændige Frihed, man i ſaadant Selſkab bør ønſte ſig. Hvo der finder det ſtivt der, har et Begreb om utvungen Selſkabstone, ſom jeg ikke bifalder. At en anden Tone herſker ved Statholderens og Thronarvingens Taffel end ved Even Holms eller en anden Kjøbmands Svirelag er ſaare vel.

15de Juli.

I Selſkabet for Norges Vels Skrifter[1] har jeg læſt Gamborgs Prisafhandling om Kjøbſtadungdommens Forædling, hvorfor han tilkjendtes Halvdelen af den udſatte Præmie. Med Anger og Ruelſe tilſtaar jeg, at jeg var en af Cenſorerne, men overvældet af al den Lecture, man i de ſidſte Dage pakkede paa mig, underſkrev jeg mine Collegers Dom uden at have læſt Skriftet. Accesſit havde jeg vel fundet det værdigt til, men mod Præmie-Tilkjendelſen vilde jeg høitideligen proteſteret. Det er forſaavidt meget ſandt

---

hjem fra 1810 til ſin Død 1832. Se om ham bl. A. Lars v. Engeſtröms Minnen II S. 281—284. Hans ſtiliſtiſke Ubehjelpelighed gjorde ham ſtadig til Skive for Biſkop Bugges Vittigheder.

[1] I Hiſtoriſk-philoſ. Samlinger III, 2. Forf., den forhv. Profeſſor i Philoſophi ved Kjøbenhavns Univerſitet, Anders Gamborg, privatiſerede dengang i Roskilde.

Digitized by Google

og godt altsammen, hvad han siger, men lutter trivielle Ting, hvorved ikke et Glimt af Lys udbredes over Qvæstionen, mere end man havde før. Hans Ivren mod overdreven Hang og Tillid til den udvortes Cultus kunde han gjerne sparet. Den er saamen paa de allersleste Steder i Norge og især i dets Kjøbstæder (naar Bergen undtages) hjertelig liden og kunde snarere behøve at opmuntres, end at nedkues. — Ved at blade i en gammel Nytaarsgave traf jeg tilfældigvis iaften et Brev til Prinds Christian Frederik, skrevet af Pram i Skuespiller Knudsens Børns Navn, da han fyldte sit femte Aar. Jeg erindrer, at vi i den Laubske Cirkel[1] i de Dage gjorde Nar af alle de Lovtaler, der gjordes over den lillebitte Dreng og de herlige Spaadomme om hans tilkommende Ypperlighed. Imidlertid har dog Udfaldet retfærdiggjort Tode, Pram o. fl. som sanddrue Propheter. Bogstavelig, langt over Forventning, opfyldtes den Bøn, der lagdes hans Moder i Munden:

O Gud! lad denne Fryd bestaa,
lad den fremvoxe, som den lover,
at grundet den erkjendes maa
i Tiden hele Riget over!
Min Søn da bliver det saa kjær,
som han idag sin Moder er!

Paa den Tid, da Fredrik var i sin Middagshøide, forgudet af enhver, da man spaaede ham Sønner og Døttre i Hobetal, just i de Dage, da hans Førstefødte modtoges med Jubel — hvo maatte da ikke finde flau Smiger i denne Yttring om en Prinds af en lidet agtet Sidelinie? Og nu — næst Gud og den retfærdige Sag, hvo er Danmarks og Norges Haab uden han? O Tiden aabenbarer meget, som

[1] Se om denne Pavels's Autobiographi p. fl. Steder.

Digitized by Google

var skjult i Mørket; den opløfter den Ringe og nedstyrter den Ophøiede.

16de Juli.

Kornaagrerne i Christiania ere vistnok ublide, men endnu værre ere deres Colleger paa Landet. Hine sælge dog deres Forraad for Bancosedler, men disse kun for Creaturer, Smør, Sølv og Guld; en god Melkekoe for een Tønde Byg. — Hos Wulfsberg traf jeg en Præsten Grøtting[1] fra Österdalen, en meget stille og som det syntes melancholsk Mand. Han er egentlig Sognepræst til Qvikne, men dette Sted blev ham saa utaaleligt, at han forlod Kaldet, og fungerer som personel Capellan hos gamle Provst Wulfsberg, hvis Capellan Lorentzen igjen forestaar Qvikne Kald.

17de Juli.

Intelligentssedelen giver en udførlig Beskrivelse over de Høitideligheder Knudsen foranstaltede i Drammen, hvorved indkom flere Penge end i Christiania. Den sidste Fest, som egentlig holdtes for de garnisonerende Tropper af det bergenhusiske Regiment, hvilke fra den Høieste til den Ringeste, efter Indsenderens Forsikring, fortjener ubegrændset Høiagtelse, celebreredes under aaben Himmel. Præsten Tybring holdt en Tale, og Mænd og Kvinder gik ordentlig op til Offers til Velgjørenhedsalteret. Der var Stads over al Maade, saa vi Christiania-Mennesker maa skjule vore Ansigter med Blusel.

18de Juli.

Jeg læser i denne Tid Herders Legender og Zimmermanns Skrift om Ensomhed og det er mig særdeles interessant at se de forskjellige Synspunkter, hvorfra disse Mænd

[1] Strømme Grotting, Sognepr. til Kvikne, blev senere forflyttet til Nitedalen og derfra til Aal i Hallingdal, se Halvorsens Forf. Lex. II, S. 439.

Digitized by Google

betragtede de samme Mennesker: Anachoreterne i den første christne Kirke. Z.'s Anskuelse er medicinsk-philosophisk (hvad man nemlig i Voltaires og Consorters Periode kaldte Philosophie), H.'s poetisk-religiøs. H. svæver i de høiere Regioner og søger at opløfte os med sig; Z. spadserer med Seglas for Øiet omkring paa Jorden, udpeger de Fratzengesichter, han opdager rundt omkring sig og hindrer os fra at hæve vort Blik til det, som er heroventil. H.'s Muse er den himmelske Venus, hellig og reen som det Væsen, hvorfra hun udgik. Z. gaar undertiden saa dybt i Texten, at man tror, at læse T. C. Bruuns Fritimer. Man beundrer Z.'s Menneskekundskab, men faar intet tilovers for Forfatteren. H.'s store, ædle Sjel præger sig i hver Linie han har skrevet: hans dybsindige Philosophemer, hans historiske Gransknинger, hans barnlig fromme Asketik og hans høie Himmelflugt.

19de Juli.

Det er glædeligt overraskende, at i denne Tid, da menig Mand har saa lidet at spise og af dette endda adskilligt, der stedse er anseet for usund Føde, slet ingen smitsom Sygdom eller usædvanlig Mortalitet hersker. Dette vedligeholder da ogsaa Folkets Mod, og man spiser sit Barkebrød med en Freidighed, hvorom Kornlandenes forkjælede Indvaanere ikke gjør sig noget Begreb.

21de Juli.

Endelig kom da en Kjøbenhavnspost af 2den Juli, men tom og flau skal den være, og i min Mund smagte den nu som slet intet, thi der kom kun 30 Sæt Aviser, og da nok overalt Postmesterens Fuldmægtig ikke er mig meget gunstig, faldt naturligvis ingen af dem i min Lod.

Adjunct Hersleb gjorde mig Visit og overgav mig Lectionscatalogen for Universitetets første Semester. Den er forsynet med en lang Fortale af Treschow om Vigtigheden

Digitized by Google

af, at ogsaa Ustuderede for det første besøge Forelæsningerne, samt at Landet forsynes med flere lærde Skoler, som jeg seer, man haaber oprettede i Drammen, Scheensfjorden og Fredrikshald. Udenfor Aggershus Stift mærker man endnu ikke, at der tænkes paa nogen, og Stavanger var vel det eneste Sted, hvor den endnu kunde behøves. Bergens Stift har kun den eneste Kjøbstad, Throndhjems næsten heller ikke, thi saaledes som jeg har hørt Molde og især Christiansund beskrive, opslaa Muserne neppe deres Bolig der. Treschows latinske Stil er vanskelig at forstaae, har lange, indviklede Perioder og er neppe classisk.

22de Juli.

Generalkrigscommissair Vibe fortalte, at den gamle Plan at gjøre Slotskirken til Kaserne nu igjen er fremdraget og uden Tvivl bringes i Udførelse. Endnu maa jeg efter Vibes Fortælling anføre det hæderlige Træk af Prindsen, at han ikke vil give noget stort, glimrende Selskab, saalænge den nærværende Kornmangel vedvarer.

24de Juli.

Det eneste Mærkelige, Aviserne indeholdt, var en svensk Vise, som en Anonym havde sendt Guldberg, og denne oversat, samt ladet indrykke jevnsides med Originalen, „til Beviis for, at ikke enhver Svensk tænker som den svenske Regjering". Jeg maa tilstaae, at jeg har stor Tvivl om Sangens Ægthed, og tror den ikke alene frembragt paa dansk Grund, men endog avlet i en dansk Hjerne.

25de Juli.

Jeg havde sagt Amen, bedet for Kongehuset og begyndt paa Fadervor da — kom Prindsen og hans Adjutant. Jeg blev ganske undselig paa hans Vegne, og nænnede ikke at se henover til Stolen, hvor han stod. Da jeg gik hjem, var han inde hos Holten eller paa Exercerpladsen, nok hans Vogn stod der udenfor og da han strax efter kjørte forbi mit

Digitized by Google

Huus, hilste vi ham fra Vinduet og han smilede ind til mig, som om han vilde sige: Jo jeg kom net an!

26de Juli.

„Moses og Jesus" er Titelen paa en Bog, som er forfattet for endeel Aar siden af en vis Buchholtz i Berlin, og nylig oversat af Thomas Thaarup. Denne sidste Omstændighed gav mig gode Tanker om Bogen, inden jeg havde læst den, men jeg kan ikke sige, de ere bestyrkede. Der er vistnok meget sandt i hvad Forfatteren siger om Jødernes Nationalcharakteer, om deres Historie i ældre og nyere Tider, om den fordærvelige Indflydelse, skakrende Jøders Overmagt har havt paa Folkenes Velstand og Selvstændighed; han viser sig virkelig som en skarpseende og consequent Tænker og fører et godt Sprog, men Værkets hele Tendents kan jeg ikke lide, og endnu mindre enkelte af hans Yttringer. Saa dybt at nedværdige et Folk, af hvilket vi fra Oldtiden og vel ogsaa fra nyere Dage kjende saa mangt et hæderligt Individuum, fra hvilket vor egen Religionsstifter udgik, om hvilket han og hans Apostle vidne, at det nød Guds Aabenbaring og særdeles Beskyttelse, at skjære Alle over en Kam fra Abraham til Moses Mendelsohn, det er dog en betænkelig, for ikke at sige forhadt Sag. Første Afdeling er ganske i „Jesus og Fornuftens" Smag. Den troende Abraham, den elskværdige Joseph, den store kraftfulde Moses affærdiges cavalierement à la Horrebow, og jeg undres, at en saa alvorlig og virkelig religiøs Mand som Thaarup har villet oversætte og bifalde disse Flauheder, da dog Enhver, der af Herder, Niemeyer o. fl. har lært at sætte sig ind i Tidsalderens Aand og ikke bedømme Patriarchernes Forhold efter vore Sæder og vort Moralsystem, vil begribe og undskylde meget, som hos en oplyst Christen vilde være strafværdigt. Denne Fortale af Thaarup maa jeg overalt tilstaae aldeles ikke er efter mit Sind. Af Bogen selv vil jeg kun anmærke,

Digitized by Google

at Side 72 siges: „Religion, naar den opløses i sine Bestanddele, er intet andet end et Middel til at holde Selskabet sammen ved en objectløs Frygt", samt at Religion og Religiøsitet Bogen igjennem bruges næsten som et Skjældsord, at der tillægges Jøderne den Plan ved Christi Tider at rapse til sig hele Romerrigets Guld og Sølv og samle det i Jerusalem og dets Tempel, at dette ogsaa temmelig var lykkets, og at det var Omsorg for disse Skatte, og ikke, som man før har troet, rasende Fanatisme og misforstaaet Fædrelandskjærlighed, der opflammer dem til det fortvivlede Forsvar, som, imod Erobrerens Hensigt, voldte Stadens og Templets Undergang (noget, som jeg aldrig før ved at have læst, og som uden Tvivl er puur Gisning), og endelig, at han, efterat have forkastet alle baade voldsomme og lemfældige Midler til at udrydde Jøderne som Nation og Religionspartie af Jorden, omsider anfører det som probat, at nøde dem til at gjøre Militairtjeneste. Slutningen, som overalt Bogens hele Tone, har i høi Grad hvad man for en Snees Aar siden kaldte Tydskhed, en Arrogance og Selvtillid, som er ubeskrivelig.

I Anledning af den Feide, denne Bog har vakt, er nu ogsaa Horrebow vaagnet, og har begyndt et Tidsskrift, kaldet „Jødernes Krønike". No. 1, som jeg har for mig, forekommer mig at være, hvad der i de gode Tider hedder et Styverfængerproduct. Nu koster det vel et Par Mark, kan jeg troe, altsaa maa Benævnelsen forandres, men Tingen er den samme. Men hvor kan det forlanges, at Morianen skal omskifte sin Hud og Parderen sine Pletter? Ogsaa Baggesen har blandet sig i Striden.

(Eker Præstegaard) 1ste August.

Mod Schmidt som Prædikant maa jeg efter min Overbevisning, føre samme Anke som imod Wulfsberg; hvad der er foreskrevet Formular affærdiger han for hurtigen, ikke med

Digitized by Google

den alvorlige Langsomhed, Tingenes, Stedets og Embedets Værdighed fordrer. Selve Prædikenen var overmaade god, og udførtes saa heldigen, som det med Schmidts ikke bøielige Organ og Talens Oplæsning fra Papiret, nogensinde var muligt. Den handlede om „Vor Pligt at bevare Medlidenheds Følelse ved Synet af mange Nødlidende", og var altsaa ganske et Ord i sin Tid. Ved Middagsbordet havde vi flere Viser, hvoriblandt da Schmidt ikke kunde undlade at give os et Par af sine Svenske. Jeg maa tilstaae, at jeg i denne Tid for Ordene „Sverrig og Svenskt" har et Had saa overdrevent, at det næsten strækker sig til Viserne. Efter Bordet havde jeg en varm Disput med begge mine Herrer Colleger om Knudsen. Jeg betragtede ham blot som den, der indsamlede Hjælp til Nødlidende, og naar jeg da antog, hvad mine Antagonister indrømmede mig, at han handler i god Mening, at det er et velgjørende Øiemed, han stræber til, og at dette virkelig opnaaes, saa synes mig, at der intet kan siges derimod, og at det er utidigt, og næsten uædelt at føie til: „Men det var dog bedre, om dette Maal opnaaedes ved en anden end en dansk Skuespiller, der baade paa og udenfor Theatret nedværdiger sig til at agere Bajads". Derimod træder jeg aldeles over paa Schmidts og Hebers[1] Side, hvis han med sin Reise har et andet patriotisk Øiemed, og er det sandt, som man paastaaer, at han har sagt: „han vilde indsynge Nordmændene Mod", da fortjener han Tugtelse for en saadan Yttring. Overalt skal baade Knudsen og Tybring have teet sig som Narre ved den Drammenske Folkefest under aaben Himmel,. De græd og omfavnede de bergenhusiske Soldater, og disse — loe dem ud.

---

[1] Ref. Capellan til Eker, som han i 1816 forlod for at drage til sit Fødeland Danmark, hvor han 1813 blev Sognepræst til Svendborg; cfr. Erslevs Lexicon.

Digitized by Google

2den August.

Schmidt viste mig et usselt Mesterværk, han har faaet tilsendt i Marmorbind, hvorpaa hans Navn og Giverens ere indgravede med forgyldte Bogstaver. Det er et Lovforslag til Selskabet for Modums Præstegjælds Vel af dets nuværende Formand, en halvstuderet Røver, før Klokker og Skoleholder, nu Proprietair. Det er et temmelig opus i Kvartformat, thi foruden Forslaget er der en lang Tale, Slutningsformaninger til Almuen og en Retfærdiggjørelse for hans egen Person m. v. Hvad der mest slog mig, var følgende Sprogrettelse: (Der tales om Bygdemagaziner) „Ja, ligetil Navnet, omtalte Indretning bærer, have hidtil en stor Del af Eder været uvidende. Det var mig ikke anderledes muligt at udfinde Aarsagen til Eders Udtryk Magasimen, naar I egentlig skulde sige Magazin, uden fra en Fortids Bygdeskomager, som hedte Simen og Ordet Maga. Saa ofte I derfor forlangte Magazin under hint stygge Navn, have I saaret mine Øren. Læs derfor her og øv Eder ofte i at udtale Ordet Magazin i sine tre Stavelser: Ma—ga—zin, og herefter uden Undskyldning sige Magazin".

10de August.

Haxthausen vilde vide, at Sølvværdien er fastsat til — ja Terminologien kjender jeg ikke, men en Rigsdaler skal gjælde $10^1/_2$ Rd. dansk Curant, men derhos fortalte han, at en Committee af 22 Mand nu arbeider paa et splinter nyt Finantssystem, da Rigsbankvæsenet ikke vil holde Stik, og at dens første Medlemmer, gamle Grev Moltke og Geheimeconferenceraad Malling spiller samme Rolle som fordum Moses og Aron: Moltke undfanger Ideerne og Malling sætter dem i Stil.

Ordbogscommissjonen med samt Ordbogen gaar ventelig med det første ad undas. Stenersen har frasagt sig Arbeidet, Døderlein er sysselsat og forknyttet, Wulfsberg ogsaa

Digitized by Google

det sidste i høi Grad, og nu har Molbech i Kjøbenhavn udgivet en orthografisk Ordbog med Retskrivningsregler, som synes at gjøre vor overflødig.

13de August.

I Selskabet hos Mariboe var det mig mærkeligt at høre, at der, som jeg formodede, i Prinds Christian Augusts Tid arbeidedes paa Norges Løsrivelse fra Danmark, og at kun Dissens mellem Hovedmændene, om Norge skulde være et selvstændigt Rige eller combineres med Sverrig, hindrede Planens Udførelse. Hvad Deel Prindsen selv tog i denne Sag, er skjult i Mørket og vil maaskee fremdeles blive det. At han ikke var aldeles skyldfrie, skjønbt han maaskee troede at handle efter Pligt, er meget sandsynligt, ligesom at hans Død var Norges sandeste Hæder og Held, og at han ved den, mere end ved sin Heltedaad i Livet, blev vort Lands Befrier. Meget er nu vel tabt, men vor Nationalære, vor Troeskab mod Kongen, vort hæderlige Navn i Samtid og Eftertid, vor rolige Bevidsthed, de ere bevarede! — Mariboe fik iaften Efterretning om en ny Forandring i Pengevæsenet, hvoraf Hovedsagen skal være en Nationalbanks Oprettelse. Sagkyndige har længe doleret over, at Banken var i Kongens Hænder, som en af de vigtigste Mangler ved den sidste Anordning.

16de August.

Biskop Brun skriver, at han havde sendt Prindsen noget til Indrykkelse i Budstikken, men faaet det tilbage med et egenhændigt Brev fra Prindsen, hvori han bad ham gjøre et Par Forandringer, hvortil Brun ikke vilde bekvemme sig. Han meddeler mig sit Svar, der ikke staaer mig an. At en til Almeengavn forfattet Afhandling „har gjort sin Forfatter den væsentligste Tjeneste ved at tolke hans politiske Trosbekjendelse“ for den præsumtive Thronarving, eller, som han udtrykker sig „for den Prinds, der efter Rigets Grundlov formodentlig bliver hans Børnebørns Konge“, er en flau Com-

Digitized by Google

pliment. Hvo tvivlede om hans politiske Trosbekjendelse? og maa man ikke antage hans Ord for bogstavelig Sandhed: „at han skrev for at tilvende sig Prindsens Opmærksomhed?" Jeg formoder at det var et Pendant til Pjecen om Vexelcursen, og saa vil Tabet ikke skade Jorden.

18de August.

Collegialtidenden indeholdt et kongeligt aabent Brev, hvorved Rigsbanken overgives i Nationens Hænder, og udgjør herefter tre af hinanden uafhængige Hovedafdelinger, hvoraf den ene i Christiania. Sølvværdien er sat til 375 for 200 Rd., som er over 11 Rd. D. C. for hver Rigsbankdaler. Embedsmanden maa lykønske sig, hvoriblandt da ogsaa jeg, hvis Tiende fra 250 Rd. er stegen til henved 3000 Rd. Men Kjøbmanden vil nok heller ikke glemme at sætte paa sine Varer, og tager næppe sin hidtilværende uforholdsmæssige Profit i Betragtning.

19de August.

Af indenlandsk mærkeligt fandt jeg intet andet i Dagen end at T. C. Bruun har skrevet en „ubluferdig" Pjece mod Baggesen, kaldet: „Ikke om Jøderne, men om Jødernes Frelser Justitsraaden", og som Baggesen siger, vist, at han ligesaavel i Prosa, som i Vers kan trodse Velanstændigheden. Blandt de udenlandske Artikler læste jeg med Gysen med hvilken Frækhed en ung Mand paa 30 Aar og en Pige paa 21, der mangfoldige Gange havde gjort sig skyldige i Mordbrand, gik til Døden, den grædselige Død: at brændes levende. Det var i Berlin dette Optrin forefaldt.

22de August.

Efter omtrent et Fjerdingaars Pause var endelig tredie Classe af Selskabet for Norges Vel samlet. Foretaget blev et Brev fra Jacob Aall paa Næs med Forslag om at tilstaae en islandsk Litterat, Finn Magnussen, en aarlig Gage for at forsyne Selskabet med Afskrifter af interessante islandske

Digitized by Google

Documenter. Jeg fik til Gjennemlæsning og Bedømmelse et langt anonymt Brev, hvis Forfatter Stenersen formodes at være. Han begynder med den Anmærkning, at den, som nøie kunde efterspore alle de Begivenheder, som bidroge til Selskabets Stiftelse, „vilde det sikkert være aabenbart, at denne Forening ei alene af Mandevid blev sammenføiet, og at her var noget større med, som indledte og fremledte alt, at dette Selskab efter Forsynets Raad ei skulde blive et forbifarende Syn, som kun opblussede og sank, uden at deraf saaes noget Spor". Ogsaa er allerede noget Stort udrettet: Universitetets Stiftelse. Men opnaaet er dog ingenlunde Maalet, endskjøndt man synes at tro det, „da ethvert Selskabets Medlem, som alvorlig vil gaa i Rette med sig selv, efter upartisk Prøve vil erkjende, at Selskabet har allerede som en Olding stillet sig rolig hen, for blot at være Tilskuer ved Livets Færd". De økonomiske Forbedringer, det har virket, komme ei i Betragtning; kun Selskabets Iver for Videnskaberne omtaler Forfatteren, og den er kjølnet. Det var Følelse af Svaghed, der gav Anledning til dets Stiftelse, den Følelse, at vi havde tabt den selvstændige Kraft, der fordum aabenbaredes gjennem Normændenes Færd, men denne Svaghed hæves ei, denne Kraft vender ikke tilbage ved økonomiske Forbedringer. Tværtimod troer Forfatteren, at, hvis Norge, uden at Aanden var gjenfødt, nogen Dag skulde komme saa vidt, at det ei trængte til andres udvortes Hjælp, saa viser os de senere Aars Erfaring, da Bonden havde lidt mere end han kunde spise op, altfor tydeligt, at Norge snarere maatte forbande end velsigne denne Dag. Men hvorledes kan da denne aandelige Gjenfødelse ske? Selskabet valgte ikke det rette Middel, „thi det lod, som det paa engang vilde saa og høste. Det talede strax til Almuen, og vil, at den nu med eet skal bære gode Frugter, skjøndt endnu de onde Safter løbe ustandsede om i det Indre, da vi derimod burde

Digitized by Google

gjøre som Moses, først lade den gamle Slægt uddøe, for med den unge, af os selv optugtede, at indtage det forjættede Land". De Ældre af os savne ialmindelighed fornøden Kraft og Mod. „De føle hos sig selv den aftagende Kraft, og derfor tale de til Andre, for ligesom hos dem at opbevare denne Skat. Enhver, som ret vil prøve sig selv, skal vist sande, at han ei føler den aandelige, alt opoffrende Varme, som han hos Andre søger at fremme, denne Jevnhed, Arbeidsomhed, Tarvelighed, Uegennyttighed, kort denne sande Selvstændighed er mere i hans Mund end i hans Hjerte". Det er altsaa af Ungdommen, det skal ventes og dette gjennem Universitetet. Og nu kommer da Forfatteren til sin Hovedhensigt. Hvorledes dannes Landets Ungdom? „Kun af saadanne, der ret kunne besidde Videnskaberne, og have Evne til at fremstille til andres Beskuelse, hvad der rører sig i deres Indre". Og disse Faa, hvis de findes, „skulde Selskabet anvende al sin Anseelse, Indflydelse og Overtalelse for at drage hid". Men hvor findes, „i disse Tider, hvori alt helder til tvende Sider, en saadan Eenhed, Heelhed og Reenhed i Aanden, at den skulde være istand til ganske at fatte Videnskabens Sands?" — Jo, den findes hos en Mand: Grundtvig, og ham vil altsaa Forfatteren have hid som Norges Reformator. „Han har det, som vi mangle; han har erhvervet sig denne trygge og faste Overbevisning, der i disse Tider er et sandt Særsyn; han har grebet denne Overbevisning med et fuldt Hjerte; han har overvundet den Menneskefrygt, hvorunder vi Andre lide; han har vundet den Kjærlighed, der agter intet for dyrt til Offer, naar han kan bringe andre til den Overbevisning, hvorved han selv føler sig salig; han stod engang paa samme Standpunct som vi, men er fra dette med fuld Bevidsthed gangen ind i Christendommen og har tilkjæmpet sig sin Troe. Forfatteren frikjender ham aldeles for Hovmod, Sværmerie og

Digitized by Google

Intolerance, ved hvilken sidste gives det forhadte dominicanske Vink, at „de, der bestylde ham derfor, maaskee gjør det, fordi de føle, at det ei var ganske ufortjent, om over dem en Forfølgelse udgik." Denne Mand kunde da kalde Aand i den halvdøde Slægt, og denne Aand skulde ikke i sin Natur være forgjængelig; den skulde øses af den stedse rindende Kilde, af det Evige selv, og det Eviges Aabenbarelse i Tiden: Christus.

23de August.

Min Erklæring gaaer ud paa, at Directionen ikke bør anvende sin Anseelse, Indflydelse og Overtalelse paa at drage Grundtvig hid, da det ikke er mig indlysende, at han besidder alle de opregnede positive og negative Egenskaber, eller at ingen Mand i hele Norge besidder dem i ligesaa høi Grad som han. Udnævner Kongen ham til Professor ved Universitetet, modtage vi ham som enhver Gave, hvis Værd vi endnu ikke tilfulde kjende, med Lydighed og Resignation; men efter saa usikre Data at udbede sig ham som Norges sidste og eneste Redningsmand, turde af mange Grunde være betænkeligt.

25de August,

Holten, som har været paa Vestlandet med Prindsen, fortalte mig om denne Reise. I Christiansand havde været megen Stads; Byen var illumineret, ligesom der ogsaa om Aftenen gaves Bal. Knudsen var der ved samme Tid og gav en Fest paa Torvet, hvorved Wergeland holdt en Tale, som skal have været overmaade skjøn. Paa Brekke hos Niels Aall havde været megen Lystighed. Der var ikke tænkt paa Bal, men om Aftenen begyndte man at dandse ude paa Marken. Siden gik man op i Huset, og blev ved til Kl. syv om Morgenen. Den gode Prinds er nok endnu ikke saa lidet Epicuræer, og synes i flere Henseender at træde i sin Bedstefader Fredrik den Femtes Fodspor. I Driftighed,

Digitized by Google

Dueligheb og Selvstændigheb tør man haabe, at han vil overgaae ham, men ellers er der megen Ligheb i Legemsskjønheb, Lyst til Vellevnet og sandselig Nydelse. Endog den Blanding af Bonhommie og stiv Etiquette, som Rygtet tillægger Farfaderen, viser sig stærkt udpræget hos Sønnesønnen.

26de August.

Bondevensselskabet holdtes i Dag paa Greffsen[1]. To stive Klokketimer sysselsatte man sig med en Afhandling af Flor om Grøfter og Vandledninger, hvorved jeg, paa et Par Sproganmærkninger nær, forholdt mig aldeles passiv, saa jeg endog var nær ved at falde i Søvn. Flor skriver saare maadelig Dansk, og hver Gang noget af ham oplæses, forefalder næsten ved hveranden Linie ubehagelige Stilerettelser. Omsider gik jeg ind i en anden Stue, hvor Fogden Holst, Grüner og Præsten Juell sad og politiserede. Med Bedrøvelse erfarer jeg, at Kongens sidste Foranstaltning til Finantsvæsenets Opkomst ogsaa møder Mistillid og ublidt Omdømme. Især harmedes jeg over Grüner, som i en haanlig Tone udlod sig om vort hele Regjeringsvæsen, som vel har mange svage Sider, men hvor dog to Ting bør tages i Betragtning: Regentens gode Villie og in specie hans saare ædle og humane Forhold mod Norge, og dernæst hvormeget lettere det er at sige, en Ting er indrettet galt, end at sige, hvorledes den skulde indrettes bedre, og atter hvor meget lettere dette er, end selv at udføre og ordne det til Trods for mødende Hindringer. Grüner har særdeles agtværdige Egenskaber, men i nogle Henseender er han en underlig Patron. Holst syntes i det Hele ei at dissentere fra hans Mening, men taler med Embedsmandens Circumspection. Kun Juell talte som Embedsmanden og Undersaatten og

[1] Eiedes dengang af Kjøbmand (og Student) Fred. Glad, Storthingsmand 1815—16 og en fortjent Landmand. Se Forf. Lex.

Digitized by Google

Statsborgeren og Menneſket bør tale. Jeg frygtede denne Samtales Fornyelſe ved Bordet, men der afhandledes andre Materier og var ret morſomt.

Mad. Glad var Figurantinde paa det Kjøbenhavnſke Theater, og ſyntes altſaa beſtemt til en langt anden Bane, end ſom Landsbykone paa Greffen i en halv Fjeldbygd at opdrage 10 Børn. Denne hæderlige Rolle har hun imidlertid nu udført i nogle og 20 Aar ſaa vel, at om hun var bleven Solodandſerinde, hun ei kunde udført nogen bedre. I Forening med en meget agtværdig Mand har hun nu den Glæde at ſee en talrig og veldannet Afkom omkring ſig, og at leve i god Velſtand paa en Gaard, ſom Glads Flid og Indſigt har forvandlet fra en af de ſletteſte til en af de bedſte Jordeiendomme i Aggers Sogn. — Det mageløs ypperlige Høſtveir vedbliver endnu.

27de Auguſt.

Saxild[2] har ſtore Fortjeneſter af Søndagsſkolen. Tre Timer hver Søndag opofrer han dette Inſtitut, og uforberedt træder han ikke frem blandt ſine Diſciple. Det mærkes paa hans Foredrag, hvad han ogſaa ſelv ſagde, at han læſer med Flid og Skjønſomhed og confererer f. Ex. Badens, Niſſens og Birchs danſke Grammatik med udtrykkeligt Henſyn paa hans Undervisning i Søndagsſkolen. Og at alt det, han lærer ſine Elever der, er godt og henſigtspaſſende, om end en ſkarpſindig Kritiker kunde opdage enkelte materielle og formelle Feil, det kan ikke nægtes. Han er viſt Søndagsſkolens første Velgjører og fortjener, hvis han ſaaledes vedbliver, endog Regjeringens hædrende Opmærkſomhed. — I Litteraturtidenden recenſerer Prof. J. Møller Grundtvigs Krønike paa en meget bitter og revſende Maade. Voltaire er

[1] Den i ſin Tid bekjendte, utrættelige Philanthrop, Raadmand E. N. Saxild, bl. a. Chriſtiania Aſylers Grundlægger († 1846).

Digitized by Google

han imidlertid enig med Grundtvig i at fordømme. Til dennes Ukvemsord mod hin det attende Aarhundredes Afgud lægger han endnu et og kalder ham „en sneverhjertet Versemager", ham, som Baggesen for 28 Aar siden kaldte „Jordens første Digter", og som Rein med Prædicatet „den herlige Voltaire", for 20 Aar siden høfligen bad at overlade Didactikeren Pope „den første Digterære". Sic transit gloria mundi.

28de Auguſt.

Det er mig ubehageligt at høre, hvorledes Haxthausen saa fiint og lempeligen søger at nedværdige vor ædle, virksomme Prinds, og da det er hans Feil, at han mindre end en Forretningsmand bør være, er Manden efter Klokkeslettet, saa fremdrager man denne i Tide og Utide, og for at vise sin allerunderdanigste Hengivenhed for Kongen anprises dennes store Ordentlighed og Accuratesse.

29de Auguſt.

Selskabet hos Mathiesen var stort og fornemt; Beværtningen var elegant, luxuriøs endog med Hensyn paa Tiderne. Vi fik 6 Retter Mad, foruden Kage og Frugter og 4 Sorter Viin. Bordconversationen var ret behagelig, bestod hverken i Klager, Skumlen eller Fadaiser; man vilde glædet sig ved et saadant Gjæstebud, naar ikke den Tanke fremtrængte sig, at saamange sukke over det nødtørftige, medens her ødsles, og den endnu værre, at Manden, som tracterede saa herligen, har nok tilovers, naar det gjælder om at tilfredsstille Sandselighed og Forfængelighed, men intet for sit Fædreland, intet for trængende Mennesker. Det gjør mig inderlig ondt, thi Manden har ellers noget ved sig, som gjorde, at jeg kunde ynde ham. — Treschow paastaaer om Nordal Brun, som har været hans Contubernal i Studenteraarene, at han alle sine Dage har været en Fiende af Læsning, og at han ikke gider læst en Bog igjennem. Smag og Philo-

Digitized by Google

sophie har han rigtignok ikke valgt til Ledere paa sin litteraire Bane, men at han har Læsning, skjøndt stundom maadeligen fordøiet, synes at fremlyse selv af hans Feil.

30te August.

I Aften var jeg og Neumann hos Bispen. Samtalen dreiede sig næsten udelukkende om Selskabet for Aggers Sogns Vel og dets befrygtede Undergang, hvilken vi vare enige om, vilde være baade skammelig og sørgelig. Et andet Samlingssted ansees for et virksomt Middel til at bevare dets Existents, ligesom og min Yttring i Mindetalen over John Collett synes bekræftet af Erfaring, at de nu ophævede Middagsmaaltider var et nyttigt Foreningspunkt for dets Medlemmer. Men hvad der især mangler er Colletts Aand, hvilken han ikke efterlod sin Successor tilligemed Formandsværdigheden. Anker sover; Glad trækker sig beskeden tilbage; Agerdyrkningscommissionen med den kløgtige Veimester Steen i Spidsen bekymrer sig hverken om Aggers Sogns Vel i Almindelighed eller Agerdyrkningen in specie; Almuen har ingen Sands for den Ting; Secretairen Otto Collett, der bærer sin Onkels Navn, er over ham i Rang, men forresten dybt under den afdøde Hædersmand i enhver anden Henseende, lader sem være lige. Altsaa er det at befrygte, at Selskabet ikke vil komme til at føre andet end et vegeterende Liv, men end ikke dette bør ophøre for den almindelige Opsigts Skyld, og fordi det dog var muligt, at den udslettede Aand engang i bedre Dage kunde tændes paany, og Selskabet vækkes til et bedre, ædlere Liv. Ophører derimod dets Existents, saa er alt forbi, thi Aggers Sogn eier ikke og faaer vel aldrig en Mand af Colletts Mod til at beslutte og Kraft til at gjennemføre. Der skal overalt være et sørgeligt Derangement i den collettske Familie. Endnu idag var der hos mig en ung Mand, der bestilte sit Barns Begravelse, som fortalte, hvor bitterlig John Collett savnes af sine Undergivne, og at

Digitized by Google

Savnet daglig føles haardere. Paa Hjemveien lagde jeg med Fornøielse Mærke til den store Stilhed paa Gaderne og i alle Grønlands mangfoldige Skjænkehuse. Drikkevarer ere nu saa sjeldne og kostbare, at man maa indskrænke sig i deres Brug. Derved ophører for en stor Deel de larmende Forlystelser, og et beruset Menneske sees nu fast aldrig. — Med Bedrøvelse erfarer jeg, at ogsaa Kongens sidste Foranstaltning til Finantsernes Opkomst møder Mistillid.

31te August.

I Bergen averteres tilkjøbs: Johan Arndt's sande Christendom. Den Bog turde man vist ikke her byde andre end en Høker eller Urtekræmmer.

1ste September.

Der var stort Bal hos Prindsen. Man traf Lod om Plads ved Bordet, hvilken Lodkastning Prindsen selv underkastede sig og fik til Dame Ifr. Fleischer, som jeg ifjor confirmerede. Vi havde 6 Viser, sungne af Fru Thygeson og Haffner med tilhørende Skaaler: Kongens, Norges, Prinds Friederichs, vor høie Verts, Damernes og Glædens. Prindsen sang selv med og har en mandig, behagelig Stemme. Beværtningen var særdeles god, men kun en Slags Viin var paa Bordet.

2den September.

I Generalforsamlingen i Christiania Sogneselskab kunde intet decreteres, da den ikke var fuldtallig efter Lovene. Indberetning om Selskabets Virksomhed i det forløbne Aar og Embedsmænds Valg var altsaa det eneste, som foretoges. Sigvardt oplæste en lang Prospectus om Søndagsskolen og endte med en formelig Afskedstale, hvori endog gamle Norge ønskedes Held. Da Manden ei forlader Byen eller gaar ud af Selskabet, syntes denne Høitidelighed besynderlig. Til hans Eftermand valgtes Rasmussen, og det var vel. Jeg var neppe bleven i Selskabet og Commissjonen, hvis Valget

Digitized by Google

var faldet paa Flor. Jøvrigt skal Generalauditør Bergh sørge for Byens Nytte og Ziir og Ritmester Eliesøn for Haandværksstandens Forædling. Hetting administrerer uden bestemt Virkekreds. Til Dagens Forhandling hørte ogsaa Præmiers Uddeling, dels Guldringe, dels Penge til 10—12 Tjenestefolk for lang og tro Tjeneste. — Man mediserer over Prindsen, men man har indtil dette Øieblik ei kunnet nævne et Fruentimmer, der saaledes har behaget ham, at en mistænkelig Forbindelse kunde formodes eller forudsees. Skulde det engang blive Tilfældet, da bør dyb Taushed hvile derover. Hvor Manden handler for Publicums Aasyn, der er han og underkastet dets Dom, men hemmelige Privatanliggender bør man ignorere hos ham som hos enhver. Roes og Dadel, Forsvar og Fordømmelsesdom, Undskyldning og Persiflage er her ligeutidig. Prinds Friederichs Forhold til Baronessen havde Publicitet, kunde altsaa bedømmes, men hvad Prinds Christian foretager sig i sit Lønkammer, vedkommer ikke os, naar det kun ei har Indflydelse paa hans Regent- og Menneskeværd.

3die September.

Endelig fik vi da idag Post, og med den Efterretning om Stilstandens Ophævelse og Krigens fornyede Udbrud paa den holstenske Grændse, hvori vore danske Tropper med Held og Hæder skal have taget Del. — I Formiddags havde jeg et sjeldent og ikke behageligt Besøg: Mad. Collett. Da Besøget gjaldt mig, saa var det naturligvis et nyt Hoverie-arbeide, der skal paalægges mig — ja, Gud bedre! endog in duplo. Prindsen ventes med det første til Fladebye til et Jagtpartie[1]. Der vil da det hele Jagtselskab paradere

[1] Om Christian Friederichs Deltagelse i Fladeby-Jagten, har man en charakteristisk Skildring i A. Colletts Skrift: „Fladeby" (Chra. 1881, 4. Særtryk af „Ny illustr. Tid.") S. 7 fgg. Man vil her ogsaa finde „Obervertindens", Martine Colletts, Billede.

Digitized by Google

ved hans Ankomst og Mad. Collett vil overrække ham et Digt, der skal være en Velkomst i den ærværdige 57 Aar gamle Corporations Navn. Men ikke nok hermed! ved Bordet skal han ogsaa bydes „velkommen til Fladebye, hvor Glæden boer og Sorger flye"; det vilde da ligesom Corfitz's Sang klinge slet i Prosa, og til hvem skal man da henvende sig uden til mig? Det er sagtens udelicat og for mig helt ærgerligt og byrdefuldt, men, spurgte jeg Moer Koren, da hun yttrede, at man gjerne kunde sige Nei til en saadan Begjæring: „om De nu ikke selv kunde gjøre en Vise og De personligen var kommen til mig eller en anden Versemager, og bedet om denne Tjeneste, vilde De da taget det vel op, om jeg havde afslaaet det?" Nei, det vilde hun ikke, men hun vilde ikke bedet derom. Nu ja, det er en anden Sag, men nu bad Mad. Collett, og hvad skulde jeg da gjøre? — Jeg fik ved samme Leilighed de nitid afskrevne og indbundne gamle Jagtlove. Under Titel: Forerindring med tre Udraabstegn findes allerførst følgende Vers:

Naar du paa Jagten skyder,
Da byder
Selv Forsigtighed, at du adlyder,
Den Lov her skreven er,
Især
Om nogen er dit Skud saa nær,
At han kan derved Skade tage;
Da bør du det saa mage,
At Ingen faar Anledning til at klage.

Efter denne kraftige Formaning begyndes saalunde: „Erfarenhed har lært, at intet Folkeslag er uden Gudsdyrkelse og intet Selskab stiftet uden at være passelige Love underkastet. Saaledes udfordres det af os den 9de September anno Christi 1756 her paa Fladebye Gaard oprettede Jagtselskab indbyrdes at vedtage efterfølgende Regler" osv.

Digitized by Google

De fleste af disse Regler overgaae nu min Forstand; dog findes der og saadanne, som følgende: „§ 3. Det formenes ingen Jæger at være forsynet med en saakaldet Lommepuffert eller Lærke og et godt Stykke Brød eller Bisquite, i Tilfælde af Flauhed, som ofte paakommer ved Forandring af Luft, omendskjøndt Provisionen pleier altid at være rigelig ved Landlordens priselige Omsorg".

4de September.

Der siges, at Krigserklæring fra dansk Side mod Sverrig ventes i disse Dage. Man har Ret i at beklage den grusomme Nødvendighed, der tvinger Kongen til dette Skridt, men at laste ham derfor eller anse Handlingen overilet, finder jeg urigtigt. Sverrig har nu i flere Maaneder viist vor Regjering en Række af saadanne tirrende Fornærmelser, at det vilde være Feighed, om den ikke greeb til Modværge. Det er vel, det engang kommer til et Resultat, og det maa det vel nu. Kan Sverrig vinde Norge med væbnet Haand — à la bonne heure! saa tager man sine Forholdsregler da og siden. Men ved formelig Krigserklæring, ved svensk Indfald i Norge og norsk i Sverrig ophører al Tanke om den skjændige Underhandling, Svenskeu har villet aabne. Vi kunne vorde en overvunden, men ikke en forrædersk Nation. Det er nu ellers kommen dertil, at Prinds Friederich hos den franske Gouverneur i Hamburg har maattet drikke Napoleons Skaal, og stort videre kan det ikke gaae.

5te September.

Med Wulfsberg og Sigvardt gik jeg i Eftermiddag til Frøen i Selskabet for Aggers Sogns Vel. Lensmand Knoph har reddet det fra Undergang; han har atter aabnet sit Huus til Samlingssted, og dermed var al Urede klaret. Hvad der iøvrigt forhandledes, kan være vigtigt nok, men ikke for mig; altsaa forbigaaes det her. At efter en af O. Collett bestemt Taxt en Dram ganske almindelig fransk Brændevin betales

Digitized by Google

med 2 Rd., maa dog anføres. Lidt billigere, skjøndt altid dyrt nok var 1 Rd. for en Kop Kaffe og allerbilligst 2 Mk. for en Kop The. — I Litteraturtidenden findes recenserede 3de Skrifter Jøderne vedkommende. De fleste antijødiske Brochurer nedrives med største Føie.

6te September.

Man tænker paa at give Prindsen et Subscriptionsbal paa hans Fødselsdag, hvor Billetten skal koste 10 Rbd. N. V. 60—80000 Rd. menes den Stads at skulle koste paa en Tid, da Hungersnøden vel er forbi, men Landets øvrige Nød og Fare saa stor som nogensinde før. Sandelig, det er mig en ubehagelig Nødvendighed, at bortkaste mine 120 Rbd. til det Gilde, men jeg kan desværre neppe undgaae det.

7de September.

Aggers Fattigcommissjon holdt et overordentligt Møde, hvortil alle Sognets Lægds- og andre Almisselemmer, vare indkaldte, for at fremstille sig. Dette er da nok sagt om Dagens Historie fra Kl. 8 Morgen til Kl. 5 Eftermiddag. Det er det evige Einerley: Klager og Brøvleri fra de Fattiges og Bøndernes Side, vel ogsaa derimellem unødig og uvedkommende Snak fra Commissjonens. Juell er vel langsom i sin Færd og gaaer dybere i Texten, end han behøvede eller burde. Han har Taalmodighed til at pille halve Timer ved en Haardknude, som i et Minut kunde overhugges, uden at det forekommer mig, at der vindes det ringeste ved dens langsomme Opløsning. Imidlertid overlader jeg ham med Fornøielse og Taknemmelighed Ordet, saalænge han vil føre det.

8de September.

Throndhjems Avis indeholder en lang Fortælling om med hvilken umanerlig Høitid man har modtaget Grev Trampe der. Om han havde bragt Landet Fred, Overflod og alt muligt Held, om han havde været Norges ypperste

Digitized by Google

Mand, om han et halvt Aarhundrede havde levet blandt Thrønderne agtet og hædret, kunde man ikke gjort mere Væsen af ham, og han havde saavidt man ved, Intet udrettet ved sit Ophold i Kristiania og Kjøbenhavn, han skal være som Embedsmand og Menneske en ganske almindelig Person, ja, hvad endnu er det mærkeligste, han skal være forhadt i Throndhjem, og man ønskede ved hans Bortreise aldrig at see ham igjen. — Wulfsberg forelagde mig Planen til et Conversationsselskab, der bestaaer af lutter studerede Folk, hvortil han leverer Locale, og som skal samles hver Aften. En af Hovedlovene er, at der ei skal spilles Kort eller noget andet Spil om Penge. Cancellieraad Prahl staaer i Spidsen for Indbydelsen.

10de September.

Hans Houge havde bedet os at besøge ham engang i Sommer, og denne Dag bestemtes til Touren. Kl. 11 mødte han frem med Heste, for selv at kjøre Phaetonen. Vi' fik et meget veltillavet Middagsmaaltid med god Rødviin og desuden Ribsviin til Damerne. Verten, hans Broder og hele Huusgesinde have i Sprog og Manerer noget vist, som charakteriserer dem, men agtværdig Forstands og Sæders Dannelse synes de Alle at besidde. Overalt troer jeg stadigen, at Hans Houge har stiftet langt mere Godt end Ondt i Norge. Hans apostoliske Omvandring, hans dumme Skrifter, hans Tilhængeres, tildeels ogsaa hans egen fanatiske Adfærd mærkes nu Intet til; men at han har dannet en Sect, som umiskjendelig endnu existerer, der udmærker sig ved Gudsfrygt, Sædelighed og Orden, Flid, Fredsommelighed, kort næsten Alt, hvad der udgjør Borgerværd og fastholder Samfundet — dette kan kun Partiskhed benægte. Hans Houges Sag er nu optagen til Doms, ob man spaaer et godt Udfald.

11te September.

Man troer, at Subscriptionsballet mere vil mishage end

Digitized by Google

glæde Prindsen. Thygeson nævnes som Hovedmanden for dette Project. Han skal endog have havt det Indfald, at paaligne Borgerne med Byskatten, hvad der maatte mangle i den subscriberede Sum. Man har overalt det imod denne ellers saa ypperlige Mand, at han indblander sig i flere ham uvedkommende Ting.

13de September.

Paa Veien til Ordbogscommissionen mødte jeg Prof. Sverdrup, som fortalte mig, hvad jeg siden har hørt bekræfte af hvert Menneske, jeg mødte, at Napoleon har vundet en fuldkommen Seier over den allierede Armee, hvorved mangfoldige Mennesker ere dræbte, saarede og fangne, men vore Lande uden Tvivl betryggede og Sverriges Magt til at skade os høiligen svækket, da derimod, om Lykken havde vendt sig til modsat Side, vor Skjæbne uden Tvivl havde været meget sørgelig. Saa dømme, (med mere eller mindre levende Følelse, med flere eller færre Reservationer) alle de, jeg har talt med, undtagen Døderlein,[1] som sagde, at denne Tidende havde slet ikke gjort noget Indtryk paa ham, og Wulfsberg, som declamatorisk forsikrede, at Kongeriget Norge aldeles Intet vandt ved alle mulige Seire paa Fastlandet. Hvor jeg kan harmes over disse Mennesker, der smaaligt opsøge noget ubehageligt ved enhver god Tidende og hver heldig Begivenhed, for at kunne have den Fornøielse at styrke sig selv og andre i den Troe, at vort Land er ulykkeligt og bliver ulykkeligt! Nei, da priser jeg min gamle gode Frue Dyhring[2]. Jeg gik hen til hende i Eftermiddag, for at melde hende dette Seiersbudskab, men hvor hun glædede sig og takkede Gud og velsignede Napoleon!

---

[1] Overlærer ved Cathedralskolen, († 1839).

[2] Elisabeth Sophie Dyhring, født Jessen, var Enke efter Vagtmester-Lieutenant, Capt. Johan Georg Dyhring. Hun var født i Marts 1740 og døde i Christania 13 Febr. 1817 i sit Hus paa Hovedtangen

Digitized by Google

15de September.

Selskabet i Aften hos Grüner var ikke stort, men ret muntert og interessant. Vi tømte et Par Bispeboller, og Schmidt meddelte os som sædvanlig rigelig af sit svenske Viseforraad. Idet jeg harmedes over at høre dette mig ved Ideassociationen saa forhadte Sprog, randt det mig med et i Tanke, at det (naar Alt forenes) maaskee ypperligste Menneske, jeg har kjendt paa Jorden, min uforglemmelige Claesson[1] var en Svensker, og for hans Skyld tilgav jeg Nationen (ikke Adelen og Regjeringen) og hørte paa Viserne med stille Veemod, der sagtens ikke er den Følelse, Forfatteren har søgt at vække.

17de September.

Jeg har nu udfundet, hvorfor jeg ikke finder Smag i Jean Paul: Moer Koren skriver nemlig i sit sidste Dagbogshefte: „Jean Paul burde man aldrig læse uden under Guds skjønne blaa Himmel.“ Dette har jeg aldrig forsøgt — hinc illæ lacrymæ!

18de September.[2]

Den store Høitidsdag er da nu forbi. Festen begyndte paa Cathedralskolens Auditorium, hvor den fløielsklædte Bisp efter en kort Symphonie besteg Kathedret og tog til sit Sporg. Efterat han havde sluttet, og Thaarups Hymne var afsungen, fremtraadte Prindsen fra sin Tribune og sagde nogle forbindtlige Ord til Selskabet for Norges Vel, samt endte med et: Leve Kongen! hvilket vi Alle istemte med de sædvanlige Klap og Hurraraab. Naturligviis fik da ogsaa han samme Hylding med fordoblet Enthusiasme. Nu gik det da til Cour i samme Sal og paa samme Maade som ved Velkomsten. Middagsselskabet hos Thygeson var umaadelig

[1] Grev Horn, som under dette Navn levede i Kjøbenhavn, see Pavels's Autobiogr. p. fl. St.

[2] Christian Frederiks 27de Fødselsdag.

Digitized by Google

stort og skal have bestaaet af omtrent 100 Gjæster. Vi havde 6 nye Sange, nemlig foruden mine to, to af Platou og en af Schmidt og Wulfsberg. Frue Thygeson og Frøken Poulsen sang alt, og vi Mandfolk gjentoge blot Choret, hvilket med et Par af Sangene ikke tog sig godt ud. Platous Sang for Tvillingriget, min for Danmark og Munchs for Tvillingrigets Selvstændighed vare i Tanke og Følelse aldeles de samme, kun at Danmark og Norge hos mig fremstilles som to Mænd, hos Platou som to Piger og hos Munch som to Træer. „Hver elsker sig selv," sagde Krageungen til Nattergalen, altsaa vil jeg ikke ubetinget erklære min Fremstillingsmaade for den ædleste og meest passende, kun synes det mig, at Munch og flere Digtere forpidske denne Træe-Allegori saaledes, at den vel fremdeles kan blive poetisk, men ikke det ringeste original. Efter Middagsselskabet kom Theaterstadsen. Til Prologen havde man gjort en Decoration med Træer og couleurte Lamper, som ikke vandt almindeligt Bifald. Haffner især og Falsen[1] erklærede det for reen Fjælebodstads. Derimod vare Alle enige om, at min Prolog blev mesterlig fremsagt af Kjerulf. „Menzikoff og Dolgorucki"[2] spilledes derpaa. De bedste blandt de Spillende var Thulstrup, der spillede Menzikoffs Rolle med ualmindelig Kraft og Sandhed, Falsen som den sibiriske Yngling, der var saare tækkelig, men naar er ikke Falsen det — paa Theatret? og hans Søster Frue Møller som Marie.

19de September.

I Aften gaves Ballet. Den nyopbyggede Sal var et frappant deiligt Syn. Det lange Værelse var beklædt med Tax og derimellem behængt med henimod 1000 Lamper. Overst i Salen var et Transparent: Prindsens Navnetræk, med en flau Inscription under, og paa begge Sider Folk

[1] Den senere Stiftamtskriver Hagbart Falsen.

[2] Skuespil i tre Akter af la Martelliere.

Digitized by Google

af alle Stænder, der svingede med Hattene og supponeredes at raabe Hurra, hvilket vi i disse Dage næsten have gjort formeget af. Prindsen kom Kl. 9, og saa begyndte Dandsen. Jeg fik Billet til hans Bord; der var udmærket Beværtning, men iøvrigt heel kjedsommeligt. Prindsens Taushed under Maaltidet contrasterede besynderligt mod de næsten vilde Hurraraab, hvortil han ellers pleier at angive Tonen.

20de September.

I Aften samledes for første Gang det Wulfsbergske Selskab. Det bestaaer for nærværende Tid af 21 Medlemmer, af hvilke mødte: Prahl, Flor, Døderlein, Wittrup, Debes, Hersleb, Sigvart, Stenersen, Kjerschow, Tandberg og Studenterne Messell og Lassen. Der laae endeel Blade paa Bordet; fremdeles serveredes med Thee og siden med Brændevin, Alt paa fælles Bekostning. Af dem, der vare indbudne, havde Alle modtaget Indbydelsen undtagen de fire Professorer, der vel ikke bestemt afsloge den, men havde dog hver sine Betænkeligheder. Efter en Motion af Stenersen debatteredes længe om Selskabets egentlige Tendents, og blev da omsider besluttet, at hver Mandag Aften skal opofres til videnskabelige Forhandlinger. Medlemmernes Maximum bestemtes til 32 indenbyes og 8 udenbyes. Man vil endog indbyde Rosenkranz og Thygeson som inscriberede Borgere ved Kjøbenhavns Universitet, men have disse Mænd engang været i Wulfsbergs Havestue i Tobaksdamp af en Snees Mennesker, komme de der neppe oftere. Jeg, som kun er en Maddik at regne mod dem, kan ikke sige, at den Forsmag, jeg fik, var meget tillokkende, og dette Selskab udfylder ingenlunde det Ideal, jeg havde dannet mig om et saadant Samfund. Til Formænd valgtes Flor og Wulfsberg. Paa den sidste voterede jeg selv, men aldrig skal jeg votere paa Flor til nogen Verdens Ting. Han er vist et eiegodt Menneske,

Digitized by Google

men ſtrækkelig blottet for Smag og god Tone. Endelig toges da Selſkabets Økonomie i Betragtning. Man ſyntes at have tænkt ſig daglig Theedrikken og havde til den Ende alt indkjøbt Kopper, Maſkine, Thee og Sukker, men Selſkabet fandt, at denne Theeſlabberads vilde koſte mere, end det var værd. Nogle, hvoriblandt jeg, vilde have det reent ophævet, men Pluraliteten var dog for, at man maatte have Thee om Mandagen til at væde Taleredſkaberne. Brændeviin og Øl anſkaffes af et Bud og betales af hvem, ſom drikker det. Til Brænde, Lys m. v. betaler for det første hvert indenbyes Medlem 5 Rd. og hvert udenbyes $2^1/_2$. Det forſlaaer vel ikke langt.

21de September.

Heller ikke Oberſtlieutenant Sundts vakre Datter[1] ſkal confirmeres, før hun gaaer i ſit ſyttende Aar. „Det er godt at være Barn ſaa længe ſom muligt", ſagde Fruen, og da Datteren var tilſtede, vilde jeg ikke modſige hende; ellers maatte jeg indvendt: „Ja, naar det er nok til at være Barn at være uconfirmeret!" Men, naar baade Sjelens og Legemets Barndom for længe ſiden er ophørt, troer jeg, det ſkader mere end gavner at holde en ung Pige i politiſk Umyndighedstilſtand, og fra anden Synspunct er jeg ikke iſtand til at betragte denne Opſættelſe. Thi ſkjøndt Forældrene ved ſaadanne Leiligheder gjerne føre Moralitet i Munden, troer jeg, de i Hjertet tænke ſaare lidet derpaa. Jeg er viſt ikke ligegyldig for mine Børns Dyd og Religioſitet, men jeg troer at arbeide mere for end imod den, naar jeg, om Gud lader mig leve ſaalænge, confirmerer dem i deres femtende Aar. Ere de da ikke modne dertil, falder Skammen tilbage paa Forældrene.

Vi vare i Aften paa Tøien. Treſchow og hans Kone vare der ogſaa, og med ham havde jeg ret behagelige Sam-

[1] Suſanne Chriſtiane Sundt, ſenere Friherrinde d'Albedyhll, f. 1798 † 1855. Se Perſonalhiſt. Tidſkr. 2 R. IV S. 95 f.

Digitized by Google

taler. Især var det mig en Triumf at høre, at han omtrent dømmer om Jean Paul som jeg. Han er den eneste i min litteraire Omgangscirkel, i hvis Øine det ei er crimen læsæ at finde Feil hos Jean Paul, eller idetmindste ikke at anſee diſſe for elſkværdige Bizarrerier, ſom forhøie Skjønhederne end mere. Han ſpurgte, om jeg ikke længere hen kunde paatage mig at holde Forelæsninger, naar Univerſitetet faaer theologiſke Candidater, over Homiletik og Paſtoraltheologi, og naar den Tid kommer, ſkal jeg nøiere betænke mig derpaa.

22de September.

Prindſen har ſendt 3000 Rd. til Stiftamtmanden, beſtemte til et vederkvægende Maaltid for Byens og Forſtædernes Fattige i den ſamme Balſal, hvor Luxus og Elegance herſkede i Søndags.

23de September.

Jeg var Cenſor paa Cathedralſkolen ved Examen i det danſke Sprog. Den nu brugelige Underviisning i dette Fag kan jeg aldrig faae ret i mit Hoved, og jeg veed ikke, hvorpaa man grunder det Haab, at vore Efterkommere ſkulle blive bedre Stiliſter end vi. Jeg tog mig og den Frihed i Dag, da General Haxthauſen gjorde ſtore Ophævelſer over den ypperlige Underviisning, Ungdommen nuomſtunder faaer i ſit Modersmaal, at gjøre den Anmærkning: „Men vi ſkriver dog ogſaa et godt Danſk, og ere aldrig ſaaledes underviiſte.“ — „Ja“, ſvarede Prof. Roſted, „men det koſtede os ogſaa langt større Møie.“ Deri maae jeg tilſtaae, at jeg ſlet ikke er enig med den gode Profeſſor. Jeg tør vel ſige, at faa danſke Skribenter ſkrive Modersmaalet renere og ſkjønnere end jeg, og det har ikke koſtet mig ringeſte Anſtrængelſe. Det er kommet næſten ganſke af ſig ſelv. Hvad nu Roſteds Examination angaaer, da hørte jeg den for 5—6 Aar ſiden og opbyggedes ikke derved. Opbyggelſen var ikke større i Dag. Der examineredes først i Rhetorik og den danſke Stiil, og

Digitized by Google

dette var det bedste. Det var ret gode ydenadlærte Regler, som Eleverne saa nogenlunde syntes at fatte, og som oplystes ved Exempler, hvilke dog Rosted selv for det meste maatte fremføre. Dernæst oplæstes et Stykke Prosa af Rahbeks Læsebog, men den Analyse, som gaves derover, var uden Saft og Kraft. Men allerflaueſt var det, som skulde være det interessanteste. Eleverne havde lært udenad Frimanns berømte Digt over Hornelen; deraf reciterede enhver en Strophe (de fleste maadeligt nok) og saa skulde de oplose den i Prosa; men dette i sig selv blasphemiske og utaknemmelige Arbeide havde ingen Art. Digteren Frimanns Genius vilde tilraabt baade Examinator og Examinander: „procul, o procul abeste profani!“ og den prosaiske Diplomatiker Frimann vilde glæde sig ved at see sit Mesterstykke saaledes behandlet, hvis det er sandt, hvad der siges, at han angrer sig over nogensinde at have givet sig af med Poesie. At Secretair Arbin og General Haxthausen, som vare Censorer, fandt det altsammen saare godt, begriber jeg, men neppe troer jeg, at Generalauditeur Bergh, skjondt hverken Digter eller Kunstdommer, har følt sig „ophøiet“ derved, som Prinds Friederich sagde.

25de September.

Paa Veien til Ladegaardsøen sagde Treschow sine Tanker om nogle af de kjobenhavnske Præster: Gutfeldt forekommer ham mere at prædike sig selv end vor Herre; Clausen kan han aldeles ikke lide og siger, at det ikke er Religion, blot Klogskabslære, han foredrager. Mynster derimod er ham i Levnet og Lære næsten Idealet for en ypperlig Religionslærer.

(Aker Præstegaard) 26de September.

Neumann messede meget godt med Anstand og Værdighed, og holdt siden en opbyggelig Homilie over Dagens Evangelium. Derpaa rangeredes Ungdommen og Overhyr-

Digitized by Google

den traadte frem. Han kunde med Sandhed siges at begynde ab ovo, thi han gik tilbage til Menneskeslægtens Historie før Bogstavskriftens Opfindelse, og gik saaledes fremad til Christus og Bibelens Forfattere og Pavedømmet og Luther. Alt dette var nu heel kjedsommeligt; men saa kom en Sammenligning over den Agt, hvori Bibellæsning stod for et halvt Aarhundrede siden, og den Ringeagt, der vises den nu, og denne var særdeles træffende, ligesom denne Ringeagts Indflydelse paa Moraliteten tydeligen lagdes for Dagen. Biskoppens Katechisation forekom mig derimod i høi Grad hensigtsstridig. Paa den Maade at prøve Ungdommens virkelige Kundskaber er en reen Umulighed, og det er Synd at bedømme den efter saadan Prøve, hvor Katecheten undertiden gjør Spørgsmaal, ved hvilke den litterate Tilhører tvivlsom maae studse, undertiden spørger om Ting, som nødvendig maae besvares med et simpelt Ja eller Nei, og hvor fremfor alt fremlyser af Examinators Foredrag den Tanke: „Jeg hører heller mig selv tale end noget andet Menneske paa Jorden". Efterat en Skoleholder havde examineret i Indenadlæsning, hvilket var det rene Opiat og en høitidelig Bispevisitats neppe vedkommende, kom da endelig Slutningstalen, og den fortjente megen Berømmelse. Undtager jeg, at en og anden Yttring var eensidig, hvilket jeg dog under de Omstændigheder og i den Forsamling undskylder, saa var det overmaade godt, hvad Bispen sagde, og det fremsattes med Popularitet og Eftertryk.

27de September.

Bispen lod sig ikke see før Kl. 2, men imidlertid gav han Privataudience, blandt andre til Lechve, hos hvem han skal visitere paa Torsdag. Sidst var han meget misfornøiet i Lier, og tog saa grumt afsted med Præsten, at denne blev syg, og Madamen slog i Bordet for Bispen og kaldte ham til Ansvar for Herrens Domstol, hvis hendes Mand døde

Digitized by Google

af Ærgrelse. Derover vilde Bech indlogere sig paa et andet Sted, og for at afværge denne Tort var Lechve oppe og bad om godt Veir og gik i Caution for sin Kone, og tilbød desuden paa Alles Bekostning et velbehageligt Forsonings-offer. Han bad nemlig, at Bispen efter Katechisationen vilde gaae for Alteret, da det tilstedeværende Præsteskab vilde bevidne ham sin Høiagtelse og Erkjendtlighed — ved en Hundrededalerseddel „eller, hvad mere Veldædighed vilde yde". Til den Ende bad Lechve mig, da Alt var bragt i Rigtighed, ogsaa at finde mig med min Person og min Gave. Det første kunde og vilde jeg nu aldeles ikke tjene ham i; det sidste? ja hvem kan undslaae sig for saadant? Jeg havde en Hundrededalerseddel hos mig; den svobte jeg ind i en Seddel med en liden skreven Compliment, og Neumann fremlægger den i mit Forfald. — Klokken mellem 10 og 11 begyndte vore lærde Forhandlinger. Allerførst delibereredes om Provstemøder, og da et Par af de Materier, som Bispen antog burde afhandles, slog ind i det homiletiske Fag, tog jeg frem det Udkast, hvorefter jeg engang ifjor begyndte at udarbeide et Skrift om Prædikener og Prædikanter, og forelæste mine høie og høistærede Tilhørere samme. Det vandt deres Bifald, og man opmuntrede mig til atter at lægge Haand paa Arbeidet. Derpaa kom den forsømte Kirkedisciplin paa Bane. Bech søgte i den Anledning at vække de slumrende Love: Loven og Ritualet og nogle mosgroede Forordninger, som nuomstunder slet ikke lade sig anvende. Da Nogle, hvoriblandt gamle Lumholtz, hertil yttrede, at man vel fik lade dem sove, indtil Kongen dræbte dem reent og gav os nye istedet, tog Bech til sit Sprog med en utaalelig Myndighed, der — Tingen selv forholde sig, som den vil — var aldeles upassende i en saadan Kreds. At man ved saadan Leilighed tier og bukker, er fast en Skam; imidlertid haaber jeg, de iblandt os, der muligen kunne vorde

Digitized by Google

Bisper, havde samme Nytte af denne Prædiken, som de unge Spartaner af Heloternes Drukkenskab og ved at see, „hvordan sligt monne lade", gjorde sig selv det hellige Løfte, aldrig at bære sig saaledes ad.

Ved Middagsbordet gik det ud over Napoleon, der efter de svenske Aviser skal have tabt et Slag. Man vil ham med Pokkers Magt paa Nakken, og Bispen staaer i Spidsen for hans Fiender. Kunde Magtsprog fælde ham, var han caput for længe siden.

(Christiania) 29de September.

I Aften var jeg i Conversationsselskabet, hvor foruden mig kun Hersleb, Stenersen, Tandberg og Prahl indfandt sig, og var der endda kun kort. Jeg frygter, at dette Selskab er bygget paa Sand, og at der hverken behøves Regnskyl eller Stormvind for at ødelægge det. Det vil falde, men dets Fald vil just ikke være stort, hvilket det selv heller aldrig har været.

30te September.

Den hele jammerlige Flok af Onsdags- og Torsdagsconfirmander havde jeg i Dag samlet for sidste Gang. Det er en yderst nedslaaende Tanke, at blandt de 28 Børn er neppe mere end 3, som, naar vi havde et godt Skolevæsen, som samvittighedsfuldt blev benyttet, burde været confirmerede, medens alle de andre ere reent umodne, tankeløse Udenadspjattere og Nogle ikke det engang. Og om jeg nu havde bortviist dem alle 25, om de vare komne igjen næste Sommer og atter afviste og saa fremdeles til deres 25de Aar, mon da virkelig en Femtedel var bleven bedre, end den er nu? Ak, jeg tvivler. Det er en sørgelig Forretning at confirmere disse Mennesker — o mit kjære Kjøbenhavn!

Digitized by Google

3die Oktober.

Confirmationssøndag. I min Tale gik jeg ud fra den Sandsynlighed, at mange af disse unge Mennesker kunde blive bortrevne i deres feireste Alder, og det ei alene de sygelige iblandt dem, de, der bestemtes til Krigerstanden eller Somandsliv, men selv blandt de sunde og stærke, hvem ingen os bekjendt Fare truer. Og nu spurgte jeg deres Forældre og Venner: Om de nu vidste, at denne Lod ventede deres Børn og Yndlinge, hvad kunde da trøste og berolige dem ved deres Dødsseng og Grav? Ikke, at de vare smukke og talentfulde, velhavende, havde Næringsvid og gode Udsigter til jordisk Held; det var jo Alt forbi, og hiin Tanke, hvad de var, og hvad de kunde blevne, vilde maaskee heller skjærpe end sløve Smertens Braad. Men: at deres udødelige Sjæle ere berigede med de Skatte, som gjelde i det Land, hvortil de ere henvandrede, at deres Forstand er dannet og oplyst, deres Hjerte rent og uskyldigt, at de har lært at kjende og elske deres Skaber, det er det, som ene kan lindre Sorgen over deres tidlige Bortgang; thi Intet af alt dette er tabt ved Døden. Det, hvormed Forældre allerbedst kunne væbne sig mod Mistrøstighed ved deres Elskttes tidlige Død, er altsaa, at de have bidraget til deres intellectuelle, moralske og religiøse Dannelse Alt, hvad de formaaede. Er der nu for denne talrige Ungdom, der samledes her, gjort Alt, hvad der kunde gjøres? Kunde Forældrene, om deres Børn i denne Nat bortkaldtes, ved deres Grav give sig det Vidnesbyrd: „Vor Samvittighed bebreider os Intet!" Med Veemod benægtede jeg det om den store Mængde iblandt dem og sagde de Tilstedeværende nogle meget alvorlige Ord om deres Ligegyldighed i at bibringe Ungdommen den vigtigste af alle Kundskaber. Jeg endte med Formaninger til de Forældre, som havde yngre Børn, med hvilke endnu noget kan udrettes, inden de slipper deres Lederes Haand, og til de Unge endnu, saavidt muligt, at

Digitized by Google

indhente det forsømte. Ak! det var vel tomme Ord, som henveiredes i Luften, Frøkorn, henstrøede paa Veien og flux opædte af Himmelens Fugle, uden at et eneste fremspirer og bærer Frugt. — Prindsen kom, da en Trediedeel af Præken var holdt, sort klædt; thi hele Byen har Hofsorg i Anledning af Enkedronningen af Sverriges Død. Saasnart Overhøringen begyndte, gik han, og deri fortænker jeg ham ikke. Gid ogsaa jeg kunde gaaet! Cadetterne vare næsten uden Undtagelse under min Forventning, som dog ikke var stor. Kloge vare ikke de fleeste af dem, men de teede sig dummere, end de virkelig vare. Af alle de 41 Drenge var der kun en eneste, som nogenlunde fyldestgjorde mig. Ganske faa af Pigerne kan jeg give fordeelagtigere Vidnesbyrd, dog var Karen Dahlgren sig selv lig, og jeg beklagede offentligen, at Samtalen med hende maatte være saa kort, ligesom jeg ogsaa ved Confirmationen lyste en ganske besynderlig Velsignelse over hende; thi ligesom hun var den forstandigste af dem Alle, ja den ypperste Confirmandinde, jeg nogensinde i mine 21 Embedsaar har havt, saa var der og heller Ingen saa hjertelig rørt som hun. I den hele Drengeflok saae jeg neppe et vaadt Øie; Cadetterne især vedligeholdt deres Mandhaftighed. Derimod græd adskillige Piger, men hvad disse Taarer betyde nu, og fremfor alt, hvad Frugt de ville bære herefter, veed kun den Alvidende. Det var mig imidlertid et rørende Syn at see de mange taarefulde Øine under Slutningstalen. Denne var over sidste Vers af: „I Jesu Navn", i dets gamle, langt skjønnere Form. Jeg havde beredt mig paa at tale hjertelige, indtrængende Ord. Men jeg saae omkring mig! Stolene vare næsten tomme, Kjedsomheden syntes at staae malet paa Cadetternes Ansigter. Jeg blev kold og hastede mod Enden og vandrede hjem Klokken 1, glad med Hensyn paa mit udvortes Menneske, men som Lærer og Christen mere mismodig end tilfreds.

Digitized by Google

At Coursen med et er faldet fra 13000 til 6000 (man ved ikke ved hvilken heldig Finantsoperation), og at en formelig Roverbande er opdaget i Smaalehnene, og 24 af den grebne paa Moe Marked, hvorved den da ventelig vil oplöses, er Dagens ei umærkelige Nyheder.

4de Oktober.

Conversationsselskabet var i Aften talrig besøgt, da Stenersen havde bebudet at ville oplæse en Afhandling om, hvad han tænkte sig som Selskabets Tendents. Efter en lang og altfor beskeden captatio benevolentiæ opstillede han (i sin Skoles Sprog) et henrivende Ideal, hvorved jeg kunde fristes til at udbryde med Geheimeraaden i „Bewustseyn“: „O Sohn! welch' himmlisch' Bild! weiter in deinen schönen Träumen!“ Saaledes sværmede og drømte ogsaa jeg i min Ungdom, kun i en anden Terminologie og med en noget forskjellig Anskuelse, og lod det sig haabe, at et saadant Ideal kunde vorde realiseret — o, jeg blev ung igjen, og kastede mig i Tingen med Liv og Sjæl. Men jeg saa rundt omkring mig, og saae — heterogene Væsener, der neppe nogensinde have opløftet sig til Tanken om det Guddommelige i Menneskет, om det Høie og Høieste, vi bør fremstræbe til. Jeg saae fremdeles paa Medlemslisten og fandt Navnene paa end flere Jordorme, der krybe i Støvet og aldrig blive Sommerfugle. Da sank min Enthusiasme, og jeg fik Lede til et Selskab, hvor man havde opstillet sig et Ideal, som der maatte blive uopnaaeligt, og hvor jeg ikke kan sige mine Tanker frit uden personligen at fornærme Mennesker, som jeg i andre Henseender finder al Agtelse værd. Skulde et saadant Maal opnaaes — nei, da maatte en anden Grund være lagt, og andre Bygmestere lagt Haanden paa Arbeidet.

5te Oktober.

I Directionsmødet paa Theatret behandledes et Forslag af Holten om at gjøre Prindsen en Surprise paa The-

Digitized by Google

atret i Anledning af hans Søns Fødselsdag. Efter Stykket skulde opreises en Piedestal, og i en Fordybning af samme anbringes den lille Prinds's Portrait, hvorpaa Holten som administrerende Directeur vilde træde frem og gratulere Prindsen i Selskabets Navn. Efter de sidste Ord: „Gid han vorde sin Fader liig", skulde som sædvanlig klappes og raabes Hurra. Uheldigviis var Holten ikke tilstede, hvilket havde tilfølge, at hans værgeløse Forslag ynkelig blev harcelleret af Directionens Spottefugle som et Foster af Holtensk Egoisme. Imidlertid fandt man, siden Motionen var skeet, at Noget burde gjøres, og var i temmelig stor Forlegenhed, da Haxthausen kom, og allerførst kuldkastede Ideen om Portraitet som upassende. Derpaa fik Holtens Tale Naadestødet, og endelig bestemtes, at Piedestalen fra 18de Septbr. skulde overmales, og et nyt Navnetræk anbringes. Smukt oplyst skulde den da fremstilles paa Theatret, og Haxthausen, som fornemste Directeur, omgiven af alle sine Colleger, staae op fra sin Bænk og frembære Directionens underdanigste Compliment, undskylde de tarvelige Tilberedelser, og saa Hurra og Klap! Nu gjaldt det da at faae fat i en Maler, som i Hast kunde opflinke vor Milepæl, som de kaldte den. Endelig fik de en tertii ordinis, der paatog sig det, og dermed var det forbi.

„Medbeilerne" spilledes. Efter Stykket kom den ovenomtalte Surprise, for hvilken Prindsen takkede, og ønskede, at hans Søn snart personligen kunde, — ja jeg veed ikke ret, hvad det var.

7de Oktober.

Man vil vide, at den afsatte Kong Gustavs Søn skal af den norske Armee indføres i Sverrig, hvor han ventes af et stærkt og talrigt Parti, der vil sætte ham paa Thronen og da vil forandre System. Det synes urimeligt, og er

Digitized by Google

vel ogsaa Logn. At her med det første bliver alvorlig Udmarsch, paastaaes imidlertid med Sikkerhed.

8de Oktober.

Jeg gjorde en meget lønnende Gang i Provideringscommissionen, hvor jeg fik Anviisning paa en Tønde Rug og 1/2 Tønde Hvede, begge Deele for 330 Rd. hvilket er Røverkjøb i disse Tider. Det var nok især Thrane, jeg havde at takke for denne, ved Magasinets nuværende Tomhed ikke ubetydelige Gunst. — Efter min Hjemkomst fik jeg en uventet Visit af Etatsraad Falbe og Staldmester Kaas, men det var naturligviis ikke for at vise mig en Høflighed, de kom: tvertimod havde de, eller egentlig Kaas en dobbelt Bøn til mig at holde en Tale paa Lørdag ved Capt. Hirschnachs Grav og forfatte en Gravsang, som Falbe skal componere, og Nogle af Lyceets Medlemmer synge. Altsaa er jeg da atter dømt til det gamle Hoveri. Talen regner jeg aldeles ikke dertil. Der siges mig saa meget Godt om denne tidlig bortrevne unge Mand, og Prindsens Hengivenhed til ham (de have været sammen i 14 Aar, siden hans 17de og Prindsens 13de Aar), og der lader sig saa meget tænke og føle ved hans, som det synes, ubetimelige Bortgang fra alt det Gode, han kunde nydt, og al den Herlighed, han som Thronarvingens Yndling kunde ventet, at jeg ret lykønsker mig med at skulle tale ved denne Grav. Men Sangen ønskede jeg saare gjerne at skaanes for.

9de Oktober.

Jeg har aldrig gaaet saa bedrøvet fra gamle Frue Dyhring som i Dag. Religionsscrupler ere vakte hos hende, og jeg tør maaskee ved hendes Sygeseng faae et sværere Arbeide, end jeg havde ventet. Jeg har ofte sammenlignet hende med min Moder. Denne var i det Timelige langt lykkeligere: derimod fandt jeg deres Sjælstilstand noget lignende, skjønt min Moders Aand var lysere og friere og hendes Stemning mindre exalteret. Men aldrig har jeg fun-

Digitized by Google

det saa fremstikkende Forskjel som i Dag. Angst for Satans Fristelser, Samvittighedsnag over at være falden i Søvn under Bønnen, eller at have tænkt formeget paa Verden, Selvanklage for store Synder, ja for Ugudelighed, saadant har jeg aldrig hørt af min Moder, og jeg er forvisset om, at Ingen har hørt det. Jeg søgte at bringe Frue Dyhring fra Tanken om Djævelen, og det var ligesom der udbredte sig et nyt Liv over hendes Væsen ved den Foreſtilling, at hendes Engstelser og Adspredelser vare Prøvelser af Gud og ikke Fristelser af Satan. Ved denne Tanke lod og lader jeg hende blive. Den skader intet, naar Kjærlighed og Tillid til Gud og Forvisning om hans Godhed forenes dermed.

10de Oktober.

Den høitidelige Jordefærd er det eneste, som i Dag kan meldes noget om. Handlingen endtes med en tredobbelt Salve, der hører til en militair Begravelse, men passer iøvrigt til religiøs Sang og Tale som en knyttet Haand til et blaat Øie, hvorefter Kaas bukkede for os Alle og takkede i Slægtningers og Hans Høiheds Navn, og Soldaterne droge nu bort under lystig Marsch, hvori Holten fandt en Afbildning af Livet.

Endnu erindres, at vi have faaet et af Moer Korens Dagbogshefter. Jo flere Venskabsforbindelser og jo flere Læsere Dagbogen faaer, des mere maae hun lempe sig efter Alle, og sige Enhver smukke Ting, og desmindre vil den kunne give en troe Afbildning af hendes sande Følelser og Mening. I den Periode, hvis Historie her fortælles, har hun fast uophørlig levet blandt Dagbogens Læsere — cetera qvis nescit?

11te Oktober.

Sverdrup har laant mig to Smaaskrifter af Grundtvig: „Krønikens Gjenmæle“ og „Til Fædrelandet om dets Tarv og Fare“. Det første er et i det Hele tilfredsstillende Svar

Digitized by Google

paa Molbechs Brochure[1]. Jeg kan endnu ikke fravige hiin første Mening, at Grundtvig i det Hele har Ret i, hvad han siger om Bastholm saavel her som i Kroniken. Ikke et Ord af, hvad Liebenberg skrev, drager jeg i Tvivl, og jeg erkjender, at min Udladelse fortjente en Tilretteviisning. Høiligen ærer jeg Videnskabsmanden og Mennesket Bastholm, men at Grundtvig med skarpt Blik har gjennemskuet hans Skribentcharakteer, tør jeg heller ikke nægte. Meget Lys, men liden Varme har jeg bestandig fundet i Bastholms Arbeider, og har han end selv virket Gavn, saa har hans Efterabere og Efterabe-res Efterabere langt mere skadet end gavnet, og middelbart idetmindste har han saaledes bidraget mere til at svække end til at fremme sand Religiøsitet i vort Fædreland. -- Det andet Skrift er ensidigt og fuldt af Underligheder som Alt, hvad G. skriver, er hist og her stemt i veen Præketone med lange Citater af Bibelsprog, er heller ikke frit for udsvæ-vende Tautologie, men meget ypperligt siges der om den rasende Egennytte, der hersker i vore Dage, om Klagerne over vort Finantsvæsen, om Jødefeiden o. m. dl.; og „at det ikke er Fremmedes Vaaben eller Rænker, vi have at frygte, som volde vor Nød og true vort Fædreland med Skjændsel og Undergang, at det er os selv, vor Vantroe (og vore La-ster), vi have at frygte, at det er dem, som vil ødelægge os" — o, at jeg turde nægte dette eller, at vi idetmindste kunde sige: Grundtvigs Paastand er overdreven! Nei desværre! vi kunne det ikke. O, at dog denne herlige Aand, dette luevarme Hjerte vilde følge den evig gyldne Regel: ne qvid nimis! Det er en ypperlig Sag, Grundtvig forsvarer, men hans overspendte Iver ophjelper den vist ikke. Han vil være en Luther, men baade i ham selv og i Tiderne ere Grunde nok, hvorfor han aldrig kan vorde det. — Der var meget at op-

[1] Om Polemikken mellem de hidtil i nøie Venskab forbundne, Molbech og Grundtvig, see nu den i 1888 i Kbhvn. udgivne Samling af deres Breve.

Digitized by Google

læse efter Prædikenen i Dag, hvoriblandt Indkaldelse til alle Svenske at møde for Øvrigheden og aflægge den under forrige Krig befalede Eed, og en Placat fra Statholderen om et Laan af Kornvarer til Armeens Brug fra hver Jordbruger i Aggershuus og Christiansands Stift, hvilket lovés tilbage om 3 Maaneder med en Skjæppes Opgjæld pr. Tønde. Bare man ogsaa kan holde Løftet!

17de Oktober.

Af det forhen omtalte Esmarchske Sendebrev til hans fordums Menighed (Humble paa Langeland) ere i Dag 3 Exemplarer indleverede i mit Huus, jeg formoder af ham selv, som nu, efter i længere Tid at have fyldt Trondhjems Aviis med Sottiser paa Vers og Prosa mod „Sandhedsfienden Bech,“[1] med Bechs Tilladelse er personel Capellan hos Professor Leganger i Eidsvold. Brevet er i hans sædvanlige excentriske Maneer, dog ikke uden en vis rørende Hjertelighed. Brevet slutter saa: „Gud og hans Forsyn paa og udi Jorden befalet, henlever jeg Eders Alles troe Ven og med Guds viise Tilladelse berøvede Lærer A. E.“ — Der var Examen i Søndagsskolen. Bispen holdt en ret meget passende og smuk Tale, ved hvilken jeg gjorde to Anmærkninger: 1) Jo mindre Umage Bech gjør sig, desto heldigere er han. Jeg har aldrig hørt noget slettere af ham end hans Universitets-, Geburtsdags- og Prindsetaler, og aldrig noget bedre end det, der, som denne Tale, var udarbeidet for et Hverdagsauditorium, som han ei behøvede at genere sig for. 2) Uagtet dette extemporerer han meget flet, da et Par Steder i Slutningen, som nok efter Omstændighederne var forandret, røbede Forlegenhed og var reent Væv.

18de Oktober.

Som Prøve paa en af vore Fattiginspecteurers og en

[1]) Saaledes har Esmarch kaldt ham i Nystuens Skydsbog paa Fillefjeld. (Pavels's Anm.)

Digitized by Google

af Aggers rigeste, fornemste, meest indbildske Bønders Cultur afskriver jeg følgende Billet, som i Dag sendtes til Fattigcommissionen: „Kisine Pers Datter og Inger Tosten Datter ønsker at faa noget til jelp til Hvinderen af Komessoene."

„Tiden" er nu vakt tillive igjen. I Førstningen optegnede Wulfsberg alle Naragtigheder, som findes i vore Stiftsaviser, med spidse Anmærkninger; men dette skal have mishaget Prindsen, og nu er Bladet saa tamt og uskyldigt, som det bedst kan være.

20de Oktober.

I Bondevensmødet havde vi en Fortsættelse af Flors vandige Snak om Vand, og da Maschmann saae, at det kjedede mig, var han saa honnet at flye mig en tydsk Reisebeskrivelse af en Mineralog ved Navn Hausmann, hvor jeg læste adskilligt interessant om Christiania og hans Opholl der og i Omegnen. Maschmann selv, Schandorff, Flor, Dr. Müller, Mad. Tullin (som Skuespillerinde) og fremfor Alle Moer Koren staae der med Palmer i Hænderne. Han lader iøvrigt til at være en indsigtsfuld og honnet Mand, og man kan ikke sige Andet, end at han viser sig erkjendtlig for hver Ret Mad, man har trakteret ham med, kun maae jeg tilstaae, at hans Yttringer om Normændenes Forhold til deres danske Brødre og Sindelag mishage mig som overdrevne, tildeels usande og ingenlunde uskadelige. Hverken Regjeringen eller nogen retskaffen dansk Patriot vil med Ligegyldighed kunne læse, hvad her er skrevet om den indbyrdes Disharmonie mellem de to Broderfolk. Efter det skulde man troe de svenske Insinuationer maatte gjort mere Indtryk og Virkning; men dette Aars Erfaring, haaber jeg, har i Regjeringens og Folks Øine gjort den slet underrettede Tydsker til Løgner. Den betydelige Forskjel, han finder mellem det norske og det danske Sprog, viser og tilfulde, at han Ingen af dem forstaaer.

Digitized by Google

21de Oktober.

Der har længe cirkuleret et taabeligt Rygte blandt Almuen baade i Byen og paa Landet, at unge og fede Mennesker blive lokkede hen til et Sted i Byen, hvor man slagter og nedsalter dem. En savnet Pige, som man ikke vidste, hvor hun var blevet af, har givet nogle lystige Hoveder Anledning til at sammensmøre et Eventyr, som nu er blevet almindelig Folketroe. To Tyrker opholde sig her i Byen og give en Tønde Guld for en Tønde Menneskekjød og to for et lige Qvantum Menneskeblod. Frimurerne ere deres Commissionairer, og i Ledtog med dem ere Folk af de høiere Stænder, især Kammerherre Rosenkrantz, som Directeur for Rigsbanken, til hvis Ophjælp denne Entreprise foretages. Fyldige unge Piger ere de især gridske paa; de lokkes ind i Christian Olsens Huus, som er Slagterstedet. Endog Prindsen skal være Medvider. En Mand fra Landet, som havde fundet sin bortkomne Datter derinde afklædt, med Kniven for Brystet, men lykkeligviis udrevet hende af Mordernes Kløer, og gik til Prindsen for at klage, fandt en kold Modtagelse og fik ingen Satisfaction. Saaledes lyder Historien.[1]

22de Oktober.

Rasmussen, som har været i Kjøbenhavn, holdt store Lovtaler over Kongen. Haxthausen istemte naturligviis, men kunde dog ikke frifjende ham for det ulykkelige Detailvæsen, at han paa Smaating spilder den Tid, der kunde været bedre anvendt, og derved nødvendig maae forsømme Meget, der er en Regents Opmærksomhed langt værdigere. Dette røber dog altid en Forstandssvaghed og en Selvtillid, der kan udrette Ulykke nok i en Privatmands Affairer, men som hos

[1] Aldeles lignende Historier om Nedslagtninger af Mennesker, især Piger vare i Omløb i Christiania i 1869, se „Aftenposten" for 16de September, og „Morgenbladet" for 17de September s. A.

Digitized by Google

en Fyrste, der ikke har ypperligere Ministre, er dobbelt fordærvelig, og gjør det altfor begribeligt, at et Land, saaledes regjeret, i vanskelige Tider maae gaae ad undas.

23de Oktober.

En af Christianias meget agtværdige Oldinge, Cantor Flintenberg, har i disse Dage forladt Jorden. I hans yngre Dage rostes han som musikkyndig Mand, endog Componist. Hans hele Liv igjennem kjendtes og æredes han som et retskaffent Menneske, og et stort, uindbudet Følge skal have ledsaget ham til Graven. Han havde selv forfattet følgende charakteristiske Gravskrift, som læses i vort Ugeblad:

„Bene vixit, qui bene latuit.
Født i Trondhjem den 17 Decbr. 1735,
død den 16 Octbr. 1813.
Vellyst var min naturlige,
Gavnelyst min moralske Tilbøielighed.
At stundom den første vandt Bugt med Fornuften,
veed Faa:
at ofte den sidste gav mig Forsmag paa Himlen,
veed Færre:
men at jeg med rolig Samvittighed døde,
veed Ingen
uden Gud og jeg,
Isach Andreas Flintenberg."

Frue Dyhring bragte som sædvanlig religiøse Materier paa Bane og beraabte sig paa sin Onkel, Præsten Schjønnebølles[1]

[1] Ulrik Fredrik Schjønnebølle, af en norsk Adelsfamilie, som med ham uddøde, var Sognepræst til Id og Nordre Frederikshald († 1769). See om ham Worms Lex. over lærde Mænd III. S. 336. Top. Journal, H. 6, S. 50 og Suhms Samll. Skr. IV. S. 349. Han havde i sin Tid været Suhms Informator, see Stamtavle over Slægten Bernhoft, XIV, Anm.

Digitized by Google

og en af hans Bøgers Autoritet for at beviise, at man i Krigstid ved almindelig og indstændig Bøn kunde bevæge Gud til at give endog det svagere Partie Seier. At et Folks Religiøsitet kan formilde, ja afvende mangt et Nationalonde, som Irreligiøsitet fremkalder og forøger, er ogsaa Grundtvigs Mening og i sig selv vel en soleklar Sandhed. Den gode Kone, hendes Onkel og hans Yndlingsautor havde nu givet den en Udstrækning, som vel hverken bestaaer med sand Religion eller sand Philosophie; men hverken hos Ung eller Gammel vilde jeg dog bestride denne elskværdige og vist ikke skadelige Fordom. — Kun vilde jeg naturligviis lægge til: „Ikke nok, at Du beder, Du maa ogsaa arbeide og kjæmpe." Hun har ellers det meget rosværdige Princip, aldrig at nævne Religionen for noget fremmed Menneske, som besøger hende, da hun veed, hvor dybt Mængden ringeagter den. Heri som i meget Andet ligner hun min Moder og differerer fra salig Provstinde Bugge, der viiste enhver Fremmed sin kunstige Getsemane Have og talte til letsindige Ynglinge og erklærede Spottere om Jesu Blod og Vunder. — Rasmussen fortalte, at han havde været i Directionsmøde i Selskabet for Norges Vel fra Kl. $10^1/_2$ til Kl. 4; saalænge havde Prindsen holdt dem varme og var vel vedblevet, dersom ikke Bispen paa en fiin Maade havde foreslaaet Sessionens Ophævelse. Det hurtige og tillige dybe Blik, hvormed Prindsen overskuer og gjennemskuer Alt, hans Utrætteligheb i Arbeide som i Dands kunde Rasmussen ikke noksom berømme. Saa uendelig sysselsat han maae være med hele Norges krigerske og fredelige, legemlige og aandelige Anliggender, havde han dog givet sig til at gjennemstudere Selskabets nye Love og de Betænkninger, som herover vare givne, havde selv skrevet et heelt Ark Anmærkninger og gjennemgik Punkt for Punkt, som om det var hans vigtigste Hovedsag. Med sin lyse, vidtomfattende Aand og sine Indsigter vil *han* bedre end

Digitized by Google

mange Andre kunne forene Detailkundskab med Oversyn over det Hele. Han vil ogsaa have judicium til at skjønne, hvor der sattes hans Evner og hans Virkekreds et non plus ultra. Mindre kjært var mig, hvad Rasmussen fortalte mig om den afskyelige Tone, der skal være herskende i Kjøbenhavn, den Misnøie, fast med alle Regjeringens Foranstaltninger, der yttres hemmelig og aabenbare. Gud være lovet, at ingen saadan Bebreidelse kan gjøres de for ikke længe siden mistænkte og miskjendte Normænd! At der mod Patriotismen i deres Adfærd er Meget at sige, kan desværre ikke nægtes; men i at holde strengt over den udvortes Tugt, i at tale værdigen og ærbødigen om Landets Regjeringer, i at lade Hensigten vederfares Ret, om endog Midlerne misbilliges, kunne de fremsættes som Mønstere.

24de Oktober.

Her kom i Morges Circulaire fra Bispen, hvormed fulgte kongelig Bekjendtgjørelse angaaende Krigserklæringen mod Sverrig, hvilken skulde oplæses fra Prædikestolen. Det har vist ikke været Kongens Mening, at den egentlige Declaration paa den Maade skulde bekjendtgjøres; sandsynligviis er det blot Holtens Indfald, som Prindsen har givet sit Samtykke til. Begges Indhold stemmer i det væsentlige overeens, kun at Sverriges Fornærmelser udførligen deduceres i Declarationen, og at Bekjendtgjørelsen er affattet i et mere populairt Sprog og ender med en Bøn, hvori Udtrykket „vor hellige Kamp" stødte mig. Borch prædikede, og jeg gik ud i Tugthuuskirken for at høre Sigvart. Jeg fortrød ikke min Vandring, thi han holdt en overmaade god Prædiken om christelig Frimodighed, hvor han vel ikke sagde noget nyt eller frappant, men som var en fuldkommen hensigtspassende Folketale for en blandet Menighed, var instructiv, opvækkende og trøstende. Med det udvortes Foredrag

Digitized by Google

var jeg mindre tilfreds. Han havde ligesom Juell sidste Søndag faaet et anseeligt Offer paa Herrens Alter af Folk udenfor hans Menighed, og takkede derfor efter Prædikenen paa en meget passende og anstændig Maade. Skal endelig saadan offentlig Taksigelse finde Sted, maae man ønske den som Sigvarts. Jeg ponsede ved samme Leilighed paa min Julecompliment til Aggers Menighed, der neppe vil blive fuldt saa rørende. Jeg er ret inderlig kjed af den, og ofrede gjerne nogle 100 Courantdaler, om Deficit skulde finde Sted i Fattigkassen, om jeg med samme kunde sige som hiin Præst i hans Afskedsprædiken: „Gud være evig Lov og Tak, som frelste os fra det forbandede Pak — jeg mener Synden, Døden og Djævelen".

Jeg har ellers i Dag af mine egne Børn faaet en Lærdom, som jeg alvorligen maae tage til Hjerte. Deres Veninde Engel Lange havde fortalt dem, hvorledes hun kunde Bordbønner, Morgen- og Aftenbønner udenad, og de spurgte nu, om de ikke ogsaa skulde lære saadanne. Jeg mindedes min salige Moders Formaninger til os; med Skamfuldhed erkjendte jeg, at Huusandagt ikke existerer hos os, og at, skjøndt jeg troer, mine Børn kjende Gud saa godt, som de i deres Alder behøve, have de endnu ikke lært at elske og tilbede ham. Pludseligen at gjøre en Forandring heri, var at tilstaae Børnene, at vi have feilet, og at formindske deres Agtelse for os; men forberede den skal jeg, saa at vi i det nye Aar kunne begynde et nyt Levnet. Forsættet er fattet for Guds Aasyn, og det maae og skal fuldbyrdes.

25de Oktober.

I Conversationsselskabet var Samlingen meget talrig og forsaavidt udvalgt, at man just ikke kan sige, at de Perler, Kjerschow udstroede for os, ganske vare henkastede for Svin. Han oplæste nemlig en Critik over en Afhandling, Hersleb i forrige Møde havde leveret om de religiøse Be-

Digitized by Google

grebers Oprindelse. Uden at kjende det Skrift, mod hvilket Indvendinger vare gjorte, kan jeg ikke bedømme disses Gyldighed; men Critikken røbede megen Læsning og var forfattet i et reent og skjønt Sprog. Den captatio benevolentiæ, hvormed den begyndte, var ellers altfor lang og ydmyg.

26de Oktober.

Jeg kan ikke undlade at afskrive et deiligt Digt af Grundtvig til Molbech, indrykket i „Kjøbenhavns Skilderie." Jeg har forhen omtalt Molbechs Adfærd mod sin fordums Ven som illiberal og afstikkende mod den ømme, sagtmodige Tone i dennes Brev. I „Krønikens Gjenmæle" findes Intet, der kunde opirre Molbech; ikke destomindre skal han have besvaret dette Skrift med megen Bitterhed og blandt Andet sagt, „at han herefter havde intet mere at skifte med Grundtvig." Svaret herpaa lyder som følger.[1]

Gud ske Lov! jeg kan ikke gjøre mig noget Begreb om, hvorledes man kan modtage et saadant Farvel og ikke synke i sin fornærmede Vens Arme og aldrig mere i Liv eller Død forlade ham.

Hersleb har laant mig sin Afhandling, og jeg har i Dag læst den med stor Fornøielse paa Indledningen nær, der atter er en til Nederdrægtighed grændsende captatio benevolentiæ, som jeg neppe troer Bibelhistoriens lærde og smagfulde Forfatter kan meene af Hjertet. Hvad er det for ældre, indsigtsfulde Mænd i vort Samfund, Hersleb skulde undsee sig ved at indlade sig i Vædderkamp med, eller frygte altfor strengeligen at bedømmes af? I Erudition er han dog nok vort Selskabs ypperste Medlem, og hvo sig saaledes fornedrer, fortjener neppe at ophøies. Afhandlingen gaaer ellers ud paa at vise, at al sand Religion udgaaer

[1] Digtet er trykt paa flere Steder og nu atter i den nys citerede Bog: Chr. Molbech og N. F. S. Grundtvig, en Brevvexling, samlet af Chr. K. F. Molbech. S. 129—130.

Digitized by Google

af Aabenbaring, og at den gradvise Overgang fra Fetischdyrkelse, Sabæisme og Idolatrie til reen Fornuftreligion er en Chimære, som baade Philosophie og Historie modsige. Man kunde ønske dette udførligen bevist, men hvad der her i Korthed er sagt, er baade grundigt og skjønt. Hans Svar paa en af de ventede Indvendinger maae jeg afskrive: „Det var mig, som sagdes der til mig med haanligt Smiil: Men hvem kan da begribe, hvorledes Gud meddelte Adam eller Nogensomhelst en Aabenbaring? Paa dette Spørgsmaal kan jeg kun svare med et Andet af samme Natur, der dog ligger os langt nærmere: Siig mig engang, siden Du tænker saa klart, hvad da egentlig en Tanke er? Til Du bliver færdig med dit Svar, kan Du vel give mig Frist til at tænke paa mit."

Rasmussen præsiderede for første Gang i Skolecommissionen. Han er en Formand, wie er seyn soll: Mod ham bortfalder Sigvart reent. Som øvet Forretningsmand staaer han langt over mig. Han ligner mig i ikke at spilde Tiden paa Allotria, og ei at være en halv Time om det, som kan afgjøres i fem Minutter; derimod er han min Mester i med et Diekast at overskue Tingen heel og paa en ganske kostelig Maade at affærdige hver utidig Snakker. Som saadan viste Dr. Garmann sig i Aften ret i udmærket Grad, og han er aldrig med saadan Blidhed og Eftertryk, i tilsyneladende Spøg og virkeligt Alvor redigeret in absurdum.

27de Oktober.

I Aften opførtes den politiske Kandestøber, men det er desværre lidet glædeligt, hvad jeg kan sige derom. De flestes Spil var saare maadeligt, tildeels smagløs og tankeløs Caricatur. Costumerne vare ogsaa tildeels absurde. Naar Holberg behandles saaledes, undrer det mig ikke, at den fiine Verden gjør Nar ad ham. Prindsen syntes dog at more sig.

Digitized by Google

28de Oktober.

Til Conserten i Aften havde Platou leveret en Cantate sub tiltulo: „Norske Høstblomster, helligede Landets Moder: Hendes Majestæt Dronning Maria", hvilken var et nyt Beviis paa det egne Talent, han har til at sige gedigent Nonsens saaledes, at det seer ud som ægte Poesie. Maaltidet var mere tarveligt end luxuriøst, og saa bør det være i Tider som nærværende. Storkorsene Rosenkrantz, Haxthausen og Anker og Commandeuren Thygeson bebreidede hverandre efter Bordet, at de havde forsømt at udbringe Prindsens Skaal. Jeg troer ikke, man blev enig om, hvem saadant egentlig havde tilkommet, men derom kunde der kun være een Mening, at det var en Sottise, naar ikke alene Kongens og Dronningens, men selv Prindsesse Carolines Skaal blev drukken, og at Stormændene vare Skyld deri.

29de Oktober.

I Conversationsselskabet holdtes Generalforsamling, hvori besluttedes: 1. At Thedrikningen under de videnskabelige Forhandlinger om Mandagen bortfalder paa Grund af Theens, Sukkerets og Flødens Kostbarhed. 2. At Selskabet herefter kun samles fire Gange om Ugen. 3. At Torsdagsaftenerne skal anvendes til Declamationsøvelser, der skulle bestyres og reguleres af Lector Hersleb og mig. 4. At ogsaa enkelte ikke akademiske Borgere kunne være Medlemmer. For at faae de manglende Pladse besatte besluttede man at indbyde Bergh, Maschmann, Schandorff, Assessor Krog, Mariboe, Tullin og Roverud til at tiltræde vort Selskab, over hvis Forsamlingssal heel passende kunde anbringes: Parturiunt montes, — det manglende kan den gunstige Læser i Tankerne supplere. I Aften udrettedes Intet enten for Videnskaben eller Selskabelighed; det var en Generalforsamling i en Club, kun deri forskjellig fra andre mig bekjendte, at man frøs, sultede og tørstede. At Declamationsøvelsen

Digitized by Google

kun bliver et usselt Palliativ, der ikke vil holde Selskabet ved Live til Vinterens Ende, er mig klart. Vort Declamatorium paa Theatret begyndte under ganske andre Auspicier, og synes dog allerede at sove den evige Søvn. Hvad tør da vort i det Hele uæsthetiske Samfund love sig? Alt ligetil det elendige Locale modsætter sig en saadan Indretnings heldige Fremgang, og skjøndt jeg vel vilde følt mig fornærmet, om man havde forbigaaet mig, beklager jeg, at jeg ved at være valgt til Bestyrer af det Fjas nu er nødt til at være tilstede idetmindste hver Torsdag som Regulator ved en Forretning, der aldrig i Verden kan blive til Nytte og neppe nok til Fornøielse for nogen Moders Sjæl.

31te Oktober.

Ringeagt for Religionen er værre end aabenbar Modstand, var i Dag min Prædikens Thema. Jeg beviste det af tre Grunde: 1. Ringeagt er langt almindeligere. 2. Religionens Modstandere kan modsiges og gjendrives, dens Foragtere ikke. 3. Der er Haab om, at Religionens Modstander kan vende tilbage til Sandhedens Erkjendelse, men ikke at dens Foragter vil det. En djærv Anvendelse paa vore Tiders Tegn endte Talen, som jeg regner til mine heldigste, baade hvad Plan og Udførelse angaaer.

1ste November.

„Nora til Svea" er Titelen paa et Digt, Bonnevie[1]

[1] Andreas Bonnevie, født i Mandal 1782, var som theologisk Candidat gaaet over i Militærstanden, tjente som Lieutenant i den danske Hær, og deltog i Krigen 1813—1814. Derpaa blev han i Marts 1814 udnævnt til Sognepræst i Kallundborg og til Consistorialassessor men besluttede sig saa til at vende hjem til Norge, hvor han s. A. blev Sognepræst til Kongsberg (herfra var han Storthingsmand 1815—16) og tilsidst til Øiestad, hvor han døde 1833. Han synes at have været en Mand ikke uden literært Talent og skrev i sin Ungdom endeel Digte. Et af disse, en humoristisk Selvbiographi paa Vers, (trykt hos A. Faye, Bidrag til Øiestads Præsters Historie,

Digitized by Google

har udgivet. Jeg læste det i Dag, og mindes aldrig at have læst noget haardere eller bitrere. Til Bevis herpaa afskriver jeg de første otte og de sidste otte Linier.

„Vanslægtet Søsterland! ufrie Dverges Hjem!
Jeg nævner dem med Grue, en Skjændsel for sin Stamme!
Den Asaslægt, som først blandt mine Fjeld drog frem,
Og dine Sønner blev — o Thor! det var den samme!
Men Svea! dine Børn har glemt de Dybers Navn,
Som dybt hiin Helteflok grundfæstede i Norden;
Dem kjender du ei meer — og kun ved deres Savn
Udmærke de dit Sted blandt Rigerne paa Jorden.

Vend om, Fornedrede! lær først i Fædrestavn
At skatte Dyd og Mod og Nordiskhed og Ære!
Da kan Du Nor og Dan tilbyde Brodernavn,
Men Herskersceptret skal Du aldrig bære.
Hvis ei, saa drag dit Sværd, om Du endnu har Mod
Til, som det bør sig Mænd, i Kamp mod Mænd at træde,
At tørstig, haanet Jord inddrikke kan dit Blod
Og graadig Ulv og Ravn Dig værdig Gravsang kvæde.

I denne Tone er det Hele stemt.

2den November.

Aggers Fattigvæsen er den evige Anstødssten for min Roe og Tilfredshed. I Dag har jeg havt et fast uafladeligt Overløb. Blandt Andre var her en Pige, som var flyttet fra Byen ud i Lakkegaden og havde ligget i Barselseng

---

Arendal 1861. S. 55—56) er ikke uden Interesse. Det er paa engang en Efterligning af Johan Vibes „I Versprotocollen hans Minde saa skriv: Personen er født udi Norge" osv. og tillige, som det synes, Forbillede for Schwachs versificerede Skildring af sin egen Personlighed. Bonnevie var et politisk Brushoved, hvis exalterede Svenskehad holdt sig ogsaa efter 1814, og paa det Storthing, hvor han mødte, var han en ilter Modstander af Regjeringen. (Cfr. Morgenbladet for 5 Apr. 1868.) Han angrede efter Tilbagekomsten til Norge, at han havde forladt Danmark, og synes ogsaa forgjæves at have bestræbt sig for atter at blive ansat der.

Digitized by Google

der og opholdt sig der saalænge, at hendes uægte Barn de jure hører under Aggers Fattigvæsen. Jeg følte i det Øieblik, jeg nedtordnede Skjændsel over hende, at min Adfærd var haard og inhuman, og maaskee hun havde fortjent en lemfældigere, men Taalmodigheden forgik mig reent over disse mange uægte Børn. Letsindigheden blandt de unge Piger af Almuesklassen er saa almindelig og vederstyggelig, at min naturlige Medlidenhed forsvinder.

3die November.

Guldbergs Døgnpjece: „Et Ord til sin Tid" er inddeelt i tre Stykker, hvoraf den første kaldes „Stemmer fra Fortiden". Ret sindrigen opstilles her Udsagn af Fortids Talere og Skribenter, hvoraf udledes det upolitiske og umoralske i Sverriges nuværende Forhold og vor Pligt under den farlige Kamp, vi indvikles i. Imidlertid kunde vel her spørges: hvad beviser alt dette? Sandhed og Ret bliver Sandhed og Ret, om den end ikke understøttes med en eneste Autoritet, og om en Contrapart citerede Machiavel, William Pitt og andre heller ikke forkastelige Autoriteter, blev vore Fienders Adfærd derved ikke mindre lovstridig, end den nu er. Disse Citater beviser slet Intet, uden at en Hob ældre og yngre Forfattere have tænkt som vore Dages og vort Fædrelands sande Patrioter, og det vidste vi nok Alle, førend Guldberg sagde os det.

4de November.

Jeg har gjennembladet „En Svenskes Sendebrev til August Wilhelm Schlegel", som har fornedret sig ved at gaae i Pontecorvos Tjeneste, og skrive Forsvarsskrifter for den nedrige svenske Politik. Pjecen er skreven paa Fransk, og oversat af T. C. Brun, og man anseer den danske Legationsraad Manthey for dens Forfatter. Han maskerer sig ogsaa meget slet og den Ironie, hvormed han begynder, som

Digitized by Google

er maadelig nok, vedvarer kun et Par Blade, da Forfatteren, skjøndt under en Svenskers Navn, siden tager Bladet reent fra Munden. En god Sag er let at forsvare. Den danske Regjerings Adfærd er saa ædel og redelig, at simple Kjendsgjerningers ukunstlede Fremsættelse er dens bedste Apologie. At iøvrigt dette Skrift har noget mærkeligt ved sig, kan jeg ikke sige, og Udfaldene mod Schlegel som Æsthetiker ere ligesaa ubeføiede som denne Sag uvedkommende. At han, som udmærket æsthetisk Skribent, fornedrer sig til at være leiet Pamphletskriver for en svensk Prinds, vanærer ham i mine Tanker langt mere, end om han som tysk Stymper og Vindmager havde paataget sig dette Arbeide — thi hvad bedre kunde da ventes af ham?

5te November.

Treschow er misfornøiet med Christianias Stemning i Henseende til Universitetssagen og med det ringe Antal Tilhørere, han holder Forelæsninger for. Det første er kun en Bekræftelse af min Mening, som det vilde været crimen læsæ at yttre, at et Universitet i Norge blot var Individers Ønske, ikke Nationens. Jeg havde og allerede begyndt en Afhandling, som jeg vilde indsendt til Directionen for Selskabet for Norges Vel, men saa kom den store 2den Septbr. 1811, modtagen af Jubelen fra Øst og Vest, og naturligviis maatte jeg bringe den mine profane Tanker som et ringe Brændoffer. Nu erfares det klarligen, at mit Syn endda ikke var saa svagt, og naar Krandsen endelig skal sættes paa den stolte Bygning, veed vor Herre. Treschows anden Klage forekommer mig mindre beføiet. Vor Byes Embedsmænd ere i denne commissionsrige Tid saa overvældede med Arbeide, især om Formiddagen, at der virkelig ikke levnes dem Tid til at høre Forelæsninger i Sammenhæng, og afbrudte Fragmenter af et philosophisk Foredrag, hvor det foregaaen-

Digitized by Google

de maatte være hørt, for at det efterfølgende kunde forstaaes, gider man dog ikke høre. Desuden ere jo Forelæsningerne udtrykkelig bestemte for den studerende Ungdom, og man kan da ikke fortænke Byens ældre academici, om de ei besøge dem, saaledes som Kjøbenhavnerne de Collegier, som holdtes for provectiores. At Kjøbmænd ei høre en Treschow, er ikke at undres over, og saaledes kan det vel være krænkende for den lærde og fortjente Olding at see sine Tilhøreres Antal indskrænket til 18 unge Studenter, men uventet burde det neppe være ham, naar han ei havde ventet mere, end Tidernes Tegn berettigede ham til. — Med al sin Stilfærdighed og tilsyneladende Stivhed er Hersleb uden Tvivl en saare prægtig ung Mand.[1]

[1] Prof. B. Thorlacius skrev den 13de Sept. 1813 til Engelstoft (Brevet findes blandt den sidstes Papirer i Kbhvns. Univ. Bibl.): Jeg sender Dig Cataloget over Forelæsningerne ved Univ. Freder. i dets første Semester med Tak for dens Gjennemlæsning. — Jeg gad vide, hvad Treschow forstaar ved philosophemata Norvegorum. Det kan vel ei være andet end de Eddiske Mythes. I hvad det end er, ønskede jeg at høre Treschow selv over det, han ei forstaar, thi at han har studeret Edda-Sproget, har jeg aldrig hørt, og Erfaring har lært mig, at dette Studium er meget knudret. Men forundret blev jeg, da jeg hørte en kyndig Mand forsikre mig, at Treschow havde sagt ham, at han, naar han fik Tid, vilde levere Norges Historie. Efter de Lovtaler, jeg har hørt Treschow holde over Schøning (paa Suhms Bekostning) kan jeg idetmindste ikke endnu anseе ham for nogen kritisk Historiker, skjønt neppe nogen kan mere end jeg høiagte Schønings store Fortjenester. Er det sandt, at vor Grundtvig forbereder sig til at blive Professor i Historie i Norge? Er han saa hastig kjed af Troen, saa kan hans Forsvar for den neppe være alvorlig ment. Det er ellers sært, at Mænd af saa godt Hoved, som Treschow og Sverdrup og saa fornuftige som Hersleb kunde forgude Grundtvig. Skulde saa danne Mænd ei kjende Kjernen fra Skallen? Eller tro de, at Videnskaberne behøve excentriske Overdrivelser for at vække Hverdagsmennesker af deres Søvn? Maaske, men den Vækkelse er vistnok et Opium, hvorpaa følger dobbelt Slappelse.

Digitized by Google

6te November.

Falbe fortalte, at Prindsen melder sig til Aftensmaaltid snart hos en, snart hos en anden af Stadens Indvaanere, at han alt tre Gange har viist ham den Naade, og at han vist troer, Touren ogsaa engang kommer til mig.

7de November.

Saa misfornøiet jeg var med min Prædiken sidste Allehelgens Søndag, saa tilfreds var jeg med den, jeg i Dag holdt i Aggers Kirke. Jeg har heller aldrig betraadt Prædikestolen i en bedre Stemning, og den vedligeholdtes uafbrudt under hele Gudstjenesten. Veiret var mørkt, og Føret afskyeligt. Paa 100 Communicanter nær, kunde jeg altsaa ikke vente mange Tilhørere; men denne Omstændighed, der mere end en Gang har forstemt mig i Slotskirken, gjorde i Dag slet intet Indtryk paa mig. Jeg tænkte paa, hvad Mynster siger derom i hans skjønne Afhandling „Om den Kunst at prædike". Det er sandt, at møisommeligt indstuderet Veltalenhedsværk er det ærgerlig at fremsige i en tom Kirke, hvor der maaskee ikke er et Menneske, som kan paaskjønne Talens Værd; men et populairt, christeligt Foredrag, hvor ægte Religionslære forkyndes med Simpelhed og Følelse, det er ikke frugtesløst, fordi det ei har mange og høilærde Tilhørere. Er der i Kirken to Mennesker, hvis Forstand bifalder og hvis Hjerte røres ved det sagte, har Prædikanten ikke talt forgjæves, og at der vel i Dag var mere end to i Aggers Kirke, paa hvem min Prædiken gjorde velgjørende Indtryk, haaber jeg. Jeg talte over de Ord: „Salige ere de, som hungre og tørste efter Retfærdighed, thi de skulle mættes." Til Slutning omtalte jeg i Anledning af Reformationsfesten Luther som den, der aldrig kunde foretaget og udført saa store Ting, naar ei Hunger og Tørst efter Retfærdighed, at kjende Sandheden og virke Gavn havde drevet ham.

Digitized by Google

Hans Løn var Millioners Oplysning og Forædling her, og hans og deres Salighed hisset nævnede jeg som Opmuntring for os til, hver i sin Virkekreds, at bestjeles af saadan Længsel og arbeide paa at faae den tilfredsstillet.

8de November.

Prindsen havde i Aften meldt sig til Holten. Foruden ham og hans Adjutant Meidell var Justitsraad Thrane, Kammerjunker Mansbach og jeg de eneste Fremmede. Jeg havde en meget livlig Lhombre med Hans Høihed selv, Mansbach og Holten. Aftensmaaltidet var tarveligt (Fricassee og Pandekager), men jeg har ikke paa længe bivaanet et morsommere, mere tvangfrit. Der var megen Spøg. Da saaledes Holten undskyldte Kagernes Simpelhed, sammenlignede Prindsen sig med den adelige Frue i Barselstuen, som tog tiltakke med de ringe Kager, der stode paa Bordet.

9de November.

Forsamlingen i Conversationsselskabet var overmaade talrig. Prahl[1] forelæste to ovidske Fortællinger, som han havde oversat paa sin Maade og forsynet med allehaande spidsfindige Anmærkninger. Jeg kan ikke sige, det bedrøvede mig at maatte forlade Selskabet, inden Læsningen var endt; thi jeg indsaae hverken, hvorfor vi skulde høre de Geschichter,

[1] Den i det norske Selskabs Historie velbekjendte Bendix Djurhuus Prahl („Pilen Palen") var efter et langt Ophold i Ostindien 1804 bleven By- og Raadstueskriver i Christiania, fra hvilket Embede han i 1809 havde taget Afsked. Han forfatte her sin literære Virksomhed og udgav navnlig „Skygger af romerske Mænd" (Chra. 1807, 1—2), om hvilket Verk Fru C. B. Dunker (Gamle Dage, S. 142) fortæller, at det „fandtes næsten i hvert Huus i Christiania". I de Bidrag, han leverede til Selsk. f. N. Vel's „Historisk-philosophiske Samlinger", omtaler han jevnlig sin Ven J. H. Wessel. Mellem disse hans af Wessels Biographer overseede Bemærkninger er der en ret paafaldende om hin Digters økonomiske Vilkaar, der i Modsætning til, hvad der ellers altid har været sagt, skildres som ret taalelige. (Hist. phil. Samll. V. 1, S. 87).

Digitized by Google

eller hvad der bagefter kunde være at sige om dem. Der er mig overalt for meget af det norske Selskabs Aand og Tone hos Prahl. At gjøre Alt latterligt, det er det meest charakteristiske ved den, og hvad kan ikke et vittigt Hoved gjøre latterligt, naar Villien er der?

10de November.

I Aften opførtes Barberen af Sevilla, der i det Hele gik godt. Overst blandt de Spillende stod Frue Thygeson som Rosine (hun har et overmaade smukt Organ, der kun kan sammenlignes med Mad. Hegers, spillede ogsaa med udmærket Simpelhed og Ynde) og Capt. Schjøtt, der i Figaro har sin Bravourrolle.

12te November.

Jeg har i disse Dage faaet to Bind af det store norske Selskabs historisk-philosophiske Skrifter. Det nye, jeg fandt der, var Provst Rynnings Afhandling om Odelsretten og Jacob Aalls om den norske Geistligheds Forfatning i ældre og nyere Dage. Den første synes mig meget grundig og overbevisende; til egentlig at bedømme den mangler jeg baade juridiske og økonomiske Kundskaber. Det er vel, at denne Sag engang er gjennemgaaet fra Grunden af, paa det at ethvert Forsvarsvaaben kunde vorde Indløsningens forblindede Forsvarere betaget. Mig har denne Rets Fornuftstridighed og Skadelighed været saa indlysende, at jeg ikke behøvede en Afhandling paa henved 200 fiintrykte Sider i stor Octav for at bestyrkes i min Overbeviisning. — Til Læsningen af Aalls Skrift gik jeg med en Nysgjærrighed, som ikke tilfredsstilledes. De historiske Beretninger, der gaae saare langt tilbage i Tiden, ligetil Harald Haarfager, og som udgjør den betydeligste Deel af Skriftet, ere meget bekjendte og bidrage ei heller betydeligen til at oplyse eller forstærke, hvad Forfatteren erklærer for sin Hovedsag: Geistlighedens nærværende Kaar og sammes mulige Forbedring.

Digitized by Google

Denne afhandles kort og superficielt, og hvad man egentlig meest maa glædes ved, er at see en verdslig Mand fremtræde som den miskjendte Geistligheds Forsvarer, og af en upartisk og uafhængig Jorddrot og Brugspatron at høre Sandheder, hvilke man hos Bisp eller Præst maaske vilde betragte som Fostere af esprit de corps. Men for at høres af vore paa Hjerter og Øren uomskaarne Collegiemænd, maatte man rigtignok have hævet Røsten høiere og eftertrykkeligere end Aall. Dette, som saa meget, bliver vel „den Røst, som raaber i Ørkenen". — Prindsen har yttret Ønske om, at Knudsen, som nu er kommen tilbage fra sin Rundtour, maae gives en Benefice inden sin Hjemreise, og at „Den Stundesløse" maa være Stykket, som bestemmes dertil. Hans Høiheds Ønske var naturligviis Befaling, og efter mine Collegers Ønske skrev jeg et Complimentsbrev til Knudsen med et saadant Tilbud, medens de andre besatte Rollerne.

13de November.

Atter kaldtes jeg til Directionsmøde hos Mad. Collett. Der fremlagdes et Brev fra Knudsen, hvori han frabad sig den ham tiltænkte Benefice, men tilbød sig at spille Oldfux til Bedste for Byens Huusarme. Pluraliteten fandt dette Tilbud uantageligt og lidt stødende, som om Selskabet behøvede Knudsens Paamindelse om, hvad det skyldte de Fattige, eller hans Hjælp til at understøtte dem. Man vilde sendt ham et høfligt Afslag, men saa foreslog Haffner i Prindsens Navn at træffe en Middelvei: at Selskabet selv skulde give en Forestilling for de Fattige, og anmode Knudsen om at spille Oldfux som Gjæsterolle, hvorved da al Indsamling og Bekjendtgjørelse fra hans Side med samt Prolog og Epilog bortfaldt. Atter valgte man mig til Concipist, og med Fiinhed tilkjendegav jeg ham Directionens sande Mening saaledes, at han ei syntes at kunne tage Feil af den. Dette gjorde han imidlertid, enten han nu ikke forstod eller ikke vilde forstaae den; thi i Eftermiddag, da han besøgte mig, og var

Digitized by Google

(det forstaaer sig) idel Henrykkelse og Taknemmelighed, yttrede han at ville holde en Prolog, Holbergs Minde til Ære. Jeg kunde lykkeligviis henvise ham til Kjerulf[1] angaaende den Sag, og hvorledes de komme ud af det uden Misnøie paa nogen af Siderne, det see de til! Ellers henkastede han saa løseligt som et Flyveindfald, at istedetfor en Benefice, som Delicatesse forbød ham at modtage, kunde Prindsen og Christiania Bye vise ham den Opmærksomhed, hvis de fandt, han var den værd, at gjøre Sammenskud og sende ham denne Sum for en Billet, naar Kongen forunder ham en Benefice i Kjøbenhavn. Iøvrigt vil jeg aldrig nægte, at han i Dag teede sig som en Nar eller et forrykt Menneske. Han talte uophørlig om sit Jeg og intet Andet end sit Jeg: de Strabadser, han havde udstaaet: de Fester, han havde holdt: de Summer, han havde indsamlet: den Agtelse og Glæde, han havde nydt, hvorledes han f. Ex. havde faaet 80 Communicanter op paa en Bakke udenfor Selløe Kirke i Bergens Stift, og sunget og præket for dem saaledes, at de vare færdige til at kysse ham baade paa Haand og Mund. Var end Halvdeelen af det Vers af min Prolog:

„Ei kom jeg her for Guld og Roes at vinde",

sand, hvad Guldet angik, saa frygter jeg ret meget, at jeg i Henseende til Roes „løi, og at min Løgn var grov". Hvis Schmidt og Heber[2] have seet ham i et saadant Bajadslune, undres jeg ikke over, at de ei i ham vilde erkjende Fædrelandets Repræsentant. — Fra Treschow sendtes mig et nyt Dagbogshefte af Moer Koren. Hvad der meest interesserede mig deri, var nogle sande og træffende Betragtninger over Enkedronningen af Sverriges Død. Ja hun har Ret: af det elskværdige Kongepar Frederiks og Lovises Børn var Lovise, som i Verdens Øine gjorde mindst Lykke, den lykke-

[1]) Expeditionssecretair Peder Kjerulf († 1841).

[2]) Carl Wilhelm Heber, dengang ref. Capellan paa Eker. Erslew, Dansk Forfatter-Lex. I. 602 og Suppl. I. 732.

Digitized by Google

ligste. Christian var født til Thronen, sad paa den 42 Aar, men det meste af denne Tid vanvittig og frydløs, ved sine Dages Aften saae han Rigets Held og Hæder at dale, og døde som Flygtning fjernt fra sin Hovedstad. Sophie Magdalene blev i sit 20de Aar Dronning i Sverrig, miskjendtes af sin Mand, mishandledes af sin Svigermoder, saae sin Mand falde for en Snigmorders Haand, sin eneste Søn stødt fra Thronen og omvankende i Schweitz og Tydskland som en latterlig Vagabond, og et nyt Dynasti at reise sig paa det faldnes Ruiner. Wilhelmine Caroline blev gift med Arveprindsen til et af de mægtigste og ældste tydske Fyrstehuuse[1]), hun var i mange Aar regjerende Fyrstinde, var en Gang paaveie til at blive Dronning — og har maattet rømme Landet for en corsicansk Adelsmand og privatiserer, Gud veed hvor, i ubemærket Dunkelhed. Kun Lovise, der fik en yngre Prinds af samme Huus[2], egentlig kun en dansk Undersaat og Embedsmand, er endnu, hvad hun var for 47 Aar siden, har undgaaet alle Lykkens Stormvinde, seer sin Datter som Danmarks og Norges almeenelskede Dronning, er selv nu sikker for at falde dybt, siden hun aldrig er steget høit, og kan haabe at ende sine Dage i Roe.

15de November.

Rasmussen fortalte mig, at Hensigten med hans Kjøbenhavnsreise er opnaaet, ja over Forventning. Kongen har bevilliget Norge en egen Discontobank, hvis Beskaffenhed og Nytte vel hidtil er Arabisk for mig, men som det giver god Mening om, at den er Resultatet af Prindsens, Thygesons, Carsten Ankers, Tanks og Rasmussens forenede Gransknинger, og at den fandtes vigtig nok til at behøve og fortjene den sidstes personlige Nærværelse hos Kongen som dens Tolk og Talsmand. Der skal nu udgaae Indbydelse til Norges for-

[1]) Hessen-Cassel.

[2]) Prinds Carl af Hessen.

Digitized by Google

nemste Kjøbmænd og Proprietairer til en stor Forsamling den 15de Decbr. for at organisere Banken. Der fortælles som vist, at en dansk Caper har afskaaret fra Convoien et svensk Skib, ladet med ikke mindre end 2 Millioner Rigsdaler i Kobberpenge[1]). — I Selskabet hos Rosenkrantz var ogsaa Knudsen, der var i sit lystige Hjørne og fremdrog af sit Liggendefæ Vers og Prosa, Alt hvad der kunde amusere ein hochzuehrendes Publicum, der ogsaa loe af Hjertensgrund. Blandt andet havde vi Brægers Afskedssang med Accompagnement af 6 Glas, som han gneed paa, og den berømte bergenske Sang: „I rykande Uveir og fykande Vind", som han forkortede og forfalskede. Jeg kan ikke sige, at alt dette fornøiede mig, men imidlertid røbede han saamegen Godmodighed, at man ei kan andet end holde af ham, og til andre Tider viser han og saamegen Forstand og anstændig Levemaade, at man paa ingen Maade kan sætte ham i Classe med de gemeene Spasmagere, der gjør sig til Nar for en Steeg og et Glas Viin, men maa yde ham sand Agtelse. „Jeg har," sagde han i Dag, „faaet mange Mennesker til at lee, men aldrig, saavidt jeg veed, forvoldt Nogen Taarer," og det er al Ære værd.

17de November.

Strax imorges kom Circulaire fra Kjerulf med Indbydelse til nok et Directionsmøde, hvor der skulde ventileres om et andet Stykkes Valg end „Emilie Gealotti." Jeg haabede rigtignok lidet af dette Stykkes Foreſtilling, men det var nu en Gang valgt, og Rollerne besatte med lutter øvede Mennesker, og jeg ønskede, det var blevet derved. I fortrædeligt Lune gik jeg derhen og hørte da rigtignok en Historie om Prindsen, der paa anden og tredie Haand tager sig vel meget af vort Theaters Bestyrelse, hvorledes han ikke ynder Sørgespil og især ikke kunde være Tilskuer ved dette, da

[1]) Dette Rygte var dog nok falskt. (Pavels's Anm.)

Digitized by Google

Alles Øine vilde henvendes paa ham, hver Gang man nævnte eller saae Lessings Prinds; men det var dog nok ikke Hovedsagen. Prindsens i Samtale løseligen henkastede Yttring var nok blot en tilfældig, men kjærkommen Understøttelse for en Cabale af Theatrets ærede Directrice,[1] som paa sin gamle Alder og med sin fyldige Figur gjerne vilde spillet Orsina, der var given Frue Holten, og fandt det fornærmeligt, at man vilde afspist hende med Claudias Rolle, og fratage hende den unge, smukke, brilliante Orsinas[2]. Prindsens Ønske lagde imidlertid Laas paa hver Mund, ogsaa paa min, som sandelig ellers ikke saa let skulde ladet mig paalægge Taushed, og Alle fandt sig i, at det dumme Kotzebueske Stykke „Forplumringerne" spilledes først og derpaa „Ringen No. 2". — I Aften opførtes „Den Stundesløse". Knudsens Oldfux var, som man kunde vente den af ham. Weidemanns Vielgeschrey var meget morsom og godt gjennemført. Frue Dunker var som sædvanlig en overmaade god Magdelone, men det Bedste af Alt var dog Mad. Tullins Pernille. De øvrige Roller forfuskedes i mere eller mindre Grad.

20de November.

Fra Biskop Brun fik jeg følgende Taksigelsesbrev for den Portefeuille, mine Børn havde broderet til ham: „Ja salige ere de Døde, som døe i Herren, og de Gjenlevende, som kunne glæde sig til snart at møde dem — altsaa De Hr. Broder og jeg blandt disse sidste; jeg rimeligviis først. Dog min Helbred har igjennem denne blide Sommer og vakre Høst ligesom hærdet sig mod de Krænkelser, om hvilke jeg haabede, at de skulde forkorte mine Stridsdage. Det skjønne „Forglemmigei!" med denne Post skal være mig, saalænge jeg lever og sandser, et kjært Legetøi, Oldingens Glæde værdigt, og det dermed fulgte Brev et stolt Seiers-

[1] Martine Collett paa Ulevold.

[2] Cfr. L. Daae, det gamle Christiania. S. 311.

Digitized by Google

tegn, hvormed jeg overbeviser mig selv om, at jeg paa den fredeligste Bane har erobret en værdig Ven. Jeg testamenterer min Søn, Præsten, begge Dele, og dette skal være min faderlige Velsignelse til ham: Fortjen mange Veninder, som denne Salige, og, om muligt, nogle Venner, saadanne som hendes Søn.

J. N. Brun."

24de November.

Der er neppe noget Stykke, som har gjort den Lykke paa vort Theater som Syngestykket „De to Dage"[1]. Selv Biskop Lumholtz havde i Mandags været i Theatret for at see det, hvilket spaaer Dommedag. Stykket spilles i Morgen fjerde Gang, og hver Gang bliver Riften efter Billetterne større. Prindsen takkede i Mandags Falbe for de to skjønneste, meest nydelsesrige Aftener, han har havt, siden han kom til Norge. Hvor man kommer, hører man Lovtaler og Henrykkelse over Stykket. Jeg maae ogsaa, hvad Texten angaaer, erkjende det noget nær for vort bedste Skuespil. Fabelen er interessant, vel anlagt og vel udført, og Michellis Charakteer er mesterlig tegnet. Musikken er vel i det Hele mere kunstig end henrivende, men haandhæver altid sin Rang blandt vore fortrinligste Compositioner. For dem, der gaae i Theatret for at søge Augenspektakel, er der ogsaa sørget rigeligt. Der er en talrig og velklædt Vagt; en Trillebør med en stor Tønde paa og en Mand, som kryber ud af den; Chor af unge Hyrdinder, som bringe to hvide Duer i en pyntet Kurv; en Mand, som sidder i et hult Træ, og tilsidst Theatret saa fuldt af Mennesker, at de trædte paa hverandre. Konstkyndige forsikre, at den yderst vanskelige Musik udførtes med megen Præcision; jeg forstaaer ikke at bedømme det og kan kun sige, at mit Øre ikke saaredes af nogen Disharmonie. Om Foreſtillingen er det da egentlig, jeg har

[1] Syngestykke af Bouilly med Musik af Cherubini.

Digitized by Google

nogen Stemme, og da maae jeg tillægge Knudsens Michelli mit uindskrænkede Bifald. Det var i mine Øine et sandt Mesterstykke, der tydelig vidnede om hans ypperlige Talent, naar han vil bruge det paa en værdig Maade. Ibsen (Antonio) Isr Winge (Marcellina) og Frue Thulstrup (Angelina) spillede deres Roller meget tækkeligt, men over alle de øvrige maae jeg raabe Ak og Vee.

25de November.

Napoleons Fiender her i Christiania triumphere nu. Der er desværre ikke længer nogen Tvivl om, at hans Sager staae flet. Hans Armeer ere slagne, og han selv er vendt tilbage til Paris og har udstedt en Proclamation, hvori han tilstaaer, at han, forladt af sine Allierede, har lidt et betydeligt Tab.

26de November.

Prindsen havde i sit eget Navn forlangt Theatret tillaans for Knudsen, som vilde give nogle Scener. Alle Selskabets Medlemmer forundtes Adgang til denne Foreſtilling. Desuden havde Prindsen ladet indbyde Andre, deels Byens Indvaanere udenfor Selskabet, deels Reisende til at bivaane denne Stads. Vel lidt over 7 kom Prindsen, og efter en kort Ouverture gik Teppet op. Som Skolemesteren i „Vinhøsten," svinglede Knudsen ind paa Theatret og sang sin første Arie med mange Buffastreger. Derpaa talte han en Deel, noget af Stykket, noget af sit eget Hoved, og forberedte ret naturligt den anden Arie, hvilken han sang vakkert uden synderlig Carricatur. Som Tilgift fik vi Brægers Vise af „Indtoget," hvilken han dog ikke foredrog fuldt saa naragtig, som naar han synger den i Selskaber. Dermed var første Act forbi, og Waldemar Thrane gav en liden Violinconcert. Da Teppet paany gik op, fremtraadte Knudsen i Matroscostume, kaldte paa sine Gutter, talte om sin Lieutenant, der var henne for at besøge sin Kjæreste, saae ham siddende under et Træe, og

Digitized by Google

kaldte atter paa sine Gutter, som ikke vilde komme. For at lokke dem med vante, kjære Toner, sang han Visen af „Ungdom og Galskab“: „Naar jeg engang skal i Brudeseng“, men altid lige nær; han var og blev alene. Nu vilde han ikke blive der længer, men vilde reise til Danmark, hvor han var kommen fra, og sang Arien af samme Stykke: „God Nat Intriger og Cabaler,“ hvorpaa han forsvinde sig bort, og Tæppet faldt. Endnu havde vi en Violinrondo, hvorefter Knudsen traadte frem i sin egen Dragt og tog Afsked med Prindsen, Selskabet og Norge. De Penge, den Herlighed kostede, var den sagtens værd, men skulde jeg betalt den, vilde jeg angret, at jeg for dens Skyld havde forladt Bostonbordet hos Assessor Mathiesen.

27de November.

Knudsen bad mig om et prosaisk Farvel i hans Navn, som efter hans Afreise skal indrykkes i Intelligentssedelen. Deri kunde jeg da let tjene ham og skrev i Aften en saadan Afskedscompliment, hvori jeg troer fuldkommen at have grebet hans Aand, og hvor jeg tillige lader ham erklære det for sin Reises eneste Hensigt at lindre Medmenneskers Nød, især deres, hvis Forsørgere vovede og opofrede Liv og Blod for Fædrelandet. Fra denne Side fortjener han al den Agtelse og Velvillie, som er ydet eller nogensinde kunde ydes ham, thi man sige, hvad man vil, den, der uden en Skillings Fordeel for sig selv indsamler 120,000 Rd. til de Fattige, er en Hædersmand, og den Sum var sandelig ikke indkommen uden hans Opmuntring og Medvirken.

28de November.

Knudsen gjorde mig Afskedsvisit. Han viste os en smuk Guldbaase, Prindsen havde foræret ham i Gaar, og indeni den laae et Taksigelsesbrev, hvori specificeredes de betydelige Summer, han havde indsamlet i Norge til Trængendes

Digitized by Google

Bedste. Han reiser i Morgen som Courer tilbage. Jeg vil haabe, Kongen giver ham Ridderkorset ved næste Promotion[1]. — I Classesamlingen blev man enig om at foreslage en ny Ordbogsrevisions-Commission, der skulde bestaae af Prof. Rosted, Assessor Debes, Lector Hersleb og Tandberg, da to af Classens Medlemmer selv ere Ordbogscommissairer, og Platou aldrig har villet befatte sig med at afgive Stemme i den Sag. Da nu Bispen er bleven stødt, fordi de nye Love ei hjemle ham som Vicepræses Ret til at være voterende og underskrivende Medlem af nogen særskilt Classe, og derfor udeblevet fra vore Forsamlinger, saa kom vi til at revidere vort eget Arbeide, hvilket ikke gik an; det kan nok være galt nok alligevel.

29de November.

I Middagsselskabet hos Thygeson indfandt Knudsen sig endnu zu guter letzt: Thygeson havde bedet ham Lov hos Prindsen til at blive i Dag over. Vi havde et overmaade fornøieligt Maaltid. Tilligemed den ypperlige Beværtning var der den behageligste Selskabstone, man kan tænke sig. Der var utvungen Munterhed, men ingen Kaadhed eller Narrestreger. Knudsen fortalte et Par af sine Anekdoter og sang sin Hververvise, men uden anstødelig Carricatur. Iøvrigt var der megen Sang og mange Skaaler uden Klap og Hurraraaben. Rigtignok drak man dygtigt; jeg har vel neppe i et Par Aar været i et Selskab, hvor det gik saa varmt til. Vi havde to Slags Rødvin, Madera og tilsidst to Boller Biskop, der tømtes, men Ingen var beruset, skjøndt maaskee heller Ingen var aldeles uden Perial. Klokken var vel omtrent halv syv, da vi kom fra Bordet, og jeg skyndte mig nu til Conversationsselskabet, for efter

[1] Dette skede ikke; Knudsen havde forøvrigt allerede 1809 faaet Dannebrogsmændenes Sølvkors.

Digitized by Google

Løfte at meddele mine Ideer om Litteraturens Tilstand nu og for 16—18 Aar siden. Jeg begyndte med den tredobbelte Erklæring: at ingen Afhandling kunde ventes: at jeg ikke tog Hensyn paa de Forandringer, Pressefloven af 1799 umiddelbar gav Anledning til: og at jeg i Mathematik, Physik, Naturhistorie og dermed beslægtede Videnskaber, af Mangel paa de fornødne Indsigter, ikke kunde anstille nogen Sammenligning. Derpaa tilstod jeg, at vor Litteraturs merkantile Forfatning i denne Tid er saa slet som muligt, men paa denne tilfældige, temporaire Omstændighed nær troede jeg, at vor Litteratur bestemt gaaer fremad. I Almindelighed anmærkede jeg, at en vis Bagatelaand herskede da fremfor nu blandt Dagens Skribenter, og at i Forhold til Antallet langt flere betydelige Skrifter nu udkomme, fremfor i hiin Periode: at der i vore Dages Skrifter aabenbarer sig en alvorligere, sindigere, Videnskabsmanden værdigere Aand end i de forbigangnes, hvor Frivolitet eller Terrorisme almindelig herskede: at endelig de yngre Skribenter, der ere fremtraadte i den sidste Periode, have tildeels allerede præsteret mere stort og godt end de unge Litterati af det attende Aarhundrede. Endelig gjennemgik jeg i en kort Oversigt de Videnskaber, som deels ringeagtedes da og have nu gjenvundet fordums Hæder (Philologie og Oldgranskning), deels nu sees fra et rigtigere og værdigere Synspunct, hvoriblandt Theologie og Pædagogik, Historie, Philosophie og Æsthetik. Man syntes at høre mig med Bifald og at være af min Mening. Meget ventileredes ikke om Sagen, derimod foreslog Flor, at vi skulde paatage os, hver i sit Fag at skrive og efterhaanden oplæse en Udsigt over vor Litteraturs Fremskridt siden det 19de Aarhundredes Begyndelse. Selv paatog han sig de physiske og økonomiske Videnskaber, Hersleb Theologie, Stenersen Philosophie, Debes Lovkyndighed, Kjerschow Historie, og jeg Æsthetik.

Digitized by Google

1ste December.

„Forplumringerne“ er vistnok af Kotzebues platteste Farcer, men skal jeg vælge mellem et af to Onder, seer jeg dog meget heller en god Forestilling af et slet Stykke, end en slet af et Mesterværk. Denne Aftens Forestilling var unægtelig den bedste, som er given paa vort Theater i denne Saison. Øverst blandt de Spillende stod Carlsen som Hr. von Langhalm. Jeg kan ikke tænke mig noget fuldkomnere i sit Slags. Saare tækkelig var ogsaa Falsen som Frits. Uskyldig Overgivenhed og inderlig Godmodighed smeltede saaledes sammen i Rollens Behandling, som det ikke lykkedes Kotzebue at forene dem, da han støbte Carakteren. De tre Fruentimmer bleve overmaade godt spillede, Fruen af Mad. Collett, som her var i sit rette Fag, Doris af Frøken Mansbach, som i denne Rolle ikke giver Mad. Tullin det ringeste efter, og Babet af Frue Thulstrup. Celicour spilledes af David Thrane, og var den bedste Rolle, jeg nogensinde har seet af ham. Glad som Majoren var den svageste, men dog et godt Stykke over det maadelige. Alle Roller vare ypperlig memorerede, kort: paa Comedien nær, var det altsammen saare godt

Efter Forestillingen var der Assemblee, der siges at have bestaaet af 160 Personer. Den brilliante, herligen oplyste Suite af Værelser var pakfuld af Mennesker. Man drak Thee og spillede derpaa Kort; Prindsen havde Partie med Rosenkrantz, Admiral Lütken og Bispen. En Stund musicerede ogsaa Falbe, og et Par Damer sang. Endelig spistes skaarne Smørrebrød med Is, Gelee og Kage, hvorpaa hans Høihed zu guter letzt legte Julelege med nogle Herrer og Damer, ja maatte endog, efter Frøken Bechs udtrykkelige Forlangende sidde paa Forundringsstolen.

3die December.

Staffeldts hele Brigade paa Grændsen maae forsynes

Digitized by Google

herfra med Brød, siden der ingen Rug er mere, enten i Frederiksstads eller Frederikshalds Magaziner. „Her", sagde Major Juell, som fortalte mig dette, „er heller ikke stort, og saa vil Krigen snart faae en Ende paa den Maade". Og hvorledes vil den endes? Jeg gyser ved at tænke derpaa. Hvorfor skulle dog de Soldater ligge uvirksomme paa Grændsen, og tære paa vort ringe Forraad? mon ikke vore Fiender just have ønsket, at vi skulle bære os saaledes ad? hviler ikke en Blindhed over vor Statsstyrelse, som hist over Trojas? og mon Udfaldet bliver stort anderledes? O jeg frygter meget, at Mange, selv blandt vore Oldinge, ville opleve den Dag, da de staae paa det gamle ærværdige Tvillingriges Ruiner. Dets sidste Time synes at nærme sig.

4de December.

Hos Holten gjorde jeg i Aften Bekjendtskab med Capt. Suenson af Søe-Etaten, Flagcapitaine hos Admiral Lütken. Han gav en sørgelig Beskrivelse af Prinds Ferdinand. Gud holde sin Haand over vor raske, ædle Christan! Før hiin skulde vorde Tronarving, før — ak! det er et bedrøveligt Alternativ! — Carl Johan og Oscar.

5te December.

Jeg fik et Brev fra Schmidt, hvoraf jeg afskriver en Tirade: „Hvad sige I Christianiensere om Napoleon? Troer I, at han nu er caput? jeg ikke. Den Kraft, hvormed han har udholdt saa skrækkelige Stød, og den dybe Nedervægtighed, hvormed de ere ham tilsøiede, vil nok reise ham igjen, og synes mig mere end Andet at vidne om hans sande Storhed. Og saa har Forræderiet atter givet ham Tønder til atter at oppuste den maaskee ellers udslukte Gnist af Enthousiasme hos Franskmændene, og jeg frygter eller haaber (jeg veed ikke ret hvilken af Delene), at han tager en blodig Hævn." —

Digitized by Google

7de December.

I Bondevensmødet, som i Dag holdtes hos mig, fortaltes om et Jagtpartie, Prindsen giver i Morgen paa Ladegaardsøen, og en Dejeuner med paafølgende Bal hos Biſpen iovermorgen. Man lever ret med den rige Mand, maatte kun ikke ogſaa Enden blive ſom hans! Dette lyſtige Levnet og Hans Høiheds vel ſtore Condeſcence, ſaa at han endog ſidder blandt unge Piger paa Forundringsſtolen, omtaltes med Mishag af Anker, Neumann o. fl. Det er ogſaa tungt, at dette ſkjønne Lys ſkal være forenet med ſaamegen Skygge.

8de December.

I Skolecommisſionen tilkjendegav Biſpen os ſin naadige Villie. Jeg kan imidlertid ikke ſige andet, end at hans Forſlag jo i det Hele vare gode og vel overlagte, og man kan ikke uden Partiſkhed nægte ham et ſkarpt overſkuende Blik, og megen Routine. At ingen af os andre fire kunde gjort det halvt ſaa godt, erkjender jeg villigen, men om vi dog ikke ved at gjennemlæſe Biſpernes Betænkninger kunde grebet en og anden Idee, ſom han har overſeet, og ſom vi ikke af os ſelv kunde falde paa, er et andet Spørgsmaal, ligeſom det ogſaa upaatvivlelig er imod al Skik og Orden ikke at lade circulere mellem en Commisſions Medlemmer de til ſamme indkomne Documenter. To Capitler af Planen og Skolecommisſionernes og Lærernes Inſtruxer gjemtes til et nyt Møde, ſom bliver det ſidſte.

9de December.

Den ſtore Gjæſtebudsdag, da Crethi og Plethi, kun ikke de førſte Medlemmer af den Stand, hvortil Manden ſelv hører, vare indbudne af vor forfængelige Biſpefamilie, tilbragte jeg rolig ved mine Hverdagsſyſler, viſtnok langt behageligere, end om jeg havde taget Deel i al den Qvalm, da Larm ingenlunde er min bedſte Leeg. Men ſkjøndt jeg havde

Digitized by Google

liden Lyst til at deeltage i den Stads, kan jeg dog ikke andet end finde denne Tilsideſættelse ſcandaløs. Kanefarten ſkal iøvrigt have været en daarlig Fornøielſe. Veiret var koldt og Føret til Vækkerøe ſaare maadeligt. For at faae mere af den Plaſeer, havde imidlertid Prindſen efter Frokoſten foreſlaaet at benytte Maaneſkinnet til en længere Tour opad til Voxen, og hjemad kjørte man igjennem Byens principaleſte Gader, item Torvet rundt to, tre Gange. Kan man ſaaledes ſværme i Trængſelens Tid — Herregud! hvilket Liv der da vil blive ført, hvis vi engang faae Fred og gode Dage. Af Dagens Herlighed ſaae jeg kun et mat Glimt. Paa Hjemveien fra Ordbogscommisſionen mødte jeg nemlig Hans Høihed i Slæde med en Forrider for ſig og to Adjutanter efter ſig kjørende til Forſamlingsſtedet.

10de December.

Hans Houge er dømt til 10 Aars Fæſtningsarbeide. Jeg raadede ham til at ſøge Benaadning, men han er beſtemt paa at appellere til Overcriminalretten, og først, naar denne ogſaa nægter ham Ret, at tye til Kongens Naade. Han ſynes endnu vel meget at ville retfærdiggjøre ſit hele Forhold, men det tilſtaaer jeg gjerne, at jeg finder Dommen ſtreng. Han har allerede bødet haardt ved ſit langvarige Fængſel, og hans egen og hans Tilhængeres ſenere exemplariſke Vandel burde nu udſlette den forriges Minde.

12te December.

Igaar havde alle Profeſſorerne været indbudne til Prindſens Taffel i Anledning af 11te Decbr., ſom med Pokkers Magt ſkal være Univerſitetsfeſt. Dog var ei engang vor alma mater's Skaal drukket, og ſagtens er der, paa Profeſſorernes betydelige Gage nær, ikke ſtort at ſige om den Ting.

17de December.

I Kirken havde jeg en Hiſtorie, hvis Lige jeg ikke har

Digitized by Google

oplevet i mine 21 Embedsaar. Atten Communicanter vare tegnede, men ved Skriftemaalet indfandt sig kun fjorten. Da jeg kom ned af Prædikestolen og gik hen for Alteret, forekom de Knælendes Antal mig større end før, og ved løselig Overtælling under Tiltalen fandt jeg min Formodning bestyrket. Jeg fattede nu min Beslutning, og da Messen var forbi, vendte jeg mig om og bød Klokkeren Tausheb. Jeg tællede Flokken, og de vare der alle atten. Alvorlig udbrød jeg nu: „Her er atten Mennesker og kun fjorten have gaaet til Skrifte. De andre fire maae forføie sig bort og en anden Gang vise mere Ærbødighed mod vor Gudsdyrkelse og den Gud, i hvis Tempel vi samledes.“ Klokkeren traadte frem til min Assistence og de fire Vedkommende maatte staae op og gaae bort. Jeg troer, dette Optrin rystede mig mere end nogen af de Tilstedeværende. Der paakom mig en Skjelven, som generede mig under Sacramentets Uddeling. De Bortviste derimod bleve endnu en god Stund siddende i deres Stole, som om ingen Ting var dem vederfaret. Det er en letsindig, fordærvet Slægt, jeg lever iblandt.

18de December.

Hos Thygeson var meget stort Selskab for alle de Mænd, som i denne Tid ere samlede her i Byen for at organisere Discontobanken. Jeg havde haabet, at de herlige bergenske Sangere, Meyer og Bøschen, skulde udført min Sang, men det skede ikke. Frue Thygeson og Frøken Poulsen sang, og vi andre gjentoge Choret. De to Damer synge rigtignok meget, smukt, men deels hører man dem saa tidt, at nogen Afvexling kunde være brav, deels burde denne Sang været udført af Mænd; saa havde jeg tænkt mig under Udarbeidningen og i denne Menighed burde Kvinderne bestemt have tiet.

20de December.

Uophørlig sysselsat med Discontobanken, synes Rasmussen nu ikke at love sig de velgjørende Følger deraf, som

Digitized by Google

han spaaede, da han glad fortalte mig, at hans Sendelses Hensigt var opnaaet, endog over Forventning. — Gaarsdagens Bal skal have været meget brillant. Det er sandt, man bedøver sig saa godt man kan mod Følelsen af Nutids og Udsigten til Fremtids Jammer. Dronning Elisabeth lod jo ogsaa opføre lystig Dandsemusik i sin Dødsstund. Men sagtens hører der endnu mere Heroisme til med Dands og Hurraraab og gaae sit Fædrelands Undergang imøde. Og den synes at nærme sig med stærke Skridt. Pengemangelen tiltager, uhyre Skatter paalægges, Borgernes sidste Marv udsuges. Alt øses i det aabne Svælg; Private forarmes, Landet er og bliver elendigt. Man troer, det nu snart kommer til det Punct, at de fleste ei kunne betale, og hvad saa? Over den nye Mobilieskat raabes især Ak og Vee, da den rammer Fattige ligesaa haardt som Rige. Wulfsberg med sit store Areal er halv fortvivlet. Det sørgeligste er endnu, hvis det er sandt, at norske Soldater desertere over til Sverrig, og at man frygter, mange flere ville gjøre det, da de mangle baade Penge og Levnetsmidler. Skal ovenikjøbet vort Land vanæres, det vil sætte Kronen paa vor Elendighed!

21de December.

Atter gav Ordbogscommissionen Livstegn, men svagt. Vi kom ikke videre end fra hen og til Hengang[1]. Hersleb føler ikke megen Interesse for den Sag, og for mig tilstaaer jeg ogsaa, at den mere er et Par Timers afvexlende Tidsfordriv end Noget, hvoraf jeg spaaer væsentlig Nytte. Fuldendes Arbeidet, hvorom jeg saare tvivler, kommer endog den Tid, da Selskabet for Norges Vel vil kunne bestride Trykningsomkostningerne, og de norske Videnskabselskere blive

[1] Det blev Commissionens Hengang. Den samledes aldrig mere. (Pavels's Anm.)

Digitized by Google

saa mange og saa velhavende, at de kunne erstatte dem, saa er og bliver det dog et Spørgsmaal, om den Entreprise vil gjøre os Skam eller Ære, da dog hverken Wulfsberg, Døderlein, Stenersen eller jeg ere Lingvister af Profession; og at alle Danmarks og Norges Skribenter ville erkjende os som deres Lovgivere og tage deres egen Overbeviisning fangen under den blinde Troes Lydighed, fordi Biskop Bech, Prof. Rosted, Assessor Debes og Lector Hersleb have fældet Dom i sidste Instants og sagt: saa skal det være! — ja, om det er at ønske, veed jeg just ikke, men at det ikke er at haabe, det er mig klart som Dagen.

Med Declamationsøvelserne i Conversationselskabet er og bliver det Fjas. Paa Student Lassen[1] nær, hvis comiske Talent er umiskjendeligt, veed jeg ikke Selskabet har et eneste Subject, hvis udvortes Foredrag hæver sig over det maadelige. I Versdeclamation ere Wulfsberg og Schandorf Syndere som hele den øvrige Rest.

22de December.

Jeg er rigtignok udelukket fra disse Dages larmende Gjæstebud; men i Kvalitet af tidtbemeldte mit besværlige Embede som Hofpoet har jeg da ogsaa faaet min Rolle at spille. Prindsen giver Maskerade Nytaarsaften, og der vil Carlsen forestille en Matros, og forære Prindsen et Compas i Form af en Daase, og indvendig paa dens Laag skal anbringes en poetisk Compliment paa to Linier om Hans Høihed som Norges Compas under nærværende Storm. Ihvorvel jeg ved slige Leiligheder heller skriver 20 end 2 Linier, da jeg har maadeligt Talent til saadanne elegante Bagateller, var jeg dog ret glad ved at slippe saa vel og lovede at opfylde Carlsens Ønske. Men det blev ikke derved. I Theatrets

[1] Vistnok Albert Peter Lassen, i sin Tid Overlærer ved Cathedralskolen og Forfatter af de mange bekjendte historiske Læreboger.

Digitized by Google

Directionssamling tog Haffner mig tilside og fortalte, at han, Frue Thygeson, og jeg veed ikke hvem flere vilde sige Prindsen nogle smukke Ting i Anledning af Aarsstiftet, og da de vilde fremtræde i norsk Bondedragt, ønskede de et Vers efter den yndede Nationalmelodie: „Stusle Søndags Kvellen." Dermed var jeg mindre tilfreds, men kunde dog ikke sige Nei. — Det hedte i Dag, at al Skibsfart mellem Danmark og Norge i dette Øieblik er forbuden, i Haab naturligviis om dens fuldkomne Betryggelse for Fremtiden, da Kongen skal være i Underhandling med de Allierede, skal være i Holsteen for at fremme den, og skal see sig nødsaget til at kjøbe Fred ved Afstaaelsen af Trondhjems Stift. I saa Fald takker jeg Gud, at jeg ikke lever i Trondhjem. Bittert vilde det være mig at bekjendtgjøre Norges Sønderlemmelse, men utaaleligt var det mig at maatte sværge Carl den Trettende og Pontecorvo Troskabseed. Den Dag, da dette skede, vilde være den ulykkeligste i mit Liv.

23de December.

Der fortælles, at Eckmühl med et dansk Cavallerieregiment er indsluttet i Hamburg, at Russerne ere i Holsteen, og at Østerrigerne have gjort Vaabenstilstandsforslag, som af vor Konge ere antagne. Cours og Varepriser ere betydelig faldne: man venter en nær forestaaende Fred, men paa hvad Vilkaar?

I Morgen skal Julen kjøres ind gjennem Byens Gader ved Fakkelskin, hvorpaa Touren gaar til Carlsen, hvor Stadens siffige Ungdom skal tilbringe den hellige Julenat i Sværm og Leeg. Paa Løverdag er Aftenselskab hos Tullin, paa Søndag Middagsselskab og Bal paa Ellingsrud, og saa gaaer det forthen hos Capt. Schjøtt, hos Thulstrup, hos Morten Anker og vor Herre veed hvem flere, der ere eller blive henhvirvlede i den fordærvelige Strøm, som desværre ogsaa henriver Prindsen og nedsætter ham i Folkets Agtelse.

Digitized by Google

24de December.

Mit Hoveriarbeide fik iformiddags en ny Tilvæxt, da Hagbart Falsen kom med et Supplement til Haffners Bøn iforgaars. Sangen skulde nemlig indledes ved en Tiltale af en norsk Yngling. Jeg havde sagt A og maatte sige B, fik altsaa følgende Linier sammensmurte:

Compas Inscription:

I susende Ocean, paa oprørt Bølges Ryg
Veiledt af Christian hver Normand færdes tryg.

(Sagtens kunde man slutte heraf, at Christian var en virkelig Skipper eller Styrmand, da Allegorien er svagt eller slet ikke antydet; men slige Smaating regnes vel ikke saa nøie.)

De norske Bønder:

En liden Hob af norske Mænd og Kvinder
Ind i din Høisal, Fyrste! vover sig;
„For Christians Aasyn Tvang og Frygt hensvinder!"
Eenstemmig vidner hver, som skued Dig.
Det Aar, da først Du saae vort Norges Dale,
Alt synker det til fierne Fortid hen,
Men til dets Priis skal sildigst Fremtid tale:
Det gav os vor Beskytter og vor Ven.
Tillad, at mens det gamle Aar vi byde
Med sorrigblandet Lyst et ømt Farvel,
I konstløs Fjeldboes vante Toner lyde
Vor Tak til Dig, vor Bøn for Norges Held:

Norges Lyst og Haab, Du vennesæle Mand!
Kjærlig Tak Dig Normænd yde;
Hør den her blandt os og vidt henover Land
I foreenet Samklang lyde:
Tak for hvad Du var os i det svundne Aar!
Vær os lige huld i det, som forestaaer!
Vinket frem af Dig,
Blid og ynderig
Fredens Morgen snart frembryde.

At den unge Normand taler vel høitravende, for en Bondekarl at være, vil jeg aldrig nægte; man havde maaskee

Digitized by Google

ventet nogle martialske Udbrud, Trudsler mod Landets Fiender og Løfte om at give dem deres sidste Rest, men det forekom mig i nærværende Øieblik ikke saa passende. Jeg vil iøvrigt tilstaae, at det vamler lidt for mig at nedskrive, ja endog at udspinde af min Hjerne alle disse Lovtaler, og jeg ønskede, man nu vilde forskaane mig, saalænge Prinds Christians Blidhed og gode Villie er Alt, hvad man kan besynge; naar engang virkelig, velgjørende Daad af ham kan prises, da er jeg igjen til Tjeneste.

Grassatkjørselen i Aften gik overstyr, da Prindsen, som havde faaet en Post eller Courer, først kom i Selskabet hos Carlsen Kl. 9. — Jeg havde en Samtale med Oberst Seyerstedt. Han var ilde tilmode over Tidernes Tegn og misfornøiet med de Foranstaltninger, der fra Danmark af føies til Norges Frelse.

25de December.

Oberst Hegermann opbygges heller ikke over Tiderne, hverken over Regjeringens Forholdsregler til Landets Redning, eller den Letsindighed, hvormed man i disse critiske Dage synes at gjøre sig Visens Ord efterrettelige: „Tænk Dig aldrig næste Dag". Ved den forunderligste og utilgiveligste Skjødesløshed fra vor Regjerings Side var Slesvig nær ogsaa bleven occuperet af Fienden. Men omsider indløb da Vaabenstilstandens Sanction, og den er nu sluttet. Man siger, Pontecorvo vil give Slip paa Sverrig og være Konge i Westphalen. Gid det var sandt! Ventelig er da Norge frelst.

27de December.

Ogsaa denne Dags Historie kan affattes i megen Korthed. Jeg fik en Billet fra Juell, hvor han indbyder mig til i Morgen Middag, da han vil give Bispen en Diner for at bevidne ham sin Erkjendtlighed.

Digitized by Google

28de December.

Det eneste, jeg har at omtale, er Dagens Diner. Jeg forbausedes over den ypperlige Beværtning, hvori jeg virkelig, især hvad Drikkevarer angaaer, skulde have ondt ved at hamle op mod denne „min Broder og Undermand". Overmaade god Rødviin, kold Punsch til Carryen, en dygtig Bispebolle — hvem af Stadens Matadorer kunde i disse Dage gjort det bedre? Der istemtes adskillige Bordsange og Bordconversationen var taalelig. Biskoppen er dog virkelig, naar han aflægger sin Embedsmine, fornedrer sig selv og er andre Mennesker lig, en meget behagelig Mand. Den, der blot havde kjendt ham fra Selskabet i Dag, kunde neppe undlade at holde af Manden. Selv i det Politiske var han mindre peremtorisk, end han pleier, endskjøndt jeg rigtignok fandt mig bestyrket i min Mistanke, at hans Grundsætninger ikke ere de meest loyale, og at han, skjøndt dansk født, helder til det Partie, hvis Existents vel ikke kan nægtes, men som til denne Dag og forhaabentlig fremdeles vil staae til Skamme med deres Planer og Spaadomme.

29de December.

Jacob Aall, som besøgte mig i Dag, slaaer Rynker i Panden over det uophørlige Vellevnet, og ihvorvel Prindsens Virksomhed er usvækket, ihvorvel det virkelig kan kaldes beundringsværdigt, at han, som i denne Tid lægger sig hver Morgen Kl. 4—5, er oppe igjen Kl. 8, saa spurgte dog den alvorlige, frugale Aall med Føie: „Hvorlænge kan hans Sjel og Legeme holde dette ud?" Aall troer, at Freden er vis, at Embedsmændenes Kaar snart ville forbedres, og at Priserne paa Livets Fornødenheder inden næste Aars Ende ville falde lige saa dybt, som de nu ere stegne høit.

— Her skal i denne Jul gaae mange maskerede Mennesker paa Gaden, hvoriblandt paastaaes at være galante saavel Herrer som Fruer.

Digitized by Google

30te December.

Man har paa flere Steder i Byen fundet opslaaet Placater, hvori klages over de Stores og Riges Luxus under den almindelige Nød; man siger endog, at de skulle have indeholdt Trudsler.

31te December.

Man vil vide, at Wellington er i Bordeaux og Prindsen af Oranien i Holland, og at Napoleons Stilling er fortvivlet. Skulde det da virkelig nu være forbi med ham? Jeg spurgte saa for omtrent et Aar siden, og da hævede han sig. Men dybere end nogensinde synes han dog nu at være falden, skjøndt det vel ikke kan nægtes, at han er falden med Ære, og at han er større, misundelsesværdigere i sit Fald, end de temporiserende Fyrster af anden og tredie Rang, der frækt træde paa den døende Løve i Triumph. Staaende eller faldende vil han til evig Tid blive et af Jordens første Mennesker.

I Aften, medens den elegante Verden i allehaande Skikkelser kjørte paa Maskeraden, sad jeg med min Familie om vort tarvelige Bord. Børnene læste sine Bordpsalmer, og vore Hjerter opløftede sig til Gud med Tak for hans mange, gode Gaver. Siden spillede min Kone, og vi sang Begge til Afsked med det gamle Aar Voss's opløftende Nytaarssang: „O Brødre, Timen lyder“ [1]. Jeg gjenkaldte mig deres Minde, „som var blandt os, men ei er meer“, først og fremst min dyrebare Moder, som nu nyder den evige Hvile, hvorefter hun saa længselsfuldt stundede, hvorfor jeg ogsaa glædedes og takkede Gud, selv i det Øieblik, Dødsbudskabet forkyndtes mig — og dernæst alle mig bekjendte Mennesker i og uden for min Menighed, som i det hen-

[1] Sangen er oversat af Pavels og har seneft staaet aftrykt med Schultz's Musik i 3die Aargang af „Illustreret Tidende“.

Digitized by Google

rundne Aar have nedlagt Vandringstaven. Med rørt Hjerte lyste jeg Fred over dem Alle. Ved sidste Vers fløi Tanken fra dem til mine danske Venner, som jeg nu har været fjernet fra paa niende Aar. Jeg mindedes Fortids glade Dage; lys stod den Tanke for min Sjel:

„For evig vi ei skilles ad!" —

og med den lagde jeg mig paa mit rolige Leie, uden at misunde dem, der i dette Øieblik sværmede om i Prindsens glimrende Dandsesale.

Digitized by Google

Digitized by Google

5. **Paul Christian Holst's** Efterladte Optegnelser om sit Liv og sin Samtid. 1876. VIII & 518 S. Med Forf.s Portræt . . . . . Kr. 6.00.
6. **Konrad Maurer.** Udsigt over de nordgermaniske Retskilders Historie. 1878. IV & 214 S. Kr. 2.50.
7. **Dr. Ludvig Daae.** Gerhard Schøning. En Biographi. 1880. IV & 92 S. . . . . Kr. 1.20.
8. **Peder Claussøn Friis's** Samlede Skrifter. Udgivne af Dr. Gustav Storm. 1881. LXXXIII & 493 S. Kr. 7.00.
9. **Dr. Yngvar Nielsen.** Bidrag til Norges Historie i 1814. Afhandlinger og Aktstykker. 1882—1885. I. 504 S. II. 499 S. . . . . Kr. 12.00.
10. **Dr. Yngvar Nielsen.** Stormagterne Forhold til Norge og Sverige 1815—1819. 1886. 144 S. Kr. 1.50.
11. **Claus Pavels's** Dagbøger for Aarene 1812—1813. Udgivne af Dr. Ludvig Daae. 1888. H. 1. 160 S. Kr. 2.00.
12. Samme. 1889. H. 2. 124 S. . . . . Kr. 1.60

Digitized by Google

Enhver kan blive Medlem af den Norske historiske Forening ved at anmelde sig for Foreningens Bestyrelse eller dens Kasserer, Hr. Arkivfuldmægtig Otto Gr. Lundh (Christiania, Kort Adelers Gade No. 16), og erlægge til Foreningens Kasse et Bidrag af 4 Kroner aarlig (eller 60 Kr. en Gang for alle). For denne Kontingent erholder hvert Medlem „Historisk Tidsskrift" samt alle af Foreningen forøvrigt udgivne Skrifter frit tilsendte, efterhaanden som de udkomme.

Indmeldelser modtages i Christiania ogsaa hos de større Boghandlere og i de øvrige Byer hos Foreningens Kommissionærer, samt paa nærmeste Postanstalt.

Ifølge Overenskomst med den Danske historiske Forening og den Svenske historiske Forening staar Adgang aaben for Medlemmerne af den Norske historiske Forening til at indtræde i den Danske og den Svenske Forening imod at betale halv Kontingent eller respektive 2 og 3 Kroner om Aaret. De Medlemmer, som ønske at benytte sig heraf, ville behage at gjøre Anmeldelse derom direkte til den Norske Forenings Kasserer, eller for den svenske Forenings Vedkommende ogsaa til Cammermeyers Boghandel, Carl Johans Gade 41 & 43.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

BOUND
OCT 29 1934
UNIV. OF MICH.
LIBRARY

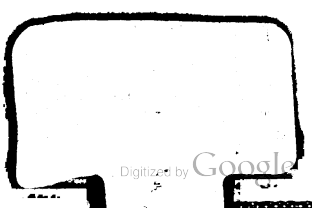

Digitized by Google